శ్రీరస్తు.

హరివంశము.

ఎఱ్ఱాప్రగడ ప్రణీతము.

క్రొత్తకూర్పు.

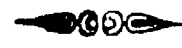
చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్సు

వారిచే ప్రకటింపబడెను.

1926

కవిజీవితము.

“ భారతకావ్యహార మొకభాగము నన్నయభట్టు గూర్చె ము
క్తారమణీయవాక్యములఁ దక్కినభాగము సోమయాజి సొం
పార నొనర్చె రెంటఁగలయన్ శివదాసుఁడు మధ్యనాయక
శ్రీ రచియించె శారద ధరింపఁ గవిత్రయకీర్తిమించఁగన్.”

(రాధామాధవుని తారకబ్రహ్మరాజము)

ప్రకృతహరివంశము రెండుభాగములను రచించిన మహాకవి యెఱ్ఱాప్రగడ. ఇతఁడు శ్రీవత్సగోత్రుఁడు. నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. శివభక్తుఁడు. సూరనార్యునకుఁ బోతమాంబలకును గుమారుఁడు. ఈకవికి శంభుదాసుఁడనియుఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుఁడనియు బిరుదనామము లున్నటుల నృసింహపురాణమునందు ఈక్రిందివిధముగాఁ జెప్పికొనినాఁడు.

ఉ. ఉన్నతసంస్కృతాదిచతురోక్తిపదంబులఁ గావ్యకర్తనై
యెన్నికమైఁ బ్రబంధపరమేశుఁ డనంగ నరణ్యపర్వశే
షోన్నయ మాంధ్రభాష సుజనోత్సవ మొప్పఁగ నిర్వహించితో
నన్నయభట్ట తిక్కకవినాథుల కెక్కినభక్తిపెంపునన్.

క. గిరిశపదభక్తిరసత, త్పరభావము కలిమి శంభుదాసుం డనఁగాఁ
బరగిన గోవిందగుణా, దరసంభృతసౌమనస్యధన్యుఁడ నెందున్.

ఈబిరుదములలో శంభుదాసబిరుద మీశ్వరభక్తుఁడని తెలుపును. ప్రబంధపరమేశ్వరబిరుదము భారతభాగము పూర్తిచేసి రాజసంస్థానముల నందుఁ గాలమున నేసంస్థానమున నొందెనో తెలియరాదు. శ్రీనాథకవిగూడఁ గాశీఖండములో ఎఱ్ఱాప్రగడను బ్రశంసించుతఱి “సీ. పరిఢవింతుఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుని దేవసూక్తివైచిత్రినొక్కొక్కమాటు” అని చెప్పెను. జక్కనకవియుఁ దన విక్రమార్కచరిత్రమునందు “ఈత్రయిఁ దాఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుఁడై రచియించె శబ్దవైచిత్రి.” అని యెఱ్ఱనను బ్రశంసించెను సమీపకాలపుఁగవులు ధారాళముగా వ్యవహరించిన బిరుదనామమగు ప్రబంధపరమేశ్వరాంకము విద్వజ్జనదత్తమని విశ్వసింపవచ్చును.

ఎఱ్ఱాప్రగడ పితామహుఁడు వేఁగినాటిలోని కర్త్రావర్తియందుండెను. తరువాత పాకనాటిసీమలోని గుడ్లూరు కవితండ్రులు చేరియుందురు. కవి రెడ్డిసంస్థానములయం దాస్థానకవిగాఁ గాలక్షేపముఁజేసి వార్ధకమునఁ జెదలువాడలో నివ

సించియుండును. ఈకవి భారతములోని యారణ్యపర్వశేషము (నాలుగవ ఆశ్వాసములోని 143-వ పద్యము మొదలుకొని) నృసింహపురాణము, రామాయణము, హరివంశము అను గ్రంథములు రచించెను. ఇందు రామాయణ మిపుడు లభించుట లేదు. ఈయుత్తమగ్రంథ మంతరించుట భాషాసేవకుల దురదృష్టమునసే. ఎఱ్ఱాప్రగడ రామాయణము రచించితినని హరివంశములో నీక్రిందిపద్యమున వ్రాసికొన్నాఁడు.

" నాతమ్ముండు ఘనుండు మల్లరథినీనాథుండు నిన్నాతత
శ్రీతోడన్ సముపేతుఁజేసి యెలమిం జేపట్టి మా కిచ్చుటం
జేతోమోద మెలర్ప రామకథ మున్ జెప్పించి యత్యున్నతమ
ఖ్యాతిం బొందితి నింకనుం దనియ నేఁ గావ్యామృతాస్వాదనన్."

ఎఱ్ఱాప్రగడ రామాయణములోని యీక్రింది రెండుపద్యములు మాత్రము లక్షణగ్రంథములందుఁ గనుపట్టుచున్నవి. ఆపద్యములపోకడఁ జూచిన భారతశైలికంటె భిన్నముగఁ దెలుఁగుఁగారుపులతో హరివంశమునకుఁ దీటుగా రామాయణము రచించెననితోఁచును.

"మ. చెఱకుందోఁటలఁ బెంచి శాలిమయసుక్షేత్రస్థలు ల్పెంచి య
క్కఱలేకుండఁగఁ బూగనాగలతికాకాంతారముల్ ప్రోచి యే
డ్తెఱ నంతం గుసుమోత్పలాళివనవాటీకోటిఁ బాటించి పె
న్తెఱువుల్ హాల్చెఁ ఖురంబు నల్ దెసలఁ బ్రస్ఫీతాంబుపూర్ణస్థలిన్.

ఉ. కోఱలు నుగ్గునుగ్గయిన ఘోరఫణీంద్రుగతిన్ దరంగముల్
మాఱిన భూరివారిధిక్రమంబున రాహుకరాళవక్త్రమున్
దూఱిన తీవ్రభానుక్రియ దుర్బలసైన్యతఁ బుట్టి నెఱకన్
గీఱి పరాభవాధిగతిఁ గీడ్పడి భూపతి నెమ్మనంబునన్."

భాస్కరరామాయణమునకుఁ జాలకపోవుటచే నెఱ్ఱాప్రగడరామాయణ మంతరించెనని కొందఱందురు. అది యాలోచన లేనిమాట. కాన యది విమర్శనీయముగాదు. వేమభూపతి కత్యుత్తమఖ్యాతి నాపాదించి చేతోమోదసంధాయకమైన రామాయణమును బఠించుభాగ్య మాంధ్రుల కేనాఁటికేని పరిశోధకుల కృషిచే లభించుఁగాత.

ఎఱ్ఱాప్రగడ వంశములోనివాఁడగు చెదలువాడమల్లయ విప్రనారాయణ చరిత్రమును రచించుచు నందుఁ గృత్యాదిలో ఎఱ్ఱాప్రగడ నీవిధముగాఁ బ్రశంసించియున్నాఁడు.

గీ. సుకవిసంస్తుత్యు శంభుదాసుని నుతింప, నేర్తునే యైన నేను వర్ణింతు నతని
చిన్నిమనుమఁడఁ గావునఁ జిలుకవాండ్ర, కొదలుపల్కులు ముద్దుసేయుందురుగాదె.

సీ. ప్రతిభలో నారణ్యపర్వశేషముఁ జెప్పెఁ గవులకుఁ జెవులపండువులు గాఁగ
వల్మీకభవు వచోవైఖరి రామాయణంబు నాంధ్రప్రబంధముగఁ జేసె
నారసింహునిపురాణ మొనర్చె హరి మెచ్చి నన్నుఁ జెన్నఁడుఁ జూచినాఁడ వనఁగఁ
బ్రౌఢిమై హరివంశభాగముల్ రెండును రచియించె సభలందుఁ బ్రాజ్ఞులెన్న

ఆ-వె. దురితహరుఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుని బెద, ల్వాడనిలయు నాదువంశకర్త
ధన్యమూర్తి శంభుదాసు నెఱ్ఱాప్రగ, డను నుతింప బ్రహ్మకును దరంబె.

ఈపద్యములవలన నెఱ్ఱాప్రగడ భారతరచనాకాలమున గుడ్లూరివాసియై యావలఁ బెదలువాడలో వృత్తులార్జించి యట నివాసము స్థిరపఱచికొనెననియు రామాయణము సంస్కృతమునకు సరియగు నాంధ్రీకరణమనియు నితనియింటి పేరు తరువాతికాలమునఁ బెదలువాడవారని యేర్పడిన దనియుఁ దెలిసికొనవచ్చును.

ఎఱ్ఱాప్రగడ తాను శివభక్తుఁడనని చెప్పుకొన్నను శివకేశవులయందు సమానభక్తిగలవాఁడు. ఈయంశమున కితఁడు వ్రాసిన గ్రంథములన్నియు విష్ణుమహిమాభివర్ణములగుటయు నరసింహపురాణములో "గోవిందగుణానందసంభృతసౌమనస్యుఁడ" నని చెప్పుకొనుటయుఁ దార్కాణలు కాఁగలవు. నృసింహపురాణములోని "అప్రతిమాద్భుతోభయకవిత్వప్రౌఢి శబ్దార్థ యోగాజ్ఞా సిద్ధఘనుండు మజ్జనకుఁ డుద్యత్కీర్తి శ్రీసూర్యుఁడు" అను పద్యభాగమువలన సూర్యసుకవిమిత్రసంభవ, శ్రీసూర్యసుకవిపుత్ర యను గద్యభాగము వలనను ఎఱ్ఱాప్రగడ తండ్రియుఁ గవీశ్వరుఁడని తెలియుచున్నది. చెదలువాడమల్లయ సూర్యకవిని పేర్కొనక పోవుటచేతను లక్షణగ్రంథములందేని సూర్యకవిగ్రంథనామములు వినరాకపోవుటచేతను నతనిగ్రంథములు అంతరించెనని తలంపనగును. ఎఱ్ఱాప్రగడ తనగ్రంథములందు నన్నయభట్టారకుని, తిక్కనసోమయాజిని మాత్రము కవిస్తుతిలోఁ బ్రశంసించెను. తనకంటెఁ బూర్వులగుకవులఁ బ్రశంసింపమిచే నీతఁడు భారతకవియుగము నందె ప్రమాణబుద్ధిగలవాఁడనుట కితని హరివంశములోని "నన్నయభట్టతిక్కకవినాథులుచూపిన త్రోవపావనం"బను వాక్యము దృష్టాంతము కాగలదు.

ఎఱ్ఱాప్రగడ హరివంశమును అద్దంకి రాజధానిగఁ జేసికొని ఆంధ్రదేశమును బరిపాలించిన ప్రోలయవేమారెడ్డి కంకితముగావించెను. అంతకుముందు రామాయణముగూడ నీరెడ్డినృపునకె యంకితమొనరించెను. తొలుత ఎఱ్ఱాప్రగడ భారతశేషము పూర్తిచేసి నృసింహపురాణము ముగించి వేమారెడ్డి సోదరుఁడగు మల్లారెడ్డినాశ్రయించి తదాశ్రయబలమున వేమభూపాలుని మన్ననలకుఁ బాత్రుఁ

డయ్యెను. వేమారెడ్డి తనతండ్రియగు ప్రోలయతోఁబాటు దాను గాకతీయ సామ్రాజ్యమున సేనానాయకుఁడుగా నుండి తద్రాజ్యపతనానంతరమున స్వతంత్రుఁడై క్రీ.శ.౧౩౨౫-వ ప్రాంతమున స్వతంత్రరాజ్యమును స్థాపించి ౧౩౪౮ వఱకు ఏకథాటిగఁ గృష్ణా గోదావరీ మధ్యభాగము నంతయుఁ బరిపాలించెను. తరువాత నితనికుమారుఁడు అనపోతారెడ్డి క్రీ.శ. ౧౩౫౦ మొదలు ౧౩౬౧వఱకు రాజ్యము పాలించెను. ఎఱ్ఱాప్రగడ తనహరివంశమునందు వేమభూపుని అనపోతారెడ్డిని మాత్రమే చెప్పెనుగాని సుప్రసిద్ధుఁడును జిరకాలము రాజ్యమేలినవాఁడు నగు అనవేమారెడ్డిపేరైనఁ జెప్పలేదు. దీనిచే నెఱ్ఱాప్రగడ తనజీవితము కొంతకాలము స్వతంత్రముగను దరువాత మల్లారెడ్డి యాస్థానమునను గడిపి మధ్యకాలమున వేమారెడ్డి ప్రాపుబడసి యతనిపుత్రుఁడగు, అనపోతని స్వతంత్రపదవియందుఁగూడ సత్కృతులఁబడసెనని విశ్వసింపవచ్చును. వెన్నెలకంటి సూరన్నయను కవియు వేమారెడ్డికాలమునం దగ్రహారములనొంది యావల నతనిపుత్రుఁడగు అనపోతారెడ్డికాలమునఁగూడ నుండి ప్రబంధము లంకితముగావించినటుల విష్ణుపురాణము నందుఁ జెప్పఁబడెను. ఎఱ్ఱాప్రగడయు వెన్నెలకంటిసూర్యునికి సమకాలికుఁడై యుండెను.

వేమభూపాలుఁడు అద్దంకిరాజధానిగఁ జేసికొని వినుకొండ, కొండవీడు, ధరణికోట, కొండపల్లి లోనగుదుర్గములను జేతిక్రిందనుంచికొని వర్ణాశ్రమధర్మములకు అంతరాయములు రాకుండఁ గాపాడెను. యవనుల దౌర్జన్యములచే నంతరించిన దేవబ్రాహ్మణవృత్తులను బెక్కింటి నుద్ధరించినటుల శాసనములందుఁగలదు. శ్రీశైలమునకు అహోబలపర్వతమున కీయన మెట్లు గట్టించెను. ఎఱ్ఱాప్రగడ అహోబలక్షేత్రమాహాత్మ్యము వ్రాసి వేమభూపాలుని పరిచయభాగ్యము చూరగొనఁ గలిగెను. వేమభూపాలుని యాస్థానమునందు మహాదేవకవియు నెఱ్ఱాప్రగడయు వెన్నెలకంటి సూర్యకవియు సుప్రసిద్ధులైయుండిరి. ఇంక నెందఱుండిరో నిశ్చితము కాదు. ఇందు వెన్నెలకంటి సూర్యుఁ డాస్థానకవియనుటకు విష్ణుపురాణకృత్యాదియు మహాదేవకవియాస్థానకవి యనుట కీక్రిందిశ్లోకము తార్కాణకాఁగలదు.

శ్లో. యః కర్ణాటవసుంధరాధిపమహాస్థానే సువర్ణాయితో
యో నిత్యన్నికషాయితో నృపగృహే వేమాఖ్యపృథ్వీశితుః,
శ్రీమల్లొల్లటభట్టశిష్య ఇతి యో లొల్లాఖ్యయా ప్రాయతే
శ్రీశేషాన్వయశేఖర స్సహి మహాదేవో విపశ్చిన్మహాన్.

హరివంశరచనమునాఁటికి వేమభూపాలుఁడు సంగ్రామరంగముల విజయమునార్జించుచు పాలపొంగుపలె విజృంభించివచ్చు యవనసేనాపటలముల నాగుచు స్వతంత్రరాజ్యమునకు దృఢములగు బురుజులనిర్మించుచుంట స్వీయముగా నెఱ్ఱా

ప్రగడ చూచుచుంటచేఁ గాఁబోలు యుద్ధఘట్టములలో నరాతులవిజృంభణముల మనోహరముగా వర్ణింపఁగలిగెను. ఎఱ్ఱాప్రగడ వేమభూపాలుని యాస్థానమున నుండి గ్రంథరచనము గావించు కాలమున వేమభూపతిపుత్రుఁడగు అనపోతారెడ్డి యువరాజపదవియందున్నటుల నీక్రిందిపద్యమువలన గ్రహింపవచ్చును.

క. వితతయువరాజవిభవో, న్నతపోతయసైన్యనాథ నయమార్గసమీ
హితసంతతసేనావిల, సితపుత్త్రశ్రీసమృద్ధశివగుణసిద్ధా. (హరివంశము)

వేమభూపాలుని ధర్మసభాస్థలమునను దత్పుత్త్రునియువరాజపరిపాలనమునను బొలుగొనుచు ఎఱ్ఱాప్రగడమహాకవి క్రీ. శ. ౧౩౩౦ మొదలుకొని ౧౩౬౦ లోగ గ్రంథకర్తృదశలో నుండెనని నిశ్చయింపవచ్చును. ఎఱ్ఱాప్రగడతాత ఎఱపోతసూరి. ఇతనితాత భీమనమంత్రి. ఈభీమనమంత్రి వెలనాటిచోడునివలన సత్కారములొందెనని నృసింహపురాణములోఁ జెప్పఁబడెను. వెలనాటిచోడుఁడు ౧౧౪౬ మొదలు ౧౧౬౩ వఱకు చందవోలురాజధానిచేసికొని రాజ్యమేలెను. ఆకాలమున భీమనమంత్రియుండెను. భీమనమంత్రి కాఱవతరమువాఁడగు నెఱ్ఱాప్రగడ క్రీ. శ ౧౩౩౦-౧౩౬౦. నాఁటికి గ్రంథకర్తృదశలోనుండుననుట పొసఁగియేయున్నది. కాలనిర్ణయచర్చ నింతతోనాపి కావ్యరచనవిశేషములను కవిప్రతిభావిశేషములను దెలిసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించుదము.

ఎఱ్ఱాప్రగడ మిగులఁ బ్రసిద్ధుఁడగుటకు నన్నయభట్టారకుఁడు విడచినదియుఁ దిక్కనసోమయాజి పూరింపదొరకొననిదియు నగు నరణ్యపర్వము పూర్తిచేయుటవలన, ప్రత్యేకగ్రంథరచనమునఁగూడ ఎఱ్ఱాప్రగడ యసమానుఁడె. ఎఱ్ఱాప్రగడకవిత సూక్తివైచిత్రిచే నలరారి వాఙ్మయాలంకారముగానున్నను, అనితరసాధ్యయశఃప్రాప్తికి ముఖ్యహేతువు భారతరచనమునఁ బాలుగొనుటయె. ఇతఁడు భారతభాగమును వ్రాసినది జగద్విదితము. ఈవిషయమున భిన్నాభిప్రాయములు లేరుగాని యీమధ్య నొకచిత్రమగువ్యాసము భారతిలోఁ బ్రచురింపఁబడెను. అందు నన్నయభట్టారకుఁడు మూఁడుపర్వములు వ్రాసిన భారతములో అరణ్యపర్వభాగము క్రిమిదష్టమగుటచే నట్టినష్టభాగముల నెఱ్ఱన సవరించెనని నిర్ధారణచేయఁబడెను. ఇందులకుఁ బ్రమాణముగ తిక్కనసోమయాజి వ్రాసిన "ఆదిదొడంగి మూఁడుకృతు లాంధ్రకవిత్వవిశారదుండు విద్యాదయితుండొనర్చె మహితాత్ముఁడు నన్నయభట్టు" అనుపద్యభాగము "భారతసంహితస్సును ద్రిపర్వము లెవ్వఁడొనర్చె" అనుమారనపద్యపాదమును గ్రహించిరి. ఈవాదము ప్రమాదభూయిష్ఠమైనది. ఎఱ్ఱాప్రగడ తాను భారతభాగమును బూర్తిచేసి తన అరణ్యపర్వాంతమున స్వయముగా నీక్రిందివిధముగా వ్రాసికొనినాఁడు. మహాకవిపై నసత్యదోష మారోపించుటవలనఁ బ్రయోజన మించుకేనియు లేదు.

సీ. భవ్యచరిత్రుఁ డాపస్తంబసూత్రుండు శ్రీవత్సగోత్రుండు శివపదాబ్జ
సంతతధ్యానసంసక్తచిత్తుఁడు సూరనార్యునకును బోతమాంబికకును
నందనుం డిలఁ బాకనాటిలో నీలకంఠేశ్వరస్థానమై యెసకమెసఁగు
గుడ్లూరు నెలవుగ గుణగరిష్ఠతనొప్పు ధన్యుఁడు ధర్మైకతత్పరాత్ముఁ
తే-గీ. డెఱ్ఱనార్యుండు సర్వలోకైకవిదితుఁ, డైననన్నయభట్టమహాకవీంద్రు
సరసనారస్వతాంశప్రశస్తిఁ దన్నుఁ, జెందుటయు సాధుజనహర్షసిద్ధిఁగోరి.
క. ధీరవిచారుఁడు తత్కవి, తారీతియుఁ గొంతదోఁపఁ దద్రచనయకా
నారణ్యపర్వశేషము, పూరించెఁ గవీంద్రకర్ణపుటపేయముగాన్.

ఇట్లు ఎఱ్ఱాప్రగడ భారతభాగము పూర్తిచేసితినని చెప్పుకొన్న ద్రవిడదేశ మున లభించు తాళపత్రప్రతులలో నీపద్యములే లేవని విమర్శకులు చెప్పిరి. ద్రవిడదేశమున లభించు నరణ్యపర్వశేషప్రతులు ఎఱ్ఱనలేఖని కవకాశమునీయనివా? యనునంశముమాత్రము నిర్ధారణముచేయలేదు. ద్రవిడదేశలిఖిత భారతప్రతులలో నీపద్యములున్నటులఁ బ్రాచ్యలిఖితపుస్తకాలయములోని ప్రతులు బరిశీలించి తెలిసికొంటిమి. నన్నయభట్టారకుఁడు సీసములందు గీతములందు యతియో ప్రాసయో నియతిగఁ బాటించువాఁడనియు, నెఱ్ఱాప్రగడ యీనియతి తనయితరగ్రంథములందుఁ బాటింపమిచే భారతారణ్యపర్వశేషముగాఁడ నన్నయభట్టారకునిదె యని విమర్శకులనిరి. దీనికాధారముగ నృసింహపురాణములోని "అరణ్యపర్వశేషో న్నయ మాంధ్రభాషసుజనోత్సవమొప్పఁగ నిర్వహించితే" అనుపద్యపాదముఁజూపి ఉన్నయమన నున్నదానిబాగుచేయుట యనునర్థము చెప్పిరి. భారతములోని యరణ్యపర్వమునందు శైలిభేదము కనఁబడుచున్నది. నన్నయభారతములో ఆదిపర్వమున 11 మధ్యాక్కరలు, సభాపర్వమున 2 మధ్యాక్కరలు,అరణ్యపర్వమున 22 మధ్యాక్కరలు కలవు. మొత్తము 35 మధ్యాక్కరలు నన్నయభాగమునందును, ఎఱ్ఱాప్రగడభాగమున నొకమధ్యాక్కరగలదు. నన్నయభట్టు అక్కరలలో నాలుగవగణమున యతియుంటయు, నెఱ్ఱాప్రగడఅక్కరలో మూఁడింటయతియుంటయు భిన్నత్వమునకు సాధనము. ఇంతియకాక ఎఱ్ఱాప్రగడ నన్నయభట్టారకుని భాషానియమములు ప్రయోగవైచిత్రి గమనించి భారతారణ్యశేషరచనమునకుఁ బూనుకొనెను. కావుననే "నన్నయభట్టమహాకవీంద్రు సరసనారస్వతాంశప్రశస్తి దన్నుఁ జెందుటయు, తత్కవితారీతియుఁ గొంతదోఁప తద్రచనయకా నారణ్యపర్వశేషము పూరించె" నని వ్రాసికొనియుండెను. నన్నయభట్టారకుఁడు వ్రాసిన సీసములు ఏడువిధములు. ఇవి లక్షణగ్రంథకర్తలు లోకము గమనించినయంశమె. ఈనియతి తిక్కనాదులు పాటింపలేదు. పోతరాజు భాగవతమునఁ బాటించెను. కాన నన్నయసీసపద్యగీతపద్యనియమము లోకమెఱింగినదె! అప్పకవి అప్పకవీయములో సీసపద్యభేదముల నిటులఁ జెప్పినాఁడు.

సీ. యతినైనఁ బ్రాసంబునం బైన రెంటితోఁ జెప్పరే నియమ సమసీసమగును
నియమముల్ దీనిపై నిలిపిన సీసంబు లాఱు తెఱంగులై యతిశయిల్లు
ఎనిమిదంఘ్రులఁ బ్రాస మెక్కింప వళ్లకై సర్వతఃప్రాససీసంబనంగ
బ్రాస మాఱంఘ్రులఁ బఱిలంబు గావింప నక్కలిప్రాససీసాఖ్యమనఁగ
నాది నేర్పడినిల్పి రావడే పదమెల్లఁ జేయ నయ్యది వడిసీసమనఁగ
పదఖండములయందుఁ బ్రత్యేకయతులుగా స్థిర నవకలివడిసీసమనఁగఁ
గుదురుగా నుత్సాహ తుదయందు గీతంబుఁ జెప్పిన విషమాఖ్యసీసమనఁగఁ
గడవెల్ల గురువులే కల్పించి రెడ్డాన సరవి సర్వలఘుసీసంబనంగ
తే.గీ. సప్తవిధములివియ శబ్దశాసనుండు, పంచమామ్నాయఫక్కిలోఁ బల్కఁగాని
కడమకవు లాఱుసీసముల్ విడిచిపెట్టి, చెలఁగి సమసీసపద్యమే చెప్పినారు.

(చతుర్థాశ్వాసము, 335. ప)

ఇటుల సుప్రసిద్ధములై కొన్ని వందలసంవత్సరముల కావలనున్న అప్పకవినాటికె వ్యాప్తముగానున్న సీసపద్యనియమముల ఎఱ్ఱన పాటించెను. ఈనియతి పాటించి నంతమాత్రమున ఎఱ్ఱన భారతభాగము రచింపలేదనుట సాహసము. వ్రాతపుస్తకములలో ఆరణ్యపర్వమునందలి నాలుగవయాశ్వాసములోని 143 వ పద్యము మొదలుకొని "యిటనుండియెఱ్ఱాప్రగడకవిత్వము" అని పెక్కింటియందు వ్రాయఁబడి యున్నది. అప్పకవియు నిందుల కనుకూలముగా "స్ఫురదరుణాంశురాగరుచి" అను పద్యమునుండి యెఱ్ఱాప్రగడకవి తమొదలని వ్రాసెను. చూడుఁడు.

"ఎఱ్ఱాప్రగడ తనకును అరణ్యపర్వశేషము మొదలిపద్యమునకును అక్షర చక్రము చూచుకొన్నందునకుఁ దెలివిడి.

తెనుఁగున శబ్దాది యకారములేదు గనుక నెఱ్ఱాప్రగడనామాద్యక్షర మచ్చుగనుక ఎకార మదిమొదలుకొని వ్రాయఁగాఁ బద్యాదివర్ణము "స్ఫురదరుణాంశు" అన్నాఁడు. (ద్వితీయా. ప 304)

ఇటులఁ గవులందఱు ఎఱ్ఱాప్రగడ నాలుగవయాశ్వాసములోని "స్ఫురదరుణాంశు" అనుపద్యము మొదలుకొని భారతభాగము రచించెననియు వాకొనిరి. ఎఱ్ఱాప్రగడకు అఱువదిసంవత్సరముకీవలగల జక్కన భారతశేషము ఎఱ్ఱాప్రగడచెప్పెననెను. ఉన్నయశబ్దమున కుద్ధరించుట యనునర్థమునైతము గలదు. నన్నయభట్టారకుని భారతారణ్యపర్వము నాలుగవయాశ్వాసముతో నాపఁబడకపోయినచో నావల మూఁడువందలసంవత్సరములకు ఆంధ్రదేశమునందున్న నన్నయభట్టారకుని భారతప్రతులు అరణ్యపర్వమునందలి నాలుగవయాశ్వాసము 143 పద్యమునుండియే జీర్ణముగావలసిన ప్రసక్తియుండదుగాన ఎఱ్ఱాప్రగడ భారతభాగరచయిత గాఁడనుట యాంధ్రవాఙ్మయము నగౌరవించుటయు మీఁదుమిక్కిలి యెఱ్ఱాప్రగడకుఁ గళంక మాపాదించుటయు నని మామనవి.

భారతములోనియెఱ్ఱాప్రగడపద్యములకు నాతనియితరగ్రంథములలోనిపద్యములకుఁ బోలికఁ గలదు. ముఖ్యముగా ఎఱ్ఱాప్రగడ భారతశేషము పూరించుటలో నన్నయ్యను ననుకరించెను. అదియే ధారాశుద్ధి. అదియె సమాసాడంబరము. అదియ కూర్పుబిగ్గితము. కాని రసనిష్యందమున నించుక నన్నయ యెఱ్ఱనకుఁ బైచేయియని రామకథ సావిత్రికథ సవిమర్శముగాఁ బఠించినఁ దోఁచును. "తద్రచనయకా" అని చెప్పినమాట దైవికముగఁ బడినదని విమర్శకుఁడని యెఱ్ఱాప్రగడను భారతరంగము నుండి తొలంగింపనెంచుట సాహసము. నన్నయభట్టారకుఁ డాపినచోట శరదృతు వర్ణనము ఎఱ్ఱనదానితోఁ గలిపిన శరదృతువర్ణనము ఆంధ్రవాఙ్మయాలంకారము లగు రత్నభూషణము లనఁదగియున్నవి. ఈక్రింది యెఱ్ఱనభారతపద్యము నృసింహపురాణపద్యమునకుఁగల పోల్కి చూచినచో నెఱ్ఱాప్రగడ భారతరచయిత యను టలో సుధీలోకము సంశయింపదని మాతలంపు.

చ. స్ఫురదరుణాంశురాగరుచి బొంపిరివోయి నిరస్తనీరదా
వరణములై దళత్కమలవైభవజృంభణ ముల్లసిల్ల ను
ద్ధురతరహంససారసమధువ్రతనిస్వనముల్ సెలంగఁగాఁ
గరము వెలింగె వాసరముఖంబులు శారదవేళఁ జూడఁగన్. (భారతము)

చ. ఉరుతరకల్పపన్నగఫణోజ్జ్వలరత్నసహస్రదీప్తమై
బరగఁ గరంబు పొల్పెసఁగెఁ బద్మదళాక్షునిమేను నూతన
స్ఫురదరుణాంశురాగరుచిసూరెలఁ బర్వఁగ నుల్లసిల్లుసుం
దరమహనీయనీలవసుధాధరశృంగముపోల్పుఁ బట్టఁగన్. (నృసింహ)

ఇటులె మఱికొన్ని పోలికలు గలవు. వానికిఁ బ్రత్యేకించి తావాసంగనుంటచే నిటదిఙ్మాత్ర ముదాహరించితిమి. ఎఱ్ఱాప్రగడ భారతము రచించినక్రొత్తలోనే నృసింహపురాణము ముగించెను. ఇందుచే భారతభాగమువలె నృసింహపురాణముగూడ సమాసబంధురముగఁ గొండొకతఱి నన్నయార్యునిరచనల ననుకరించుచు మధురపద గుంఫనములతో నలరుచున్నది. సవిమర్శముగ నృసింహపురాణముఁ దిలకింతుమేని ప్రబంధపరమేశ్వరబిరుదము బడసెననితోఁచునుగాని నృసింహపురాణము రచించిన నాటికె యీబిరుద మితనికున్నటులఁ దెలియుటచే భారతరచనమునఁ బ్రాప్తించిన దని తోఁచెడిని.

హరివంశము.

ఎఱ్ఱాప్రగడకవితలో సూక్తివైచిత్రి మెండు. ఇది పూర్వకవులు చెప్పిన మాట. ఇతనిగ్రంథములలో రామాయణము పఠించుభాగ్య మింతవఱకు మనకు లభింపలేదు. హరివంశ మీకవిగ్రంథములలో నగ్రగణ్యము. ఈకవికిది తుదిగ్రంథము. అరణ్యపర్వశేషముతో భారతపూర్తిచేయుటతోఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుని

భారముతీరలేదు. సంగ్రహముగాఁ జెప్పివిడిచిన రామాయణమును బ్రత్యేకగ్రంథముగ రచింపవలసివచ్చినది. ఆరచనమున "అత్యుత్తమఖ్యాతి" కృతిపతియగు వేమభూపతికి లభించినది. ఈయుత్తమగ్రంథము విస్మృతమగుట శోచనీయము. ఇఁకఁ బ్రకృతమగు హరివంశముసుగూర్చి విచారింతము. అష్టాదశపర్వసంభృతమగు భారతమునకు హరివంశము శేషము. అదిలేనిది భారతము పూర్తికానట్లే. నన్నయ భట్టారకుఁడు విడిచిపెట్టిన భాగము పూర్తిచేయుటకు నాతనిశైలి ననుకరించిన యెఱ్ఱాప్రగడ తిక్కనసోమయాజి విడిచిపెట్టిన భారతశేషమగు హరివంశమును బూర్తిచేయుటకుఁ బూర్తిగాఁ దిక్కనశైలి ననుకరించెను. హరివంశము భారతశేష మని యెఱ్ఱాప్రగడ యిట్లు చెప్పినాఁడు.

> "సీ. బంధురాష్టాదశపర్వనిర్వహణసంభావితం బగు మహాభారతంబు
> హరివంశపరిపూర్ణ మగునట్లుగాఁ గ్రమవ్యాఖ్యాన మొనరించి తనకు నీవు."

నాచనసోముఁడును దనహరివంశోత్తరభాగము తిక్కనసోమయాజిభారతమునకు శేషమని చెప్పికొనినాఁడు. హరివంశ ముత్తమగ్రంథము. ఇందు శ్రీకృష్ణ జీవితము విపులముగాఁ జర్చింపఁబడినది. కొలఁదిగ రతిక్రీడాదికములునున్నను హరివంశములోని కృష్ణుఁడు లీలామానుషవిగ్రహుఁడు. ప్రపంచాతీతుఁడు. రాజకీయ వేత్త. లోకోద్ధారకుఁడు. శ్రీకృష్ణజీవితామృతము గ్రోలదలఁచినవారు హరివంశ సముద్రము మథింపకతప్పదు. బంకించంద్రాది వంగపండితులువ్రాసిన శ్రీకృష్ణజీవితమునకు లజపతిరాయివ్రాసిన శ్రీకృష్ణచరిత్రమునకు హరివంశమే తారకమైనది. ఎఱ్ఱన హరివంశమునఁ గథాంశమునకె ప్రాముఖ్యమిచ్చి వర్ణనాంశముల నొచితిఁ బట్టి యించుక మెఱుంగువెట్టి విడచెను. కథోద్రేకము చల్లారునటులవర్ణనాంశములఁ బెట్టి భావావేగముఁనాపుట తిక్కనసోమయాజికివలె నీతనికి నిష్టముగాదు. కావు ననే ధారాప్రధానముగా భారతప్రధానముగ నౌచితిని బాటించి యెఱ్ఱాప్రగడ తనలోకోత్తరకల్పనాశక్తి హరివంశరచనమున వెల్లివిరియించినాఁడు.

ఎఱ్ఱాప్రగడ హరివంశరచనమున ఉత్తరహరివంశకర్తయగు నాచనసోమనాథు ననుకరించె ననువాద మొకండు గలదు. ఆవాదమును బలపఱుచుటకు బుక్కరాయలవలన సోముఁడు క్రీ.శ. ౧౩౪౪లో నగ్రహారభాగము బడసెననియు నంతకు మున్నెపుడో బాల్యమున ఉత్తరహరివంశమును రచించెననియు నిశ్చయించిరి. ఈ ప్రయత్నమంతయు నెఱ్ఱాప్రగడపైఁ జౌర్యదోష మారోపించుటకే. హరిహర రాయలసోదరుఁడగు బుక్కరాయలు నాచనసోమునకు దానమొనరించినటులఁగల శాసనములు రెండు ప్రకటింపఁబడినవి. అందొకదానికాలము రసభూనక్షత్రేందు యని చెప్పఁబడెను. అనఁగా శా. శ ౧౨౦౬ క్రీ. శ ౧౨౮౪ రెండవదానికాలము రసాభ్రనయనేందు అని చెప్పఁబడెను. అనఁగా శా. శ ౧౨౦౬ క్రీ. శ ౧౨౮౪

అగును. ఈ రెంటిలో నేదియు బుక్కరాయని కాలముకాదు. బుక్కరాయలు క్రీ.శ. ౧౩౫౫ మొదలు ౧౩౭౭ వఱకు రాజ్యమేలెను. అంతకుమున్ని తనియన్నయగు హరిహరరాయలు. తరువాత నితనిపుత్త్రుఁడగు రెండవసంగమ హరిహరరాయలు పాలించుటచేఁ బైనుదాహృతకాలము చరిత్రసిద్ధాంతమె. అందుచే ఎఱ్ఱాప్రగడకు నాచనసోముఁడావలనున్నవాఁడుగాని ముందున్నవాఁడు కాఁజాలఁడు. ఇట్టియెడ నెఱ్ఱాప్రగడ నాచనసోముని ననుకరించెననుట యెంతధర్మమో సహృదయు లూహింతురుగాత.

నాచనసోముఁడు వ్రాసినవి హరివంశము ఒకయుత్తరభాగము మాత్రమే. అందు ముఖ్యములగు కథాఘట్టములు నరకాసురవధ, ఉషాపరిణయము, ఊర్వశిని కామించుట లోనగుకథలు మూలము నతిక్రమించి విపులీకరింపఁబడినవి. ముఖ్యము లగు కథాంశములు పెక్కులు వదలఁబడినవి. ఉషాపరిణయకథ ఎఱ్ఱనది మూలము నకుఁ జేరువగును, సోమునిది భిన్నముగ నున్నది. సోమున తెలిగించిన హంసడిభకోపాఖ్యానము ఎఱ్ఱన తెలిగింపనేలేదు. సోముఁడు మూలములోని నలుబదిరెండధ్యాయములను రెండవయాశ్వాసమునకు ముందుఁ జేర్పవలసిన కథాభాగముల వదలినాఁడు. ఎఱ్ఱన వానిని దెలిగించినాఁడు. సోముఁడు అనిరుద్ధుని స్వప్నకథయు విడిచెను. ఎఱ్ఱన చాలవఱకు మూలానుసారముగఁ బోయెను. నాచనసోముఁడు. అనిరుద్ధపాత్రమును స్వతంత్రముగఁ జిత్రించి మిగులదుష్టము అనౌచిత్యము సందర్భదూరముగా మూల వ్యతిరిక్తముగా వర్ణించినాఁడు. ఎఱ్ఱాప్రగడ యౌచిత్యముపాటించి మూలమును వదలక రసపోషణముగావించి తిక్కనభారతపఠనమున జనించిన విజ్ఞానమును సార్థకము గావించికొనినాఁడు. నాచనసోముని ఉత్తరహరివంశముకంటె మూఁడింతలో నాలుగింతలో ఎఱ్ఱాప్రగడ ఉత్తరహరివంశము గొప్పది. శైలిలో నీయిరువురికిఁ బోలికయేలేదు. ఎఱ్ఱనది యలఁతితెలుఁగుఁ బలుకులతో నిండారి కూర్పుబింకము లలోఁ దిక్కననను కరించును. సోమునిది పదాడంబరము, వర్ణనాతిశయములతో నిండారి కఠినశైలిలో నలరారును. అంఘ్రికరణములో నిరువురకుఁ బోలికయేలేదు. ఈస్థితిలో నెఱ్ఱాప్రగడ సోము ననుకరించెననుట ప్రమాదము. ఇంకను సోముఁడే ఎఱ్ఱాప్రగడరచనమున కభిముఖుఁడుగాక ఉత్తరహరివంశరచనమునకు దొరకొనెనేమో యనుట విశ్వాసపాత్రము.

ఎఱ్ఱాప్రగడవ్రాసిన నృసింహపురాణములోని ప్రహ్లాదచరిత్రము. పోతనసప్తమస్కంధములోని ప్రహ్లాదచరిత్రము బోల్కిలేకున్నను రసాతిశయమునఁ బోతనదె మేలుచేయిగనున్నది. ఇటులే సత్యాసంగ్రామము, రుక్మిణీపరిణయము, కాళియమర్దనము, కృష్ణలీలలు, వామనావతారములోనగు కథాంశములు పోతనభాగవతమునందును ఎఱ్ఱాప్రగడ హరివంశమునందును సమముగాఁగలవు. ఉభయగ్రంథ

భాగములఁ బోల్చుట ధర్మముకాదు. కథాంశముబోసిక విషయసంగ్రహమొనరించి క్లుప్తముగా మూలగ్రంథమును నిరర్గళధారతో సహజమగువర్ణనములతోఁ దిక్కనను లక్ష్యమునందుంచికొని చెప్పనెంచినవాఁ డెఱ్ఱాప్రగడ. మూలములోని రసవత్తరభాగములు పెంచి నీరసకథాంశమువదలి పద్దెములకనువగుపోకడల సంతరించికొని రసానుకూలమగుశైలి పదాడంబరము భావముల వెదకికొని రసికలోకమునాకర్షించు ప్రబంధనియమములతోఁ గథాంశములను నాచనసోముననుకరించుచుఁ దెలుపువాఁడు పోతరాజు. ఒకరిది పురాణశైలి. మఱియొకతెది ప్రబంధశైలి. అందుచే నుభయులకుఁబోల్క చెప్పనయిలిగాదు. అటులె యభిరుచులఁ బట్టిచూడ నాచనసోముని తెన్ను వేఱు ఎఱ్ఱాప్రగడ తెన్ను వేఱు. రసపోషణమున శైలిపాటవమున సోముఁడు మిన్న. కూర్పుబింకమున ఔచితీనిర్వహణమున కల్పనాచాకచక్యమున శంభుదాసుఁడు మిన్న. కాన నెటగుణముల కట నానందింపవలసినదె!

ఆంధ్రకవులందఱకంటె నాచనసోముని మిన్నగాఁదలఁచిన యాధునికవిద్వాంసులు పలువురుగలరు. అట్టివారిలో బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులుగారు వీరేశలింగము పంతులుగారు చిన్నయసూరిగారు సుప్రసిద్ధులు. వాఙ్మయమున నాచనసోమునికంటె నున్నతపదవి నొందఁదగినవాఁ డెఱ్ఱాప్రగడయెయని యుభయగ్రంథములను విమర్శించుచు రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారొక విపులవ్యాసము వ్రాసియున్నారు. వేలూరిశివరామశాస్త్రి శతావధానిగారు సోముఁడను విమర్శగ్రంథమున నాచనసోమనాథుని శృంగార రసపోషణమునుగూర్చి యిటుల వ్రాసియున్నారు.

“ఉత్తరహరివంశమునందు ముఖ్యముగా మూఁడుచోట్ల శృంగారరసము కానవచ్చుచున్నది. మఱికొన్నిచోటులఁ గడుకొలఁదిగానున్నది. శ్రీకృష్ణ రుక్మిణీఘట్టము, ఊర్వశీనరకాసురఘట్టము, ఉషానిరుద్ధఘట్టము, ఈమూఁడును ముఖ్యములు. నరకునితో యుద్ధము చేయునపుడు సత్యభామను వర్ణించుచోటను కడుకొలఁదిగా శృంగారముకలదు. ముఖ్యములైన యీమూఁడుచోటులును ఉత్తమ మధ్యమాధమములుగా నున్నవి. (సోముఁడు 48 పుట.)

ఎఱ్ఱాప్రగడహరివంశము నాచనసోముని రచనమునకంటె నీరసముగానుండుననువాదమును సమకాలికవిద్వాంసులు పలువురు విమర్శించి సారములేదని తేల్చిరి. నాచనసోముఁడు మహావిద్వాంసుఁడు. సర్వజ్ఞుఁ డనుటలో సందియములేదుగాని ఎఱ్ఱాప్రగడనుమాత్రము అతిక్రమింపలేకపోయె ననుట సత్యము. నాచనసోముని రచనలకంటె ఎఱ్ఱాప్రగడరచనములే ప్రశస్తతరములని వ్రాసినవారి భావము లెఱుంగుదుమేని హరివంశముయొక్క ప్రశస్తియు ఎఱ్ఱాప్రగడప్రాగల్భ్యము సుబోధకమగునని యట్టియభిప్రాయముల నిట నుదాహరించుచున్నారము.

"చిన్నయసూరి, వీరేశలింగము పంతులుగారు, సీతారామాచార్యులు మన నాచనసోముని కవిత్రయము వారికంటె నుత్కృష్టునిగాఁ జెప్పుట యతిశయోక్తి యని తలంచెద. ఎఱ్ఱాప్రగడ హరివంశముతో నేవిధముగాఁ బోలనేరని యుత్తరహరివంశమును రచించిన సోమనాథుని కట్టియున్నతపదవి నొసఁగ నామనస్సొలుపదు...

...ఈవిషయమై నాయభిప్రాయంబున బ్ర-శ్రీ, వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారును, బ్ర-శ్రీ, రాయదుర్గము నరసయ్యశాస్త్రిగారును నేకీభవించిరి. కీర్తిశేషులైన శతఘంటము రంగయ్యశాస్త్రులవారి యాశయంబు నిదియ.

నాగపూడి కుప్పుస్వామయ్యగారి వ్యాసము. ఆంధ్ర. సా. ప. సం. 6-7.

"ప్రకృతివర్ణనమున నితఁడు (నన్నయ్య) ఎఱ్ఱనయు నగ్రగణ్యులు...ఎఱ్ఱన యొక్క ప్రకృతివర్ణనాప్రభావము దెలియవలయునన్న హరివంశమును జిత్తగింపుఁడు. అన్ని రీతులశైలులును గాంభీర్యమయములు. వీరినాయికలు సంభాషణలు గరువము గలయవి. శృంగారముగూడ గౌరవభాగముతో సమన్వితము. గౌరవబుద్ధిలేని మోహము తుచ్ఛమును క్షణికమును. అట్టి దిందుమృగ్యము......గాంభీర్యము ప్రధానగుణమని యెంచుటకు ఎఱ్ఱాప్రగడవంటి మహనీయుఁ డాధారము.

కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారి యధ్యక్షోపన్యాసము.
రాజరాజనరేంద్ర పట్టాభిషేకసంచిక.

నృసింహపురాణమును నుత్తరహరివంశమును జూడఁగా నితని (ఎఱ్ఱాప్రగడ) తెనుఁగురచనలు దిక్కనవానితోఁ దులతూఁగుననియుఁ గొన్నిపట్టులఁ దిక్కనరచనలకంటె నొకటి రెండువన్నె లెక్కుడుగానున్నవనియుఁ జెప్పనగును......ఇతని హరివంశము మిక్కిలి రసవంతమై నాతికఠినమైయుండును......భాషకుఁగల నైజగుణములు వెలయించి చెలువుగూర్చు కవనమే యిక్కవిది......తిక్కన పదగుంఫనలమృదుత్వమును ఉభయభాషాలక్షణప్రమాణశేముషీవైదుష్యంబును బాకశౌకుమార్యశయ్యాచారుత్వ సంవిధానప్రౌఢియు లలితసరళాతిసరళధారాస్వైరవిహారంబును రసభావోచిత పదసందర్భరచనాప్రాగల్భ్యంబును నీమహాకవియందును గలదు. అతనికవనంబునందుంబోలెఁ జప్పిడి సందుగొందులును అనుప్రాసక్లేశంబులును అనవరతంబులగు ద్రుతప్రవృత్త్వంబులును అప్రసిద్ధార్థములగు పదములును యమకబంధాదిక్లిష్టరచనలును నిందు నంతగాఁ గలుగవు.

తం. తేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారి భారతకవులను వ్యాసము.

విమర్శకావతంసులగు నీముప్వురి యభిప్రాయములు హరివంశప్రతిష్ఠ దెలుపుట కివి చాలునని యావిషయము విరమించెదము.

ఎఱ్ఱాప్రగడ సంస్కృతహరివంశమును దెలిగించుటలోఁ దిక్కనసోమయాజి భారతాంధ్రీకరణము ననుకరించెను. మూలములోని కథాంశములను విడువక సాధ్యమగునంతవఱకు విషయముల సంగ్రహించి తిక్కనసోమయాజివలె గ్రంథ విస్మృతి నొనర్పక మాతృకను దెలిగించుటలో నీతఁడు నేర్పరి. ఇంచుమించుగ నీతని హరివంశాంధ్రీకరణము భారతాంధ్రీకరణమునకు సమముగా నున్నది. కవి స్వతంత్రముగా వర్ణనాంశముల వ్రాసినచోటులగల పద్యములు చవులూరించుచు సారస్వతమాధుర్యమునకుఁగల పరమావధి వెల్లడించుచున్న వనుటలో సాహసము లేదు. ఇతని కల్పనాప్రాశస్త్యము దెలియుటకై నొకటిరెండు పద్యము లుదాహరించెదము.

సీ. కలలోన నొండొరుగలసినయప్పటి యానందపూర్ణధన్యత్వములును
బెరసి యొండొరులపైఁ బ్రేముడిసలిపిన సంతాపబహుళదశాంతరములు
నెమ్మి నొండొరులకు నెచ్చెలికతమున నబ్బిన నసమభాగ్యాతిశయముఁ
బ్రియల నొండొరులకు గీల్కొన నొదవిన యౌవనోచితకళావ్యాప్తివిధముఁ
తే-గీ. జెన్నుమిగుల నొండొరులకుఁ జెప్పికొనుచు, నద్భుతంబులు భయములు నాదరములు
కౌతుకంబులు పొదలాడఁగాఁ బ్రియుండుఁ, బ్రియయుఁ గ్రోలిరి నూతనప్రేమరసము.

ఉషయు ననిరుద్ధుఁ డనుభవించినది తుచ్ఛమగునింద్రియలోలత్వముచే జనించిన కామోన్మాదము నాపువిషయసుఖముగాదు. అద్భుతకౌతుకభయముల కాకరమగు ప్రేమరసమట. ప్రేమరసతత్త్వము నిరూపించుటలోఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుఁ డద్వితీయుఁడు.

సీ. కనకకుంభంబుల గర్వంబు చులకగాఁ గల్పించు వలిచన్నుఁగవల వ్రేఁగు
నిండారుచందురు నెరసుతక్కువపడఁ దిలకించు ముద్దుమోముల బెడంగు
వలరాచతూపులవలను మొక్కలువోవ వ్రాలుఁగ్రేఁగన్నుల వాఁడిమియును
బాలపల్లవములలీలలు పొలిపోవ మించారుకెంగేలిమేలిమియును
తే-గీ. మనము సొక్కింపఁజాల నింపెనయుఁబోటి, పదుపు పొదువంగఁ గ్రీడైకపరతనొంది
రొయుండెఱుంగక భోగించుచుండె గీత, వాద్యనృత్యమధూత్సవవ్యాప్తిరతుల.

ఇందు ఉష చెలిమికత్తెలచక్కందన మభివర్ణితము. వయసు నిండారినవారలయ్యుఁ జెలిమికత్తియలు క్రీడైకపరాయణలు. కాననే ఉష శీలము ప్రశస్తతరము. ఉష చెలిమికత్తెల కామకర్మములకుఁ బాత్రములుగ నెన్నఁడు భావింపలేదు. కలలోఁ బరపురుషుఁ డుపభోగించినను ఉష మోహామున లోనుగాక "ఏనింకను గన్నియ నని మేనం బ్రాణములు దాల్ప మెయికొనియున్నట్లైన నిహాపరములును గలవే" యని స్వప్నానంతరము తలంచుట నాయికాపోషణమునకుఁ బరమావధి. ఇట్టి ఘట్టములందు సముచితవర్ణనములందు నెఱ్ఱనది పెట్టినపేరు. ఎంత విమర్శించి

నను దనివితీఱని యీతనికవిత రసజ్ఞులముందుఁ బెట్టుటకంటె విమర్శకుఁ డేమియుఁ జేయఁజాలఁడు.

ఇట్టి లోకోత్తరగ్రంథరాజమును కరాలపాటి రంగయ్యగారు సంస్కరించి కలానిధిముద్రాక్షరశాలలో క్రీ. శ. ౧౮౬౦ లో ముద్రించిరి. మూలములోనిపాఠములను బెక్కింటిని వారు స్వయముగా మార్చి కొంతచేర్చి గ్రంథమును తారు మారుజేసిరి. సవరణలలోఁ గొన్నిచోటుల నన్వయదోషములు యతిప్రాసదోషములు గలవు. 1901 లో ఎద్దనపూడి సంజీవయ్యగారు పూర్వప్రతినాధారపఱచి కొని తిరుగ ముద్రించిరి. అది పూర్వముద్రణమునకుఁ బ్రత్యంతరముగాన దోషములేమియుఁ దొలంగింపఁబడలేదు. ప్రాచీనసారస్వతస్వరూపనిరూపణమున నెక్కువగృషిచేయు బ్రహ్మశ్రీ, మ-రా-రా-శ్రీ, గిడుగు రామమూర్తిపంతులువారు తాళపత్రగ్రంథసహాయమునముద్రితప్రతిసంస్కరించికవ్యభిప్రాయానుసారముగఁ బాఠములసిద్ధపఱచిరి.వారు భాషయొక్కపరివర్తనము గోరువారుగాన లేఖకప్రమాదములు గూడఁ బాఠములలోఁజేర్చిరి. ముద్రితప్రతిలోని దోషముల ననువుగ సంస్కరించి మంచిపాఠములఁజూపిరి. కొన్నియెడల వారొసంగిన పాఠములుగూడ దుష్టములు గనున్నవి. కొన్ని పాఠములందు యతులుపోయినవి. అట్టియెడఁబూర్వప్రతిని నూతన పాఠముదీసికొని మూలభావముగమనించి పాఠములసవరించితిమి. శ్రీరామమూర్తి పంతులువారొనర్చిన యనల్పకృషిని లక్ష్యమునందుంచుకొని హరివంశమును పూర్వముద్రణములన్నింటికంటెఁ జక్కఁబఱచితిమి. ఇంకను గొన్నిస్ఖాలిత్యములు లేకపోలేదు. ప్రత్యంతరసహాయముతోఁగాని పరిష్కరింపఁగూడదని విధిలేక యటులె వదలితిమి. దృష్టాంతముకొఱకుఁ బూర్వముద్రణపాఠములు సంస్కరింపఁబడిన పాఠముల నిటనుదాహరించిన యీముద్రణపుఁబ్రశస్తి తేటపడగలదు.

సీ-గీ. తనువుపెలుకఁబారెఁ దగిలెఁ గోర్కులు కౌను, పొదలె వళులు విరిసె నొదవె ఖేద
మనుపమానగర్భజనితమై శ్రమపరి, ణాహ మలరె వికచనలినముఖికి.

(పూర్వపాఠము-పూర్వభా. ఆ ౫. ప. 113)

సీ-గీ. తనువు వెలరువారెఁ దగిలి కోర్కులు కౌను, వొదలె వళులు విరిసె నొదవెఁ జెమట
లినసమానగర్భజనితశ్రమసమీర, ణమ్ము లమరె వికచనలినముఖికి.

(సంస్కరింపఁబడినపాఠము)

మ. అరవిందోదరుఁ జూచి నావగపు నీవాత్మీయదోర్వీర్యబం
ధురతం జేసి తొలంగఁ ద్రోచితి భవత్పుత్రత్వమార్త్యత్వముల్
పరికీర్ణంబయి యేకవాక్యనని చెప్పన్ లేని నీతోడ నె
వ్వరు త్రైలోక్యహితార్థజన్మవిధిభవ్యం బయ్యె నీ కెట్టియున్.

(పూర్వపాఠము-ఉత్తరభా. ఆ. ౪.)

మ. అరవిందోదరుఁ జూచి నావగపు నీవాత్మీయదోర్వీర్యబం
ధురతంజేసి తొలంగఁజేసితి భవత్పుత్రత్వమత్యర్థముల్
బరికీర్త్యంబయి యెక్కె నాకు నెనసింపన్ లేరు నీతోడ నె
వ్వరు త్రైలోక్యహితాత్మజన్మవిధిభవ్యం బయ్యె నీ కెమ్మెయిన్.

(సంస్కరింపఁబడిన పాఠము)

ఇటులె దక్కినపాఠములను బూర్వముద్రణముతోఁబోల్చిచూచిన ద్యోతకముగాఁగలవు. తెనుగులమీఁది సాంస్కృతికపరుషములకు సరళాదేశము, ఏటికనుచోనర్ధబిందువు. పరఁగ బిందురహితము. కాన, అల్లన, అంత లోనగుపదములు కళలు. ప్రేరణమున మువర్ణలోపము. లోనగు ప్రాచీనరూపము లీముద్రణమున నీయఁబడినవి. వెలకఁబాలు అనురూపము నవీనమగుటవలనను, "నిలుపుగతిదీపకళికలు వెలరువాతె" యని కుమారసంభవమున నన్నెచోడుఁడు, "వెలరువాలుదీపకలికలల్లార్చుచు" అని విరాటపర్వమునఁ దిక్కనయుఁ జెప్పియుంటచే వెలరువాలుఅనుపాఠమె గ్రహించితిమి. చిన్నిపూవను నొకయలంకారవిశేష మాకాలమునకలదు కాఁబోలు. పూర్వలేఖకులు దానిని జీనిపూవుగామార్చిరి. "అలకలఁజిన్నిపువ్వులికియలికి" యని నన్నెచోడుఁడు, "చిన్నిపూవులతోడఁజెలిమిచేయ" యని తిక్కన, "నున్నంగురులఁజిన్నిపువ్వులచేతను" అని శ్రీనాథుఁడు చెప్పుటచేఁ జిన్నిపువ్వనుపాఠము దీసికొంటిమి. ఇటులె ప్రాచీనభాషాస్వరూపమునుగుర్తించి పదప్రయోగములు శ్రీరామమూర్తిగారిపాఠములఁబట్టి సవరించితిమి. ఇందు సవరింపఁబడిన ప్రాచీనపదములు వ్యాకరణనియమములు నన్నయ్యనాఁటివై యెఱ్ఱనాఁటివాడుకలోనివి కావేమోయని సంశయించుచున్నారము.

హరివంశ, ఉత్తరహరివంశ, భాగవతములనుండి సమానకథాంశములను బరిశోధించి పద్యరచనమునఁగూడ నెఱ్ఱన పైచేయి యని తెలుపుట ప్రకృతమైనను పీఠికయిప్పటికె విస్తృతమగుటచే వదలితిమి. ఎఱ్ఱాప్రగడ ఆంధ్రవాఙ్మయమున కొనర్చిన మహత్తరసేవను దెలిసికొనుటకీహరివంశ మొక్కటెచాలును. ఈయుత్తమగ్రంథము బూర్వతరపాఠములసహాయమునఁ జక్కఁగముద్రించి ఆంధ్రసోదరులకుఁ బఠనయోగ్యమొనరించి వ్యయప్రయాసములకుజంకక ఆంధ్రభాషాసేవయె ముఖ్యధర్మముగా భావించు శ్రీ బ్రహ్మశ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారియెడ నాంధ్రలోకము కృతజ్ఞతజూపునేని స్వధర్మము నిర్వహించినటు లగునని తలంచుచున్నారము.

ఇట్లు భాషాసేవకులు
శేషాద్రిరమణకవులు,
శతావధానులు

నందిగామ
1-5-26

విషయసూచిక.

పూర్వభాగము - ప్రథమాశ్వాసము

ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము.

చతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము.

షష్ఠాశ్వాసము.

సప్తమాశ్వాసము.

అ ష్ట మా శ్వా స ము.

న వ మా శ్వా స ము.

ఉత్తరభాగము - ప్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము.

విషయము.		పుటసంఖ్య.

షష్ఠాశ్వాసము.

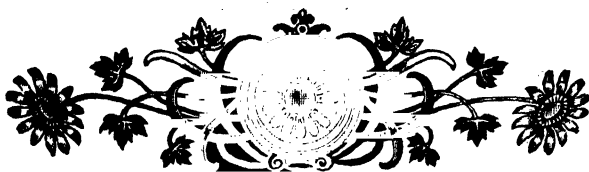
సప్తమాశ్వాసము.

అష్టమాశ్వాసము.

విషయము. పుటసంఖ్య.

న వ మా శ్వా స ము.

ద శ మా శ్వా స ము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమహాభారతముతోఁ జేరిన హరివంశము

పూర్వభాగము - ప్రథమాశ్వాసము.

—(*)—

కిం బ్రేమపదంబు భూమికి నతిస్నిగ్ధుండు దుగ్ధాబ్ధిశ
య్యాకేళీరతుఁ డాదివేధకు గృహం బై యొప్పునాభిస్థనా
ళీకంబుం గలవేల్పు లోకములఁ బాలింపం బ్రభుం డుత్తమ
శ్లోకుం డన్నమవేమభూవిభున కిచ్చుం గాత సుస్థిరైశ్వర్యముల్ 1

శా. శర్వాణీస్తనచక్రవాకములు వక్షస్స్ఫారకాసారముం
గర్వం బింపెసలారఁగాఁ దఱిసి వేడ్కల్సల్ప రోమాంచముం
సర్వాంగీణముగా ధరించి[1]కొని యిచ్చుం బేర్చు శంభుండు స
ర్వోర్వీరక్షణదక్షు వేమనృపు [2]సత్యార్జస్వలుం జేయుతన్. 2

ఉ. తమ్మికిఁ జూలు లోకములతాత తపస్వులయొజ్జ యోగివ
ర్గమ్ముల కాద్యుఁ డాగమపరంపరకుం బ్రభవంబు ధర్మభా
గమ్ములకర్త భారతికి గాదిలి మువ్వురతోల్తపేరు ని
త్యమ్ముగ నాయువీవుతఁ గుణాఢ్యుఁడు ప్రోలయవేమశౌరికిన్. 3

మ. కమలాక్షుస్మరఘస్మరాబ్జభవులుం గైవారు లంభోధిపూ
రములుం బుక్కిలిసాము గోత్రగిరివర్గంబుం గనత్కందుకా
భము సంక్రీడనవేళ నేవిభున కాభవ్యుండు ప్రత్యూహసం
తమసాదిత్యుఁ డిభాననుం డొసఁగు భద్రంబుం గృతిస్వామికిన్. 4

మ. వరవస్తుప్రతిపత్తిధుర్య మగు నైశ్వర్యంబు పంచాశద
క్షరసంసిద్ధసమస్తశబ్దరచనాసంవ్యాప్తి సుదీప్తమై
పరఁగం గల్పలతా[3]సమృద్ధి యగుచుం బ్రజ్ఞావిశేషాఢ్యులన్
గరుణం బ్రోచుసవిత్రి వాణిఁ ద్రిజగత్కల్యాణిఁ బ్రార్థించెదన్. 5

---

1 లలితేచ్ఛగా. 2 సత్యోజ. 3 సుదర్శ.

శా. సందీప్తార్కసమప్రకాశు జలదశ్యామాంగుఁ గ్లప్తాఖిల
చ్ఛందోబృందవిభాగుఁ బావనయశస్సందోహు నస్వాదిత
స్పంధిష్టాంచితభారతాగమకథాసద్భావు లోకత్రయా
[1]నందప్రాప్తికరుం బరాశరసుతున్ సర్వజ్ఞుఁ గీర్తించెదన్. 6

మ. చతురోద్యన్మతి వాతపోతకమహాసాంయాత్రికుండై తగన్
జతురామ్నాయపయోధుల న్మెలఁగి భాస్వద్రత్నముల్ రామస
న్నుతిరూపంబుగఁ గూర్చి విశ్వజగముల్ భూషించె నేధన్యుఁ డా
వ్రతిముఖ్యుండు ప్రసన్నుఁ డయ్యెడుఁ గృపన్ వాల్మీకి మాకెప్పుడున్. 7

ఉ. ఉన్నతగోత్రసంభవము నూర్జితసత్త్వము భద్రజాతిసం
పన్నము నుద్ధతార్యపరిభావమదోత్కటము న్నరేంద్రపూ
జోన్నయనోచితంబు నయి జొప్పడునన్నయభట్టకుంజరం
బెన్ననిరంకుశోక్తిగతి నెందును గ్రాలుటఁ బ్రస్తుతించెదన్. 8

మ. తనకావించినసృష్టి తక్కొరులచేతం గాదునా నామఖం
బునఁ దాఁబల్కినపల్కు లాగమములై పొల్పొందు నా వాణి భ
ర్తను నీతం డొకరుండ నాఁ జనుమహత్త్వప్రాప్తిన్ గవిబ్రహ్మనా
వినుతింతున్ గవితిక్కయజ్వ నఖిలోర్వీదేవతాభ్యర్చితున్. 9

ఉ. కామవిలో[2]భకస్పృహల గర్వపరంపర పొందువాసి హృ
త్తామరసస్థితుం డగుసదాశివుఁ గాంచి తదేకచింత చిం
తామణియై తలిర్పఁ దుదిదాఁకినయున్నతిఁ గన్న శంకర
స్వామి గురుండు మాతలఁపు సర్వముఁ దానయి యుండుఁగావుతన్. 10

వ. అని యిట్లు పూజ్యపూజాతత్పరుండ నైననాకు నభీష్టార్థదాత యై యవదాతచ
రితంబున నఖిలజనరంజనం బొనర్చుటం జేసి రాజశబ్దంబునకు భాజనం బగుచుఁ
దేజోవిలాసైకనిత్యుండు పల్లవాదిత్యుం డనియును నుదాత్తపౌరుషోద్ధతుండు
జగనొబ్బగండం డనియును సంగతానేకనరపాలపరిపాలనశీలుం డంగరక్షా
పాలుం డనియును సకలకళాధికృత విస్మయకరకేళీవిధేయుండు కేళాధిరాయం
డనియును నసుభూతాద్భుతసమరవిజయుండును సంగ్రామధనంజయుం డని
యును దుశ్శీలశత్రువిదారణప్రతిజ్ఞాపూరణోద్దాముండు భుజబలభీముం డని
యును నసాధ్యసాధకవీరవ్రతనిర్వహణపరాయణుండు వీరనారాయణుం డని
యును దురవగాహరిపువ్యూహవ్యపోహనాభీలుండు గుజ్జరిదళవిభాళుం డనియు
నాశ్రితరక్షణవ్యవసితదయాలోలుండు జగద్రక్షపాలుం డనియును జతుర్విధ
దుర్గదారణవిహారోదారుండు చంచుమలచూఱకారుం డనియును బ్రతిభటవే
దండఖండనప్రచండుండు మండలీకరగండం డనియును బహుప్రకారంబుల వీర

1 నందనస్థాంద. 2 కల్పితవికల్ప.

వ్యవహారంబులవలన నిశ్శంకంబులై బిరుదాంకంబులు ప్రవర్తిల్ల విలసిల్లు వేమ జనేశ్వరుండు. 11

క. సకలకవివర్ణనీయుఁడు, సకలనృపతిపూజ్యుఁ డతనిసంపద్వైభవం
బకలంక మనాతంకము, సకలజగన్మంగళప్రసంగము పేర్మిన్. 12

సీ. కేయూరకంకణా[1]ంకితపరాక్రమవితరణములు [2]బాహుభూషణత నొంద
ననుకూలగృహిణీచాతుర్వ నృపశ్రీ యొద్దఁ గదలక సకలసౌఖ్యముల నొసఁగ
నమృతసేవనము చందము [3]సమస్తసుధర్మతాత్పర్య మధికమోదంబుఁ బెనుపఁ
గరతలామలకవిఖ్యాతి నాతతనీతిగరిమంబు నిజవివేకమున వెలయ

తే. జాహ్నవీప్రవాహముభంగిఁజరితముఖల, భువనపావనపరిపూర్తిఁ బొలుపుమిగులఁ
బరఁగు వేమక్షమానాథుపాటినృపులు, గలరె యెవ్వారు ధారుణీతలమునందు.13

ఉ. వాలి మదోద్ధతారిజయవాంఛ సుదగ్రభుజుండు వేమభూ
పాలుఁ డనంతసైన్యభయబంధురలీలఁ గణంగి యెద్దెసన్
గ్రాలఁగఁ దీవ్రఘోటఖురఖండన మొందనిచోటు లేదు వా
చాల[4]విలోలవీచికశతసంకులసాగరవేష్టితక్షితిన్. 14

శా. కాంతారంబులు దూఱి శైలములు ప్రాఁకన్ బాఱి యంభోధిలో
యాంతర్ద్వీపముల దాఁటి యున్నఁడు [5]విపత్యబ్ధిం జెడం గాన క
త్యంతక్లేశము నొందు చుండుదురు వేమాధీశుధాటిం బరి
భ్రాంతిత్యక్తకళత్రపుత్రసుహృదాప్తశ్రీకులై శాత్రవుల్. 15

మ. గజతాఘోటకహాటకప్రముఖముల్ గప్పంబు లొప్పించుచున్
విజితారాతులు మ్రొగ్గ దిక్కుల హిమానీకాశ[6]సీకాశలై
నిజకీర్తుల్ నిగుడంగ లక్ష్మి కతులోన్మేషంబు పోషించె న
క్కజమై వేమనరేంద్రుపేర్మి జగదాకల్పంబు గా కల్పమే. 16

క. ఘనుఁడు పరాక్రమసంభృత, ధనకోటికి ఫలము పాత్రదానమ యనియెం
దును బహుపురాణముఖముల, వినుచుండుటఁ జేసి యధికవిశ్వాసమునన్. 17

వ. ఇష్టాపూర్తరూపం బగుక్రియాకలాపంబు నిజకర్తవ్యానురూపంబుగాఁ దొడంగి

సీ. అగ్రహారములు విద్యాతపోవృద్ధవిప్రుల కిచ్చి యజ్ఞ[7]కర్తలుగ మునిచెఁ
గొమరారఁ జెఱువులు గుళ్లు ప్రతిష్ఠించి లోకసంభావ్యంబులుగ నొనర్చె
నిధులు నల్లిండ్లును నిలిపెఁ దోఁటలు సత్రములు చలిపందిళ్లు వెలయఁ బెట్టె
హేమాద్రిపరికీర్తితామితవ్రతదాననివహంబు లన్నియు నిర్వహించెఁ

తే. జేసెఁ జేయుచునున్నాఁడు సేయనున్న, వాఁడు పునరుక్తకృతిశుభావలుల నెల్ల
[8]ననఁగ శ్రీవేమవిభున కయ్యలరుపేర్మి, వశమె వర్ణింపఁ దద్భాగ్యవైభవంబు. 19

---

1 కృతి. 2 బిరుదుల. 3 సమస్తధర్మ. 4 విశాలవీచికరజాలమున్కల. 5 వుధ్యత్యంతం బెడం 6 రాశీకు.
7 కర్తలుగ మునిచె. 8 ననిన శ్రీవేమనృపునకు నలరెఁ బేర్మి.

ఉ. చుట్టు నిజప్రభాపరిధి సోఁకున సర్వదివేలుశైలముల్
గట్టిపసిండియై తనకుఁ గాంచనభూధ్రము లొప్పఁ బాత్రమై
[1]చుట్టము లెల్ల నాత్మసమశోభితసంపద నొంద నొప్పెఁ దాఁ
జుట్టపుమేరు వన్వినుతి సొంపున వేమనరేంద్రుఁ డున్నతిన్. 20

చ. కులజలరాశిచంద్రుఁ డగుకోమటిప్రోలనయున్నితంబినీ
తిలకము పుణ్యరాలు పతిదేవత యన్నమయుం గృతార్థతా
కలితులు వీరు వేమవిభుఁ గానఁగఁ గాంచినపుణ్య మెట్టిదో
కొలఁదుల నెన్నిజన్మములఁ గూర్చిరొ నాఁ బొదలున్ జనస్తుతుల్. 21

సీ. పంట[2]కులస్వామి ప్రఖ్యాతు[3]ఁ డౌర వేమయపితామహుఁ డనుమాన్యతయును
ధూతకలంకుండు దొడ్డయ సైన్యనాయకుఁడు మాతామహుం డనువినుతియు
నాదిరాజన్యతుల్యాచారనిధి మాచవిభుఁడు పూర్వజుఁ డనువిశ్రుతియును
శ్రీయుతుల్ [4]పోతయ చిట్టయ నాగయ ప్రభులు మాతులు రనుభవ్యతయును
తే. దనమహత్త్వంబు భూషింపఁ దాను వారి, పేరు వెలయింపఁజాలుగంభీరమహిమ
నాత్మగుణముల నొదవించునన్వయైక, పావనుఁడు వేమజనపతి గేవలుండె. 22

తే. తనకు నద్దంకి తగురాజధానిగాఁ బ, రాక్రమంబున బహుభూము లాక్రమించి
యనుజతనుజబాంధవమిత్రజనుల కిచ్చె, నెదురె యెవ్వారు వేమ[5]మహీశ్వరునకు.

క. వైతేయారికి మాఱట, చేతులక్రియ నొప్పి రెండుఁ జేదోడై వి
ఖ్యాతులు [6]తమ్ములు వేమ, క్ష్మాతలపతి కన్నవిభుఁడు మల్లప్రభుఁడున్. 24

వ. అయ్యిరువురయందును. 25

ఉ. అన్నచమూవరుండు సకలార్థసమన్వితుఁ డన్నదానసం
పన్నుఁ డభిన్నబాహుబల[7]భాసి శివాంఘ్రిసరోజపూజనా
సన్నుతితత్పరాత్ముఁ డవసన్నవిరోధి ప్రసన్నభావుఁ డ
[8]భ్యున్నతశాలి [9]కీలితశుభోదయుఁ డూర్జితుఁ డయ్యె నెయ్యెడన్. 26

వ. తదనంతర[10]ప్రభుండు. 27

శా. బాహాదర్పమునం బ్రతీపధరణీపాలావళిం దోలి యు
త్సాహోదగ్రుఁడు మోటుపల్లి గొని సప్తద్వీపసద్వస్తుసం
దోహంబుల్ దనకిచ్చు నెచ్చెలి సముద్రుం బ్రీతిఁ గావించుచున్
మాహాత్మ్యంబు వహించె మల్ల[11]రథినీనాథుండు గాఢోద్ధతిన్. 28

క. రాముసకు లక్ష్మణుఁడు సు, త్రామసుతుఁడు ధర్మజునకుఁ దగసౌభ్రాత్రం
బేమెయి నెఱపుదు రామెయి, వేమప్రభుఁ గొల్చె మల్లవిభుఁడును భక్తిన్. 29

శా. వేమ[12]క్ష్మాధిపు కూర్మిపుత్త్రుఁడు దయావిభ్రాజి యవ్యాజతే
జోమార్తాండుఁడు కీర్తనీయసుగుణస్తోమంబులం దేమియున్

1 చుట్టుమునెల్లనాత్మసమశోభితభంగిఁ దనర్పనొప్పెఁ. 2 జన. 3 రెడ్డి. 4 మాచయ. 5 భూమి. 6 వెలసిరి. 7 రాశి. 8 భ్యున్నత. 9 శీలితశుభోన్నతు. 10 ప్రభత్వుండు. 11 ధరణీ. 12 క్ష్మావిభు.

రామస్వామి[1]కి లోచ్చుగాక సరియై [2]రాజిల్లె రాజార్చితుం
డాముష్యాయణుఁ డెందుఁ బోతయచమూపాగ్రేసరుం డిమ్మహిన్. 30

వ. తదీయానుజుండు. 31

క. దానంబునఁ గర్ణునిసరి, మానంబున పేర్మి ననుపమానుఁడు బుధస
న్మానచతురుండు ప్రోలయ, సూనుఁడు గోపటి సమస్తసులభుఁడు కరుణన్. 32

వ. వేమధాత్రీపతికిఁ బరమమిత్రుండును సకలజగజ్జైత్రుండును నగుమాతులప్రియ
పుత్రుండు. 33

మ. జయమే కయ్యమునందు నెంతటరిపృథ్వీనాథులం జెందసీఁ
డయసంపన్నత నెన్నఁడు౯ వెలితిగాఁ డాద్యక్రమాయత్తమై
నయ మార్తీయముగాఁ జిరస్థితుల నానందించునాఢ్యుండు చి
ట్టయనూకప్రభుఁ డిద్ధసత్త్వగుణని[3]ష్ఠం బట్టి పుణ్యం డిలన్. 34

వ. ఇట్లు [4]సకలసమృద్ధులఁ బ్రసిద్ధప్రభావుం డైనవేమజననాథుం డొక్కనాఁడు
ప్రమోదంబు మిగులం బేరోలగంబుండి. 35

క. అంబుజభవనిభుఁడును [5]బో, తాంబానిభుఁడు నగుసూరనార్యునిసుతు న
న్నుం బూజితధూర్జటిచర, ణాంబుజు శ్రీవత్సగోత్రు నంచితచరితున్. 36

వ. సవినయంబుగాఁ బూజించి యిట్లనియె. 37

తే. సకలభాషాకవిత్వవిశారదుఁడవు, సాధుసమ్మతుఁడవు నిత్యసౌమ్యమతివి
భవ్యుఁడవుగాన నీమీఁదఁ బరగఁ బక్ష, మేను గలిగియుండుదు నెప్డు నెఱ్ఱనార్య.

శా. నాతమ్ముం[6]డు ఘనుండు మల్లరథినీనాథుండు నిన్నాతత
[7]శ్రీతోడ౯ సముపేతుఁ జేసి యొలమిం జేపట్టి మాకచ్చుటం
జేతోమోద మెలర్ప రామకథము౯ జెప్పించి యత్యుత్తమ
ఖ్యాతిం బొందితి నింక నేను దనియ౯ గావ్యామృతాస్వాదనన్. 39

క. భారతపరాంశ మని యిం, పారఁగఁ జెప్పుదురు [8]బుధులు హరివంశము నీ
వారమ్యకథఁ దెనుంగున, ధీరోత్తమ నిర్వహించి తెలుపుము మాకున్. 40

వ. అనినం బ్రహర్షితపులకితదేహుండనై యమ్మహాభాగునిసమగ్రసంప్రార్థనంబుఁ
గృతార్థతాకలితనృత్తం బగుచిత్తంబునం గైకొని యిట్లంటి. 41

ఉ. నన్నయభట్టతిక్కకవినాథులు చూపినత్రోవఁ బావనం
బెన్నఁ బరాశరాత్మజమునీంద్రునివాఙ్మయ మాదిదేవుఁడౌ
వెన్నునివృత్త మీవు కడువేడుకతో వినునాయకుండ వి
ల్లెన్నియొ సంఘటించె మదభీప్సితసిద్ధికి రాజపుంగవా. 42

క. కావునఁ జెప్పెదఁ గల్యా, ణావహమహనీయరచనహరివంశము స

1 ని బోలుగాక. 2 రాజిల్లు. 3 ష్ఠాపుణ్యగ. 4 సర్వసిద్ధుల. 5 శ్రీతాంబుజ. 6 డగుమన్న. 7 స్ఫీతశ్రీ.
8 జనులు.

ద్భావమున నవధరింపుము, భూవినుతగుణాభిరామ ప్రోలయవేమా. 43

వ. అని యమ్మహీనాయకుఁ గృతినాయకత్వంబున కభిముఖుంగా నొనర్చి జగద
ర్పితం బగు ప్రబంధంబు నిర్మింప నుపక్రమించితి నవ్విధం బెట్లనిన. 44

కథాప్రారంభము.

సీ. [1]కామ్యంబు జగదేకరమ్యంబు నగునైమిశారణ్యమునఁ బుణ్యయజనశీలు
రై యున్నయాశౌనకాదిసన్మునులు ప్రసిద్ధు వేదవ్యాసుశిష్యు ననఘు
రోమహర్షణపుత్త్రు రుచిరవాగ్వైభవు నుగ్రశ్రవసుం డనుకథకవర్యు
నర్థిఁ బూజించి మహాభారతాఖ్యాన మఖిలంబు వరుసతో నతనివలన

తే. విని [2]మనంబులు సమ్మోదవనధి నోల, లాడుచుండంగ వెండియు నంత తృప్తి
సనక నూతనకౌతుకసంప్రయుక్త, హర్షరభసులై యిట్లని రతనితోడ. 45

శా. వ్యాసప్రోక్తము భారతాగమము నీ వత్యంతహృద్యోక్తి వి
న్యాసం బొప్పఁగ విస్తరింపఁగఁ గడున్ హర్షించె వీనుల్ సము
ల్లాసోద్భాసిని యయ్యె బుద్ధి శ్రుతితుల్యం [3]బద్భుతార్థోదయ
శ్రీసంభావిత మిప్పురాణము ప్రశంసింపంగ నిట్లొప్పునే. 46

ఉ. ఇమ్మహితేతిహాసమున నెందును నబ్భరతాన్వయప్రసం
గమ్మునఁ బూర్వభూపతులకర్మవిశేషములున్ గుణప్రకా
రమ్ములు దేవదైత్యమునిరాక్షసయక్షఖగాదిపుణ్యవృ
త్తమ్ములు ధర్మనిశ్చయవిధమ్ములు పెక్కెఱిఁగించి తిమ్ముగన్. 47

ఉ. కౌరవపాండవప్రవరగౌరవలీలలు నీవు చెప్పఁ దీ
పారెడుభంగి వింటిమి గుణాకర యింక జగత్త్రయంబునన్
ధీరులు శూరులున్ విభవదీప్తులు నా నుతిగన్నయాయదు
త్సారగుణాన్వయోత్తములచందములున్ విన వేడుకయ్యెడున్. 48

వ. తదీయ జన్మచరిత్రప్రపంచంబు సమస్తంబును విస్తరప్రశస్తంబుగా నుపన్యసింప
వలయు ననిన నక్కథకుండు ప్రముదితహృదయుండై వారలం గనుంగొని [4]మీరు
వినంగోరినయాయర్థంబు జనమేజయజననాయకునకు వైశంపాయనుండు చెప్పి
నది యేనును జెప్పెద వినుండు మహాభారతశ్రవణానంతరంబ యాపరీక్షిత్తన
యుండు పరాశరతనయశిష్యున కిట్లనియె. 49

సీ. మునివర కురువంశమును యాదవాన్వయంబును నాదుమదికొక్కప్రోవ కాఁగఁ
దోఁచుఁ గౌరవకోటిఁ దొడరి కీర్తించుచో యాదవులను జెప్పి తచట నచట
నంతటఁ దృప్తి నాయంతరంగంబున నొదవదు తద్వృత్త మొకటి గొఱఁత
వడకుండఁ బ్రత్యక్షపరిచితం బైనదిగాదె నీబుద్ధికిఁ గాన యిప్పు

తే. డీవు సెప్పఁగ వినుట సమిద్ధహర్ష, కరము పరమేష్ఠి మొదలుగాఁ గ్రమముతోడ

---

1 సౌమ్యంబు. 2 మనంబున సంతోష. 3 బద్భుతోపాదన. 4 మీరలు.

వలయు ప్రఖ్యాతపురుషులవర్తనములు, గూడ నెఱిఁగింపవేవృష్ణికులమువిధము.

క. అని బహుమానముగా నడి, గినజనమేజయున కతులకృప వైశంపా
యనముని యిట్లను నభినం, దనపూర్వకముగ సుదాత్తతరహృద్యోక్తిన్. 51

చ. విను హరివంశనామమున విశ్రుతమైనపురాణ మగ్రిమం
బనుపమవాగ్విశేషవిభవాఢ్యుఁడు సత్యవతీసుతుండు సె
ప్పినయది యేను నీకు వినిపించెదఁ బూజ్యతమంబు వంశవ
ర్ధనము సమస్తపుణ్యఫలదం బిది శ్రోతకు వక్తకుఙ్ నృపా. 52

ఉ. భాసితశుద్ధియుక్తుఁడవు భవ్యయశుండవు నైననీవ యు
ద్భాసితబుద్ధియుక్తమును భవ్యయశంబును నైనయాదవో
ల్లాసిచరిత్రముఙ్ వినఁ దలంపఁగ నర్హుఁడ విద్ధవైభవ
శ్రీసుఖసుస్థిరాయువులఁ జెందఁగఁ బాత్రమవై తనర్పుటన్. 53

సంక్షేపరూపంబగు నాదిసృష్టిప్రకారము.

వ. తత్ప్రకారంబునకుఁ బ్రారంభం బెట్లనిన నఖిలేశ్వరుం డగుపరమాత్ముం డాత్మ
యోగంబున నాత్మయుం బ్రకృతియు ననుతత్త్వమిథునంబు నిర్మించెఁ బ్రకృ
తికి మహత్తును మహత్తునకు నహంకారంబును నహంకారంబునకుఁ బంచ
భూతంబులుం బ్రభవించె నాభూతంబులవలన ననేక[1]భూతభేదంబు లుద్భూతంబు
లయ్యె నిది సనాతనమైనసృష్టికి సంక్షేపంబు తక్కినయవి దీనికి విస్తారావయవం
బు లవియెట్టి వనిన నవహితుండవై యాకర్ణింపుము. 54

సీ. అఖిలజగత్సృష్టి నాత్మ నపేక్షించి యాత్మోద్భవుండు నారాయణుండు
జలముల సృజియించి సమధికం బగు[2]నిజవీర్యమం దిడుటయు విస్మయముగ
విమలహేమాకృతి నమరుమహాండమై కర మొప్పెఁ దదభ్యంతరగర్భమూర్తి
యై యుండి బహువత్సరాత్మకం బగుకాల మేఁగిన నది యవియించుకొనుచుఁ

తే. బుట్టి యజుఁడు క్రిందటివ్రయ్య భువియు మీఁది
వ్రయ్య దివియు నునడు మంబరంబుఁ జేసి
దిశలు కాలంబు మనసు బుద్ధియును వాక్కు
గామరోషరత్యాదిసర్గము నొనర్చె. 55

వ. మఱియు నతండు మరీచి యత్రి పులస్త్యుండు పులహుం డంగిరసుండు క్రతువు
వసిష్ఠుండు ననువారి నేడ్వుర నుత్పాదించె నమ్మహాత్ములు క్రియానిరతులుఁ
బ్రజాపతులునై వెలసి రాహిరణ్యగర్భుండు నిజరోషంబున నంతకుం గలిగించె
యోగవిద్యాప్రభుండుగాను సనత్కుమారు సృజించె మేఘవిద్యుదింద్రధనువుల
నశనిరోహితనిర్ఘాతకేతువులఁ బర్జన్యపూర్వకంబుగాఁ బుట్టించె బుగ్యజుస్సామా
థర్వణంబులు సంపాదించి యజ్ఞ[3]సిద్ధికిం బ్రతిష్ఠించి సర్వగాత్రంబుల ననేకభూతం
బుల నిర్మించె నిట్లు ప్రవర్తిల్లినసృష్టికి నభివర్ధనంబు గోరి. 56

1 భూతంబులు పుట్టె. 2 నట్టి. 3 సృష్టి.

క. తన[1]మేని రెండుసగములు, వనితాపురుషులుగఁ జేసి స్వాయంభువుఁడై
మనువును శతరూపాహ్వయ, మనుపత్నియుఁ గా నొనర్చె మహిమోజ్జ్వలుఁడై.
వ. వార [2]లిద్దఱకుఁ బ్రియవ్రతోత్తానపాదులు జనియించి రందు. 58
సీ. ధర్మనిసుతసూనృతాదేవి యుత్తానపాదునివలన సంపన్నయశులు
ధ్రువుఁ డనఁ గీర్తిమంతుం డనఁ గాను నా యుష్మంతుఁ డన [3]మహోద్యుతి యనంగ
ననఘులనలువురఁ గనియెఁ బుత్త్రుల నందు ధ్రువుఁడు నిర్మలనిష్ఠతోడ మూఁడు
వేలు దివ్యాబ్దముల్ వినుతతపంబు గావించి ముకుందు మెచ్చించి సప్త
తే. మునులకంటె మీఁదై యొప్పు ననుపమాన, సుస్థిరజ్యోతిరాత్మకస్ఫురితపదవి
వడసె సర్వగీర్వాణతపస్విసిద్ధ, సమితి యాశ్చర్యమునఁ దన్ను [4]సంస్తుతింప. 59
వ. అట్టిధ్రువునకు శంభు వనుదానికి శిష్టియు భవ్యుండును ననుకొడుకులు పుట్టిరి శిష్టికి సుచ్ఛాయ యనుసతి రిపు రిపుంజయ రిప్ర వృకల వృకతేజసులన నేవురం గనియె నందు రిపునకు బృహాసతికిం జాక్షుషమనువు జనియించె. 60
క. ఆతండు పుష్కరిణి యను, నాతికి వీరణసమాఖ్యనందనుఁ గనియెన్
బ్రీతి యొసఁగ నడ్వల యను, గోఁతి యతనివలనఁ గాంచెఁ గొడుకులవరుసన్.
వ. ఊరుండునుం బూరుండును శతద్యుమ్నుండును దపస్వియు సత్యుండును సత్యవాక్కును గవియు నతిరాత్రుండును నగ్నిష్టువును సత్యద్యుమ్నుండును నభిమన్యుండు ననంబరగిన యాపదుండ్రయందును బెద్దవాఁడైనయూరునకు మహాప్రభ యందుఁ గ్రమంబున నంగుండు సుమనుండు స్వాతి క్రతు వంగిరసుండును గయుండు నననార్వురు పుట్టి [5]రందు నంగుండు మృత్యుపుత్త్రి సునీథం బరిణయంబై వేనుం డనుకొడుకుం బడసె నతండు. 62
ఉ. ధర్మువు దప్పి తాపసమతంబున కంకిలిపాటొనర్పఁ గ్రో
ధోర్మిమహాత్ములై తపసు లొక్కట యాతని దక్షిణంపుఁగే
ల్నిర్మథనంబు సేసిన జనించెఁ బృథుం డనురాజతండు స
త్కర్మధురీణుఁడై నిలిపె ధార్మికసేవిత మైనమార్గమున్. 63
క. అంతియ కాదు వసుంధర, యంతయు గోరూపఁ జేసి యాడెఁ గుశలుఁడై
సంతతబహువస్తునివహ, మెంతవలచి [6]రంత యంత యేర్పడఁ గురియన్. 64
వ. అతనికి హవిర్ధాన యనుమానినికి శిఖండిహవిర్ధానులు జనియించిరి శిఖండికి ధిషణ యను తెఱవకుఁ బ్రాచీనబర్హియు శుక్లుండును గయుండును గృష్ణుండును సత్యరుండును నజినుండును ననునార్వురు [7]వొడమిరి ప్రాచీనబర్హికి సముద్రపుత్త్రి యైనసవర్ణయందుఁ బ్రచేతసు లనువారు పదుండ్రు ప్రభవించి పది వేలవర్షంబులు ఘోరతపంబు సేసి సోమకన్యక యగుమారిషం దమకు ధర్మపత్నిగా వరియించి యయ్యింతియందు. 65

---

1 మేను. 2 బిడ్డలకు. 3 యశస్వంతుఁడనఁగ ?. 4 సన్నుతింప. 5 రయ్యంగుండు. 5 రిపువరంత. 7 వొడమి రందు. 8 సంవర్ణ.

క. దాక్షిణ్యాధనునిఁ గాంచిరి, దక్షు నశేషక్రియైకదక్షుఁ బ్రభుఁ బ్రజా
ధ్యక్షు నసదృక్ష[1]తేజుఁ, సాక్షాత్పరమేష్ఠిఁ బరమసంయమ శీలున్. 66

వ. అని చెప్పిన విని జనమేజయుం డతని కిట్లనియె. 67

తే. [2]ఆయజునికాలి పెనువ్రేలియందుఁ బుట్టె, దక్షుఁ డన వింటిఁ [3]దొంటికథాప్రసక్తి
నిపుడు ప్రాచేతసుండనియెదు మునీంద్ర, యివ్విధం బేమి దెలియంగ నెఱుఁగవలయు.

వ. సోమదౌహిత్రుం డైనయతండు యాసోమునికి మామ యెట్లయ్యె నని యడి
గిన వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 69

మ. విను సర్గంబు లయంబు భూతముల కుర్వీనాథ నిత్యంబు లెం
దును జన్మింతురు దక్షుఁ డాదియగునాద్యుల్ సర్వకల్పంబులన్
జనికిం గారణముల్ పృథగ్విధములై సంధిల్లు లే దెవ్విధం
బున నూహింపఁగఁ జిన్న పెద్ద యగుచొప్పు న్నావియుఁ వారికిన్. 70

ఉ. గౌరవలాఘవంబులకుఁ గారణ మిందఱకున్ దపస్సమా
చారము తారతమ్యము నిజం బిది జన్మగురుత్వహీనతల్
గోరి గణింప రివ్విధి యకుంఠితబుద్ధి నెఱుంగు పుణ్యుఁ డిం
పారఁగఁ బొందుఁ గాంక్షిత[4]సుభాగమముం బరలోకభద్రమున్. 71

సీ. తొలితొలి సృష్టికిం దొడఁగి యంబుజసూతి దలపోయ నాతనితలఁపునందు
ముని దేవదానవమనుజాదిభూతంబు లొక్కట జనియించి యక్కజముగ
నవి[5]యెన్నియును గల్గె నన్నియయ్యై యుండెఁ గాని వర్ధిల్లుట గలుగ దయ్యె
నివ్విధం బటుసూచి యించుక చింతించి భూతవృద్ధికి హేతుభూత మొకటి

తే. గాంచి మిథునధర్మంబు నిర్మించెఁ దత్ప్రధానసంప్రయోజనకారి[6]దక్షతకును
జనికి సంకల్పదర్శనస్పర్శనముల, తొల్లి హేతువులై చెల్లు దురితదూర. 72

వ. ఆదక్షప్రజాపతికి వీరణపుత్రి యైనయసిక్నియందుఁ బుత్రసహస్రపంచకంబుపుట్టి
తండ్రిపనుపున భూతసృష్టి సేయ నుత్సహించునెడ నారదుండు సనుదెంచి. 73

ఉ. బాలురు మీర లీధరణిభాగము క్రిందును మీఁదు దిక్కులున్
మూలలు నెంత యక్కొలఁది ముందటె నిక్క మెఱింగికాక యు
క్కీలయి యిట్లు సృష్టిపనికిం దమకింపఁగఁ జన్నె యన్న వా
రోలిన యన్నివంకలకు నొక్కట నారయ నేఁగి రందఱున్. 74

క. అప్పాయిఁ జని యొకఁడైనను, గ్రమ్మఱ జనుదేఁడ తత్ప్రకారంబునకు
లప్పెరి[7]యఁగ నాదక్షుఁడు, క్రమ్మఱ నాత్మజసహస్రకముఁ బుట్టించెన్. 75

వ. వారు మునుపటివారియట్ల ప్రజలస్పజియింపం దొడంగినఁ దొంటిచందంబున
[8]నారదుం డరుగుదెంచి పలికిన. 76

1 తేజని. 2 అజునికుడికాలిపెనవ్రేలి. 3 నలుత. 4 పుబా. 5 యును గా. 6 దక్షుఁడొకఁడ. 7 యుం
దక్షుఁడు. 8 నారదుండు సను.

తే. ఇయ్యకోని లెస్సపని సెప్పె నిమ్మునీంద్రుఁ
డాదిఁ జన్న[1]వారలక్రమ మరయవలదె
యనుచు [2]నన్ని దిక్కులకు నత్యాదరమునఁ
బోయి యా[3]పోకలన డిందిపోయి రనఘ. 77

క. అది గతముగ భ్రాతసనిన, పదవి యరయఁబోక సనదు భ్రాతక యని చె
ప్పుదు రార్య లవ్విధమ్మున, వదలి చనినయాత్మజులకు వగచుచు మఱియున్.

వ. దక్షుండు నిజపత్నియం దఱువండ్రు కూఁతులం గని ధర్మునకుం బదుండ్రను గశ్యపునకుం [4]బదుమువ్వురను జంద్రునకు నిరువదియేడ్వుర నరిష్టనేమికి నలువురను గృశాశ్వునకు బహుపుత్రునకు నంగిరసునకు వేర్వేఱ నిద్దఱిద్దఱ నిచ్చె వారివలన వసురుద్రాదిత్యవిశ్వసాధ్యాదిదేవతలును దైత్యదానవయక్షరాక్షస గంధర్వాప్సరోవిహంగ[5]భుజంగప్రముఖులుం బ్రభవించిరి మఱియు గోగ జాశ్వ[6]ఖరోష్ట్రసింహశార్దూలాద్యఖిలక్షుద్రజంతువులును జనియించె వృక్షతృణ లతాగుల్మాదులు నుద్భవించె నందుఁ గశ్యపభార్య యైనదితిదేవి హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులం గనియెం దత్సంతానం బపరిమేయంబై యదితిసంతతి యైన యాదిత్యులతో విగ్రహించె నట్టివిగ్రహంబున. 79

ఇంద్రుఁడు వజ్రాయుధముచేత దితిగర్భంబు ఛేదించిన ప్రకారము.

మ. అమరశ్రేణికి దైత్యసంతతికి నన్యోన్యాహవం బుద్ధత
క్రమరోషంబున నైన నందు సురవర్గం జేచి యవ్వైరిసం
ఘములో ముఖ్యులఁ బల్వురం దునుమ శోకం బంది దైతేయమా
త మనోవల్లభుఁ గశ్యపుం బ్రకటతాత్పర్యంబునం గొల్చినన్. 80

క. ఆతఁడు ప్రసన్నుఁడై య, న్నాతి వరం బడుగుమనిన నాకేశు ననిన్
ఘాతింపఁగ నోపెడుసుతు, నాతతబలు నవ్వరాంగి యర్థించుటయున్. 81

తే. అమ్మహాత్ముఁ డాయమతోడ నబల నీవు, శుచిత నెప్పుడు నేమఱ కచలనియతిఁ
దగిలి నూఱబ్దములు చూలు దాల్పనోపు, దేని నట్టిపుత్రుఁడు జనియించు ననిన.

వ. అయ్యిగ్గలి యయ్యుగ్రవృత్తంబు నడప నొడంబడియెం గశ్యపమునియు గర్భ ప్రదానంబు సేసి తపోవనంబున కరిగె నమ్మగువ నిత్యంబునుగాఁ ద్రికాలస్నా నంబును వివిధోపవాసవ్రతంబులుం బూని శుచియై యుండె నంతఁ దదంతరా యా[7]పేక్షుండై సహస్రాక్షుండు సనుదెంచి నమస్కరించి తల్లీ నీవు వ్రతస్థితవై యునికి నెఱింగి శుశ్రూష యాచరింప వచ్చితి ననిన నమ్ముగ్ధ సంతసిల్లి. 83

మ. తనయా [8]యెంతయు మేలు సేసితి టు మత్స్వామిస్పృసంసేవివై
యనురూపస్థితి నుండు మబ్దశతపర్యాప్తిన్ జనింపంగ నీ

1 వారిక్రమంబు నరయ. 2 నట్టి. 3 పోకలనడంగి. 4 పదమువ్వురు. 5 భుజంగ. 6 ఖరతురగ. 7 పేక్షి యైన. 8 యింతటి.

యనుఁగుందమ్మునిఁ జూచునుత్సవము నీకబ్బుఁగా జగం బంతయుఁగా
విను మీ రిద్దఱుఁ గూడి యేలుఁడు కడుఁగా విఖ్యాతి సంధిల్లెడున్. 84

క. అనియె సతండును దత్సే, వనతాత్పర్యంబు [1]తగ నెపం బిడి యేప్రొ
ద్దును నెడమడు గగుమదిలో, ననువర్తింపంగఁ గించిదవశిష్టముగాన్. 85

వ. సంవత్సరశతం బతిక్రాంతం బై యనొక్కనాఁ డమ్ముదిత పాదశౌచంబు సేయమఱచి నిద్రితయైన నది రంధ్రంబుగాఁ దదీయోదరంబు సొచ్చి జంభారి దంభోళిం గొని తద్గర్భం బేడువ్రయ్యలుగా వ్రేయ నయ్యర్భకుండు రోదనంబు సేసిన. 86

క. మారుద యని పలుకుచు నతి, దారుణరోషంబుతోడఁ దచ్ఛకలము ల
వ్వీరుఁ డొకటొకటి యేడే, డై రూపఱ నడిచె నంత నభ్యుత్థితయై. 87

క. అసురజనని కడునార్తిని, వసమఱి యిటుసేయఁ దగునె వాసవ యనఁగాఁ
బ్రసదంతరంగుఁ డగుచును, వెస వెలువడి విబుధవిభుఁడు వినతాంగకుఁడై. 88

చ. అడుగులయందు శౌచవిధి యాత్మ నొనర్పఁ దలంప కీవు కా
ల్గడ దలయంపిగా నిదుర గైకొన నేనది యంతరంబుగాఁ
గడఁగి మదంతహేతు వగుగర్భము నొంచితి దీనిఁ దప్పుగాఁ
దడవక సైఁపఁగా వలయుఁ దల్లి నినుం గొనియాడు లోకముల్. 89

చ. అనవుడు నింద్రుతో ననియె నమ్మునిపత్ని యొకింతయేనిఁ గీ
డన వశమే భవచ్చరిత మంతయు లెస్సయ కాక యింక నా
కు నొకటి మేలు సేయఁగఁ దగుఁగా గులిశాహతి[2]చేత నైనయ
త్తనుశకలంబు [3]లన్నియు వధం బొనరింపక కావు మింతటన్. 90

వ. ఈనలువదితొమ్మిదియును దేవతలై నీవు మారుద యనుట కారణంబుగా మారుతు లనం బరగి దేవాసురసమరంబులందు నీకుం జేదోడై [4]నడువవలయు దీనికి నొడంబడు మనియె నతం డవ్విధంబునకుం బ్రియంబు నొందె నిది సకలభూత సంభవప్రకారంబు. 91

క. ఈసృష్టివిధం బెఱిఁగిన, భాసురపుణ్యుండు సకలభయములవలనన్
బాసియు నతులైశ్వర్య, శ్రీసౌఖ్యము లొందు మోక్షసిద్ధియుఁ గాంచున్. 92

వ. విను మివ్విధంబునం గలిగినభూతవిశేషంబులకు నజుండు ప్రత్యేకంబ యధికారులం గలిగించి యభిషేకం బొనర్చె నంతయు వివరించెద. 93

సీ. పృథుఁడు భూపతులకుఁ బెద్దవాఁడై యుర్వి యంచితనీతిఁ బాలించువాఁడు
ద్విజతారకాతరువ్రజయజ్ఞములకు నుజ్జ్వలతపంబుల కోషధులకు సోముఁ
డర్థసంపదలకు [5]నంబుధివితతికి రాజన్యులకును వైశ్రవణుఁ డొడయఁ
డఖిలభూతముల ననంతపిశాచసంచయముల శాసించుఁ జంద్రధరుఁడు

తే. విష్ణుఁ డాదిత్యులకు వసువితతి కగ్ని,జలములకుఁ బాశపాణి వేల్పులకు నింద్రుఁ

1 జగు. 2 జేసియైన. 3 లిన్నియు. 4 లంటులుగావలయు. 5 యక్షరాక్షసులకు.

డసురకోటికిఁ బ్రహ్లాదుఁ డంతకుండు, పితృసమూహంబునకు నధిపతులు వరుస.

క. నాగులకు వాసుకియుఁ బెఱ, భోగులకుం దక్షకుఁడుఁ బ్రభులు పక్షులకున్
నాగాంతకుండు మనుజవ,రా! గంధర్వులకుఁ జిత్రరథుఁడును నొడయుల్. 95

క. కరులకు నైరావతమును, హరులకు నుచ్చైశ్శ్రవంబు నవనీస్థలిపై
నరులకు నృపతియు హిమగిరి, గిరులకు నేఱుల కుదధియుఁ గీర్తితభర్తల్. 96

వ. ఇదియాదిగా నాదిసర్గంబునం బరమేష్ఠి నియమించినయాధిపత్యంబు లట్లు నిశ్చ
యించి యాజగద్ధాత ధాత్రియంతయు నాలుగుచెఱంగులుగా నేర్పఱిచి యం
దుఁ బూర్వదిక్కున విరాట్పుత్రుం డగు[1]వైరాజును దక్షిణదిక్కునం గర్దమ
పుత్రుం డగుశంఖపదుండునుం బశ్చిమదిక్కున రజఃపుత్రుం డగుకేతుమంతుం
డును నుత్తరపుదిక్కునం బర్జన్యపుత్రుం డగుహిరణ్యరోముండును బరిరక్షకులు
గాఁ బ్రతిష్ఠించె నన్నలువురు రాజులును మధ్యమభూమీశ్వరుం డగుపృథుండు
తమకు ననుశాసకుండుగా భాసిల్లి రివ్విధంబునం బూర్వులచేత నీయుర్విసర్వ
పర్వతద్వీపసాగరసమేతయైయనుభూతిం బొంది నంతంజాక్షుషమన్వంతరా[2]నంత
రంబున వనజభవుండు వైవస్వతమనువునకు సమగ్రసామ్రాజ్యం బొసంగె ననిన
విని జనమేజయుండు. 97

చ. మునివర యెవ్విధంబున సముద్భవ మొందెఁ బృథుండు! ధాత్రి యే
యనువున దోహయోగ్య యగునట్లుగఁ జానొనరించె? నెవ్వర
మ్మనుజవరేణ్యువన్నున సమంచితవస్తువిశేషదోగ్ధలై
రనయముఁ జిత్ర మట్టి తెఱఁ గంతయు నా కెఱిఁగింపు నాపుడున్. 98

పృథుచక్రవర్తి భూమిని గోవుఁగాఁ జేసి వస్తువులుగొన్న ప్రకారము.

వ. అతనికి వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 99

సీ. ఆదియుగంబున నంగుండు నాఁ జనుభూమీశ్వరుఁడు [3]మృత్యుపుత్రియైన
నీరజనయన సునీథయం దధికబాహాసముద్ధతు వేనుఁ దనుతనూజుఁ
గనియె రాజై వాఁడు తనదుమాతామహుఁ బోలి క్రౌర్యంబునఁ బుణ్యజనులఁ
బీడించి ధర్మంబుఁ బెడఁబాయఁగాఁ ద్రోచి వేదవిరుద్ధదుర్వృత్తి మరిగి

తే. యెల్లవారలఁ బిలిచి మీ రే సుకృతము, నాచరింపఁగ వలదు మీ రధ్వరముల
తెరువు పోకుఁడీ మేర నతిక్రమింతు, రేని జంపుదుఁ జెఱుతు నెవ్వానినైన. 100

తే. యజన మిజ్యుండు యష్ట నా నతిశయిల్లు, నిన్ని తెఱఁగులవస్తువు లేన [4]కాఁగఁ
దలఁపుఁ [5]డేమేనికర్జంబు గలిగెనేని, [6]బన్నుగా నది చేయుఁడు నన్ను గుఱిచి.

వ. అని యాజ్ఞాపనంబు సేసిన. 102

సీ. జపములు గాయత్రిసహితంబుగా [7]మానె వేదంబు పేరును వినఁగ లేద
సోమపానక్రియచొప్పులు [8]రూపఱె హుతములు [9]కఱవయ్యె హుతవహునకు

---

1. సుధన్వుని. 2 సంతరంబు. 3 మృత్యుస్య. 4 కాని. 5 ఏమిని. 6 బన్నుగాఁ జేయుఁడీ మీరు. 7 మానె. 8 రూపెర. 9 కరువయ్యె.

సర్వదైవతసమర్చలు గట్టిపెట్టంగఁబడియె బూర్తంబులైనను సమసెఁ
బరహితంబులు దానపరతలుఁ గడతేఱె సతతవ్రతోపవాసములు పొలిసె

తే. [1]స్వామిచందంబు సేవకజనుల కనిన, మాట నిజముగ వేనకుమాతలేశుఁ
డఖిలధర్మపరాఙ్ముఖుఁ డయిన నతని, మతము చెల్లించి రెందును మనుజకోటి.

వ. [2]ఆమెయిఁ దలంకి తపస్వివరులెల్ల [3]సమ్మహీపాలుపాలికిం జనుదెంచి. 104

సీ. జనసంత్రాసనవృత్తిఁ జేయఁదగునే సత్కార్యనిర్మూలనం
బొనరింప న్నృప నీకు [4]నిట్లు విను మే మొప్పారఁ బెక్కబ్దముల్
వినుయాగంబు దొడంగఁ జూచెదము నీ వీక్షోణికిన్ రాజ వీ
వనుకూలుండవు గమ్ము మాక్రియకు ధర్మాయత్తచిత్తంబునన్. 105

తే. క్షత్రియునిఁ దెచ్చి తొల్తొలి గద్దియనిడి, పట్టబద్ధుఁ గావించు నోఁ బ్రజలు దమ్ముఁ
గావ ధర్మంబునడపను గాదె నమయ, నర్థిఁ బలుకుదు రివది యరయవలదె. 106

సీ. అనినం బెల్చన నవ్వి యమ్మునులతో నాతండు నన్నొక్కరుం
డనుశాసింపఁ బ్రభుండె ధర్మమున కధ్యక్షుండ నే నొల్లకుం
డిన సర్వోర్వియుఁ ద్రొక్కి తోయములలో ముంచెంతు [5]మిన్నైన వ్ర
త్తు నశేషాండ[6]పుటంబు గాల్తు వలదీ దుర్వాక్యముల్ మాదెసన్. 107

వ. మీరేమియు నెఱుంగ రూరక పొండనుటయు వారు మఱియును బెక్కు తెఱం
గులం [7]బలుకం దొడంగి తా రెంత దెలిపిన నాదుర్వినీతుండు తనదుర్వినయంబు
మానం గడంగినం గనిసి నిజతేజోబలంబున నాబలశాలిం [8]బట్టి మిడుకమిడుకం
ద్రొక్కి మంత్రయుక్త[9]కుశంబుల నతనియొడమ్ముతోడ [10]వ్రచ్చిన నందు. 108

క. కాలినకొఱవి తెఱంగునఁ, [11]గాళిమమును గుఱుచమేను గలపురుషుఁ డొకం
డాలోకనదుస్సహుఁడై, యాలో జనియించి [12]క్షితి నడుకుచు నెదురన్. 109

వ. కృతాంజలియై నిలిచినం జూచి మునులు నిషీద యని పలికి నిషేధించి రతండు
కల్మషసంభవుండు నిషాదుం డనం బరగె వింధ్యప్రముఖసంచారు లగుపాప
కారులు కిరాతకైవర్తాదు లెల్లఁ దత్సంతానజాతులై రమ్మహాద్విజులు మఱియును.

వేనుశరీరమథనంబునఁ బృథుఁ డుద్భవించినప్రకారము.

క. [13]కర మొప్పఁగ వేనజనే, శ్వరు దక్షిణకరతలంబు సంరంభముతోఁ
దరువంగ నరణిమథన, స్ఫురితుం డగుజాతవేదుపోలిక యమరన్. 111

1 స్వామిచందంబ చందంబు ; స్వామిభృత్యులచందంబాజనులకనిన, మాట నిజము లేదయ్యె క్షమాతలేశు. 2 అమ్మెయి దలరి. 3 నన్మానవ. 4 నిట్లుచిరకాలము. 5 మిమ్ముం దహింతు ; మిమ్మందఱన్, దునియం ద్రుంతు నశేషముల్ వలవ దీదుర్వాదముల్ మాదెసన్. 6 ముదాల్తు నింక. 7 దెలుపం. 8 బెట్టుకట్టి. 9 కుశస్థలంబుల. 10 దర్చిన నందు. 11 గలంబగుకుఱుచమేనుగల. 12 చూడనడఁగుచు. 13 కరమొప్పఁగ.

ఉ. ఆజగవాఖ్యమై పరగునాద్యశరాసనముం సముల్లస
త్తేజము దీప్తబాణములు దివ్యకనత్కవచంబుఁ దాల్చి యు
ద్వేజితశత్రుఁ డప్రతిమదీర్ఘతనుండు జనించె రాజవి
ద్యాజితలోకుఁ డైనపృథుఁ డమ్మును లద్భుతవార్ధిఁ దేలఁగన్. 112

క. అతఁడు ప్రభవింప మహా, భూతము లన్నియును బ్రీతిఁ బొదలుచు నేహా
కౌతూహలమున నచటికి, నేతెంచె నుదాత్తమూర్తు లెంతయు వెలయన్. 113

మ. అభిషేకార్థముగా నిజోదకము లింపారంగఁ గొంచుం సరి
త్ప్రభుఁ డాపూర్ణసరిత్సరస్సహితుఁడై ప్రాదుర్భవించెం సరో
జభవుం డింద్రుఁడు లోనుగాఁగలమరుత్సంఘుంబుతో నేఁగుదెం
చె భువిం బేర్కులసంయమీంద్రతతి వచ్చెం బేర్చుమోదంబునన్. 114

ఆ. అట్లు జాతుఁ డైనయాసుపుత్రుండు పు, న్నామనరకమోక్షణం బొనర్చ
వేనుఁ డపుడ పుణ్యవృత్తి సంసేవ్యలో, కముల కరిగె సురలు గారవింప. 115

ఉ. అమ్మెయిఁ గూడినట్టిఘను లందఱు నాతని నత్యుదగ్రపీ
ఠమ్మున నుంచి పెంపు ప్రకటంబుగఁ బావనమంత్రయుక్తితో
యమ్ముల సార్వభౌమవిభవాఢ్యునిఁగా నభిషిక్తుఁ జేసి రా
క్కమ్మడి మ్రోసె దివ్యమురజోత్కటనాదము లెల్లదిక్కులన్. 116

వ. ఇవ్విధంబున నా[1]సమిద్ధతేజునకుం బూజితస్థైర్యం బగునైశ్వర్యం బొసంగి కృతకృత్యులై [2]కృత్యవేదు లగునాచతుర్ముఖాదులు నిజస్థానంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ.

క. ఏకాతపత్రయగుసిరి, నైకొని నృపమౌళిరత్నకలికాకలితా
లోకంబు చరణపీఠ, శ్రీ కున్నతి యొసఁగఁ బృథుఁడు చెన్ను వహించెన్. 118

చ. తనజనకుండు ధర్మగతి దప్పుట నొప్పటి తొల్లి యొల్లఁబో
యినజనకోటి దాను గడు నెక్కుడుగా నొనరించునాదరం
బున ననురంజనోత్సవముఁ బొందఁగ రాజనుపేరి కొక్కఁడుం
బెనుపగుమాత్ర మయ్యె గుణపేశలుఁ డాతఁడు నీతిధన్యతన్. 119

చ. జలనిధులైన మెట్టలగు శైలములైన నడంగు [3]నుర్వియు
త్తలమయినం దలంబ యగు దావములైనఁ దిరోహితంబులై
తొలఁగు నతండు సంచరణదోహలముం బ్రసరించుచో రసా
తలసురధామసీమలను దద్రథ[4]దుర్గము లే దొకింతయున్. 120

క. దునకయు వెదపెట్టకయుం, దనరె నఖిలసస్యములును ధారుణి గోపుల్
పెనుపొందెఁ గామదోహిను, లనఁ దరువులు మధురమధుఫలాఢ్యము లయ్యెన్.

సీ. ఆసమయమున ము న్నంభోజసంభవుయాగంబునందు [5]సుత్యాహమునను
సొరిది సంజాతుఁడై సూతుండునాఁ జనుమునియుఁ దన్మఖకాలమునన జనన

1 విశుద్ధ. 2 కృతస్య. 3 నద్రియుత్తల. 4 శోధము. 5 సౌత్యాహమునను.

మొంది మాగధుఁడు నా నొప్పుసంయమియు నయ్యజునాజ్ఞఁ గైవారులై దివిజుల
నలరించుపని నున్కి నందులబుధులు వేల్పులుఁ బ్రియంబునవారిఁ బిలువఁబనిచి

తే. పృథునరేశ్వరుఁడిటమీఁదఁ జేర్మి యొసఁగఁ, జేయఁగల[1]కార్యములుసవిశేషకృతులు
నాత్మదృష్టిమైఁ గని మీర లతని యెదిరి, కేఁగి కైవార మొనరింపుఁ డింపుమిగుల.

వ. అని పనిచిన నమ్మహామనస్కులపనుపు గైకొని వార లరిగి యావైన్యుం గని
మధురమనోహరగంభీరధీరపవిత్రచిత్రస్తోత్రంబుల నమ్మహాక్షత్రియు నుద్దేశించి
యుపన్యాసంబులు సేసినం బ్రీతుండై యయ్యాదిమవదాన్యుండు సౌజన్యసుముఖ
త్వంబు శోభిల్ల సూతునకు సూతదేశంబును మాగధునకు మగధజనపదంబు ను
దోగ్యంబుగా నిచ్చిన నయ్యౌదార్యంబు సూచి కార్యాపేక్షులై మహీజనం
బులు మన కితఁడు వృత్తిప్రదాత యగు నని కదిసి తమతమ సేర్పు [2]లెలర్పం
గొలువం జొచ్చి రట్టిసేవవలన నతనిచిత్తం బెఱింగి మాకు నెల్లనాఁటికి శాశ్వ
తంబులై నడుచుజీవనంబులు గావింప వలయు నని యభ్యర్థించిన నట్లకాక యని
యొడంబడి. 123

పృథుచక్రవర్తికి భూదేవికి నైన సంవాదప్రకారము.

సీ. ఆరాజపుంగవుం డతిరౌద్ర మగుశరాసనమును సందీప్తసాయకములు
గైకొని ప్రజలకుఁ గామితవస్తువు లెల్లకాలంబును నిచ్చుచుండుఁ
గాత యివ్వసుమతి యీతెఱం గొనరింప కున్న వ్రక్కలుగఁ జేయుదు ననంగ
వెఱచి గోరూపయై పఱచె మేదిని యమ్మహాయోగబలదుర్జయాత్ముఁ డలుక

తే. వెనుకొనంగ నాయమయునువనజభవుని, నెలవులోనుగజగములన్నియునుదూఱి
తూఱి యెచ్చోటుసొచ్చినఁదోనతగులు, వైన్యుఁగనుఁగొనితనుఁగాచువారు లేమి.

వ. అతనిశరణంబు సొచ్చి వినయవినమితోత్తమాంగయై యిట్లనియె. 125

చ. అధిప ప్రజాభిపోషణము నర్థి నొనర్పఁ దలంచితేని మ
ద్వ్యథ మొనరించియే యకట ధన్యత నొందెడువాఁడ వొప్ప ద
ద్విధము చరాచరాత్మకము [3]వేడుక నేను ధరింతు నాకు దు
ర్విధి [4]యొలయంగ నింతయును వే ఘడి[5]పోవుట నీవ చూడుమా. 126

క. అన్నంబు నాయధీనం, బన్నము లేకున్న నిలుచునయ్యా యొడల్లీ
సన్నపుదలఁ బుడిగి నుసం, పన్న మగునుపాయ మొకటి పాటింపు తగన్. 127

తే. విను ముపాయపూర్వక మగువిపులయత్న, మనయ [6]సర్వార్థసాధక మఖిలజీవు
లందు వనితలవధ్య[7]ల యగుట నన్నుఁ, గావు నామాటవినికార్యగతికిఁ జొరుము.

క. [8]అనుడు జననాథుఁ డిట్లనుఁ, దనకై యొరులకయి బహువిధప్రాణులఁ జం
పినఁ గీడగు నొకటికిఁ దునిమి, మనుచు [9]టురుదె దేవి జీవమండలిఁ జెపుమా.

1 కార్యములకు విశేష. 2 లేర్పడం. 3 విశ్వము. 4 యొనయంగ. 5 పోవదె సీవు. 6 సకలార్థ. 7 లట్లగుట.
8 అనుడుజననాయకుండను. 9 టురదె.

ఉ. కావున మత్ప్రయోజనము గైకొని చేయనినిన్నుఁ ద్రుంచి యే
నీవివిధ ప్రజావితతి నెక్కటి దాల్చి [1]సమగ్ర జీవన
శ్రీ వెలయించి నామహిమ సిద్ధముగా నఖిలంబునందు సం
భావన [2]మొందఁ జేసెద నభంగురకమ్మని సాగరాంబరా. 130

వ. నీవు సర్వార్థసమర్థ వగుట యెఱుంగనే నన్ను నిట్లు గారింపం దలంచి యిమ్మె యికి మేకొనవు గాక యది యట్లుండె నా[3]కోర్కియు సిద్ధించునట్లు గావించి మదీయదుహితవై యెల్లలోకంబులం బ్రఖ్యాతి [4]గలిగించుకొని బ్రతుకు [5]మిట్లు చేసెదవేని నిన్ను [6]గుఱిచి కైకొనినయీరౌద్రసాయకం బుపసంహరించెద న నిన నద్దేవి యొక్కింత చింతించి యతని నాలోకించి. 131

క. గోరూప నైననాకుం, బారఁగఁ గ్రేపుల ఘటించి యర్థ్యోవస్తు
క్షీరములు పిదికికొనుటకుఁ, గోరి పనుపు వివిధభూతకోట్లనువరుసన్. 132

వ. అట్లయిన నెల్లవారికి వలయువాని నెల్లవస్తువులోలి నొసంగ నోపుదు నిది నీకుఁ బరమోపాయంబు మఱియొక్కటిగలదు నిమ్నోన్నతభాగంబులవలన సమంబు గాకున్న నాయాకారంబు చక్కనగునట్లుగాఁ జూడు మనిన నట్లకాక యని వైన్యుండు కార్ముకకోటిం గొని [7]శిలలు ప్రోవుసేసి శిలోచ్చయంబులు గావించి యెల్లచోట్లు సవరణ్యైయుండ నొనర్చి నగరగ్రామాదులు రచియింపం బనిచెఁ దొల్లి నివాసంబులు సస్యంబులు గోరక్షణవాణిజ్యంబు లనునవి లేవు కేవలవనసంచరణంబునఁ గందమూలఫలంబులు భరంబడి ఘటియించి యుపయోగింతురు పృథు మహీపాలుపాలనంబు మొదలుగా సమస్తవస్తుసిద్ధి గలిగె నని విందు మవ్విధం బున ననన్యసామాన్యసమాచరణధుర్యుం డయినయప్పురుషవర్యుండు. 133

సీ. [8]స్వారోచిషుం డనఁ జనుమనుప్రవరుని వత్సంబుగాఁ జేసి వఱలుతనదు
హస్తంబు పాత్రమై యతిశయిల్లఁగ మహీధేనువుఁ బిదికె ధాత్రీజనులకు
సకలసస్యములును సర్వయుగంబుల వృథగాక ఫలియించువిధముగాఁగ
నొనరింప లోకు లభ్యుదయసమేతులై వర్తిల్లి రతఁ డెల్లవలనఁ గలుగు

తే. భువనవాసులఁ బిలిచి మీరవికలముగ, వలయునవి వేఱువేఱ మీవలను మెఱయ
నిర్ధరాధోగ్ధ్రిఁ గ్రేపులనెలమిఁ జేర్చి, [9]పితికికొనుఁ డని పనిచె [10]సమ్మతము మిగుల.

వ. వారు నతనియత్నంబు గొనియాడి యట్లుచేసి [11]రందు. 135

క. సోముఁడు వత్సముగా సు, త్రాముగురుఁడు [12]దోహకుఁడుగఁ దగ నఖిలచ్ఛం
దోమయ[13]పాత్రికఁ బితికి ర, నామయులగుమునులు బ్రహ్మమనుదుగ్ధంబున్. 136

క. సురలు గొనిరి కాంచన వి,స్ఫురదజపాత్రమున బలరిపునివత్సముగా
మరిగించి సవిత దోగ్ధగ, నరుదగు[14]తేజంబు దుగ్ధమై సిద్ధింపన్. 137

1 సమస్త. 2 నొంద. 3 కోర్కె. 4 గలిగించికొని. 5 మిట్లు. 6 గుఱియించి. 7 నేలలు. 8 స్వారోచిషంత్రం. 9 పిదికి. 10 వస్తుదము. 11 రంత. 12 దోహకుఁడు. 13 పాత్రంబిదికి. 14 సూర్యంబు.

క. పితృకోటి [1]పిదికె నైవ, స్వధకాలురు గ్రేపుఁ బిదుకువాఁడును గా రా
జతపాత్రంబున దుగ్ధం, [2]బతులాస్పదమై యెలర్ప నవనీసురభిన్. 138

క. ఆయసపాత్రంబున ఘన, మాయాదుగ్ధంబు గొని రమర్త్యవిరోధుల్
పాయక విరోచనుఁడు గ్రే, పై యొప్ప [3]ద్విమూర్ధుఁ డనుసురారి పిదుకఁగన్.

క. వసురుచి పిదుకఁగఁ బాత్రము, బిసరుహముగఁ జిత్రరథుఁడు పెయ్యగఁ గొని రిం
పెసఁగ[4]గ గాన క్షీరం, బసమున గంధర్వవరులు నమరాంగనలున్. 140

క. తార పిదికికొనఁ జాలి కు, బేరునివత్సముగ విడిచి పిదికిరి యక్షుల్
ధీరమతు లామ[5]పాత్రను, దారాంతర్ధానశక్తి తగుదుగ్ధముగన్. 141

తే. రజతనాభుఁడు దోగ్ధగా రాక్షసులు పి, శాచములు నృకపాలభాజనములందుఁ
గనిరి నరరుధిరాఖ్యదుగ్ధము సుమాలి, వత్సమై పెంపొనర్పఁగ వసుధఁ బిదికి.

క. వాసుకి పిదికెడువాఁడుగ, భాసితఫణ[6]పాత్ర గరళబహుదుగ్ధము లు
ల్లాసమునఁ గ్రేపు తక్షకుఁ, డై సమకొనఁ గొనిరి దారుణాద్భుతభుజగుల్. 143

క. [7]మేరుగిరిదోగ్ధగా నసి, హారనగముఁ గ్రేపుఁ జేసి యద్రులు పిదికెన్
భూరిశిలాపాత్రికలన్, గోరిమహౌషధులు రత్నకోటులు నొప్పన్. 144

క. వృక్షములు లతలు గొనియెన్, ప్లక్షము గ్రేపుగఁ బలాశపాత్రికలన్ [8]బాల్
ప్రక్షతిఁ బునఃప్రరోహత, నక్షత సాలంబు దోగ్ధయై తిలకింపన్. 145

వ. ఇవ్విధంబున సకలచరాచరభూతంబులు నాత్మీయ వాంఛితంబులు శాశ్వతంబులుగాఁ బడసి పరమానందంబునం బొదలం ద్రైలోక్యకామదోహినియై ధాత్రియు విధాత్రియుఁ బావనియు ననుభవ్య[9]నామంబులం బ్రాజ్ఞవర్ణితయై వసుంధరాదేవి పృథునిశాసనంబున నిలిచి యతనికిఁ బుత్రియై[10]పృథ్వి యను పేరం బరగి మధుకైటభమేదోమేదురయగుటం దొల్లియు మేదినియను పేరు మెయుఁ గనియె నంత [11]ననేకసస్యశోభితయు ననేక[12]వసురత్నాకరయు నపరిమితపురగ్రామప్రతిష్ఠానగరిష్ఠయు నవిరతప్రాణిసముదయసంకీర్ణయునై యతిశయిల్లె నీదృశప్రభావ నిత్యధన్యుం డైన యవ్వైన్యుండు రాజన్యులను నాద్యుం డనవద్యుండయి వెలింగి భువనపూజ్యుం డయి [13]సామ్రాజ్యంబునఁ బ్రాజ్యసుఖం బనుభవించె నని చెప్పి వైశంపాయనుండు. 146

సీ. సకలభూతములకు సంభావనీయుఁడు పృథుచక్రవర్తి ప్రస్ఫీతకీర్తి
వేదవేదాంగపవిత్రవర్తను [14]లైనవిప్రులకును నీతివిక్రములఁ
బరగు రాజులకును బశుపాలనాకృషివాణిజ్యరతు లైనవైశ్యులకును
త్రైవర్ణికార్చనాతత్పరు లగుశూద్రులకు నమస్కార్యుం డలంఘ్యగుణుఁడు
తే. వృత్తిదాత యాదిమధర్మవృద్ధికరుఁడు, శూరవర్యుండు గావున శూరులకును

1 పిదికె. 2 బతులస్పదయై. 3 ద్విమూర్ధయను. 4 సుగంధ. 5 పాత్రి. 6 పాత్రి. 7 మేరువు దోగ్ధయుఁగా. 8 బల్. 9 కంజ్ఞలం బ్రాగ్వర్ణితయై. 10 పృథ్వియనఁగ. 11 సస్యశోభిని. 12 సురత్నాలంకృతయు. 13 భూజ్యంబగు సామ్రాజ్యసుఖం. 14 లగు.

మాన్యుఁ డాజికిఁ జనుచోట వైన్యుఁ దలఁచి, భటులు గెలుతు రనాయాసభంగిఁ బగఱ

క. ఈపృథుచరితము జనులకుఁ, బాపహరము భూరిపుణ్యఫలదము నిత్య
శ్రీపుత్త్రపౌత్త్రవర్ధన, మోపి పఠించినను వినిన నొసఁగు విముక్తిన్. 148

వైశంపాయనుఁడు జనమేజయునకు మన్వంతరంబుల నెఱిఁగించుట.

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మన్వంతరంబుల తెఱం గడిగిన వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 149

క. తోయజసంభవుసాటి, త్కాయసముద్భవుఁడు[1]దాత్తదానాధ్యక్షుం
డాయతమతి యాదిమనువు, స్వాయంభువుఁ డపరపద్మసంభవుఁ డనఘా. 150

వ. అతనికాలంబున [2]యామాభిధానులు పన్నిద్దఱు దేవతలైరి పరమేష్ఠితేజం బపర మూర్తియై యింద్రత్వంబు నొందె మరీచి యత్రి యంగిరసుండు పులస్త్యుండు పులహుండు క్రతువు వసిష్ఠుండు సప్తమునిపదంబు గైకొనిరి ప్రియవ్రతోత్తానపాదులు మనుపుత్త్రులు ధాత్రీపరిపాలనంబునకు [3]నభిషేకంబు భజించి రందుఁ బ్రియవ్రతునకు నాగ్నీధ్రుం డగ్నిబాహుండు మేధుండు మేధాతిథి వసువు జ్యోతిష్మంతుండు ద్యుతిమంతుండు హవ్యుండు *వపుష్మంతుండు సవనుండు ననం బదుండ్రు గొడుకులు గలిగిరి వారిలో నగ్ని[4]బాహుమేధహవ్యు లనువారు మువ్వురు విరక్తులయి పోవం దక్కినయేడ్వురు నేడుదీవులకు నేలికలై వేర్వేఱ పెక్కండ్రఁ దనయుల నుత్పాదించి వర్షాధిపతులం గావించిరి. 151

క. స్వారోచిషుఁ డనుపేరను, బారుండు ద్వితీయమనువు తద్దయు వెలసెన్
దారాజికదుషితు లనం, గా రెండుగణంబు లైరి క్రతుభుజులు నృపా! 152

వ. [5]విపశ్చిన్నామధేయుండు యజ్ఞశతసుకృతంబున నింద్రుం డయ్యె [6]నూర్జుండు ప్రాణుండు దత్తుం డగ్ని ఋషభుండు చ్యవనుండు బృహస్పతి యనువారు సప్తమునిత్వంబు నంగీకరించిరి [7]చైత్త్రుండు గింపురుషుం డాదిగా మనుపుత్త్రులు రాజకులంబులం గలిగించిరి. 153

సీ. విను ముత్తముండు నా వెలసె మూఁడవమను వతనికాలంబున నమరగణము
లైదు సుధామసత్యశివప్రతర్దనవశవర్తు లన నొప్పె వాసవత్వ
మొందె సుశాంతినా నొకపుణ్యకృత్తు సుతేజుఁడు మొదలైనదీప్తతేజు
లనఘు లేడ్వురు వసిష్ఠాత్మజన్ములు మునులైరి [8]రొగి నిషుఁ డూర్జుఁ డనఁ దనూర్జుఁ

తే. డనఁగ మధుమాధవులు నాఁగ [9]నఁగ సహుఁడు
[10]శుచి యనఁగ శుక్రుఁ డన నభస్యుఁడు నభుఁ డన
మనుతనూభవదశకంబు మహి [11]భరించెఁ
దత్తదన్వయములుఁ బెక్కు దనరె నందు. 154

* సంస్కృతగ్రంథములో "వపుష్మంతుఁడు" లేదు. పుత్త్రుండు ఉన్నది. వ్రాతప్రతిలో "హవ్యుండు" లేదు. పుత్త్రుండు ఉన్నది. 1 ధాతకాలా. 2 యమా. 3 నభిషిక్తులై. 4 బాహుమేధపుత్రు. 5 మహాక్షి. 6 నూర్జస్తంబుఁడు, 7 హరిద్రుండు. 8 రోలి. 9 నటశుచియన. 10 సుహుఁడనఁగ. 11 ధరించె.

తే. తామసుఁడునాఁ [1]జతుర్థుఁ డతామసాత్ముఁ, డధికుఁడై యొప్పమనువుదదంతరమున
దేవతలు [2]హరిసత్యసుధీసుధాదు, లనఁగ నాలుగుగణములై యమరి రోలి.

వ. శిబి యనుమహాభాగుండు వేల్పులం బాలించె కావ్యుండును బృథుండు నగ్నియు జహ్నుండును ధాతయుఁ [3]గపివంతుండును బవనుండును ననువారు సప్తర్షిభావంబులు వడసిరి జ్యోతియుఁ దపస్యుండును సుతపుండును దపోమూలుండును దపోధనుండును దపోరతియు తన్వియు ధన్వియు నకల్మాషుండును బరంతపుండును ననుమనుతనూజులు పదుగురు రాజులైరి పంచమమనువయిన రైవతుకాలంబునం గలవారల వినిపించెద. 156

తే. విను సుమేధసు లనఁగ భూతనయులనఁగ, వరుసతోడ వైకుంఠులు స్వామిభోగు
లనఁగనాలుగుగణములై రమరులమర, విభుతఁ గాంచెఁబుణ్యాత్ముఁడువిభుఁడనంగ.

వ. వేదబాహుండు వినిద్రుండు వేదశిరుండు హిరణ్యరోముండు సత్యనేత్రుండు పర్జన్యుం డూర్ధ్వబాహుండు ననువారు సప్తమును లైరి ధృతిమంతుం డవ్యయుండు తత్త్వదర్శి [4]నిరుత్సుకుం డరణ్యుండు ప్రకాశుండు నిర్మోహుండు [5]సత్యవాక్కు కృతియు రైవతుండు ననుమనుప్రభవులు భూప్రభువులైరి చాక్షుషుం డాఱవమనువు తత్కాలంబున. 158

తే. ఆద్యులు[6]ప్రభూతఋభవులునాఁ బృథుజ్ఞు, లనఁగ లేఖులునా వేల్పులైదుగణము
లైరి వేల్పుల నేలె శతాధ్వరక్రి, యాజితత్రిలోకుండు మనోజవుండు. 159

వ. అంగిరసుపుత్రు లేడ్వురు మునులై వెలసిరి మనునందనులైనయూరుప్రభృతు లుర్వి పాలించిరి సప్తమం బగువైవస్వతమన్వంతరం బిప్పుడు వర్తిల్లెడు నిందు వసురుద్రాదిత్యమరుద్విశ్వే[7]సాధ్యాశ్విను లనునవిమిషు లెనిమిదిగణంబు [8]లూర్జస్వి యనువాఁడు దేవేంద్రుండు కశ్యపాత్రివిశ్వామిత్రగౌతమభరద్వాజ జమదగ్నివసిష్ఠులు సప్తమునులు మనుజాతు లయినయిక్ష్వాకుప్రముఖులు మహీ[9]శులయి నిజవంశంబులు ధరణిం బ్రతిష్ఠించిరి. 160

క. మనువులు నమరులు నింద్రుఁడు, మునులును నిజవిహితకాలములతుదిఁదొలఁగం
జనఁగా నన్యులు వెసఁ గై, కొని నిలుతురు తత్పదము లకుంఠిత[10]గరిమన్. 161

వైశంపాయనుఁడు జనమేజయునకు ననాగత మన్వంతరములఁ జెప్పుట.

క. వీరెల్లను దమతమయధి, కారంబులు నిర్వహించి కడపట నాత్మో
ద్ధారక మగు బోధము గని, చేరుదు రఖిలాత్మ మగుడఁ జెందరు భవమున్.

వ. అతీతవర్తమానమన్వంతరంబు లెఱింగించితినిటమీఁద సూర్యసుతుండు సావర్ణుం డష్టమమనుత్వంబు నొందెడు నతనికాలంబున సుతపస్సునాభముఖ్యులన నమర్త్యులు మూఁడుగణంబు లయ్యెదరు బలిదైత్యుండు దివిజాధిపత్యంబుఁ బడయుఁ

1 జతుర్థుఁడు నామవాత్ము. 2 హరిసత్య 3 కపిధామునుండు; కపివరుండు. 4 నియుక్తుం. 5 సత్యవంతుండుకృతియు. 6 ప్రసూతఋతులనఁగ. 7 దేవసాధ్యా. 8 లోజస్వి. 9 పతులయి. 10 గతివిశా.

బరశురాముండు పారాశర్యుండు ఋశ్యశృంగుండు గృపాచార్యుం డశ్వత్థామ
[1]దీప్తిమంతుండు గాలవుండు నీయేడ్వురు మహాముని[2]పదంబున వెలుంగుదురు
పరీవానుం డన తురీవానుండు సమ్మతుండు ధృతిమంతుండు వసుండు వరిష్ఠుండు
నాఘుండు ధృష్టుండు వాసుండు సుసరీషుండు వృష్ణి సుమతి మొదలుగా మనుత
నయులు మనుజవిభులుగాఁ గలరు మఱియు నతఁడు దౌహిత్రులు నలువురు మేరు
సవర్ణులయి సావర్ణ్యులనం బరగి యాకనకశైలంబుతటంబునఁ దపోనిష్ఠనున్నవారు
రుచిప్రజాపతిపుత్త్రుండు రౌచ్యుండును భూతిసంభవుండు భౌత్యుండును గా
ననాగతమనువు[3]లేడ్వురు వీరలయందును సురలు సురేంద్రులు మునులును
మనూద్భవులును వేఱువేఱ పురాణంబులం బరికీర్తితులయి యుండుదురు. 163

సీ. యుగచతుష్టయమును నొక్కటియై యేకసప్తతివారముల్ [4]చనిన నేని
మన్వంతరం బగు మన్వంతరంబున సలిలప్లవం బగు సలిలసంప్ల
వావసానము సృష్టి యంచితచరిత యీసరణిని యుగసహస్రంబు దగిన
నబ్జాసనునకు దినాత్యయం బొదవు నత్తఱి సర్వభూతబృందములు నొక్క

తే. పెట్ట యాదిత్యరశ్ములు పెల్చ్రేలు, నట్టిజెడిదంబునకు నోర్వ కమరవరులు
మునులు నజుఁడుమున్నుగ మహామూర్తివిష్ణు,నుదరదేశంబు సొత్తురు బ్రదుకఁగోరి.

వ. ఇప్పుడు చెప్పంబడ్డయీప్రపంచవర్తనం బంతయుం గల్పంబులీలలం దెల్లను సాధా
రణం బైనవిధంబు నీవడిగినయఖిలమన్వంతరంబులు సంక్షేపరూపంబున నీకెఱిం
గించితి నేతదీయ [5]విస్తరకథనంబు వర్షశతంబునకైన నశక్యవిధానం బనియుపన్య
సించి వైశంపాయనుం డన్నరనాయకుతోఁ మఱియు నిట్లనియె. 165

తరువోజ. ఈవిశ్వమును సృజియింపంగఁ గర్తయై యీశ్వరుఁ డాద్యుఁ డహేతుఁ డతఁడు
గోవిందుఁ డనఘుఁ డేకులమునం దాత్మ గోరి యుద్భవమొందెఁ గువలయంబలర
నావృష్ణిభూవరాన్వయము కీర్తించు నట్టియీకథనంబునం దేను జెప్ప
వైవస్వతుం డిట్టివర్తిల్లు మనువంశంబు వినుము భవ్యముగాన తొలుత. 166

క. తనహృదయేశ్వరుఁ గశ్యపు, ననుకూలప్రీతిఁ గొలిచి యదితి యతనిపా
వనతేజంబునఁ దాల్చె, దనయుం జాలుగ సహస్రధాము మహాత్మున్. 167

క. ఆచందంబున నుండి వి, రోచనుఁ డాత్మీయతిగ్మరుచిఁ దల్లితనూ
గోచరకాంతి యఖిలమును, వే చెన్నఱఁ జేసెఁ జిత్రవిభవస్ఫూర్తిన్. 168

వ. కశ్యపసంయమియు నయ్యతిపం జూచి యవ్విధం బెఱుంగమిం జేసి నీయుదరంబు
లోనిగర్భాండంబ మృతంబు గావలెనని పలికె నది గారణంబుగా మార్తాండుం
డనుపేర నుదయించి యాదిత్యుం డత్యుగ్రతేజంబున జగత్త్రయంబునకు నధికసం
తాపంబు సేయుచుండె నతనికిఁ ద్వష్ట కూఁతురు సంజ్ఞాదేవి దేవియై యసాధా
రణం బగుసౌకుమార్యంబు గలయది గావున. 169

---

1 దీప్త. 2 పదవి. 3 లారువ్వరు. 4 చనిన మనువు నంతరంబయిదుమన్వంతరాంతరమున. 5 కథావిస్తరంబు.

చ. కనఁగన నెల్లప్రొద్దుఁ గొని కాలెడు వేఁడిమిఁ జేర్పు భర్తమే
నెనయను డగ్గఱన్ సయిఁప కెంతయు భీతి నొందుం గుచున్ లస
ద్వనరుహపత్రలోచన యవంధ్యచరిత్రమునన్ దదాత్మకిం
పునెఱయఁ జేయుచుం గనియెఁ బుత్రుల నిద్దఱ నొక్కకన్యయన్. 170

వ. వైవస్వతమనువును యముండును యమునయు నన నిట్లు ముగ్గురం గనియు నవ్వ
రాంగి యోర్వలేక నిజచ్ఛాయం జేసి ఛాయయును [1]దానిం బుట్టించిన నది తనయె
దుర నిలిచి పనియేమి యని కేలు మొగిచి యున్న యన్నాతిం జూచి. 171

క. [2]తాను బతివేఁడిమిఁ బఱి, ష్లానాకృతినై కడుం దలంకెడు తెఱఁ గ
మ్మానవతిసతికి నెంతయు, మానస నెఱిఁగించి యనియె మంజులరీతిన్. 172

ఆ. పుట్టినింటికేను పోయి యొక్కించుక, యూఱడిల్లి వత్తు నుచిత సేవ
వింతతనము లేక విభునకుఁ బ్రియము నా, మాఱుగాఁ నొనర్చి మనుము నెమ్మి.

క. [3]మఱచియయిన నాయిత్తెఱఁ, గెఱిఁగింపకు పతికి బిడ్డ లీముగ్గురకున్
నెఱసినగారామేమియుఁ, గొఱఁతవడక యుండ [4]నడపి కొలువుము శుభమున్.

క. నావుఁడు నది యాయమతో, దేవి తలవట్టియీడ్చి తిట్టుకొలఁది రో
షావేశముఁ బతి యొందిన, నేవిధమున నిన్నుఁ జెప్ప నిది నిజ మనినన్. 175

వ. సంప్రీతమానసయై సంజ్ఞాదేవి తండ్రిపాలికిం జని తనవచ్చినకారణం బెఱింగించి
సిగ్గునం దలవాంచి యున్న విశ్వకర్మ యక్కొమ్మం గినిసి బుజ్జవంబులుఁ దర్జనం
బులుఁ బెరయ నశ్రుకణకలాళికపోలం బగుతదాననం బాలోకించి. 176

క. ఎంతయుఁ గ్రూరుం డయినను, శాంతుఁ డయిన బతియె చువ్వె సతికారయ న
త్యంతప్రబంధువు [5]తగదతి, క్రాంతి దలఁచు కాంత యొందుఁ గను నే శుభముల్. 177

తే. పొమ్ము నీ ప్రియు[6]పాలికి నమ్మ తగదు, విడువు తలఁ కని కన్నీరు దుడిచి కూర్మిఁ
[7]గౌఁగిలించి వీడ్కొలిపెనఁ గ్రమ్మఱంగఁ, బోక బెగ [8]డగ్గలింప నప్పువ్వుఁబోఁడి.

వ. నిజాకారంబు మఱుఁగు[9]పఱుఁచి దురంగిరూపంబు దాల్చి యొక్కవివిక్తప్రదే
శంబునం బతిసమాగమంబుఁ గోరుచుఁ దదీయధ్యానపరవశయై యుండె నంత
నిక్కడ. 179

ఛాయాదేవియందు సౌవర్ణశనైశ్చరతపతులు పుట్టిన ప్రకారము.

సీ. ఛాయ సంజ్ఞాదేవిచందంబునన సూర్యునందు శుశ్రూషణం బాచరించు
చుండంగ నతఁడును నొం డెఱుంగక యనురాగవివశైక రతిదలిర్ప
సౌవర్ణుఁడును శనైశ్చరుఁడును దపతియుఁ బరగు కన్యయు జనించిరి క్రమమున
నయ్యింతి దనపాపలందు మిక్కిలికూర్మి బెలయ సంజ్ఞాదేవిబిడ్డ లయిన
తే. ముగ్గురను వేఱపము సేయ నవ్విధంబు,[10]నైపలేక యొకప్పుడు శమనుఁ బలిగి

1 ఛాయం. 2 తనపతివేఁడిమిఁ బఱి. 3 మఱచైనను. 4 నెరపికొలువుము. 5 దనపి, క్రాంతిదలఁచు కాంతయందు జనునె సుఖంబుల్. 6 పాలికిఁ బమ్ము. 7 కౌఁగలించి. 8 డంగలింప. 9 పడం. 10 నాఁపఁగాలేక శమనుఁ జూచెన్న.

చరణమున్మూలుదల్లిపైఁ జాఁచెఁ దన్ను, దాని కాయము [1]రోష సంతాప [2]మెసఁగ.
క. జననియనక యిట్లెంతయు, నను[3]లంఘించి తటుగావునం బదము మహిం
దునిసిపడుఁ గాత యని పెల్చన శపియించుటయు వెఱచి జనుఁ డాతురుఁడై
వ. తండ్రిపాలి కరిగి ప్రణతి యొనర్చి తనయపచారంబు తల్లి కోపించియిచ్చినశా
పంబును నెఱింగించి. 182
ఉ. ఎందఱు గల్గినం బ్రజల[4]కేకవిధం బగులాలనంబు నే
యం దగరే సవిత్రులు మదంబ [5]మమున్ ముగురన్ సహింప దే
చందమొ పిన్నవారలకుఁ జాలఁగఁ బత్తుసేయ దీనికిన్
డెందములోనఁ దాల్మి ఘటింపక యే నిటు తప్పుసేసితిన్. 183
తే. [6]బాల్యమందును నజ్ఞానభంగినైన, [7]యదియు దీని సహించి శాపానుభవము
దగులకుండంగఁ జేయవే జగదధీశ, యనినఁ గరుణించి కమలాప్తుఁ డతనితోడ.
క. వినయజ్ఞుఁడు ధార్మికుఁ డితఁ, డనఁ బరగిన నీవు నిట్టులగుట యరిది యి
ప్పనికి నిమిత్తం [8]బేమో, యనఘా కలుగంగఁ [9]జాలు నాత్మఁ దలంపన్. 185
వ. అది యట్లుండె మాతృవాక్యం బమోఘంబు గావున నొక్కతెఱంగు సేసెదం
గ్రిములు భవచ్చరణమాంసంబు ధరణిపయిం దొరఁగింపఁ గలయవి యంత శాప
ఫలం బనుభూతం[10]బ యగు నని పలికి ఛాయాదేవిం జూచి నీవు సర్వసంతతి
యందును సదృశవాత్సల్యవు గావు గామికిఁ గతం బేమి యని యడిగిన నది
యేమేనుత్తరం బీఁబోయినం గనలి యినుండు నిజంబు చెప్పమి చెప్పకున్న
నిన్నుఁ గఠోరశాపానలంబు పాల్పఱుతు ననుటయు. 186
ఆ. సంజ్ఞ యనిన తెఱఁగు సకలంబుఁ జెప్పిన, త్తెఱవ యతఁడు కోపదీప్యమానుఁ
డగుచు విశ్వ[11]కర్మునావాసమునకు నేఁగుటయు నమ్మహాత్ముఁ గోపమెఱిఁగి. 187
వ. అతఁడుం దనకూఁతురు మగిడి మగనిపాలికిం బోవమియు నాత్మదృష్టిం [12]దెలిసి
యల్లునిం బ్రియవినయసంభావనంబుల ననునయించి ప్రసన్నుం గావించి. 188
శా. నీతేజం బతితీవ్రమై పరగుట న్నిక్కంబు సైరింపలే
కాతంకంబునఁ బొంది సంజ్ఞ భవదీయాకార[13]శాంతత్వమున్
జేతోవృత్తమునందుఁ గోరుచుఁ దపశ్శీలాత్మయై యున్నదీ
వాతన్విన్ జరితార్థఁ జేయఁ దగదే యాత్మానుకూలంబునన్. 189
మ. భవదీయం బగుదివ్యయోగము గణింపన్ శక్యమే యద్భుతం
బవికారం బది చెప్ప నేల నను నీవాజ్ఞాపనం బిష్టసే
యువిధం బించుక గల్గెనేని విను చిత్రోపాయసంధాయినై
భువనాభ్యర్చిత యొందుచంద [14]మిల నొప్పం జేయ నీమూర్తికిన్. 190

1 కోప. 2 మదర. 3 భంగించి. 4 కేకప్రియంబున బుజ్జనంబు. 5 యు మమ్మును ముగ్గురన్నదే; యి మమ్ముబ్బరగా. 6 బాల్యమునసైన. 7 నయ్యనిది దీనిపైఁడు. 8 బేమే నవఘా. 9 బోలు. 10 బగు. 11 కర్మ యా. 12 గని. 13 కాంత. 14 ముల నొప్పులెదెత్తు.

చ. అనుటయు నవ్విధంబునకు నంబుజబాంధవుఁ డియ్యకొన్న నా
తనిపటుదీప్తిమండలి ముదంబున నొగ్గమునం దమర్చి వే
తునియఁగ[1]ఁ దర్చెఁ జిత్రకృతిధుర్యుఁ డవార్యజగత్ప్రమోదవ
ర్ధనుఁడు సురేంద్రవర్ధకి యుదంచితతేజము ద్రెస్సి రాలఁగన్. 191

వ. ఇట్లు కిరణంబు లెల్ల [2]నుఱవి డుల్లి పిన్ననైనం [3]గాంతిమాత్రదేహుండై పద్మినీ
కాంతుండు నిజకాంత యున్నరూపంబు యోగదర్శనంబునం గని తానుసుం
దురంగమూర్తియై యచ్చటి కరిగి కడియుటయు [4]నమ్మగువ యన్యపురుషుం
డనుతలంపునఁ బెఱుఁదు డాఁచి యడఁగుటయు నిరువురనాసాపుటంబులు మో
చిన [5]నాసత్యులు పుట్టిరి తదనంతరంబ. 192

శా. ఆరూపంబటువాసి నైజతను వింపారంగఁ దాల్పంగ[6]ఁ జే
తోరాగంబున [7]నవ్వెలంది నిజనాథుఁ గాంచి తానుఁ శుభా
కారం బేర్పడ నిల్చె నయ్యిరువురుం గామోపభోగక్రియా
ధారేయం బగునుజ్జ్వలోత్సవమునఁ ధన్యాత్ములై రెంతయున్. 193

వ. ఆవివస్వంతుండు తనయగ్రపుత్రుం డగు వైవస్వతునకు సప్తమమన్వంతరాధి
పత్యం బొసంగె యముండు నిజధర్మవివర్ధనంబున ధర్మరాజనువిఖ్యాతియు మ
హత్త్వంబునుం గనియె సావర్ణుం డిటమీఁద నష్టమమనుభావంబు భజియింపం
గలవాఁడై మేరుశిఖరంబునందు గరిష్ఠ యగుతపోనిష్ఠ [8]వసియించి యుండె శనై
శ్చరుండును గ్రహపదవిం బ్రదీప్తుండై నిలిచె [9]యమున మహానదియై లోకపా
వనస్ఫూర్తిం బ్రవర్తిల్లెఁ దపతి సంవరణుం డనురాజునకు రమణియై భారతవంశ
[10]ప్రదీపకరం బగునపత్యంబులుం బడసె నాసత్యులాశ్వినేయులన నమరులకు వై
ద్యులై యనవద్యవిద్యాగరిమంబునం బెంపొందిరి బృందారకశిల్పియు ననల్పం
బగుతపనతేజోరజఃపుంజంబున నజునకు నప్రతిమానవిమానంబును దానవధ్వంసికిఁ
బ్రశంసనీయవిక్రమం బగుచక్రంబును ఫాలలోచనునకు నాభీలం బగుశూలం
బును రచియించె నిట్లు కీర్తితంబైన. 194

క. ఈదేవజన్మకథనం, బాదరమున వినినఁ బ్రీతులై చదివిన స
మ్మోదంబున వ్రాసిన ల, క్ష్మీదీర్ఘాయువులు సుతసమృద్ధియుఁ గలుగున్. 195

క. అని జనమేజయవిభునకు, మునివైశంపాయనుండు మును పరిపాటిన్
వినుపించినకథ యంతయు, ననుపమచారిత్ర యన్నమాంబాపుత్రా. 196

శా. లక్ష్మీలాభ[11]విధాయినిర్మలగుణాలాపైకధర్మా యశో
ల్పత్త్యాకల్పితలోకలోలుపవధూలభ్యావలోకా సమ
స్తక్ష్మాభోగఫలాత్మభాగ్యవిలసత్సౌభాగ్యయోగ్యా మహో
సూక్ష్మోపాయహృతాన్యభూపవిభవాశూరత్వశక్రోద్భవా. 197

1 ప్రచ్చు. 2 నుఱ్ఱు. 3 కాంతి. 4 నది. 5 నాసత్యదస్రులు. 6 తేజో. 7 బొంది కాంతయు నిజేశుఁ. 8 నధిష్ఠించి. 9 నయ్యమున. 10 ప్రదీపకులగు. 11 విధానధర్మగుణకళ్యాశ్లై.

క. సకలద్వీపాంతరరర, త్నకలాపనిరంతరార్చ[1]నాకలనారం
భకకురుమలూరిపురనా, యకమల్లచమూవరేణ్యహారినిషేవ్యా. 198

మాలిని. బహుళహయగజేంద్రస్ఫారసేనాసహస్ర
ప్రహతకటకగాష్ట్రభ్రష్టవిద్విష్టసంప
ద్గ్రహణపరమధన్యోదగ్ర[2]ధాటీభటశ్రీ
మహితజయవిజృంభామంజుశాజ్యోపలంభా. 199

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్య ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ [3]యెఱ్ఱయ నామధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీహరివంశంబునఁ బూర్వభాగంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము. 200

1 నకులనివరం, జకుకుభపురిప్రియకా, యా 2 ఘటిం. 3 యుజ్జయ.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

పూర్వభాగము-ద్వితీయాశ్వాసము.

—●(*)●—

లీలాలక్షణని
త్యాలంకృతధామ పూరితాశ్రితకామా
కేళీసుఖసుత్రామా
భూలోకసహస్రధామ ప్రోలయవేమా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు వైశంపాయనుండు వైవస్వతుజన్మం బెఱింగించి మఱియు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

క. వైవస్వతమనువునకు ధ, రావర తొమ్మండ్రు సుతులు ప్రభవించిరి బా
హావిజితలోకు లధిక, శ్రీవిలసితు లమ్మహాత్మచిత్తం బలరన్. 3

వ. ఇక్ష్వాకుండును నాభాగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు నరిష్యుండును ప్రాంశువును నరిష్టుండును గరూషుండును బృషధ్రుండు నను పేళ్లం గలవీరలు వీరలు జనించిరి వీరు జనియింపకమున్న యమ్మనువు పుత్రకామేష్టి చేసి యందు మిత్రావరుణు లను దేవతల నుద్దేశించి యొక్కయాహుతి వేల్చిన నయ్యగ్ని యందు భవ్యరూపాభిరామయు దివ్యాంబరాభరణభాసితయు నగుకన్య యుదయించిన నజ్జనకుం డిల యనునామం బొనరించి యిందురమ్మని వాత్సల్యం బెసఁగఁ బిల్చిన నయ్యతివ యతనిం జూచి. 4

క. చిరపుణ్య యేను మిత్రా, వరుణులయంశమున [1]సంభవము నొందితి న
ప్పరమతపస్విలపాలికి, నరిగెద నిది ధర్మ మర్హ మయినది నాకున్. 5

సీ. అని యాక్షణంబ తాఁ జని వారలఁ గని కేలు మొగిడించి వినత యగుచు
నిలిచి మీయంశంబువలన నేఁబుట్టితి ననుఁ బన్పుఁ డెయ్యేని పనులు మీర
లనుటయు మిత్రుండు నవ్వరుణుండును దరుణి నీ వెంతయు ధర్మశీల
వీబుద్ధి యీసత్య మీవినీతత కన్య లెవ్వారలకుఁ గల దివ్విధంబు
తే. మెచ్చు గావించె మామది [2]మచ్చికంటి
మాకుఁ గూఁతురవై తింక మనుకులంబు

1 సంభవంబొందితి. 2 మచ్చికంటి.

వెలయఁజేయుపుత్త్రుఁడవు గావలయుఁ జువ్వె
యపుడు సుద్యుమ్నుఁ డనునామ మమరునీకు. 6

వ. అట్టిపురుషత్వంబునందుఁ బరమధర్మపరతయు [1]లోకప్రియకారితయు సర్వసమర్చ
నీయతయు [2]నిన్ను నధికయశోవిజృంభితుం గావించు నవ్వైవస్వతమనువుం గాన
నరుగుమని పనిచిన మగిడి చనునప్పు డర్ధమార్గంబున. 7

తే. సోమనందనుఁ డత్యంతసుందరుండు, బుధుఁడు గామించి పొందె నప్పువ్వుఁబోఁడి
నైలుఁడనఁగఁబురూరవుం డపుడుజనన, మొందెనప్పు తాంశువంశకరోదయుండు.

క. ఇలపదపడి సుద్యుమ్నత, వెలిఁగి మహారాజ్యవిభవవిభ్రాజితతో
నిలయేలె ధర్మనీతి, స్ఖలన మొకింతయును లేక కడుదీర్ఘముగన్. 9

వ. ఆసుద్యుమ్నునకు నుత్కలుండును వినతాశ్వుండును గయుండును నను వారు
పుట్టి రందు నుత్కలుం డుత్తరవిషయంబునకుఁ బతియయ్యె వినతాశ్వుండుపశ్చిమ
ధరణీపాలనంబు పరిగ్రహించె గయుండు గయాభూమి యగుపూర్వదిగ్భాగం
బేలె వైవస్వతమనువు మనుజలోకంబున దండనీతిప్రవర్తించి మార్తాండలోకం
బున కరిగినపిదప నిక్ష్వాకుండు మధ్యమదేశంబు శాసించె నాసుద్యుమ్నుండు
వసిష్ఠానుమతంబునఁ బ్రతిష్ఠానపురంబునం బ్రతిష్ఠితుండై యుండి. 10

క. తనవనితాదశఁ గాంచిన, తనయునకుఁ బురూరవునకుఁ దత్పురసామ్రా
జ్యనిరూఢి యొసఁగి మోదం, బునఁ దప మొనరింప విపినభూమికిఁ జనియెన్. 11

వ. ఇక్ష్వాకువెనక [3]వారైనమనుపుత్త్రు లెనమండ్రయందును. 12

సీ. వినునరిష్యంతికి జనియించెఁ బుత్త్రశతంబు నాభాగుఁడు తనయు నొకని
నంబరీషుం గాంచె ననఘు దృష్టునకు ధార్ష్టికనాములై బహుతిక్షితిపవరులు
పుట్టిరి శర్యాతి [4]పుత్త్రుఁ డానర్తుఁ గన్నియ సుకన్యాఖ్యను నెమ్మిఁగనియె
నయ్యింతి భార్గవచ్యవనుని గాదిలి భార్యయై సద్వృత్తిఁ బరగె నందు

తే. వీరుఁ డానర్తుఁ డానర్తవిషయమునఁ గు, శస్థలీనామనగరవాసమునఁ గరము
[5]ప్రీతినుండంగ [6]సూనుఁడు *రేవతుఁడనఁ, గలిగి నూర్వురు కొడుకులఁ గలుగఁజేసె.

రైవతుఁడు రేవతిని బలరామున కిచ్చినప్రకారము.

వ. [7]అందఱకు నగ్రజుం డైనరైవతుండు కకుద్మి యనుపేరు వెలయ విలసిల్లుచు నాత్మీ
యకన్యయైనరేవతిం దోడ్కొని తనసుచరితంబున సిద్ధంబైన సిద్ధపదగమనంబున
బ్రహ్మలోకంబునకుం గార్యార్థియై చని. 14

క. ఒక్కముహూర్తము [8]వనజజుఁ, డక్కడ గాంధర్వగోష్ఠియందుండ భువిన్
బెక్కుయుగము లటఁ బోయిన, నక్కజముగఁ దాను నప్పు డప్పరమేష్ఠిన్. 15

---

1 లోకోప. 2 నీతనుకు నధికశృంగారంబు; నీతను వధికయశోవిభ్రమంబు. 3 వారగు. 4 పుత్త్రకుఁ డానర్తుఁ డనువాని తనయ సుకన్యాఖ్య నెమ్మిఁ, గనియె నయ్యింతి భార్గవునకు గాదిలి. 5 తృప్తి. 6 సూనుఁడై బుధుఁ డనఁగ; సూనుఁడు రేవుఁ డనఁగ. 7 అందఱికి; అందున. 8 కమలజుఁ. * సంస్కృతహరివంశమునందు, 'రేవోనామ మహాద్యుతిః, ఆనర్తవిషయశ్చాసీ త్పురీ చాస్య కుశస్థలీ, రేవస్య రైవతః పుత్త్రః కకుద్మీ నామధార్మికః.'

తే. కాంచి మగుడ నేతెంచుచో ఘనులువృష్ణి,[1]భోజవంశజుల్ కృష్ణుండురాజుగాఁగ
నాకుశస్థలి ద్వారక యనఁగఁ బరగు, దివ్యనగరుగాఁ జేసి వర్తిల్లుచుండ. 16

క. ఆతఁడు రేవతి నతివి, ఖ్యాతబలుం డైనబలున కాత్మేశ్వరిగాఁ
బ్రీతి నొసఁగి తపమునకై, గీతయశుం డరిగె మేరుగిరితటమునకున్. 17

సీ. ఆఁకలి నీరువ ట్టలంత జరారోగములు కాలగుణములు మొదలుగాఁగ
దోషంబు లెవ్వియుఁ దోయజభవులోకమునఁ బ్రభవింపవు మనుజనాథ
కాన రైవతుఁడు దత్కన్యయు వికృతులఁ బొందరై రతఁ డటవోయి యుండ
నిట తత్సహోదరు లేకోనశతమును నుండఁ గుశస్థలి [2]నుగ్రులైన

తే. రాక్షసులు ద్రోచికొనుటయు రాజసూను, లఖిలదిశలఁ జెల్లాచెదరైరి క్షితి
నాకకుద్మికి సుతులు లేరయిరి గాని, తక్కఁగలయందఱకును సంతతులు గలిగె.

వ. తత్కులసంభవులు సర్వదేశంబులను శార్యాతు లన మహాక్షత్రియపూజ్యులైరి
నాభాగునికులంబు వా రన్నివర్ణంబులం గలిసి పోయి రరిష్టున కిద్దఱుకొడుకులు
గలిగి వైశ్యత్వంబు నొందిరి కరూషతనూజులు కారూషు లన వేర్వేఱ వంశకర
త్వంబు నొందిరి పృషధ్రుండు గురుహోమధేనువు వధియించి తదీయాశాపం
బున శూద్రభావంబు నొందె నిట్లు వైవస్వతమనునందను లెనమండ్రు తెఱంగు
లుం దెలిపితి నందఱకు నగ్రజుం డైనయిక్ష్వాకుండు. 19

క. ఆనతులై మానవపతు, లానతి యోాదలలఁ దాల్ప నఖిలోర్వియు స
త్వానందుం డగుచు నయో, ధ్యానగరము తనకు రాజధానిగ [3]నేలెన్. 20

క. అతనికిఁ బుత్త్రులు నూర్వురు, ప్రతాపవిభవైకనిధులు ప్రభవించిరి త
ద్వితతికి నాద్యుఁడు తేజో, యుతుఁడు వికుక్షి యనునాతఁ డుర్వీశవరా. 21

వ. శకునిప్రముఖు లయినతక్కినకొడుకులు పూర్వోత్తరాపరదేశంబులకు వేర్వేఱ
శాసకులైరి వికుక్షియు జనకనియోగంబున నొక్కనాఁడు పితృకార్యార్థంబు
శశమాంసంబు దేర నడవికిం జని బుభుక్షితుండై శశంబు భక్షించుటం జేసి శశా
దుం డనుపేర వసిష్ఠువచనంబునఁ దండ్రిచేతఁ బరిత్యక్తుండై తత్పరోక్షంబున గు
రుండ యభిషేకింప నయోధ్యాపతి యయ్యె నతనికి. 22

క. జనియించెఁ గకుత్స్థుం డను, జనపతి [4]కాకుత్స్థభవ్యసంజ్ఞ నిజకులం
బునవారికెల్లఁ దేజో, జనకంబై బెరయఁ జిరయశశ్శ్రీయుతుఁడై. 23

తే. విను మనేనుండనఁగ నుద్భవించె నాక, కుత్స్థునకునయ్యనేనుండుకొడుకుఁబృథునిఁ
గనియె విష్టరాశ్వుండు తత్తనయుఁడతని, కార్ద్రుఁడుదయించెజనకసౌహార్దశాలి.

వ. ఆర్ద్రునకు యువనాశ్వుండు జనియించె యువనాశ్వునకు శ్రావస్తుండుపుట్టి [5]శ్రావ
స్తి యనుపురంబు నిర్మించెఁ దత్తనూజుం డగుబృహదశ్వుండు కువలయాశ్వుం
గనియె నతండు పుత్రపౌత్రశతవంతుండై నపిదప నాత్మీయవిభవంబు [6]తత్పుత్త్రుల
కిచ్చి తపోవనంబున కరుగ నున్న [7]నుదంకుం డనుబ్రహ్మర్షి వచ్చి యిట్లనియె. 25

1. భోజవరులుఁగు గృ. 2 క్రూరులైన. 3 మెలఁగెఁ. 4 కాకుత్స్థ లనఁగ. 5 శ్రావస్తి. 6 తద్వంశంబున కునిచి. 7 నుత్తంకుం.

కువలయాశ్వుండు దుందుండను రాక్షసునిం జంపిన ప్రకారము.

సీ. మధువనునసురకాత్మజుఁడు క్రూరుఁడు దుందుఁడను దానవుఁడు మదీయాశ్రమంబు
చేరువ నంభోధితీరవాలుక బిలమునను నిద్రించి వెల్వడను నేఁట
నొకమాటు నిడుదయూర్పు ర్వంగమంటయుఁ బొగలుఁ బెంధూళితో నెగసి నభము
గప్పు[1] నావనభూమి కంపంబు సప్తవాసరములు ఘోరమై పరగు నధిప
తే. యోర్వరాదు[2] మా కయ్యెడ నొక్కమాఁక, కాదు సర్వభూతములకుఁ గరము బాధ
యట్లు గావున నవ్విబుధారిఁ దునిమి, వెండి చనుము తపంబు గావించుపనికి.

వ. అమ్మహాదైత్యు వధియింపం బూనువానికి నాత్మీయతేజంబున నాప్యాయనం బొసంగి జయంబు గావింతు నని నారాయణుండు నాతో నానతిచ్చె నీవు దక్క నెక్కటి వానిం బరిమార్ప నమరులయందును శక్తుండు లేఁ డట్లు చేయు మనిన నన్న రేంద్రుండు. 27

క. విను శస్త్రన్యాసంబె, నొనర్చి తపమునకు దీక్ష నొందితి నింకన్
జనునే [3]క్రౌర్యంబు భవ, ద్వినియుక్తముఁ జేయక యుండువిధ మొనరింతున్. 28

వ. అని తదాజ్ఞాకరణంబునకుఁ బుత్రసమేతుం డగునాత్మజాతు నప్పగించి యప్పరమతపస్విచేత ననుజ్ఞాతుండై యాతం డరిగెఁ గువలయాశ్వుండు నుదంకు మున్నిడుకొని కొడుకులతోడ ససైన్యంబుగా రక్కసుపై నడిచె నప్పుడు. 29

ఉ. ఈతఁడు దుందునిం దునిమి యెల్లజగంబుల దుందుమారవి
ఖ్యాత[4]పదైకభాజనత నందెడు నంచు దివంబునన్ సుర
వ్రాతము వల్కుచుం గుసుమవర్షము దుందుభిసంప్రణాదముం
బ్రీతి ఘటించుచుండె మునిబృందము సమ్మదమందె నెంతయున్. 30

క. వారిజనాభుని తేజం, బారాజోత్తమునియాత్మయం [5]దోలయఁగ ఘో
రారిజయహేతుభూత, స్ఫారవికాసమయి యతనిభావం బలరెన్. 31

వ. అట్లరిగి యమ్మహాతేజుండు తనూజులం బనిచి సముద్రసికతాఖననంబు సేయించి తన్మధ్యసుప్తుం డగుదనుజుం గదల్చె నంత నమ్మహాసురనాసానేత్రవదనంబుల వెలువడి యుదీర్ణదహనజ్వాలాజాలంబు భూపాలపుత్త్రులు మువ్వురఁ దక్క ననేకసహస్రంబుల భస్మీకరించి విస్మయావహంబై కదియ నతండు తనయోగవిద్యవలన నప్రమేయంబగుతోయంబు నుత్పాదించి యాకృశానుం బ్రశమితుం జేసి పైతామహం బగునస్త్రంబునం బగతుం బడవైచి తదీయకాయం బుదంకునకుం జూపి సమ్మోదం బాపాదించిన నమ్మహాతపస్సిద్ధుండు. 32

చ. నృపునకుఁ బ్రాజ్యరాజ్యపదనిత్యతయున్ సుకృతైకబుద్ధియున్
రిపుజయలక్ష్మియున్ శుభగరిష్ఠముగాఁ దుది దివ్యవైభవా
భ్యుపగమము న్వరంబులుగ నొప్పెసఁగన్ గృపసేసి సంగర
క్షుపితసుతాళి కక్షయసుఖం బగునాకము నిచ్చె నచ్చటన్. 33

1 దాశకు. 2 మాకయ్యెడు నొప్పమాత్ర. 3 కార్యంబు. 4 విఖ్యాత. 5 దలియఁగ.

వ. కువలయాశ్వుండును మునీంద్రు వీడ్కొని పురంబున కరుగుదెంచెఁ దత్పు
త్రులు మువ్వురయందును బెద్దవాఁడగు దృఢాశ్వుండు వంశకరుం డయ్యె
నతనికి హర్యశ్వుండు నాతనికిఁ గుంభుండు నమ్మహీపతికి సంహితాశ్వుండును
బుట్టి రన్నరపతి యకృతాశ్వుండును గృతాశ్వుండు నన నిద్దఱం గాంచె నకృ
తాశ్వునకుఁ బ్రసేనజిత్తును బ్రసేనజిత్తునకు యువనాశ్వుండును యువనాశ్వునకు
మాంధాతయు నుద్భవించిరి. 34

సీ. శశిబిందుఁ డనుజనేశ్వరునితనయ పదిగోటుల కొడుకులకును ధాన
యగుచైత్రరథి భార్యయయ్యె నయ్యువనాశ్వసుతున కమ్మాంధాత శూరవర్యుఁ
డుదయార్కనిభతేజుఁ డుదయాస్తశైలపర్యంతభూచక్ర మత్యంతమహిమ
నేలె తనూజుల నిరువురఁ బురుకుత్సు ముచికుందుఁ గనియెఁ బ్రమోదలీల
తే. నందుఁ బురుకుత్సుఁడిందుజయైనతటిని,యాలుగాఁగాంచెఁ ద్రసదశ్వనవిభుండు
పుత్రుసంభూతనాము సంభూతుఁ జేసెఁ, దత్తనూజుఁడు పరగెఁ ద్రిధన్వుఁడనఁగ.

వ. ఆత్రిధన్వునకు సూర్యారుణుండు పుట్టి యుత్తరకోసలంబులు శాసించుచు సత్య
వ్రతుం డనుసుతునిం గనిన నక్కుమారుండు కృతదారపరిగ్రహుండై యంత
నిలువక. 36

తే. [1]పౌరుఁడొక్కఁడు పెండ్లైనబాలఁదాను, బాల్యమున నీసునను జెల్లుబడిని బుచ్చు
కొనినఁ దద్వధంబెఱిఁగి తజ్జనకుఁ డలిగి, తిట్టి వెడలిపొమ్మనుడుఁ బార్థివసుతుండు.

క. ఎక్కడి కేఁగుదు ననినన్, గుక్కలఁ జంపితినుజనులఁ గూడి తిరుగు నీ
దిక్కునఁ బుత్రుఁ డనుమమత, నెక్కొన దేమియును నాకు నిజము దురాత్మా.

చ. అనుటయుఁ దండ్రివాక్యమున నాతఁడు వెల్వడిపోయెఁ బట్టణం
బనఘ పురోహితుం డయినయట్టి వసిష్ఠుఁడు నూరకుండెఁ బు
త్రుని నటు పాఱవైచి నిజధుర్యతయంతయు నుజ్జగించి కా
ననమున కేఁగె భూవిభుఁ డనాథత[2]ఁ గుందె ధరిత్రి యంతయున్. 39

వ. అయ్యధర్మంబువలనఁ దద్విషయంబునఁ బండ్రెండేండ్లు పర్జన్యుండు వర్షింపక
నిలిచె నమ్మెయిం గలఁగురాష్ట్రంబును బురంబును నంతఃపురంబును శాసించి
విశ్వాసనీయం బగుప్రభుత్వంబు [3]పెంపొనర వసిష్ఠుండు గరిష్ఠం బగునాజ్ఞాబలం
బున రక్షించుచుండ నటమున్న. 40

సీ. తనకుటుంబంబును దద్దేశమునఁ బెట్టి వినుము విశ్వామిత్రమునివరుండు
సాగ[4]రోపాంతికస్థలిఁ దీవ్రతపమున వర్తింప నప్పెనువఱపునందుఁ
గూడులే కాతనిచేడియ మువ్వురుకొడుకులలోపల నడిమివాని
మెడఁ ద్రాడువోసి యమ్మెద నూఱుగోవుల కెవ్వరేఁ గొనుఁ డనునెడ నెఱింగి
తే. కరుణ సత్యవ్రతుం డిది గాదు గూడ, దేనప్రోచెద నిందఱ నిదినిజంబు

1 వరుఁ డొకఁడు పెండ్లియైన యబ్బాల (ము. పా.) 2 కుందె. 3 పెంపున కొంపార వసిష్ఠుని యాజ్ఞాబలంబున వర్తిల్లె నయ్యఖిలంబులు సురక్షితంబయ్యె. 4 గానూపక.

విడువుమని గళబంధంబు విడిచె వాని, కయ్యె గాలవుఁ డనునామ మవ్విధముగ.

వ. ఆరాజపుత్త్రుండు విశ్వామిత్త్రునివాఁ డయ్యెడుఁ గొలుకును గృపావశంబునను వి
ప్రకుటుంబ[1]పోషణంబు పుణ్యం బనుబుద్ధివలనను [2]నిరతంబును మృగమహిషవ
రాహాదివన్యసత్త్వంబుల నబ్బినవానిం జంపి తెచ్చి కౌశికకళత్త్రపుత్త్రసముదయం
బున కొసంగుచు నదియ మహాసీయం బగుయజనంబుగా సంకల్పించి ద్వాదశ
[3]వార్షిక యగుమానసదీక్షవహించి పితృవాక్యకరణంబును దప్పకుండ నడిపిన
వాఁడై వర్తిల్లె నవ్వర్తనంబున. 42

క. తనుఁ దొరఁగు తండ్రిసుదుపఁడ, మునివరుఁ డని యతనిచిత్తమున నేప్రొద్దుఁ
బెనుపగుకోపంబు వసి, ష్ఠునిదిక్కునఁ గలిగె నొక్కచో నట్టితఱిన్. 43

వ. అక్కుమారుఁ డెక్కడఁ దిరిగియు మాంసంబుగానక కామదోహిని యగువసిష్ఠు
హోమధేనువుం గని. 44

తే. ఆఁకటను సీరువట్టున నగ్గలంపు, డప్పిఁ బులుగు[4]ను నొకచోటఁ జొప్పడమిని
దొంటిపగను నెట్టనకిరాతుండపోలెఁ, జంపి యగ్గోవు[5]రక్తమాంసములు గొనియె

సత్యవ్రతుండను రాజు వసిష్ఠవచనంబునఁ ద్రిశంకుండైన ప్రకారము.

వ. అదియెఱింగి వసిష్ఠుండు గినలి యోరి నీవు తండ్రిచిత్తంబునకు గామియు గురు
దోగ్ధ్రివధంబును నప్రోక్షితమాంసోపయోగంబు ననుమూఁడు తెఱంగుల హృద
యశంకువులు గావించితి గావున త్రిశంకుండ వైతి నిన్నెమ్మి నేయ నేర్తుం బొమ్మనియె
నిట్లు సత్యవ్రతుండు గురువాక్యంబునఁ ద్రిశంకుం డన నెందును వినంబడియె నంత.

తే. కఱవు [6]దీఱెను నాలిని గన్నప్రజల, వెదికికొని వచ్చి కౌశికుం డుదితమహిమ
నానరేంద్రనందను [7]చేత కాత్మలోన, నగ్గలము మెచ్చి వరమిత్తు నడుగు మనిన.

క. తనకుఁ గ్రతుదీక్ష నుపద, ర్శన మొనరింపు మని వేఁడె సత్యవ్రతుఁ డ
మ్మునిసింహుఁడు నొడఁబడియెఁ ద,దనురూపద్రవ్యసంచయంబులు గూర్పన్. 48

వ. సర్వగీర్వాణవరిష్ఠులు వసిష్ఠుండునుం జూచుచుండ నతనిం బూజ్యరాజ్యాభిషేక
పూర్వకంబుగా నఖర్వగర్వోత్తేజం బగుయాజనంబునం బూజనార్హునిం జేసి శరీ
రంబుతోడన దివంబునకుం బుచ్చె నట్టి సత్యవ్రతుభార్య కేకయకన్య సత్యవ్రత
యనునది హరిశ్చంద్రునిం గనియె నమ్మనుజేంద్రచంద్రుండు. 49

మత్తకోకిల. తేజ మొప్పఁగ విస్ఫురద్భుజదీప్త[8]కేళికృపాణిచే
రాజవంశసమాజ మెల్లఁ బరా[9]జయంబున [10]వ్రగ్గఁగా
రాజసూయము సేసి సర్వధరాజనంబులఁ బ్రోచి [11]సం
మ్రాజనం బెనుపొందె నిందు విరాజి[12]తామలకీర్తులన్. 50

క. అతనికి లోహితుఁ డనియెడి, సుతుఁ డుద్భవ మయ్యె వృకుఁడు సుతుఁ డాధరణీ
పతికి వృకసుతుఁడు బాహుఁడు, శ్రుతవంతుం డయ్యెఁ గామసుఖసక్తిమెయిన్.

---

1 పోషణంబను. 2 నిత్యంబును. 3 వర్షి. 4 మృగంబులు; మృగంబొండు. 5 మేనిమాంసంబు. 6 దేలిన; దీరిన. 7 నేఁగి. 8 క్షత్త్ర; లుప్త. 9 క్రమంబున. 10 మ్రొంగఁగా. 11 సాంద్రకూజితం. 12 తంబగు.

వ. [1]రాజ్యానుసంధానం బేమఱి యుండ నయ్యెడరున హైహయులు శకయవనకాం
భోజ[2]పారదపహ్లవులం గూర్చుకొని యతనిపై నడతెంచి రాజ్యంబుగొనుటయు.

ఉ. బాహుబలంబు మోఘముగ భూమిను లిద్దఱుఁ దోఁడిరా వెస
న్బాహుఁడు వోయి ఘోర[3]విపినంబులు దూఱి యడంగి యుండి దుః
ఖాహతచిత్తుఁడై యచటఁ బ్రాణవియోగము నొందె నంతఁ ద
ద్దేహిని [4]సారగర్భవతి తీవ్రపుశోకము సైఁపఁజాలమిన్. 53

క. పతితోడ నగ్నిసొర ను, ద్యత యగుటయుఁ జూచి యప్పుడనుకంపాకం
పితమతియై భార్గవకుల, పతి యౌర్వుఁడు సావు మాన్చి బంధుఁడ పోలెన్. 54

వ. నిజాశ్రమంబున నిడుకొని రక్షింప నటతొల్లి సవతి సూపోపక చూలు సెడు
టకై పెట్టిన బెట్టిదంపుగరళంబు తనయుదరంబునన యుండ నయ్యువిద ప్రసూతి
యయ్యె నవ్విధంబు తనదివ్యభావంబున నెఱుంగుం గావున [5]నమ్మునిదేవుం డట్లు
జనియించినకొడుకునకు గరంబుతోడన గర్భంబున నునికిం జేసి సగరుం డను
నామం [6]బాచరించి. 55

క. క్రమవర్ధితుఁ డగుబాలుని, సమస్తవేదముల వివిధశాస్త్రములఁ బరి
శ్రమశాలిఁ జేసి రిపువి, క్రమ[7]మర్దనచండమాగ్నికాండం బొసఁగెన్. 56

శా. ఆదివ్యాస్త్రము పేర్మిఁ జేసి [8]పటుబాహాశక్తి [9]సుద్రిక్తుఁడై
యాదుర్వారబలుండు క్రోధమతి [10]వశ్యంబై చనన్ హైహయ
చ్ఛేదక్రీడ యొనర్చి వెండి వరుసం జెండాడెఁ [11]దన్మిత్రులన్
ఆదిం దండ్రికిఁ గీడుచేసినయనేకామిత్రధాత్రీశులన్. 57

వ. ఇవ్విధంబునఁ బగ నిశ్శేషంబు గావింపం బ్రతినసేసి కల్పాంతరౌద్రుం డగు
రుద్రుండు భూతజాతంబు బొరిసమరుభంగిఁ గసిమసంగి శకయవనకాంభోజ
పారదపహ్లవులం బోడిసేయ వారు వెరలి యాసగరగురుం డగువసిష్ఠమహాముని
శరణంబు సొచ్చి యభయంబు వేఁడిన. 58

క. ధీరుఁ డాకతీరుతోడను, వారలఁ జేకొని కకుత్థ్సవంశవరేణ్యున్
వారించిన నతఁడును విని, ప్రారంభము గురునిపంపుఁ బరికించి తగన్. 59

వ. అవ్విరోధులం బరిభవించి విడుచుటయ చంపుట యగునని తలంచి శకులశిరం
బులుగొఱిగి ముఖరోమచయంబులు నిలిపి యవనకాంభోజుల మస్తకంబులు
సర్వముండితంబులు సేసి పారదుల ముక్తకేశులం గావించి పహ్లవుల నన
వరతశ్మశ్రుధారులుగాఁ బనిచి తత్సంబంధు లగుకోలిసర్పుల మాహిషకుల దా
ర్వులఁ [12]జోళులం దాదృశులుగా నాజ్ఞాపించె వీరెల్లం దొల్లి యుత్తమక్షత్రియు
లారాజశ్రేష్ఠుండు వసిష్ఠవచనంబున నిట్లు తదీయ ధర్మధ్వంసం బొనర్చుట నది

1 రాజ్య. 2 పారదపహ్లవులం. 3 గహనంబులు. 4 చారు. 5 నమ్మునీంద్రుం. 6 బొనరించి. 7 విదుఁడుగ నస్త్రమగ్నికాంతం. 8 తన. 9 యుద్రిక్తమై. 10 ధైర్య; ధన్య. 11 దన్మిత్రులం బాదిగా (ము.పా). 12 జోళకేరళులం దాదృశులనగా; ధాత్రీశుల.

మొదలు వేదాధ్యయనయజనప్రముఖంబులకు బాహ్యులై మ్లేచ్ఛులం గలసిరి తదనంతరంబ. 60

సీ. ఔర్వునివరమున నాత్మభార్యలలోన [1]నొకతకుఁ దుంబీఫలోదరమున నఱువదివేవు రుద్యత తేజులును మఱియొక్కతె కాత్మజుం డొక్కరుండ పంచజనుఁ డనంగఁ బరగి యన్వయకరుఁ డగువాఁడు కలుగుట సన్నరేంద్రుఁ డఖిలదిక్కులు ప్రతాపాఢ్యుఁడై సాధించి తను ధర్మవిజ[2]యి యీతఁడ యనంగ

తే. నతుల[3]కీర్తి నున్నతి గని యశ్వమేధ, దీక్షఁ గైకొని యశ్వంబుఁ ద్రిప్పి తేరఁ బనిచె నందఱుఁ గొడుకుల వినుము హారు, వీరులై యవ్విధంబు గావించుచుండ.

వ. ప్రాగ్దక్షిణజలధితీరంబున నత్తురంగంబు నింద్రుం డపహరించి రసాతలంబున డాఁచుటయు. 62

తే. తండ్రిపనుపున నందఱు ధరణియెల్లఁ, దిరిగి రాఁ ద్రవ్వి డిగిపోయి యురగభూమి నాదిపురుషు నవ్విష్ణుని యపరమూర్తిఁ, గనిరి సంవర్తమార్తాండకపిలుఁ గపిలు.

వ. తత్సమీపంబునన యధ్వరహయంబు గాంచి కలుషించి. 64

క. అవినీతులై రొఱుంగక, యవనీశ్వరసుతులు [4]పొఱుఁ డశ్వహరుఁడు వీఁ డవుఁ జంపుఁడు మ్రింగుఁ డనుచుఁ, గవిసి పొదివి రసురలట్ల కఠినస్ఫూర్తిన్. 65

సగరపుత్రులు కపిలు కోపాగ్నిచేత భస్మీభూతు లగుట.

వ. అట్టియవజ్ఞత సైరింపక యమ్మహానుభావుండు. 66

క. ఎఱమంట లుమియుచూడ్కుల, జూఱచుటఁ జూచుటయు నపుడ చోద్యంబుగనం దఱు దగ్ధదేహులై రూ, పఱి తఱుచుగ భస్మరాసులయిరి నరేంద్రా. 67

వ. ఇట్లు బర్హికేతు సుకేతు శూర పంచజను లనునలువురు దక్క నఖిలసుతసముద యంబు పొలిసిన నవ్విధం బెఱింగి సగరుండు సనుదెంచి యమ్మునిదేవుం [5]దెల చినం బ్రీతుండై యతం డారాజునకుం గీర్తిస్వర్గంబు లక్షయంబులుగా నొసంగి సముద్రుం బుత్రుంగా నిచ్చె సరిత్పతియు సాగరుండై సగరునకుం బ్రణామంబు నేసి యశ్వమేధీయం బగునశ్వంబు సమర్పించినం గైకొని వచ్చి క్రమంబున. 68

క. రాజన్యమౌళిమణి నీ, రాజనరాజితపదాబ్జరమ్యుం డగునా రాజొనరించెను దివిజస, మాజ మలర నశ్వమేధయాగశతంబున్. 69

వ. అమ్మహాబాహుండు నిజబాహుబలంబునఁ బాలించినపురంబుకొలది యఱువదివే లని విందు మట్టి సగరునకుం బుత్రుం డైనపంచజనునకు నంశుమంతుండు పుట్టె [6]నతనికి ఖట్వాంగుం డతనికి దిలీపుఁడుంబుట్టె రాదిలీపమహీపతికి భగీరథుండు జని యించి యేకరథంబునన వసుంధరయంతయు జయించి సార్వభౌమపదంబునొంది.

చ. గిరిశజటాటవీనియతఖేలనలోలతరంగయై సురా సురనరసేవనీయజలశోభితయై యసమానపావన

1 నొకతెకి. 2 యుఁడి. 3 కాంతి. 4 దొరు. 5 దలంచినఁ. 6 నతఁడు ఖట్వాంగదిలీపుం గనియె నా.

స్థిరమహిమాఢ్యయై పరగు దేవతరంగిణిఁ దెచ్చి యుర్విపైఁ
బరపి నిజప్రసూత యనుప్రస్తుతి నొందఁగఁజేసె నెల్లెడన్. 71

తే. ఆభగీరథజనపతి యనఘుఁ గాంచె, శ్రుతుఁడు నాఁగఁ ద్రిలోకవిశ్రుతుని సుతుని
నతఁడు గనియె నాభాగుఁ బుణ్యైకభాగు, నంబరీషుండు నిర్దోషుఁ డతనిపట్టి. 72

సీ. ఆయంబరీషున కఖిలాన్వయప్రదీపుఁడు సింధుద్వీపుఁడు పుట్టె నధిప
యనపాయుఁ డగు*నయుతాయువు తత్పుత్రుఁ డారాజు నలసఖు నక్షహృదయ
విద్యా[1]విదునిఁ గాంచె వినయపూర్ణుని ఋతుపర్ణునిఁ గల్మాషపాదు నతఁడు
గనియె నాతఁడు సర్వకర్మునిఁ బుట్టించె ననరణ్యభూపతి యతనిసుతుఁడు

తే. తత్తనూజుఁడు నిఘ్నుఁ డాతనికి సూను, లిద్ద ఱనమిత్రరఘువు లుదీర్ణతేజు
లందుఁ బెద్దవాఁ డడవికి నరిగెఁ దపము, సేయ రెండవువాఁడు శాసించె నుర్వి.

క. భూమి[2]సమున్నతుఁ డగునా, భూమీశుఁడు గాంచెఁ బుత్రుఁ బుణ్యచరిత్రున్
రామప్రపితామహు ను, ద్దామబలు దిలీపుఁ గ్రతుశతప్రవిధాయిన్. 74

క. విఘటితరిపుదర్పోదయుఁ, డఘువిరహితుఁ డాదిలీపుఁ డాత్మజుఁ బడసెన్
రఘు [3]ననఘునిభువనవన, ప్రఘణోత్కలరత్నదీపభాస్వరతేజున్. 75

మ. అజుఁ డారాజతనూజుఁ డూర్జితవివేకాలోకవిస్ఫూర్తి[4]యం
దజుఁ డాభూపతికిం దనూభవుఁడు నిత్యౌదార్యసత్యక్షమా
భజనోద్యన్మతిశాలి పఙ్క్తిరథభూపాలుండు భూపాలక
వ్రజగోపాలకకేళితత్పరభుజవ్యాపారభవ్యుం డనిన్. 76

చ. అతనికి నగ్రనందనుఁడు హారిపితృప్రియకారి దారుణ
వ్రతవహనైకసంపదభిరాముఁడు రాముఁడు భూమికన్యకా
స్మితయుతవీక్షణప్రసరసిద్ధమనోరథుఁ డిద్ధ[5]చాపుఁ డు
ద్ధతదశకంధరోన్మథనదర్పధురంధరుఁ డీవ్వసుంధరన్. 77

క. ఆరామున కనుపమధ, న్వారాముఁడు కుశుఁడు పుట్టె నతిథి యనుమహా
వీరుఁడు జనించెఁ గుశునకు, నారాజోత్తముఁడు నిషధుఁ డనుసుతుఁ గాంచెన్.

వ. ఆనిషధునకు నలుండు జన్మించె వినుము రఘుకులజాతుం డైనయన్నలుండును వీరసేనసంభవుం డగునలుండునుంగా నుర్వీశ్వరులలోనం బ్రసిద్ధులిద్దఱు నలులింతి య యట్టినలునకు నభుండును నభునకుఁ బుండరీకుండును బుండరీకునకు క్షేమధన్వుండును క్షేమధన్వునకు దేవానీకుండును దేవానీకునకు [6]నహీనగుండును నహీనగునకు సుధన్వుండును బ్రభవించి రిది వైవస్వతమనుప్రసూతి యైన యిక్ష్వాకువంశంబు. 79

చ. త్రిభువనదీపుఁడై వెలుఁగు దేవుఁడు భానునియన్వయంబు భ
క్తిభరితబుద్ధియై వినినఁ గీర్తనసేసినఁ బాయుఁ దీవ్రపా

1 విధుని. 2 సమన్వితుఁ. 3 ననఘుభువనభరణ. 4 మద్యుజు. 5 సంపదు. 6 అహాన్వతుఁడు.

* అయుతాజిత్ - అనిమూలము.

పభయము లిష్టసంపదయు భవ్యయశంబును బొందు నెందుదు
ర్లభ మనఁ గల్గు దివ్యపదలక్ష్మియుఁ జేకుఱు మర్త్యకోటికిన్. 80

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా సూర్యదేవుండు పితృగణంబులకుఁ బ్ర
భుం డని విందుము పితృగణంబు లనువా రెవ్వరు [1]తత్సమారాధనంబున నయ్యే
డిఫలం బెట్టిది యెఱింగింప వలయు ననిన వైశంపాయనుం డిట్లనియె నీవడిగిన పి
తృకల్పంబు మార్కండేయుండు సనత్కుమారువలన విని పిదప భీష్ముం డడుగ
వివరించె నాగాంగేయుండు కౌంతేయాగ్రజునకు శరతల్పశాయియై యుండి
చెప్పినయది యప్పరిపాటిన యుపన్యసించెద. 81

జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁడు పితృదేవల తెఱఁ గెఱిఁగించుట.

క. విను ధర్మనందనుఁడు భీ, ష్మున కిట్లనుఁ బితృగణంబు [2]మునిసురతతిచే
తనుఁ బూజ గొనఁగఁ జాలిన, దని పెద్దలు సెప్ప విందు మనఘవివేకా. 82

చ. తమతమకర్మముల్ దిగువఁ దప్పకపోదుర వేఱువేఱ లో
కములకుఁ దండ్రితాత లనఁగాఁ గలపెద్దలు పుత్రు లిచ్చుటల్
గోమరుగఁ బెట్టుపిండములు గుడ్చుట యెట్లొడఁగూడు వారికే
క్రమమునఁ దత్ఫలంబు నొసఁగంగ [3]సమర్థులు వారు కర్తకున్. 83

ఆ. [4]ఇట్లు గాక పితరు లెవ్వరేఁ గొందఱు, గలరొ యివ్విధంబు గరము చోద్య
మెఱుఁగవలయుఁ దెలుపవే యన్న నిట్లని, చెప్పె నతని కవ్విశేషవిదుఁడు. 84

సీ. అనఘ మాతండ్రి శంతనుఁడు లోకాంతరంబున కేఁగినను నేను వినయ మొప్ప
నౌర్ధ్వదైహికములయందుఁ బ్రశస్తమై నెసఁగుపిండము దగ నిడ దొడంగఁ
గంకణకేయూరకమనీయమును నరుణాంగుళీదళమును నైనహస్త
ముర్వి భేదించి సముత్థితం బగుటయుఁ గని యన్న రేంద్రునికరమునుగాఁగ

ఆ. నిశ్చయించి యధికనిపుణంబుగా విచా, రించి శాస్త్రనియమరీతి [5]యొకఁడు
నాదరించి భువిఁ గుశాస్తరణంబు సే, సితిని [6]శాస్త్రవిధిఁ బ్రసిద్ధబుద్ధి. 85

వ. అవ్విశిష్టకర్మంబునకుం బ్రీతుండై మాతండ్రి నిజరూపంబుతో నిలిచి నా కిట్లనియె.

చ. అనుపమధర్మవేదివి మహాపురుషుండవు నీవు వేదవా
క్యనియతి పాటిగా నిలిపి తాత్మ భవన్మతిపొ ప్పెఱుంగఁ గో
రి [7]నిరుపమంపుఁ గేలు ప్రసరించితిఁ బుత్రులఁ గన్న పుణ్యకీ
ర్తనులకు నెక్కుడై నెగడుధన్యత నొందితి నేఁడు నందనా. 87

క. విను రాజు లెట్టిధర్మము, గొనియాడుదు రట్ల నడుచు గురుకొని ధాత్రీ
జనము భవన్మత మింకిట, వినుతింపక యున్నె సకలవిద్వత్తతియున్. 88

వ. కావున వరం బిచ్చెద సకలప్రాణిసంహర్త యగుమృత్యువు నీచెప్పినట్ల చేయం
గలయది యింకను నీకెయ్యది యభిమతం బనిన నతనికి నభివాదనంబు సేసి నీ

1 తత్సమారాధన. 2 మురశంతతిచే. 3 అవారలు. 4 అట్లుగాక పితరులన వేఱఁ గొందఱు. 5 యు కడు. 6 విగను.
7 నరశమెఱుగేలు పదరించితి (పశరించితి).

ప్రసాదంబున నాకు సర్వంబును సంపన్నంబ యిదియొక్కటి యానతీవలయు నని నీవు నన్నడిగినయర్థంబ యడిగిన నమ్మహామతి యవ్విధం బభినందించి యిట్లనియె.

తే. ఆదిసర్గసముద్భవు లమరులకును, బూజనీయులు పితరులు పుణ్యమూర్తు
లనఘ దివమునఁ దేజోమయంబులైన, దేహముల నొప్పుదురు సిద్ధదివ్యబలులు.

క. మము గుఱిచి నాపుగోత్ర, క్రమమున మీ రర్చసేయఁగా నే మేలో
కమునం దున్నను మాక, య్యమితకృపానిధు లొనర్తు రానందంబున్. 91

వ. ఇది సంక్షేపరూపంబునం జెప్పితి వీఁడె మార్కండేయుండు నీచేత నేఁడు నిమంత్రితుండై యస్మదనుగ్రహంబు చేసి యున్నవాఁ డిమ్మునీంద్రుండు నిఖిలార్థవేది యితని నడుగుము తాను బితృభక్తుండు పైతృకవిధివిశేషంబులు వివరించు నని యానతిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యె నంత నేను వినయంబునం బూర్వ[1]ప్రశంసనం బొనర్చిన నప్పరమతపస్వి యిట్లనియె. 92

సీ. విను పితృపూజనం బొనరించి తత్ప్రసాదంబున నేను మోదంబు నెరయ
దీర్ఘాయువును [2]యశోదీప్తియును గాంచి పరగుదు నిట్లుండి బహుసహస్ర
యుగకాల మేఁగుటయును మేరుతటమునఁ బ్రకటితనిష్ఠఁ దపంబుసేయ
నొకనాఁడు భానుబింబోజ్జ్వలం బగువిమానము నాకుఁ జేరువ నభమునందుఁ

తే. [3]దోఁచునంగుష్ఠమాత్రగాత్రుని సుదగ్ర, తేజు నగ్నియం దగ్ని ప్రదీప్యమాన
ముగు తెఱంగుననొప్పారియందు వెలుఁగు, పురుషునొకరునిఁ[4]గంటినద్భుత మెలర్ప.

మ. కని యత్యంతము సంభ్రమంబు బెలయంగా భక్తిఁ బ్రత్యుద్గమం
బును బాదగ్రహణంబుఁ జేసి యెలమిన్ బూజించి [5]ప్రీతుండనై
నిను నాద్యం బగుదైవతంబుగ మదిన్ దేవా వితర్కించెద
న్నను ధన్యాత్ముని జేయవే కృప భవన్మాహాత్మ్యముం దెల్పుటన్. 94

వ. అనవుఁడు నప్పురుషుండు నామీఁద యనుగ్రహంబుతోడి పరిగ్రహదృష్టి దీపింప నాపూర్ణస్వరం బగువాక్యంబున నిట్లనియె. 95

చ. వనరుహగర్భమానసభవప్రకరంబున కెల్లఁ బెద్ద నే
ననఘ సనత్కుమారుఁ డని యాగమకోటియు నన్ను సంప్రకీ
ర్తన మొనరించుఁ బుట్టువుమొద ల్దగ నిట్ల కుమారతాదశం
దనరుటఁ గీర్తమయ్యె నభిధానము నాకు జగత్త్రయంబునన్. 96

వ. మఱి మరీచ్యాదు లగు మదీయభ్రాత లేడ్వురు తపోవీర్యజ్ఞానంబులందు నన్ను మన్నింతురు వారు ప్రజాపంతులై నిజవంశంబు లెందును బ్రతిష్ఠించి లోకధారణంబు సేయుచు సర్వసములై వర్తిల్లుదు రేము యతిధర్మపరాయణులము నారాయణధ్యానతత్పరం బగుభావంబున సన్మద్భావనాపరులకుఁ బ్రజాధర్మకామంబులు వర్ధిల్లం జేయుచు విహరింతుము నీవు భృగువంశపావనుండవు నాదర్శనంబుగోరి తపంబుసేయుటవలనం బ్రసన్నుండ నైతి నెయ్యది యభీష్టం

---

1 ప్రశ్నం. 2 నేఁ. 3 దోఁచె. 4 గాంచి త. 5 ప్రమోదుఁడనై; బ్రంతుష్టుండనై.

బది వేఁడు మనిన నేను పితృగణంబులప్రథమసృష్టియుఁ దత్పూజాఫలంబులు
నీయడిగినయట్లు యడిగిన నమ్మహాయోగీశ్వరుండు నా కిట్లనియె. 97

సనత్కుమారుఁడు మార్కండేయునకుం జెప్పిన పితృదేవతాప్రభావము.

సీ. అబ్జాసనుఁడు తన్ను నర్థితోఁ గొలిచి యజించుట గోరి సృజించె సురల
నాతని విడిచి వా రాత్మఫలార్థులై యన్యముఖంబుల యజనవిధులు
[1]నడపంగఁ గోపించి నలువ [2]తత్త్వజ్ఞాన మెడలునట్లుగ శపియించుటయును
భ్రష్టవిజ్ఞానులై పాటి రందఱుఁ గూడి త్రిదశులచేటునఁ ద్రిభువనములు
ఆ. మోహవార్థిలోన [3]మునిఁగిన నార్తులై, వార లాసమస్తవరదు శరణు
సొచ్చి రతఁడు గరుణ హెచ్చుగ [4]సర్వలో, కాహితైకబుద్ధి నాదరించి. 98
క. మీ రక్కట కష్టవ్యధి, చారము చేసితిరి దీని సైఁచితి నింకన్
భోరనఁ బ్రాయశ్చిత్త, ప్రారంభుల రగుఁడు బోధపరిణతి యొదవన్. 99
వ. ప్రాయశ్చిత్తవిధియును మీతనయుల నడిగి [5]తెలిసికొని తదుక్తమార్గంబున నడు
వుం డనిన నిర్జరులు నిజ[6]తనూజులపాలికిం [7]జని ప్రబోధనభ్యర్థించినవారువాఙ్మనః
కర్మంబు లగుదుష్కృతులకుఁ గర్తవ్యంబు లగుమంగళాచరణంబులు దెలుపం
దెలుపఁ గర్మకాండతత్త్వంబు విశదం బగుటయు లబ్ధసంజ్ఞులై తదనంతరంబ. 100
ఆ. పుత్త్రులార యింకఁ బొందు విజ్ఞానుల, రైతి రనుచుఁ దమ్ము నాత్మసుతులు
పలుకుటయు నిలింపు లలఘుసంతోషంబు, గదురఁ జనిరి బ్రహ్మకడకు మగుడ.
వ. చని తద్వాక్యంబులు విన్నవించిన విని విరించి నవ్వుచు నది యట్టిద వారలు
ప్రజ్ఞాప్రదాతలు గావునఁ దండ్రులై మిమ్ముఁ బుత్త్రుల రని పలికిరి శరీరకర్తల
గుటం జేసి మీయందును బితృత్వంబు సిద్ధంబ యిట్లన్యోన్యసంభావితులై మీ
రిరుదెఱంగులవారును దేవతలును బితరులు నై త్రైలోక్యసంభావితుల రగుఁ
డనినం బ్రమ్మఱ వచ్చి సురలు సురజ్యేష్ఠువలన సంశయచ్ఛేదం బైనవిధంబు
కొడుకులకుం జెప్పి. 102
క. పితృభావము మీ కిట్లు, ప్రతిహతమై చెల్లె నింకఁ బ్రఖ్యాతులరై
సతతంబును సకలసము, ర్చితుల రగుఁడు మముఁ బురస్కరించి ముదమునన్. 103
వ. పితృసమారాధనతత్పరు లగువారికిఁ బుత్త్రపౌత్త్రధనధాన్యాదు లగునైహికవిభ
వంబులు నక్షయంబు లగు నాముష్మికసుఖంబులును సిద్ధించు నస్మదాప్యాయ
నంబు సోమునకు నాప్యాయనం బగు నతండు సచరాచరం బగులోకంబున కా
ప్యాయనం బొనర్చు నని పలికి రిది పితృగణంబునకుం గలిగినయాదిసర్గంబును
దత్పూజాఫలంబును జెప్పిన విని మార్కండేయుండు మహాత్మా పితరు లెన్నిగ
ణంబులై వర్తిల్లుదు రేలోకంబున నుండుదు రానతీవే యనిన సనత్కుమారుం
డిట్లనియె. 104

1 నడుపంగ. 2 తత్పరిబోధ. 3 మునుఁగఁగ. 4 లోకహితైకబుద్ధి వారి. 5 తెలుసుకొని. 6 తనయుల 7 బోయి.

తే. ఏడుగణములై వెలుఁగుదు రెలమిఁ బితరు
లమరలోకంబునందు సంయమివరేణ్య
యందులో [1]సమూర్తులు నాలుగరయ మూర్తి
విరహితంబులు మూఁడయ్యె విను గణములు. 150

సీ. ఘనుఁడు విరాజునాఁ జనుప్రజాపతి తనూభవులు వైరాజులను పరమసంజ్ఞఁ
బరగెడుపితరులు భవ్యు లమూర్తులు మూఁడుగణంబులు మోదమాను
లగుచు సనాతనం బగులోకమునఁ జరింతురు వారిమానసోద్భూత యొక్క
కన్నియ మేనాఖ్య గలిగి నీహారశైలేంద్రునిభార్యయై యిష్టలీల

తే. సుతుల మైనాకుఁ గనఁగఁ గ్రౌంచుం డనంగఁ, బడసె నిద్దఱ మఱియు నపర్ణ యేక
పర్ణ యేకపాటల యనుపడఁతుకలను, గనియె నమ్మువ్వురును దపంబునకుఁ దొడఁగి.

వ. స్థావరజంగమాత్మకం బగుజగంబులంతటికి భరం బగువ్రతభారంబుఁ బూని రం
దేకపర్ణ యొక్కవటపర్ణంబును నేకపాటల యొక్కపాటల[2]దళంబును దమకు నా
హారంబుగాఁ గొనుచు నదియు నొక్కసహస్రవర్షంబు నిండిన నొక్కమాఱు
నియతంబుగాఁ జేసి పదివేలసంవత్సరంబులు నడప నపర్ణ యొయ్యదియు నొల్లక
నిరాహారయై యుండె నవ్విధంబునకుఁ దల్లి సస్నేహదుఃఖాకులయై యుమా యని
నివారణార్థం బగువాక్యం బుగ్గడించుట కారణంబుగా నుమాభిధానం బాయ
మకుఁ ద్రైలోక్యవిదితం బయ్యె నివ్విధంబునఁ దపస్సిద్ధి వడసి కన్యారత్నంబులు.

చ. అతులితనిత్యయౌవనము నద్భుతయోగబలోదయంబు శా
శ్వత మగుబ్రహ్మచర్యము నవంధ్యములై తముఁ జెంద సజ్జన
ప్రతతులు [3]లోకపూజ్య లని ప్రస్తుతి సేయఁగఁ దత్త్వబోధవి
చ్యుతభవబంధనం బగుయశోవిభవంబునఁ బేర్చి రందఱున్. 108

తే. వారిలోనఁ బెద్దాయుమ భూరిపుణ్య, యయ్యుమాదేవి సర్వలోకైకజనకు
నమ్మహాదేవుఁ జెంది యర్ధాంగభాగ,[4]యై యనన్యమాహాత్మ్యధన్యత వహించె. 109

వ. అప్పరమేశ్వరికిఁ గృత్రిమపుత్త్రుం డైనశుక్రుండు[5]యోగాశ్రయుండై పరగె రెం
డవయాయుమ యేకపర్ణ [6]యసితునకు భార్యయై కేవలుం గనియెఁ దృతీయయైన
యేకపాటల [7]జైగీషుం డనుభవ్యమునిం బొంది శంఖ[8]లిఖితులం గాంచె శుక్రప్ర
ముఖు లయినవీరిందఱు *యోగవిద్యాప్రవర్తకులు మఱియును. 110

సీ. అనఘ యగ్నిష్వాత్తు లనఁగ మరీచిపుత్త్రులు దేవగణసేవితులు పితరులు
సోమపయా[9]ఖ్యవిశ్రుతలోకనిత్యవాసులు వారిమానససూతి యైన
కన్య యచ్ఛోదనాఁ గలిగి యచ్ఛోదసరస్సుఁ బుట్టించె నారమణియొక్క
తఱి నాత్మజనకుఁ డంతర్ధానమునఁ బొంది యుండఁగఁ గానక యుదితతేజుఁ

---

1 మూర్తములు 2 పుష్పంబును. 3 లోకమాత. 4 యయ్యె ననన్యమహితత; మహత్త్వ. 5 యోగాభ్యాస్యండై; యోగాచార్యుండై. 6 యసితునకు. 7 జైగీషవ్యుండను. 8 లిఖితులం. 9 ఖ్యాతపుర. *ఒకప్రతిలో యోగవిద్యాప్రవర్తకులని స్త్రీలకు చెప్పియున్నదిగాని వారిపుత్త్రులకుఁ గాదు. మఱియొకప్రతిలో వీరిద్దరే యాచార్యులని గలదు.

ఆ. పద్రికాభిధాన యగునచ్ఛరయుఁ దాను, వరవిమానమున దివంబునందుఁ
గరము వెలుఁగునుపరిచరు నింద్రతుల్యునిఁ, గాంచి వాంఛితంబు గడలుకొనఁగ.

క. ఈతనికిం గూఁతు రగుట, యేతపముఫలంబొ యనుచు నిచ్చఁ దలఁచి తా
నాతప్పున యోగచ్యుత, యై తూలి యధోముఖత్వ మంది యడలఁగన్. 112

తే. భాను[1]బింబంబుతో సుపమాన మగువి, మానములఁ ద్రసరేణుప్రమాణదేహు
లై [2]వెలుంగుచుఁ దోఁచి రాయమపితరులు, కావ రేయని పలికె నక్కన్యకయును.

క. వా రోడకు మని దానిని, ధారుణిపైఁ బడకయుండఁ దగ నిల్పుటయుఁ
గోరి యది ప్రస్తుతించినఁ, గారుణ్య మెలర్ప నయ్యఖండితతేజుల్. 114

వ. అవశ్యభావి యైనయయ్యర్థంబు తమయోగదృష్టిం జూచి యక్కన్నియతో నమ్మా నీకొక్కటి సెప్పెదము దేవదానవమానవలోకంబులం దెవ్వరికిం దమ చేసినకర్మఫలం బనుభవింపక పోలియదు నీవు వసువుం దండ్రిగాఁ గోరితివి గావున నతనికూఁతురవై యష్టావింశతితమం బగుద్వాపరయుగంబున నీయద్రిక మత్స్య రూపధారిణివై యుండఁ దదీయోదరంబున జన్మింపం గలదాన [3]వప్పుడు. 115

మ. మునివంద్యుండు వసిష్ఠపౌత్త్రుఁడు వినిర్ముద్రప్రభావాభివ
ర్ధనధర్ముండు పరాశరుండు నినుఁ బుత్త్రశ్రీసముద్దీప్తఁగా
నొనరించుఁ భవదాత్మజుండును మహాయోగాఢ్యుఁ డేకాకృతిఁ
జనువేదంబు చతుర్విభాగములుగా శాసించు ధీసంపదన్. 116

వ. మఱియు మహాభిషుం డనురాజు శంతనుం డయి పుట్టిన నతనికిం బత్నివై చిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యు లనుపుత్త్రులం గనియెదవు నీకన్యాత్వం బేమిటను వైకల్యంబు నొందక యుండు నట్టిశుద్ధిశోభన క్రమ్మఱ నెప్పటియోగస్థితిని పొందంగలదాన వని యనుగ్రహించి రక్కన్యకయు నట్టిదయయ్యె నిట్లు చెప్పంబడిన రెండు దెఱంగులపితృగణంబులు నమరులకుఁ బూజనీయులని వెండియు. 117

పితృగణంబులలో మూర్తిసహితుల మూర్తిరహితుల వివరించుట.

సీ. వినుము దివంబున విభ్రాజములు నాఁగ వెలుఁగులోకంబులు గలుగువారు
బర్హిషదాఖ్యులై పరగినపితరులు సుతులు పులస్త్యున కతులధర్మ
మూర్తులు గణములు మూఁడయి వసియించె యక్షగంధర్వరక్షోహివిహగ
పతులచేఁ బూజలు సతతంబుఁ గాంతురు వారిమానస యైనవరతనూజ

తే. యలఘుయోగాఢ్య పీవరి యనఁగ నొప్పు
నింక నప్పరాశరసుతుఁ డిద్ధతేజుఁ
[4]డరణిఁ గనియెడుపుత్త్రు సుదాత్తయోగ
ధరుని శుకుని భర్తగఁ బ్రమోదమునఁ జెందు. 118

వ. అమ్మహాభాగుం డయ్యోగినియందుఁ *గృష్ణుండు గౌరుండు ప్రభుండు శంభుండు ఋతుండు జయుండు భూరియు నన నేడ్వురుకొడుకులను [5]గీర్తిమతి యనుకన్య

1 బింబంబునకు. 2 యలమితోఁడఁ. 3 వందు. 4 ధరణి. 5 గృత్వి * ఒకప్రతిలో నలుగురని మొదటినలుగురు నే యొకప్రతిలో ఋతుండు జయుండు అనుటకు బురుంజయుండని యార్వురని యున్నది.

కను గనంగలవాఁ డాకన్నియ యణూహుం డనురాజునకుం బత్నియై యోగసి
ద్ధుం డగు బ్రహ్మదత్తుం గనియెడు నిట్లు క్రమంబునఁ గీర్తింపఁబడిన వైరాజులు
నగ్నిష్వాత్తులు బర్హిషదులు ననుమూఁడుదెఱఁగులపితరులు మూర్తిరహితు లిం
క మూర్తిసహితు లగువారిం జెప్పెద. 119

క. జ్యోతిర్భావము లనఁ బ్ర, ఖ్యాతంబులు సురపదములు గల వందు[1]ఁ గడుఁ
బ్రీతి వసింతురు పితరులు, *శ్రీతోడ సుకాలు లన వసిష్ఠతనూజుల్. 120

తే. వారు పూజనీయులు విప్రవర్ణములకు, వారిమానస యగుకన్య వారిజాక్షి
గోసమాహ్వయ శుక్రునికూర్మిపత్ని, యయి వెలుంగించె భార్గవాన్వయము నెల్ల.

క. తనరును మరీచిగర్భము, లనులోకము లధికశుభము లంగిరసునినం
దను లగుపితరులు భాస్వరు, లనువారు వసింతు రచట నతులవిభూతిన్. 122

క. భూవరులు వారి నెప్పుడు, భావింతురు తన్మనఃప్రభవ యైనయశో
దావినతాహ్వయ గన్నియ, యావిశ్వ మహత్తుపత్నియై కడుఁ బేర్మిన్. 123

వ. దిలీపాభిధానుం డయినమానవపతిం గనియె నతనితురంగమేధంబునం దృప్తు
లైనభూదేవత లితండు లోకపావనుం డీయజమానుం జూచినవారికి నిమ్మహాత్ము
తోడ నవభృథస్నాతు లైనవారికి నక్షయస్వర్గంబగు ననువాక్యంబులుగ్గడింతురు.

సీ. పులహానందనుఁ డగుభూరిపుణ్యుఁడు కర్దమప్రజాపతికి నాత్మజులు వసువు
లనుపేరిపితరు లుదాత్తతేజులు గామపము లనఁబరగులోకములయందు
వెలుఁగొందుదురు వైశ్యకులమున కర్చనీయులు వారిమనసున నుద్భవించి
కన్నియ నహుషునిగాదిలిదేవియై [2]వైధాత్రి యనునది వసుమతీశు

ఆ. నయ్యయాతిఁ గాంచె ననఘ హిరణ్యగ, ర్భాత్మజాతుఁ డైనయవ్వసిష్ఠ
సుతులు వేఱె కలరు †సుకలాఖ్యపితరులు, వారు శూద్రవర్ణవంద్యు లెందు.

క. మానసము లనంబరగిన, మానితలోకములు వారిమహితపదంబుల్
మానససుత వారికి రే, వానది పురుకుత్సధరణివరుభార్య మహిన్. 126

వ. పితృగణంబులరూపంబులు లోకంబులు వినియోగంబులు వేర్వేఱ వివరించితిఁ
బితృసమారాధనంబు సర్వయుగసాధారణంబు. 127

క. పితృవిధియెక్కుఁడు విను దై, వతకార్యముకంటె ద్విజవరదానవసి
ద్ధతపస్వితతికిఁ బూజ్యులు, పితరు లనుచుఁ జెప్పు శ్రుతు లభిన్నప్రతిభన్. 128

మ. సుతసౌభాగ్యజయాయురర్థసుఖితాశుద్ధిక్షమావైభవ
స్మృతివిద్యావినయాదిసర్వశుభముల్ జెందించు వైరాగ్యసం
యుతవిజ్ఞానము మృత్యుమోచనమహాయోగంబుఁ గైవల్యక
ల్యతయుం జేయుఁ బితృప్రమోదనఫలం బల్పంబె యూహింపఁగన్. 129

1 లకం బ్రీతి. 2 వైరాజి యన నది; వీరాజి యనునది పీఠపర్యు. * సుకాలు లనుటకుబదులుగా నొకవ్రాఁతప్రతిలో జారు లని ముద్రితప్రతిలోఁ బూరులని యున్నది. సంస్కృతప్రతినిబట్టి యిట్లుంచితిమి. † సుకలాఖ్యపితరులనునది సంస్కృతమునలేదు.

పితృదేవతా సమారాధన ఫలవిశేష ప్రభావము.

సీ. స్వర్గకాములు పిత్రువర్గంబు గొనియాడి యిహలోకసుఖలీల లెల్లఁగాంచి
మౌక్తికమాణిక్యమరకతమయములై యమరుకాంచనవిమానములు వచ్చి
హంససారసమయూరాభియుక్తంబులై తముఁ గొనిపోవ గంధర్వగీత
లప్సరోలాస్యంబు లనిమిషసిద్ధచారణకీర్తనంబులు రమ్యములుగఁ
తే. జని యనేకమనోరథసంప్రణీత, వివిధవిషయానుభవములఁ దవిలి పెక్కు-
యుగసహస్రములువిహరింతురూర్ధ్వలోక,పదములెన్నియన్నింటనొప్పిదమెలర్ప.
†[తే. గ్రహణతిథు లమావాస్యసంక్రమము లధిక
ముఖ్యకాలముల్ పితృకార్యములకు ననఘ
యపరపక్షంబు మేలు మూఁడష్టకలును
నాగ్రహాయణసమయంబు లగ్రిమములు. 131
క. అనుదూపదినముల గృహ, స్థునిగృహమును గుఱిచి వాంఛతోఁ బితృగణముల్
సనుదెంచు నివాసస్థల, ము[1]నకుం జను దెంచు గోసమూహముల క్రియన్.] 132
తే. అష్టకలఁ బితృకోటియభ్యర్చనంబు, గాన కరిగిన నుభయలోకములుఁ దప్పు
నరున కవ్విధియం దొందునాస్తికత్వ, మొప్ప దనుపమశ్రద్ధ యత్యుత్తమంబు.
సీ. పాడ్యమిఁ బితృపూజ పాటింపఁ గాంచనాగమము భాసురపశూత్కరనువిదియఁ
దదియశ్శాత్రవగణధ్వంసంబు చవితిఁ బరచ్ఛిద్రదర్శనప్రాప్తి ప్రకట
లక్ష్మి పంచమి[2]ఁ గీర్తి లాభంబు షష్ఠి సప్తమి మహీసర్వప్రధానశక్తి
యష్టమి నవమి నుత్కృష్టతయును బ్రభుత్వము బ్రహ్మావర్చసవ్యాప్తి దశమి
తే. వేదసమృత్తైశ్వర్యంబు వినుతవేద, వాదితయును నేకాదశి వసుమతీశ
పదముజయమును బారసిఁ బ్రజలపెంపు,పుష్టతయును[3] ద్రయోదశిఁబొందుజనుల.
క. తరుణవయస్సున సమసిన, పురుషులకును శస్త్రనిహతిఁ బొరసి తెగినయ
న్నరులకుఁ గర్తవ్యము పితృ, పరిచరణము భూతతిథిఁ దపస్వివరేణ్యా. 135
క. అమవసఁ బితృనియతి ప్రయ, త్నమున నొనర్పంగ వలయుఁ దత్క్రియ సోముఁ
బ్రముదితుఁ జేయును సోమ, ప్రమదంబునఁ బ్రీతినొందుఁ ద్రైలోక్యంబున్.
వ. శశిబిందుఁ డడుగఁ బితృపతి పితృవిధానంబునందు నక్షత్రఫలం బెఱింగించె న
త్ప్రకారంబు వినుము. 137
సీ. కృత్తికఁ బైతృకక్రియ[5]ఁజేసి విపులతేజంబు రోహిణిఁ బ్రజాసంప్రవృద్ధి
యోజస్సు మృగశిర నుగ్రక్రియాశుద్ధి యార్ద్రఁ బుత్రప్రీతి యదితితారఁ
బుష్టి పుష్యంబున భుజగ[6]తారను బ్రభ సుతలబ్ధి పితృతార నతులబంధు
గణవరిష్ఠత పుబ్బఁ గమనీయసౌభాగ్య ముత్తరఁ బ్రచురదానోత్సవంబు
తే. హస్తమున సంపదలు చిత్ర నధికరూప, నంత మగునపత్యము వణిగ్వైభవంబు

131, 132 పద్యములు కొన్నివ్రాఁతప్రతులలో లేవు. ఈభావము మూలమగు సంస్కృతగ్రంథమున లేదు.

1 మునకు నరుగు. 2 యశో. 3 (బుష్కలంబు. 4 (బ్రజల. 5 సేయ. 6 తారధిక.

పవనుతార విశాఖ సత్పాత్రయుక్తి, మైత్రమునఁ జక్రవర్తిత్వ మహిమనొందు.

క. శతమఖతార జనాధీ, శత యారోగ్యంబు విను నిశాచరతారక్
సితకీర్తి సలిలతారను, గతశోకత విశ్వతారఁ గలుగుజనులకున్. 139

ఆ. అభిజిదాదికంబు లగుమూఁట నాగమా, ఢ్యతయు సద్గతియును నర్థచయముఁ
[1]జెందు వెండి రెంటఁ జేకుఱు [2]నౌషధ, సిద్ధియును సమృద్ధజీవనంబు. 140

క. గోవుల[3]పేర్మియు రౌప్యధ, నావాప్తియు హాయవిభవము నాయువు పెనుపుగ్
గావించు నహిర్బుధ్నుఁడు, దైవత మగుతార దొడఁగి తక్కినవాల్గున్. 141

తే. రజతదానంబు రజతపాత్రంబు రజత, కథయుఁ బితరుల కానందకరము తొల్లి
యంచితాస్పదరాజత మైనపాత్రఁ, బితరు లమ్మహీ[4]దేవిని బితికికొనుట. 142

క. రజతంబుభంగిన మహా, రజతంబును బితృహితమ్ము రవ్యతిలలు మే
షజకంబళమును దుహితృత,నుజుఁడుఁ గుతపమునుఁ బితృప్రనుతకారణముల్.

క. ఆజ్యంబు నపూపంబులు, యోజ్యంబులు ముద్గమాషయుక్తము మాంస
ప్రాజ్యమునై [5]పితృగణముల, యిజ్యాతంత్రంబు నడచు డిచ్చుశుభంబుల్.

క. విను కృష్ణమృగాజిన మి, చ్చినఁ జూపిన సన్నిహితము సేసినఁ బితృమో
దన మగుఁ ద్రిదండియగుయతి,యును యోగియుఁబాత్రములు తదుత్తమపూజన్.

తే. అనఘ పితృసమారాధన మాచరించు, నపుడు తత్క్రియ నాదిమధ్యాంతవేళ
లందునియతితో దేవతాభ్యఃపితృభ్య,యనుమహాసూక్తిజపియించుడధికశుభము.

క. విను పిండదానసమయం, బునయందును భక్తిపూర్వముగ దీనిఁ బఠిం
చిన నయ్యన్నం బమృతము, నెనయుఁ దురగమేధఫలము నిచ్చుఁ గృతాత్మా.

క. రాక్షసులు దొలఁగుదురు ప్ర, త్యక్షతనొందుదురు పితరు లప్పుడు సుకృతం
బక్షయ మగు నీసూక్తి య, ఘక్షయకారిణిగఁ జదువుకళ్యాణులకున్. 148

సీ. మూర్తివియుక్తులు మూర్తిమంతులుఁ బరిజ్ఞానులు యోగవీక్షణులు నైన
ప్రభు లింద్రముఖ్యనిర్జరులకు దక్షకశ్యపమరీచ్యాదిప్రజాపతులకు
సప్తమహామునీశ్వరులకు మన్వాదు[6]లకును సరిత్పతులకును శేష
నక్షత్రతారాగ్రహాక్షోణిగగనంబులకు[7]ఁ దంద్రు లిందుపావకమహాత్ము

తే. లఖిలలోకైకదాతలు నఖిలవంద్యు, లాధ్యు లధ్వరంబులును బ్రహ్మంబుఁ దార
యనఁగఁబరగి సప్తవిధంబు లగుగణముల, నమరుపితరులఁ బ్రాంజలినై భజింతు.

తే. ఏడు[8]దీవులయం దర్చ్య మీ స్తవంబు, పరగు సప్తార్చ మనుపేరఁ బరమపుణ్య
మబ్జభవుఁడు చెప్పినయది యధికసిద్ధి, కరము పితృగణసమ్మోదకారణంబు. 150

వ. నీవు పితృభక్తుండవు కావున నుపదేశించితి విశేషించి నాయందు సభక్తితాత్ప
ర్యం బగుచిత్తంబుతో వర్తిల్లుదు నీకుం బరమజ్ఞానసమేతం బగుదివ్యచక్షువు

1 జేయు. 2 భైషజ. 3 పెంపును గు. 4 ధేనుల. 5 పితరులకును, నిజ్యాన. 6 లకు సరిత్పాదోధులకు నశేష. 7 లింద్రు. 8 దీవులందులయగ్గ.

ప్రసాదించెద దానం జేసి యోగసిద్ధుండవై సిద్ధమూర్తు లగు [1]పితరులం బ్రత్య
క్షంబుగాఁ గనియెద వని చెప్పి సనత్కుమారుండు మఱియు నిట్లనియె. 151

సీ. పూర్వయుగంబునఁ బుణ్యశీలుఁడు భరద్వాజమునీంద్రు[2]నితనయు లేడ్వు
రు త్తమయోగధర్మోపేతులై యుండి దుశ్చరిత్రము కొంత దొడరుటయును
భ్రంశంబుఁ బొంది తపము మున్ను సేసియు సిద్ధిగానక కడుఁ [3]జేవ దక్కి
తోయనిమగ్నవస్తువు రోయుభంగిఁ బశ్చాత్తాపమునఁ దత్ప్రసన్నగతియ

తే. తలఁచి తలఁచియెందును దరిదాప లేక, కాలధర్మము నొంది నాకమున కరిగి
యందు దివ్యసుఖంబుల నధికదీర్ఘ, మైనకాలంబు సలిపి మర్త్యమున వెలసి.

వ. ఇప్పుడు వారు కౌశికుం డనుమునికిం బుత్త్రులై జన్మించి యున్న వారు వారింకఁ బితృ
ప్రీతికై ఘోరహింస యొకటి యొనర్చెదరు దానం జేసి కుత్సితయోనులఁ బె
క్కింటం బుట్టవలసియుండుఁ బితృప్రసాదంబుకలిమివలన నన్నిభవంబులందును
జాతిస్మరత్వం బనుబంధంబై వచ్చుటం బ్రకృష్టం బగుధర్మచరితంబునఁ జిత్తంబు
లు వాలయుం గలయవి పిదప బ్రాహ్మణజన్మంబు వడసి మొదలఁ [4]బ్రారబ్ధం బైన
యోగధర్మం బెప్పటియట్ల [5]కని పరమసిద్ధియుం బ్రాపింతు రట్లుగావున. 153

మ. సకలక్లేశనిబర్హణంబును మహాసారంబు సర్వార్థద
ర్శకముఁ సిద్ధనిషేవితంబు నగుసూక్ష్మజ్ఞానయోగంబు సే
వకలంబస్థిరబుద్ధిఁ దాల్చి నియతాహారుండవై [6]యింద్రియ
ప్రకరోచ్ఛేద మొనర్చి యుండుము పరబ్రహ్మంబు ప్రాప్తం బగున్. 154

తే. యోగ[7]ధర్మంబునకు నెక్కు డొక్కటియును, నిఖిల[8]మందును లే దిది నిశ్చయంబు
నీమనమునందు నిక్కంబు నిలిపితేనిఁ, జేరు గాలక్రమంబున సిద్ధపదము. 155

వ. అని యానతిచ్చి నన్నుం బరమానుగ్రహదృష్టిం బరిగ్రహించి యయ్యగ్రిమ
బోధనిధి యచ్చోటన యంతర్ధానంబునొందె నట్లద్దేవమునితోడి సంభాషణాతత్పర
త్వంబున నున్న [9]నాకుసంవత్సరంబులు పదునెనిమిదియునొక్కదివసంబపోలెఁ గడ
చె నాఁకలి నీరువట్టు డప్పి నిద్ర యనునవి మొదలయిన మానుషధర్మంబు
లెవ్వియునుం బొందకతిక్రాంతం బైనకాలంబును బిదప శిష్యులవలన నెఱిఁ
గితిఁ దదనంతరంబ. 156

విజ్ఞానము మున్నుగ భ, వ్యజ్ఞానము దివ్యచక్షురన్వితముగ స
ర్వజ్ఞుఁ డగునమ్మహాత్ముని, యాజ్ఞఁ బ్రాదుర్భవించె నప్పుడు నాకున్. 157

వ. అట్టి దివ్యదృష్టివలన నేనున్నచోటన యుండి కురుక్షేత్రనివాసు లైనకౌశిక
పుత్త్రు లయ్యేడ్వురం గంటి నందులో నేడవువాఁడు శుకపుత్త్రి యైనకీర్తిమతికి
నణుహుం డనురాజువలన బ్రహ్మదత్తుం [10]డనువాఁడై పుట్టి కాంపిల్య[11]పురాధిప

---

1 పితృవరులం. 2 తనూజు. 3 జేష్ట. 4 ప్రారంభంబైన. 5 కనియెదరు. 6 యింద్రియం బ్రకరోచ్ఛేద.
7 ధర్మంబునకు నెక్కుడొక్కటియును 8 మునయందు. 9 యా. 10 డనఁ బుట్టి. 11 నగరాధిపతియై.

తిరై పిదప యోగసిద్ధి వడసె నని మార్కండేయుండు సెప్పెనని చెప్పుటయు
భీష్మతో ధర్మజుం డిట్లనియె. 158

క. అనఘు యణుహాుఁ డేవంశ,మ్ము నవాఁ డేకాల మతనిపుట్టువు తన్నం
దనుఁ డయ్యె నెట్లు కౌశిక, తనయుఁడు సత్తముఁడు బ్రహ్మదత్తుఁ డనంగన్. 159

భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ గౌశికపుత్రులచరిత్రంబు చెప్పినప్రకారము.

క. అతినిందితజన్మము లే, గతిఁ జెందిరి వరుసఁ గౌశికప్రభవులు స
ద్గతి యెట్లయిఁ గలిగెఁ బిదప, నతులయశా దీనిఁ దెలుపు మంతయుఁ గరుణన్.

వ. అనిన భీష్ముం డిట్లనుఁ బూరువంశంబునం బురుమిత్త్రుం డనురాజు గలిగె నతనికి
బృహద్ధిషుండును నాతనికి బృహద్ధనువ్వుండును నన్నరనాథునకు సత్యకర్ముండును
సత్యజిత్తునుం బుట్టిరి. 161

తే. విశ్వజి త్తనఁగాఁ బుట్టె వినుము సత్య, జిత్తునకుఁ ద త్తనూజుండు సేనజిత్తు
వానికాత్మజుల్ నలువు రవార్యబలులు,పుట్టి రందులోఁ రుచిరుండు భూరిబలుఁడు.

వ. పాంచాలేశ్వరుండై తేజరిల్లి పృథుసేనుం డనురాజుం గనియెఁ బృథుసేనునకుఁ
బారుండు పుట్టెఁ బారునకు [1]నిశాభిధానుం డుద్భవించె. 163

క. సుతశతముఁ గాంచె నాతం, డతిరథులై [2]నిపుణు లనుసమాఖ్యఁ బడసి రం
దతిశూరుఁడు సమరుం డన, నతఁ డభిమతసమరుఁ డెందు నభినుతిఁ బొందెన్.

వ. సమరునకుఁ బృథుండును బృథునకు విభ్రాజుండును జనియించిరి విభ్రాజున
కణుహుండు పుట్టె నతనికి [3]శుకదుహితయై కీర్తిమతియందు బ్రహ్మదత్తుం గనియె
నయ్యణుహుండు మత్పితామహుం డగు ప్రతీపభూపాలునాఁటివాఁడు తత్పు
త్తుం డగు బ్రహ్మదత్తునకు విష్వక్సేనుండును నతనికి [4]దండసేనుండును జనియించిరి
దండసేనుండు కాంపిల్యంబునకు రాజై తక్కినన్నృపుల నంచఱం బరిపాలించుచుం
డు ద్రుపదపితామహుండును బృషతజనకుండును నగు[5]దండసేనునిపై నజామీ
ఢవంశోద్భవుం డగు నుగ్రాయుధుండు వచ్చి వరదానలబ్ధం బగుచక్రంబుకలిమి
నతిదుర్జయుండు గావున. 165

క. సమరంబుచేసి యతనిని, సమయించి తదీయవంశజాతుల నెల్లన్
గ్రమమునఁ బెక్కండ్రఁ దునిమె, సమదభుజాటోపచటుల[6]సంభరితమతిన్. 166

వ. ఇవ్విధంబున [7]దండసేనుందొట్టి నృపాలాన్వయులం బెక్కండ్ర మడియించి. 167

భీష్ముఁ డుగ్రాయుధుం డనురాజుం జంపినప్రకారము.

ఉ. ఎందును మాఱు లేక ధరణీశులఁ బల్వుర నాజిఁ జెండియున్
మ్రందఁగఁ జేసి కైకొనక నన్ను జయించుతలంపుతోడ నా
మందవిచారుఁ డుద్యమసమగ్రతమైఁ జనుదెంచెఁ గుంజర
స్యందకఘోటక[8]ప్రకటసైన్యసమూహవిజృంభణంబునన్. 168

---

1 నిశాధి. 2 నన్నపులనుసమాఖ్యఁబడసె నం. 3 శుకుకథ జామాత. 4 విదక్సేనుండు (కం. ప్రతిలో దండసేనుండు). 5 నీలు; నీపు. 6 సంభరిత. 7 విదక్సేనుం (కం. ప్ర. దండసేనుం). 8 ప్ర.క.

వ. ఆసమయంబున నేను శంతనుండు లోకాంతరగతుం డైన నతనికిం బితృమేధంబు నడపుచు [1]ధరణీశయనప్రముఖవ్రతంబు లవలంబించియుండ నమాత్యులు సేనాపతులు సుత్సాహులై శోకింప నద్దురాత్ముండు దూతం బుత్తెంచిన వాఁడు తద్వాక్యంబులుగా నాయెదుర నిట్లనియె. 169

క. నీమాఁడల్లిత్రిభువన, భామారత్నంబు గంధవతిపై నాకుఁ
గామంబు గలదు భీష్ముఁడ, యేమియు నన లేదు వేగ యిమ్మా వెలఁదిన్. 170

ఆ. ఇట్లు నేసితేని యిలయును రాజ్యంబు, [2]ధనము నిపుడు నీకుఁ దక్కు వేఱ
దుర్విమోహపరత గర్వంబు సూపిన, బ్రతుకు పరిది యొండు పలుకు లేల. 171

క. నాచక్రముపేరు వినిన, రాచకొడుకు లెల్లఁ దమదు రాచఱికంబుల్
వే చెడిపోవఁగఁ బాఱుదు, రేచినిలిచిరేనిఁ జత్తు రెఱుఁగవె దీనిన్. 172

మ. అని యిట్లగ్నివిషోపమంబు లగుదుష్టాలాపముల్ వీనులొం
దినఁ జిత్తం బెరియంగఁ గ్రోధము సముద్దీప్తంబుగా నైఁప[3]లే
క నిరోధోద్ధతబుద్ధి నక్షణమ సేనాధ్యక్షులకు సర్వవా
హినులకు సన్నహనంబుసేయుఁ డని యుద్ధైకాగ్రహవ్యగ్రతన్. 173

వ. విచిత్రవీర్యసమేతంబుగా [4]వెలువడునెడ మంత్రకోవిదు లగుమంత్రులుఁ గ్రియావేదు లగుబుత్విక్కులును నిత్యహితకాము లగుసుహృదులుం గూడి నన్నుఁ బరివేష్టించి. 174

సీ. శాత్రవుఁ డత్యుగ్రచక్రహస్తుఁడు నీవు సూతకివై కాయశుద్ధి లేక
యున్నాఁడవకట యాయుధము[5]లంటఁగఁగాదు దివ్యాస్త్రములఁ బ్రవర్తింపరాదు
తొలుతఁగయ్యమునకుఁదొడఁగుటయునునీతిబాహ్యంబు ప్రస్ఫుటోపాయవిధుల
సామభేదాదినిశ్చయమునఁజరియించి పోరామియైనప్డు పోరుటొప్పుఁ

తే. గాన యిప్పటి కొకభంగిఁ గాలయాప, నంబు గావింపఁ జతురజనంబుఁ బుచ్చు
[6]మపులఁ బితృకార్య మేదిన నతులశుభము, లెల్లఁగైకొనివెనలి జయింపుమగతు.

క. తగువార లిట్లు చెప్పిన, తగవులు వినకునికి సాలఁ దగదని నన్నుఁ
మగుడించి చనిరి చెచ్చెరఁ, బగతుకడకు దూతవృత్తిఁ బండితజనముల్. 176

వ. చని యనేకవిధంబుల ననునయించియు భేదించియు వివిధవస్తునిరూపణంబులం బ్రబోధించియు నద్దురాత్ము సుముఖుం జేయ నేరక చిక్కువడి యుండ నుక్కుమీఁటి యక్కుటిలుండు చటులసంచారనిర్వక్రం బగుచక్రంబు మాపైఁ బ్రయోగించిన. 177

మ. పరిణద్ధోగ్రయుగాంతభానుపరిధిప్రస్ఫారమయ్యుగ్ర వేసం
బరిదారైకపరాత్మకుం డయినయప్పాపాత్ముపాపంబునం
[7]బరిహీణాత్మమహత్త్వమై తృణకణప్రాయస్వరూపంబుతోఁ

1 ధరణీప్రతంబు. 2 ధనము నీకుఁ దక్కు. 3 లే కనిలో సుద్ధత. 4 వెడలు. 5 పట్టఁగరాదు. 6 మెలమిఁ బితృకార్య మేదిన నతులవిభవ, మెల్ల. 7 బరిహీనాత్మ.

దిరిగెఁ మాదెస రాక యంతటన తద్దివ్యాయుధం బత్తఱిన్. 178

వ. దాని కమ్మోఘుండు విస్మితుం డయ్యును దనయహంకారంబున నిశ్శంకవృత్తి
నుండె నేనది యెయ్యదియు నెఱుంగ నాలోనన యాశౌచదినంబులు గడచిన
నుర్వీసురోత్తములచేతం గృతస్వస్త్యయనుండనై ససైన్యంబుగాఁ బురంబు వెలు
వడిన నవ్విరోధియు నాకెదురై నడిచె నివ్విధంబునం దలపడి. 179

క. మూఁడుదినంబులు తద్దయు, వాఁడి యగురణంబు సేసి వరబాణాస్త్రౌ
మూఁడించితి నయ్యధమునిఁ, బోఁడిమి చెడి తద్బలౌఘములు వెస విచ్చెన్. 180

వ. ఇట్లాయుగ్రాయుధుండు నిహతుం డయిననటమున్ను వానిచేత రాజ్యభ్ర
ష్టుండయి పోయినపృషతుండు నాపనుపునఁ గాంపిల్యనగరంబు గైకొని యహి
చ్ఛత్రసహితంబుగా నేలెఁ బిదప ద్రుపదు గెలిచి యర్జునుండు ద్రోణున కప్ప
రంబులు రెండు నొసంగినం బరిగ్రహించి గురుండు కాంపిల్యనగరంబు ద్రుపదున
కిచ్చి యహిచ్ఛత్రంబు తాను గొనియెఁ[1] బ్రసంగంబున నే నుగ్రాయుధుని గీట
ణంగించినచందంబును జెప్పితి నింకఁ బితృసమారాధనఫలానురూపంబగు కౌశికా
త్మజులచరితంబు మార్కండేయుండు నాకు నుపన్యసించినది నీకు నెఱింగించెద
విను మవ్విప్రులేడ్వురపేళ్లును వసుస వాగ్దుష్టుండును గ్రోధనుండును హిం
స్రుండును బిశునుండును గవియు ఘస్మరుండును బితృవర్తియునన నిట్లు క్రి
యానురూపంబులై యొడఁగూడె నీదృశనామకర్ము లయినవారు. 181

తే. తండ్రి సచ్చినపిమ్మటఁ దమతమంత, వారలయి గర్గుఁ డనుమునివరునిఁ జేరి
శిష్యవృత్తిమైఁ బరిచర్య సేయుచును స, మంచితాధ్యయనంబు గావించి రర్థి. 182

క. న్యాయాగత మగుగురుసొ, మ్మాయతకపిలాంగి యైనయావొకటి సమ
చ్ఛాయగలక్రేపుతోడిది, యాయేడ్వురుఁ గూడి కాతు రాతనియాజ్ఞన్. 183

సీ. ఒక్కనాఁ డాఁకలియును నీరువట్టును నధికమై యూర్వలే కడవిలోన
నందఱు బాల్యంబునందలి చాపలంబును విమోహంబును నెనయుబుద్ధి
నగ్గోవుఁ జంపి యాహారంబు గొనుట గర్జంబుగాఁ గోరి నిశ్చయము సేసి
రందులోఁ గవియును నాఘస్మరుండును దగ దని పెక్కువిధములఁ జెప్పి

తే. రెంతచెప్పిన మానరై రితరు లప్పు, డాత్మఁ దలపోసి పితృవర్తి యనునతండు
మనకు నెబ్భంగులను దీనిమాంస మిష్ట, మేనిఁ బిత్రర్థముగ వధియించుడొప్పు.

వ. అట్లయిన నిమ్మొదవుఁ బుణ్యగతి వడయు మనల నధర్మంబుం బొందదనిన నట్ల
కాక యని యందఱు నగ్గోవు విశసించి విధివిహితంబుగాఁ బితృతర్పణంబు సేసి
తచ్ఛేషోపయోగంబునం బ్రీతులై నిజనివాసంబులకుం జనుదెంచి. 185

క. పులి వచ్చి తినియె ధేనువు, నలఘుమతీ క్రేపు దప్పె నదె కైకొనుఁడీ
రలుగకుఁ డని గురుముందటఁ, బలికి రతండును ఋజుస్వభావుం డగుటన్. 186

తే. అది నిజంబ కాఁ గొనియె న ట్లధమకర్మ, కుశలు లగువారు తుదిఁ గాలగోచరత్వ

---

1 లవరంబున.

మొంది యందఱు లుబ్ధకయోనియందు, జాతులైరి దశార్ణదేశమున ననఘ. 187

కౌశికపుత్త్రులు గురువంచనంబున హీనజన్ములై పుట్టినప్రకారము.

వ. ఇత్తెఱంగున నేకోదరులై పుట్టి తొలుపుట్టువునం జేసినహింసయు గురువంచనయుం గారణంబులుగా నట్టిదుర్జన్మంబు సంభవించినను బితృపూజనంబు కతంబున జాతిస్మరత్వంబును ధర్మరుచియును వర్ధిల్ల నేడ్వురు నిర్వైరుండును [1]నివృత్తియు శాంతుండును నిర్మన్యుండును గృతియు [2]వైహాయసుండును మాతృవర్తియు ననుపేళ్లు గలిగి. 188

చ. అనృతము లేక లోభరహితాత్మకులై నిజజాతియోగ్యతం
దనరినహింసప్రాణచయధారణమాత్రయకాఁ జరించుచున్
వినయము విస్తరిల్ల జననీజనకుల్ గడువృద్ధు లిష్టభో
జనశయనాదులం గరము సంతసిలం బరిచర్యసేయుచున్. 189

వ. కొంతకాలంబు వర్తిల్లి తల్లిదండ్రులు కాలధర్మంబు నొందినపిమ్మటఁ గార్ముకంబులు పరిత్యజించి వనంబున నిరాహారులై ప్రాణంబులు విడిచి రిట్లుపరగతిం బొంది [3]కాలాంజనపర్వతంబున సున్ముఖుండు [4]నిత్యవ్రతస్థుండు స్తబ్ధకర్ణుండు విలోచనుండు [5]వేదితుండు ఘస్మరుండు [6]నంది యనుసంజ్ఞలుగలమృగంబులై జన్మించి.

క. ఎప్పటిజాతిస్మరణము, దప్పక తనుఁ జెంద నెందుఁ దగులనిమతులం
దొప్పెడువివేక మలవడ, నప్పుట్టువు నీఁగి రంచితాత్మసమాధిన్. 191

తే. అవ్విశిష్టధర్మంబున నంతవట్టు, వారు నొక[7]యేటినీట నొప్పారునిసుక
తిప్ప జక్కవలయిపుట్టి దెలివిఁ దొంటి, బాములన్నియుఁ గానంగఁ బ్రకటనియతి.

వ. సహచరీపరిగ్రహం బొల్లక తపస్విసేవితంబు లగుబ్రహ్మమానాధ్యయనాదుల నంగీకరించి *[8]సుమనుండును మునియును శుచివాక్కుండును [9]శుద్ధుండును చిత్రదర్శనుండును సునేత్రుండును స్వతంత్రుండును ననునామంబులఁ బూర్వజన్మాచరితంబు లగుగురుశుశ్రూషణంబు తపంబు నివృత్తిధర్మంబునను నివి [10]విఫలంబులు గాకునికి నందఱు బ్రహ్మవాదులు యోగనిరతులునై యుండునెడ. 193

ఉ. భ్రాజితతేజుఁ డుత్తముఁడు పౌరవవంశవివర్ధనుండు వి
భ్రాజుఁడు కామినీజనపరంపర గొల్వఁగఁ గేళికాతుకో
ద్యోజితచిత్తుఁడై ప్రమదదోహలమొప్పఁగ నేఁగుదెంచె న
వ్యాజవిభూతిఁ దత్సరిదుపాంతవనాంతమనోజ్ఞభూమికిన్. 194

వ. ఇతనింజూచి స్వతంత్రుండను [11]విహంగమంబు తనమనంబునఁ గోర్కి మిక్కుటంబై యిట్లనియె. 195

క. భరపడి యుపవాసంబులఁ, జిరతపమునఁ బొరలి పొరలి [12]చివికితి నేని

---

1 నివృతియు. 2 విఘంయుండును. 3 కాలాంజర. 4 నిత్యవిత్రస్తుండు. 5 పండితుండు. 6 నందిసోమాభిధానయుతరు. 7 యేటిదండ. 8 సుమనస్కుండును (సం. ప్ర.) సుమనసుండును. 9 బండితుండును; భద్రదర్శనుండును. 10 విధంబులు. 11 విహంగంబు. 12 చిక్కితి.

* సంస్కృతప్రతిలో సుమనసుండు, శుచివాక్, శుద్ధ, పండిత, చిత్రదర్శన, సునేత్ర, స్వతంత్రులు చెప్పఁబడిరి.

న్నరపతిక్రియ నఖిలసుఖో, త్తర మగుజన్మంబుఁ [1]బొందెదను బ్రియ మెసఁగన్.

తే. నాకు నింతటి సుచరిత్రపాక మొకటి, గలిగె నేనిట్టిదయయగుఁగాత యనఁగ
మఱియు రెండుఖగంబు లమ్మాఁటవలని, యాదరం బగ్గలింపంగ నతనిఁ జూచి.

క. భూపతివై యటుపుట్టిన, నీ [2]ప్రెగడల మగుట మాకు నిక్కము వాంఛా
రూపం బనిపలుకఁ దడా, లాపము లాపతి. సముపలాలనచేసెన్. 198

వ. తక్కినచక్రవాకంబులు నాలుగు నప్పలుఁగుతో నీవు యోగధర్మనిష్ఠుండవై కామప్రధానం బగుచరితం బపేక్షించితి గావున నీకోర్కి దప్పకయుండఁ గాంపిల్యనగరేశ్వరుండ వయ్యెదవు వీరు నీకు సఖులు గాఁగలవా రనిన నది నిజంబగుటకుం దలంకి [3]యుష్మువ్వురు నమ్మహాత్ములం బ్రార్థించిన వారియందు సుమనసుం డిట్లనియె. 199

సీ. ఇంకను ఖగజన్మ మీయేడ్వురకుఁ గల దటమీఁద నీస్వతంత్రాహ్వయుండు
సర్వజంతువులభాషలు నెఱింగెడినట్టిరాజతనూభవుఁడై జనించు
నితనికారణమునఁ బితృహితార్థంబుగ నగ్గోవువధియించి యందఱమును
దారుణం బైనయధర్మంబు ధర్మంబుగా నొందఁ గంటిమి గాన యితఁడు

తే. మనకు సద్గతిహేతువు వినుఁడు మీర, లట్లు జన్మించియుండ నే మన్యముఖము
నందు వినుతింప నొక్కవాక్యంబు వినిన, యప్పుడ సిద్ధించుఁబరమబోధాప్తి మీకు.

వ. ఇది నిక్కం బనియె వార లమ్మేనులు విడిచి మానససరస్సున హంసయోనిం బుట్టి పూర్వనామంబులన పరగి పవనాంబుభోజనులై శరీరశోషణంబులు సేయుచుండ నక్కడ విభ్రాజుండును నణుహుం గనియె నతనికి శుకుండు తనకూఁతుం బత్నిగా నిచ్చె నంత. 201

మ. తనయుం బట్టముఁగట్టి పౌరులు నమాత్యశ్రేణియుఁ విప్రులుఁ
దనుఁ బూజించి ముదంబుతో ననుప నాథాత్రీశ్వరుం డర్థిమైఁ
జనియె న్మానసతీరభూమిఁ దప మాశ్చర్యంబుగాఁ జేసెఁ జే
ర్చినకోర్కుల్ గదియంగసీని హృదయస్థేమంబు సంధిల్లఁగన్. 202

వ. ఆరాజతపస్వి యట్లుండియు సప్పుణ్యాపత్త్రులయోగనిష్ఠ నాలోకించి జన్మాంతరంబున వీనిలో నొక్కటికిఁ బుత్రుండనై యోగసిద్ధి వడయుదు నని సంకల్పంబు సేసెఁ బరమతపోవిభ్రాజుండైనయావిభ్రాజువలన భ్రాజిల్లుటం జేసి యక్కానంబు వైభ్రాజంబునాఁ బరగె నక్కొలనికి వైభ్రాజం బనునామాంతరంబు గలిగె నయ్యేడ్వురు పక్షులయందుల మున్ను యోగభ్రష్టుం డైనస్వతంత్రుం డణుహునకు బ్రహ్మదత్తుండై పుట్టెఁ జిత్రదర్శనసునేత్రులు విప్రులై జనియించి బాభ్రవ్యకండరీకు లనుపేళ్ల నతనికి మిత్రత్వంబు నొంది రమ్మువ్వురుఁ గృతాధ్యయనులును నఖిలకళాధికులు నయ్యును బూర్వజన్మంబు లెఱుంగనీనియజ్ఞానంబులు మనంబునం బొదువ వర్తిల్లుచుండి రందు. 203

---

1 బొందెదను. 2 పెగడల. 3 యుష్మ దస్మహాత్ములం.

సీ. బ్రహ్మదత్తునకు బాభ్రవ్యుఁ డా[1]చార్యకం బొనరించు నధ్వర్యుఁడును సమస్త
కర్మసఖుండునై కండరీకుఁడు శ్రుతిద్వయపారగుఁడు ప్రసిద్ధతఁ జరించు
నిమ్మెయి నెనసి యనేకవాంఛానురూపము లగుదివ్యభోగములు దమకు
జృంభనఁజాలులై సొగయింప వారుండ నణుహుండు గొడుకు రాజ్యాభిషిక్తుఁ
తే. జేసి యోగాత్ముఁడై నిత్యసిద్ధివడసె, రాజసుతుఁడును దేవలప్రభవయైన
చెలువ సన్నతిఁ బెండ్లియై చిరగృహస్థ, ధర్మ మొప్పంగ రాజ్యతంత్రంబు నడపె.
వ. తక్కినవలువురు పతులు గాంపిల్య[2]నగరంబునందు యొక్కశ్రోత్రియునకుఁ బుత్రు
లై పుట్టి జాతిస్మరత్వం బెడత్రెవ్వక వేదవేదాంగవిజ్ఞానంబును బరమార్థవేదిత
యున్నైన పరమయోగధ్యానాసక్తియుంగలిగి ధృతిమంతుండుసుమనుండు విద్వాం
సుండును తత్త్వదర్శియు ననునభిధానంబులం బ్రసిద్ధులై యందఱు [3]నేకమతంబగు
సంకేతంబున. 205
మ. భవనంబుం బెడఁబాసి సిద్ధపదవీప్రస్థానముం జేయుపోం
లె వినమ్రాంగకులై మహాత్ముఁ డగుతండ్రికిన్ వీడ్కోనం బోవ న
య్యవనీదేవుఁడు వారిఁజూచి యకటా యాత్మోద్భవుల్ నల్వురం
బ్రవరాచారులఁ గంటి మంటి నని హర్షం బొంది యేనున్నెడన్. 206
ఉ. పుట్టినఁగోలె నావలనఁ బొందిన పేదఱికంబు మాన్ప కీ
పుట్టువు మీకు ధన్యముగఁ బూజితుఁగా ననుఁ జేయ కంతయున్
దిట్ట లనంగ విద్యయు వినీతతయున్ వెలయింప కిమ్మెయిన్
గట్టిడిపూన్కి నిల్లువొరుఁగం దగునే సుతులార యిత్తఱిన్. 207
క. అనుటయు వా రిట్లని రిం, తన నేఁటికి నేము నీకు నఖిలంబు నొన
ర్చినవారము యొక్కవెరవు, విను నీదారిద్ర్యదోషవిభరంబునకున్. 208
క. శ్లోకంబులు రెం డివె య, స్తోకగభీరార్థవచనశోభితములు నీ
వీ[4]కాంపిల్యాధీశ్వరుఁ, డాకర్ణింపంగఁ జదువు మనుఁగులు నుండన్. 209
ఆ. విని నయపుడ ధరణివిభుఁ డగ్రహారంబు, లును ప్రభూతవస్తుధనచయములు
నిచ్చు నీకు దీనఁ బొచ్చెంబు లేదు మో, దంబుఁ బొందు మధికధర్మనిరత. 210
వ. అని యతని కవ్వాక్యద్వయంబు విదితంబుసేసి యాశ్వాసించి యామంత్రణం
బొనర్చి వెడలి చని. 211
క. రాగాదిదుర్లభంబు [5]ను, సాగతసత్వాద్వయోదితానందనిరు
ద్వేగము నగుయోగం బా, యోగీశ్వరు లొంది రుత్తమసిద్ధిన్. 212
వ. ఇక్కడ బ్రహ్మదత్తునకుం దల్లితామహుం డగువిబ్రాజుండు తొంటితపస్సమయ
సంకల్పంబువలనం బుత్త్రుండై విష్వక్సేనుం డనం బ్రభవించె నట్లు లబ్ధసంతా
నుండై యతండు దేవీసమేతంబుగా నగరబహిరుద్యానంబున విహరించుచు నొ
క్కనాఁ డేకాంతంబున. 213

1 చార్యక మొనరించు. 2 పురంబు. 3 నేకమయంబగు. 4 కాంపిల్యపురీశ్వరుఁ. 5 న, సాగతసిద్ధి.

క. ఒకచీమ తనప్రియుఁడు కా,ముకుఁడై యర్థిఁ దెలుపంగ మును బూనినకిం
కరుఁ బాయక భంగించుప,లుకు లాకర్ణించి తగఁ బెలుచ నవ్వుటయున్. 214

క. మానిని యెంతయు సిగ్గును, దీనతయును గదిరి పెక్కుదినముల నశన
ధ్యానపరిమ్లానత[1] మెయిఁ, దానూరక యున్నఁ బ్రభుఁడు తద్దయు వంతన్. 215

వ. నిత్యంబునుం దలంచి యవ్విధంబునకు నిమిత్తం బడిగిన నవ్వేలంది నీవు నవ్వుట నన్ను గేలిగొనినచందంబ యందు సందియంబు లే దట్లుగావున జీవితం బింక నేమిటి కనిన నతం డానవ్వునకుం గారణంబు సెప్పె నెంతసెప్పిన నయ్యింతి నమ్మనినెమ్మనంబుతోడ. 216

చ. పురుషవరేణ్య యేల యిటు పొచ్చెపుమాటల నన్నొఱంగె దె
వ్వరు జనకోటియం దెఱుఁగువారు పిపీలికపల్కు దేవతా
వరమున నొండెఁ దొల్లిటిభవంబుతపంబుననొండె నద్భుతా
ధ్వరవిధినొండెఁ గాక గరువం బగుతత్పరిబోధ మబ్బునే. 217

క. నీనగవునకుం గారణ, మేనమ్మం దెల్లఁగాఁగ నెఱుఁగఁగ నది యె
ట్లైన నొనర్పక యుండిన, నేనిదె నీయానఁ బ్రాణ మింతట విడతున్. 218

వ. అనిననతం డెయ్యదియునుం జేయనేరక యయ్యాపదకుం బ్రతీకారంబు చింతించి యార్తశరణ్యుం డగునారాయణు నుద్దేశించి యుపవాసంబుతో నాలుదినంబులు పడియుండ నాలవనాఁటి వేఁకువనుం గలలోనవచ్చి యద్దేవుండు. 219

క. విను మీఁ[2] రేపకడయ ని, న్ననుపమశోభనము వొందు ననుమానము లే
దనఘా విడువు విషాదం, బనియె నతఁడు మేలుకనియె నక్షణము తగన్. 220

క. హరిచేత వరమువడసితిఁ, జరితార్థుఁడ నైతి ననుచు జనపతి ప్రాతః
కరణీయము దీర్చి యలం, కరణంబుల నుల్లసిల్లి కాంతయుఁ దానున్. 221

వ. మాణిక్యఖచితం బగుకనకరథం బెక్కి కంచరీకుండు సారథ్యం బొనరింప బాబ్రవ్యుండు వెల్లసీవిరి వట్ట నిట్టలం బగువిభవంబునం బురంబు సొచ్చునెడం గొడుకులు నలువురుం గఱపినపద్యంబులు పాఠంబులు గొని బ్రాహ్మణుం డిది నాకు నవసరం బని సువ్యక్తవర్ణోచ్చారణం బగునెలుంగున రాజులును మంత్రులును వినఁ దదావిర్భావం బిట్లనిపఠించె. 222

సీ. అమలదశార్ణదేశమునయం దేడ్వురుబోయలై తొలితొలిఁ బుట్టి పిదపఁ
[3]గాలాంజనం బనుశైలోత్తమంబునఁ బెనుపార మృగములై జననమొంది
తనరుశరద్వీపతలమునఁ జక్రవాకంబులై ప్రభవించి క్రమ్మఱంగ
మానసాహ్వయ మగుమహితసరోరుహాకరమున హంసతాగరిమ నొంది

తే. [4]పరగి రెవ్వారు మును వేదపార[5]దృశ్వు, లాకురుక్షేత్రసంజాతులైనవిప్రు
లట్టివా రదె కడుదూర మైనతెరువు, చనిరి వారలఁబడి దప్పఁ జనునె మీకు. 223

1 యె; శో. 2 రేఁకడపల. 3 కాలంజరం. 4 పెరిగి. 5 దర్శుకు.

బ్రహ్మదత్తుఁడు దేవీసహితంబుగాఁ బరమసిద్ధి వడయుట.

వ. అని [1]పఠియించిన విని బ్రహ్మదత్తుండు విచేతనుం డైనయట్లు చేష్టలుదక్కఁ గండరీకుండు కేలనున్న [2]యమ్ములుఁ గోలయుం బగ్గంబులు విడిచి సంధులు ప్రిదిలియుండె బాభ్రవ్యుండు నిపతితచామరం బగుకరంబుతో నస్వస్థచిత్తుం డయ్యె వారిం జూచి పరివారంబును బౌరులు నాగంతుకులును భయవిస్మయంబుల మునింగి [3]కలంగిరి కొంతవడికిం దెలిసి యమ్మువ్వురు. 224

క. చెఱచినది గన్న తెఱఁగున, మఱచినతొలిబాము లెల్ల మదిఁ గని నిష్ఠా
వతికొల్పెడుయోగస్థితి, తెఱఁ గంతయు బుద్ధికిం బ్రతీతం బైనన్. 225

వ. ఆనందరసతన్మయు లైరి తదనంతరంబ. 226

ఉ. నిండుమనంబుతోడ ధరణీపతి యాధరణీసురోత్తముల్
బండితపూజితుల్ మధురభాషల నెంతయుఁ [4]దన్పి కోరికల్
నిండ నఖండవస్తుశతనిర్భరసంపద లిచ్చి తృప్తి యొం
డొండ యొనర్చి వీడ్కొలిపె [5]నుత్సుకతం ద్వరమాణచిత్తుఁడై. 227

మ. సమదారాతితమిస్రభానుఁ డగువిష్వక్సేను నాత్మీయసూ
ను మహారాజ్యపదంబున న్నిలిపి తానుల్ దేవియుల్ మంత్రియు
గ్మముతోడల్ జనుదేర నిర్భరవిరాగస్వాంతతల్ గాననాం
తమునం దర్థివసింప నేఁగె విగళద్వ్యాసప్రభావోద్ధతిన్. 228

వ. అప్పుడు మహాయోగతత్పర యగుతత్పత్ని యతని కిట్లనియె. 229

తే. అఖిలజంతుభాషావేది వైననిన్ను, నధిప యేనెఱుఁగనె విషయానుభూతిఁ
దగిలి పూర్వజాతిస్మృతి దప్పియున్నఁ, దెలుపుటకు నిట్లు చేసితిఁ దెఱఁగొకండు.

క. మును [6]చెడిపోయినయోగము, మునినిభ యిటుచేరె నింక ముద మెసఁగ నిరం
జనసిద్ధమార్గ మారసి, చనువార మనన్యసులభసంపత్తిమెయిన్. 231

వ. అని యిట్లన్యోన్యధన్యతాకథనం బొనర్చుచు నరిగి కండరీకుండును శ్రుతికిం గ్రమప్రణయంబొనర్చి కృతార్థతం జెందె బాభ్రవ్యుండు శిక్షయు గ్రావదించి యోగాచార్యగతిం బ్రాపించె నివ్విధంబు మార్కండేయుండు సనత్కుమారువలన భవిష్యద్రూపంబుగా విని పిదపం దానుం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గని నా కెఱింగించి యిట్లనియె. 232

క. శంతనుతనూజ యీకథ, యంతయు విని ధన్యతముఁడ వైతి మానసునం
జింతింపుము దీనిన య, త్యంతశుభావాప్తి యగు ననంతనిరూఢిన్. 233

శా. ఈయాఖ్యాన మెఱింగి చిత్తమునయం దేప్రొద్దు మోదించువాఁ
డాయుష్మంతుఁడు శ్రీసమేతుఁడునుఁ బుత్రానేకపౌత్రోదయ
[7]శ్రేయోన్నత్యుఁడు నై సుఖోన్నతి గనుం జెందండు తిర్యగ్జనిల్
ధీయోగంబున నొయ్యనొయ్యన విముక్తిం గాంచు సిద్ధుం డగున్. 234

---

1 భవరింఛిన. 2 యమ్మునికోల. 3 యదంగిరి. 4 దల్చి. 5 నుత్సుకతత్వర. 6 వడి, 7 శ్రేయోనిత్యుఁడు.

వ. అనిచెప్పి యమ్మునీంద్రుండు నిజేచ్ఛం జనియె నిది పితృకల్పప్రకారంబు చిత్తాయత్తంబుగా నొనర్పు మనిన భీష్మభాషితంబులకుం బరితోషంబు నొంది ధర్మనందనుం డతని నభినందించెనని వైశంపాయనసూక్తం బైనకథావిధానంబు మధురంబుగా. 235

ఉ. చందనచంద్రచంద్రధరశారదనీరదనారదామృత
స్యందిముకుందపూర్వభవహారహరీభహరాద్రిహంసహీ
రేందువినిందితస్ఫురదుదీర్ణయశోర్ణవపూర్ణసర్వది
క్కందర వందదిందిర జగజ్జనసుందర ధైర్యమందరా. 236

క. సర్వధురీణగుణోదయ, సర్వజ్ఞోదాత్తవృత్త సంసిద్ధియశో
గర్వితమల్లచమూవర, నిర్వంచకసోదరత్వనిత్యారాధ్యా. 237

మాలిని. కదనదళదమిత్రక్షత్రగోత్రప్రతానో
త్సదననివహభూరిచ్ఛత్రభవోద్యపధాత్రీ
పదపరిణతదృప్యద్భాగ్యవాహ్యేలకేలా
భ్యుదితపరమసామ్యస్ఫూర్తిమత్త్రిఖడ్గా. 238

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయయెల్లయనామధేయ ప్రణీతంబైన హరివంశంబునందుఁ బూర్వభాగంబున ద్వితీయాశ్వాసము.

పూర్వభాగము-తృతీయాశ్వాసము.

—◉(*)◉—

మత్పంటకులాంబుధి
సోమ [1]చిరయశోమహత్త్వశోభితలోభ
వ్యామోహరహితకోమటి
[2]వేమ సమిద్ధప్రతాపవిపులస్తోమా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పితృసమారాధనవిశేషం
బులు వివరించి వైశంపాయనుండు జనమేజయునకు మఱియు నిట్లనియె వృష్ణి
వంశప్రసంగంబున నిట్లన్నియుం జెప్పితి నింకఁ దన్మూలం బైనసోమాన్వయ
క్రమంబు వినుము పరమేష్ఠికి మానసపుత్త్రుండగు నత్త్రిమహాముని యఖిలలోక
హితార్థంబు మనోవాక్కాయకర్మంబులు ధర్మంబునం దగులం గాష్ఠకుడ్యశిలా
సదృశుండై నిలిచి యూర్ధ్వబాహుండయి నిర్నిమేషావలోకనంబును సర్వలోకా
సాధారణంబునునై యమర మూఁడువేలదివ్యవర్షంబులు మహాతపంబు గావించి.

క. తనశుక్ల మూర్ధ్వగతముగ, నొనరించిన నశ్రుబిందు [3]లొలికె నతనిలో
చనములఁ గాంతిమయములై, యనయము నొకప్రోవుగట్టి యవి వెలుఁగంగన్.

మ. అది సోమాహ్వయ మైనగర్భముగఁ బ్రేమాయత్తమై దిక్కులా
పదియుం గైకొని తాల్చి యంతన భరింపంజాల కుర్విస్థలిన్
బ్రిదులన్ వైచినఁ జూచి యచ్చటను సంప్రీతిన్ విరించుండు వ
చ్చి దయాలీల యెలర్పఁగాఁ ద్రిభువనక్షేమక్రియాకాంక్షియై. 4

క. సితవాజిసహస్రసమం, చితమగు తేరిపయి నిడినఁ జెలువొందె మహా
ద్యుతి యగుగర్భము సోముం, డితఁ డన బాలుఁడయి వేల్పు లెల్ల నుతింపన్. 5

వ. ఆసమయంబున భృగ్వంగిరసప్రముఖు లగుచతుర్ముఖతనయు లతని ననేకంబు లగు
ఋగ్యజుస్సామసూక్తంబులఁ బ్రస్తుతించిరి తత్తేజంబున జగంబు లెల్ల నాప్యా
యనంబు నొందె గర్భపాతంబునప్పుడు సెదరి పుడమిం బడినకాంతిశకలంబులు
మహౌషధులై యొప్పె నిట్లు జనియించినకుమారుండు. 6

ఉ. తొంబదివేలపద్మములు తోరపుసంఖ్యగ నొప్పునట్టియ
బ్దంబులు దారుణం బగుతపం బొనరించిన నిచ్చ మెచ్చి య

---

1 నమ. 2 వేమాఖ్యసమిద్ధచారు. 3 లొలికె యతని.

య్యంబుజసూతి యోషధుల నప్పుల విప్రుల నేలు వానిఁగాఁ
బంచిన వేడ్కతో నతనిఁ బట్టముగట్టిన నత్యుదగ్రతన్. 7

శా. రాజై యాతఁడు బ్రహ్మయిచ్చినయనర్ఘస్యందనం బెక్కి ని
ర్వ్యాజస్ఫూర్తి ద్రిసప్తవారములు పారావారపర్యంతధా
త్రీజైత్రత్వము నొంది యాత్మమహిమన్ శ్రీ లెల్లఁ దన్ జేరఁగా
రాజత్తేజము గాంచెఁ బ్రస్ఫురితసామ్రాజ్యైకపూజ్యస్థితిన్. 8

వ. అట్టియైశ్వర్యంబునకుఁ బ్రియం బంది ప్రాచేతసుం డగుదక్షుండు తనకూఁతుల నిరువదియేడ్వురఁ బత్నులంగా నొసంగినం గైకొని యారాజు రాజసమాజపూజితం బగురాజసూయం బొనరించునెడ నత్రి హోతయు [1]భృగుం డధ్వర్యుండు [2]నారదుం డుద్గాతయు బ్రహ్మ బ్రహ్మయు [3]సనత్కుమారప్రముఖపరివృతుం డగునారాయణుండు సదస్యుండునునైన పరమపుణ్యుం డగణ్యహిరణ్యరత్నరజతరాశిభాసితం బగుత్రైలోక్యంబును యజ్ఞదక్షిణగా నిచ్చె నని చెప్ప విందుము.

తే. ద్యుతియుఁ బుష్టియుఁ దుష్టియు ధృతియుఁ బ్రభయు
వసువు కీర్తియు ననుపేరివనిత లతనిఁ
బొంది రట్టియైశ్వర్యవిస్ఫూర్తి నెందుఁ
బరగి యాతఁడు [4]మదిమది భ్రాంతిగదిరి. 10

చంద్రుఁడు బృహస్పతిభార్యయగు తారం గొనినప్రకారము.

చ. సురగురుభార్యఁ దార యనుసుందరిఁ బుణ్యచరిత్రఁ బత్పతిన్
బరిభవ మొందఁజేసి కడుబల్మి హరించి మహామునీంద్రని
ర్జరవరు లెంతచెప్పినను సక్తిమెయిన్ విడువంగ నొల్ల కు
ద్ధురతయ చూపుచున్ సతతదోహలతన్ విహరించుచున్నెడన్. 11

వ. వాచస్పతిజనకుం డగునంగిరసునకు శిష్యుండు గావున శుక్రుం డాబృహస్పతిపక్షంబంగీకరించె భార్గవస్నేహంబున భర్గుండజగవం బనుచాపంబు గైకొని యాటోపంబున గురునివాఁడై నిలిచె నప్పుడుచంద్రాపరాధంబులోనివారిన కానిరూపించి.

క. పురహరుఁడు బ్రహ్మశిరమును, పరమాస్త్రం బసురపరులపైఁ దొడిగినఁ ద
చ్చిరకీర్తి యెల్లనాశము, బొరసెను బలహీను లైరి పోలుపఱి వారల్. 13

వ. ఇట్లు నిస్తేజు లైన[5]యహితులతెఱం గెఱింగి దైతేయులు గడంగిన. 14

తే. దారుణం బగుసమరంబు దారకామ, యంబు నాఁగ దేవతలకు నసురలకును
గరము నిడివిగాలోకసంక్షయ[6]విధాయి,యగుచు వర్తిల్లెఁ గౌరవాన్వయవరేణ్య.

వ. అందు దైత్యులచేత నాదిత్యులు పెక్కండ్రు మడిసిరి శేషించినవారు వారిరుహాసను శరణుసొచ్చిన నద్దేవుండు మహాదేవుం బ్రార్థించి యుడిపి భార్గవుని రావించి తారం దెప్పించి బృహస్పతి కిప్పించె నప్పు డంతఃప్రసవయై యున్నయన్నాతిం గనుంగొని యాంగిరసుం డిది మదీయతేజంబు గాదనవుఁడు. 16

1 భృగు డధ్వర్యుండు. 2 హిరణ్యగర్భుం. 3 సనత్కుమారాదికుని. 4 మతిమతి. 5 యసురుల. 6 కరంబు, న

క. తనరునిషీకాస్తంబం, బునమలువునఁ బుష్పఁబోణి పుత్త్రుని గర్భో
జ్జనితునిఁ బావకసమతే, జుని నల్లన యుజ్జగించె స్రుక్కుచు భీతిన్. 17

తే. జాతమాత్త్రుఁడై బాలుఁడు సర్వసురల, యొప్పులను గెల్చెఁదన మేనియొప్పు పేర్మి
నతనిఁ జూచి వేల్పులు విస్మితాత్ము లగుచు, సంభ్రమావేశ మొందఁ దజ్జననిఁ బిలిచి.

ఉ. సోముని పట్టియో గురుని సూనుఁడొ యీతఁడు దీని యున్న రూ
పేమియుఁ గొంక కీవు ధవళేక్షణ చెప్పు మనంగ సిగ్గునన్
భామిని గీడు మేలొకఁడు పల్కద దానికి నల్గి తత్సుతుం
డా మగువన్ శపించుటకునై కడఁగెన్ బరమేష్ఠి గ్రక్కునన్. 19

ఉ. అతని మాన్పి తారఁ గడుఁ బ్రార్థన మొప్పఁగ బుజ్జగించి భా
మా తెలియంగఁ జెప్పు మసమానవిభానిధి యైనయీతనూ
జాతుని హేతువై నతఁడు [1]సత్య మొకానొకఁ డెవ్వఁ డన్న నా
శీతమయూఖుఁ డంచు సరసీరుహలోచన యొయ్యఁ బల్కినన్. 20

క. చను దెంచి సోముఁ డప్పుడు, తనయుఁ దిగిచి [2]కౌఁగిలించి తన్మస్తము మూ
ర్కొని బుధుఁ డనునామ మతని, కొనరిచె మునిదేవతాసముత్కర ములరన్. 21

వ. బృహస్పతియుఁ దారం గైకొని చనియె సురలు సురజ్యేష్ఠుని వీడ్కొని నిజ
నివాసంబుల కరిగి రట్టిదారుణంబగు గురుదారహరణదురితంబున. 22

తే. రాజయక్ష్మరోగార్తుఁడై రాజు ప్రతిది, నంబుఁ బ్రక్షీణమండలత్వంబు నొంది
తండ్రి శరణంబు సొచ్చిన దయ దలిర్ప, నత్రి తత్పాపపరిహార మాచరించె. 23

క. ఆవెరవునఁ గ్రమ్మఱఁగఁ ద, నూవృద్ధి వహించి విధుఁడు నూతనకాంతి
శ్రీవిలసిల్ల జగత్త్రయ, జీవనహేతు వనువినుతి నేకొని వెలిఁగెన్. 24

క. ఈయాఖ్యానము భక్తిం, బాయక చదివినను వినినఁ [3]బాపరహితుఁడై
యాయుర్వర్ధనపుత్ర, శ్రీయుక్తియు దనరి నరుఁడు చెన్నొందు నిలన్. 25

ఉ. సోమతనూజనందనుఁడు సుందరమూర్తి పురూరవుండు ల
క్ష్మీమహిమన్ వెలింగెఁ బరిశీలిత [4]యజ్ఞుఁ డుదాత్తుఁ డార్తర
క్షామణి యుద్ధశౌండుఁడు విచక్షణుఁ డక్షతసత్త్వుఁ డత్యుదా
త్తామలచిత్తుఁ [5]డాత్మపరమార్థవివేకుఁ డనంగ నున్నతిన్. 26

చ. సురలకు లేనియాతనివిశుద్ధగుణంబుల కాత్మ నెంతయుం
గరఁగి వధూజనైకతిలకం బగునూర్వశి తాన వచ్చి ని
ర్భరవిభవోత్సవస్ఫురణభక్తి వరించిన నాదరించి యా
నరవరుఁ డిష్టభోగకలనం జరితార్థగఁ జేసె నుగ్మలిన్. 27

సీ. మందాకినీసరిన్మహితతీరంబుల నందనంబున మేరునగతటంబు
లన్నింట హేమకూటాద్రిశృంగంబుల గంధమాదనశైలకందరములఁ

---

[1] సత్యము. [2] కౌఁగలించి. [3] పాతక. [4] యజ్వుఁడు. [5] దాత్త.

జైత్రరథాంతరస్థలములనలకాపురంబున మఱియు నిర్జరవిహార
లలితదేశము లెన్ని గలిగె నందెల్ల నయ్యింతియుఁ దాను నశ్రాంతకేళి

తే. [1]నెలమిఁ బదియును బదియేను నిరువదియును, నేడునెనిమిదియునుబదియేడునైదు
నేఁడు లొక్కొక్కచోటఁగా నెంతయేనిఁ, గాల ముద్వేగసౌఖ్యాబ్ధి నోలలాడె.

వ. అమ్మహారాజునకు రాజధానియై భాగీరథియుత్తరకూలంబునఁ బ్రతిష్ఠానం బను
పురంబు సుప్రతిష్ఠంబు లగుగరిష్ఠసంపదల నొప్పారె నంత. 29

రజియను రాజుచరిత్రంబు సంక్షేపంబుగా నెఱిగించుట.

క. ఆయువును సమావసువు దృ, ఢాయువును వనాయువును శతాయువు ననఁగా
నాయూర్వశియం దతనికి, ధీయుతు లుదయించి రధికతేజులు పుత్రుల్. 30

వ. అందగ్రజుం డైనయాయువునకు నహుషుండును వృద్ధశర్ముండును రంభుండును
రజియును ననేనుండు నన నేవురుకొడుకులు పుట్టిరి వారిలో రజకిఁ బంచశతత
నూజులు జనియించి రాజేయులనం బ్రఖ్యాతులయి రాసమయంబున. 31

క. అమరులు నసురలు నీసున, సమరమునకుఁ దొడఁగుచుండి సన్నుతులయి య
క్కమలజు నడిగిరి తములో, నమరఁగ నెవ్వరికి విజయ మగునని యధిపా. 32

వ. అడిగిన నద్దేవుండు వారి కిట్లనియె. 33

క. ఘోరాయుధకరుఁడై యె, వ్వారికిన్నై కడఁగి యాహవం బొనరించున్
వీరవరుఁడు రజిభూపతి, వారలఁ ద్రైలోక్యవిజయవైభవ మొందున్. 34

క. ధృతి యుండును రజి యున్నెడ, ధృతిఁబాయక శ్రీవెలుంగు ధృతియు సిరియు సం
గత మయినచోట విజయో, న్నతి ధర్మము దాన [2]యనురు నావుఁడుఁ బ్రీతిన్.

వ. ఆరాజు రాహుదౌహిత్రుండు గావున సూత్రవంశంబువా రగుటంజేసి దై
తేయు లాతని నాత్మీయసాహాయ్యకంబునకు నభ్యర్థించిన నతండు. 36

క. దివిజులజయించి మిమ్మును, దివిజుల నేనేలువాఁడఁ దెల్ల మిది ప్రియం
బవునే యనవుఁడు నొడఁబడ, కవనీవల్లభునితోడ ననిమిషవైరుల్. 37

వ. మాకు నధీశ్వరుండు ప్రహ్లాదుండు యస్మదీయం బగుసుత్రాహం బఖిలంబును దద
ర్థంబ యీసమయంబున కమగు లియ్యకొనినం [3]గొనిరి యే మొల్ల మనిన
ననిమిషు లవ్విధంబునకు నిచ్చగించి యతనికి నింద్రత్వం బిచ్చువారై రంత. 38

మ. వినమత్కార్ముకమేఘముక్తవిశిఖోద్వేలాంబుధారావళిన్
దనుజాంభోజవనీసహస్రముల విధ్వంసంబు నొందించి య
య్యనపాయుండు తదాశ్రయస్థ మగుసుద్యద్రాజ్యలక్ష్మిన్ సుధా
శనగేహంబున శాశ్వతంబుగఁ బ్రతిష్ఠాపించెఁ బెంపేర్పడన్. 39

వ. అప్పుడు పురుహూతుండు. 40

క. నీవింద్రుఁడవై తొడఁబా, టీవిధ మగుటను నరేంద్ర యేఁ బుత్రుఁడనై
నీవిభవమునకు యుక్తుఁడఁ, గావలవదె యనిన నట్లకాకని రజియున్. 41

---

1 నైదు నేడును నెనిమిది బాఱుఁ బదియుఁ, బదియు నైదును నెనిమిది వరుసతోడ. 2 తనరు. 3 గాని.

వ. దివంబున నుండి దేవేంద్రలక్ష్మి ననుభవించెఁ దత్పుత్రు లందఱు భూలోకంబు విడిచి నాకలోకంబునకుఁ బోయి శతక్రతుండు తోడంబుట్టువగుట నతనిఁ దమలోన నొకని[1]తోడిపాలివానింగాఁ జేసి యఖిలరాజ్యంబును దార యాక్రమించి సర్వలోకంబును భుజియించి రట్టి ప్రవర్తనంబుల బహుదీర్ఘంబగు కాలంబు గడచె నివ్విధంబున. **42**

క. సిరిఁ బాసి వాసవుఁడు దన, గురుఁ గానఁగ నరిగి యతనిగురుతరచరణాం
బురుహముల కెరఁగి [2]యపరి, స్ఫురితము లగుగద్గదోక్తముల నిట్లనియెన్. 43

మ. రజిచే గద్దియఁగోలుపోయి విభుతాభ్రష్టుండనై క్రమ్మఱన్
రజిపుత్త్రావళి యాక్రమంబున ననర్థంబుల్ పొరిం బైకొనన్
నిజమై యెందును నిల్వనేరక విపన్నిర్ఘాతం దూలెదన్
సుజనశ్రేష్ఠ యొకింత నాదెస కృపం జూడందగుం జూడవే. **44**

క. మదిలో [3]నన్నుఁ దలంచుచు, బదరీఫలమాత్రహవ్యభాగ మనలునం
దొదవించి తేనియును న, భ్యుదయము నేనొందెఁ మూరిఁబోవనె చెపుమా. 45

చ. అనిన నతండు నీవు నరు నక్కట యింతననేల మున్న యీ
పని యొఱెఁగించితేని నశుభంబులు నీదెస చేరనిత్తునే
విను మిటసూడు సర్వమును వేగమె మేలుగ నుద్వహించెదన్
మనమున శంకఁ దక్కు మనుమానము మానుము లేదు భారమున్. 46

వ. అని యతని నాశ్వాసించి విశ్వక్రియాధుర్యుం డగునయ్యాచార్యుండు తదీయతేజోవృద్ధివిధాయియుఁ బరప్రభావపరిభావియు నగుననుష్ఠానంబు నిర్వహించిన.

క. రజిసుతులు కామరోష, ప్రజనితదర్పమున మోహపరులై ధర్మ
త్యజనంబు సేసి సాధు, ద్విజవిద్వేషాదిదురితవృత్తిఁ దగిలినన్. 48

మ. బలముం దేజముఁ దప్పి పోవుటయుఁ గోపం బార జంభారి యు
జ్జ్వలదంభోళిఁ బరాక్రమించి పటు[4]గర్వస్ఫూర్తి నయ్యందఱిం
బొలియింపంగఁ దొలంగి పోయె రజి యుద్భూతప్రభావోగ్రుఁడై
బలవిద్వేషిపునఃప్రతిష్ఠ గనియెం బ్రాజ్యస్వరాజ్యంబునన్. 49

క. శతమఖరాజ్యావాప్తి, ప్రతిపాదకమైనయీయుపాఖ్యాన[5]ము వి
శ్రుతమై దీర్ఘాయురరో, గతలును దురితాపగమముఁ గావించు భువిన్. 50

యయాతిమహారాజుచరిత్రంబు సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పుట.

వ. అనిచెప్పి వైశంపాయనుం డిట్లనియె నహుషునకు యయాతియు సంయాతియుఁ బ్రయాతియు ననువారు పుట్టి రందు యయాతి శుక్రపుత్త్రియైన దేవయాని యందు యదుతుర్వసు లనువారి నిద్దఱను వృషపర్వపుత్త్రియైన శర్మిష్ఠయందు

1 తోటి. 2 యుపరి. 3 ఘ నిన్ను దలఁచుచు. 4 గర్జస్ఫూర్తి గు. 5 మన్ను

[1]ద్రుహ్యానుపూరులననంగా ముప్పూరం బుట్టించి యైశ్వర్యంబున ననిమిషేశ్వర
సదృశుండై వెలింగె. 51

చ. అనుపమదివ్యవాహయుత మైనరథంబు సురేంద్రుఁ డాదరం
బున నొసఁగంగఁ [2]గాంచి యిరుమూఁడుదినంబుల సర్వభూతల
మ్మును నతఁ డేలెఁ దత్సుతుఁడు లోనగువంశ్యు లెల్ల న
జ్జనపతియట్ల యమ్మహితసాధన నేలిరి పేర్మి యొప్పఁగన్. 52

వ. [3]పెక్కబ్దంబు లట్లరిగినం బారిక్షితుం డగు జనమేజయుండు గర్గతనయుం డగు
బాలుం బ్రమాదంబున వధియించి బ్రహ్మహత్యఁ దగిలి లోహగంధి యగుదేహం
బుతోఁ బౌరజానపదులచేతం బరిత్యక్తుండయి తిరుగుచు శౌనకుం డను మహా
మునినాశ్రయించి యతండు తురగమేధంబు సేయింపం గిల్బిషంబువలనం బాసె
మున్ను పాతకి యైనప్పుడ యాదివ్యస్యందనం బంతర్ధానంబై నిలువక నాకంబు
నకుం బోయిన. 53

క. ఉపరిచరవసువునకు నె, య్యపువెరవున నింద్రుఁ డిచ్చె నత్తే రాచే
దిపతివలన మగధనరా, ధిపుఁడు బృహద్రథుఁడు వడసెఁ దేజం బెసఁగన్. 54

వ. తత్సుతుం డగుజరాసంధు వధియించి భీముండు వాసుదేవున కిచ్చె నట్లు యయాతి
సప్తద్వీపంబులుం దనబాహుబలంబున సాధించి. 55

సీ. [4]పూరో త్తరం బగుపుడమికి [5]నొడయునిఁగను జేసి యదునగ్రతనయు నిలిపె
దక్షిణపూర్వమై తనరు దేశమునకుఁ బ్రభువుఁ గాఁ జేసితుర్వసుని నిలిపెఁ
బశ్చిమోదగ్భాగమ్ముల్ రెంటికి నధిపతులుగ ద్రుహ్యు ననుని నిలిపె
మధ్యమంబై యొప్పుమండలంబునఁ బరిస్ఫుటభూతిగంభీరుఁ బూరు నిలిపె

తే. సకలరాజ్యంబు [6]సుతులకు సత్కరించి, తాను సన్న్యస్తశస్త్రుఁడై తనరువిషయ
భోగములమీఁదితృష్ణ యుప్పొంగ [7]సుతులఁ, బెంపుశోభిల్లఁబిలిచి సంప్రీతితోడ.

క. తనముదిమిఁ బుచ్చికొని యౌ, వన మిండని వేఁడువేఁడ వారల నర్థిం
చిన నెవ్వరు నీరైరా, జనపతి నలువురకు నిచ్చె శాపము లోలిన్. 57

క. [8]కడపటివాఁ డగుపూరుం, డడుగక [9]మును దండ్రి కాత్మయౌవన మిచ్చెన్
గడు సంతసమునఁ గైకొని, యడరెడురాగంబుతోడ [10]నతివలుఁ దానున్. 58

తే. దేవయానసమేతుఁడై దేవచరిత,భూములందుఁ బ్రభూతసంభోగరుచులఁ
బెద్దగాలంబు విహరించి పెరుగుచున్న, కామమున కేమిటను గడ గానలేక. 59

వ. క్రమ్మఱం బూరుపాలికి వచ్చి యతనియౌవనం బతని కిచ్చి యాత్మీయంబగు
జరాభారంబు వహించి కామోద్దేశంబు లగువానిం బేరుకొని సుభాషితంబు
లిట్లని యుదాహరించె. 60

---

1 ద్రుహ్యుంను ననుండు నుఁ బూరుండు నను ముప్పురం. 2 క గల్పి. 3 పెక్కుతరంబు. 4 పూరుని మధ్యమ భూమికి నధిపుఁగా నభిషేక, మొనరించె నవనినాథు, లేక, పూరుని...నికిరాజుగాన...రించెనధిపుఁడట్లు. 5 నొడయుఁగా నొనరించి. 6 పుత్రుల. 7 దాత్మ, జాతు లంతట 8 కడపుట్టువాఁడు. 9 మున్న తన నాత్మ. 10 నన్నరవతియుఁ.

యయాతిమహారాజు పఠించిన సుభాషితంబులు.

తే. అంగములుజీర్ణమెట్లుప్రత్యాహరించునట్లుకామముఁ[1]దనయందయడఁపఁజాలు
ధన్యచిత్తులానందతత్త్వంబు నొందు, టితరు లెల్లఁ గాలగ్రస్తు లింత నిజము.61

క. పసిఁడియుఁ బశువులు భామలు, వసుమతిమీఁదఁగలయంతవట్టు నొకఁడ యిం
పెసఁగఁగ [2]నెవ్వఁడు దనియ విసువఁ [3]దగదె తృష్ణవలన విరతిప్రాప్తిన్. 62

క. సమధికభోగంబులచే, సమయుం గామ మనునది మృషావాదం బా
జ్యమునం దోడ్తో ననలం, బమితంబై యొదవుఁగాక యాఁ౛నె యెందున్. 63

క. అని పలికి వనంబునకుం, జని దేవీసహితుఁడై యసామాన్యతపం
బొనరించి [4]ప్రసిద్ధం బగు, వినుతపదంబున విభుండు వెలుఁగొందె నృపా. 64

వ. అని యిట్లు పరమపావనం బగు యయాతిచరితం బెఱింగించిన. 65

క. విని జనమేజయవిభుఁ డి, ట్లను నస్మద్వంశమునకు నాద్యుఁ డయినపూ
రునివంశశాఖ లన్నియు, వినవలతుం జెప్పవే పవిత్రచరిత్రా. 66

క. నావుడు నమ్ముని యిట్లని, యావిభునకుఁ జెప్పఁ బూరునాత్మజుఁడు గుణ
శ్రీవిలసితుఁడు ప్రవీరుఁడు, నా వెలసె మనస్యుఁ డతనినందనుఁడు నృపా. 67

వ. అమ్మనస్యునకు నభయదుండును వానికి సుధన్వుండును సుధన్వునకు సుబాహుం
డును సుబాహునకు రౌద్రాశ్వుండునుం బుట్టిరి. రౌద్రాశ్వునకు ఋచేయువు
దశార్ణేయువు కృకణేయువు కక్షేయువు స్థండిలేయువు సన్నతేయువు జలేయు
వు స్థలేయువు వనేయువు వననిత్యుండు ననుపదుండ్రు కొడుకులును రుద్రయు
శూద్రయు భద్రయు మలహాయు దలదయు సులభయు నలదయు సురసయుఁ
జపలయు రత్నకూటయు ననుకూఁతులు పదుండ్రునుం బుట్టి రక్కన్యకలకు నత్రి
వంశోద్భవుండైన ప్రభాకరుం డనుమహాముని భర్త యయ్యె నతండు. 68

తే. రాహునిహతుఁడై యినుఁడుధరాతలమునఁ,బడఁగవచ్చినఁబడనీకపరమయశుఁడు
స్వస్తి యగుఁగాత మని పునస్స్వస్థుఁ జేసి, భువనవాసులచే నెల్లఁ బొగడువడసె.

వ. ఆతనికయ్యింతులందు స్వస్త్యాత్రేయు లనుకొడుకు లనేకు లుద్భవించి విప్ర
వంశంబులకుం గర్తలైరి మఱి కక్షేయునకు సభానరపరమంథుచాక్షుషులు
పుట్టిరాసభానరునకుం గాలానలుండు నతనికి సంజయుండు నాతనికిం బురంజయుం
డునుం బుట్టి రమ్మహీపతికి జనమేజయుండు పుట్టె. 70

క. జనమేజయునకుఁ బుట్టెను, ఘనుఁడు [5]మహాసారుఁ డన జగద్విదితుఁడు త
త్తనయుండు మహాఘనుఁ డా, యనకు నుశీనరతితిక్షు లాత్మజు లిరువుర్. 71

వ. ఆయుశీనరునకు నృగాయయుఁ గ్రిమియు వాయయు దర్వయు దృషద్వతియు
ననుపత్నులేవురయందును వేర్వేఱ క్రమంబున నృగుండును గ్రిమియును నవుం
డును సువ్రతుండును శిబియునుం బుట్టిరి. శిబి సార్వభౌముండై వెలసెఁ దద్వం
శ్యులు శైబ్యు లనఁ బ్రసిద్ధులైరి. నృగునకు యౌధేయు లను పుత్త్రులు పుట్టిరి.

1 త్రెంచు. 2 (బడసియుఁ దనియఁడు. 3 వలెను. 4 సిద్ధసేవితమగుతగతుల నద్వభూమిదు. 5 ఘనశాలి.

నవునకు నవరాష్ట్రంబును క్రిమికిఁ గ్రిమిలాపురంబును సువ్రతునకు నంబష్ఠవిష యంబును సుఃభోగ్యంబు లయ్యె నింకఁ దితిక్షువంశంబు వినుము. 72

క. ధీరుఁడు తితిక్షుసుతుఁడు మ, హారథుఁడు వృషద్రథుఁ డనఁగఁ బ్రాగ్దేశంబుల్
గోరి భుజియించె సుతుఁ డ, వ్వీరవరున కుద్భవించె [1]ఫేనుఁ డనంగన్. 73

క. [2]ఫేనుఁడు సుతపుఁ గనియె న, మ్మానవపతికిని జనించె మానసజనియై
దానవబలి [3]బలియనఁ జతు, రానను [4]పనికాత్మ యోగహారివిభూతిఁ. 74

వ. అతఁడు బ్రహ్మవలన మహాయోగీశ్వరత్వంబుఁ గల్పపరిమాణం బైనయాయువు ననేకవంశకర్తృత్వంబును వరంబులుగాఁ బడసి యంగవంగసుహ్మపుండ్రకళింగు లనుపుత్రులం గాంచె నయ్యేవురుం దమపేళ్ళ నేను జనపదంబులు గావించిరి వారిలోన నంగుండు. 75

క. సుతు దధివాహనుఁ గనియెను, జితశత్రుని దివిరథాఖ్యు సృజియించె నతం
డతనికిఁ జిత్రరథుం డన, నతిరథుఁ డుదయించెఁ బుత్త్రుఁ డవనీనాథా. 76

వ. ఆచిత్రరథునకు ధర్మరథుండు పుట్టి విష్ణుపదం బనుశైలంబున నధ్వరంబు సేసి సోముని మెప్పించె నాతనికి దశరథుం డనుతనయుండు పుట్టి రోమపాదుం డను నామాంతరంబు[5]నఁ బరఁగె. 77

క. అజనందనుఁ డగుదశరథుఁ, డజితుండు దనకూఁతు శాంత యనుకన్యఁ బ్రియా
త్మజఁ గా నొసఁగఁగఁ గైకొని, సుజనప్రియుఁ డాత్రిలోకసుందరమూర్తిన్. 78

వ. ఋశ్యశృంగునకుం బత్నిగా నిచ్చిన నమ్మహాత్ముండు పుత్రకామేష్టి సేయింపం జతురంగుం డనుకొడుకుం గనియె నాచతురంగునకుఁ బృథులాక్షుండు పుట్టి చంపుం డనుపుత్త్రుం గాంచె వానిపేర నంగరాజధాని యగుచంపానగరంబు గలిగె నట్టిచంపునకు హర్యంగుండు ప్రభవించె. 79

చ. మునిపతి ఋశ్యశృంగుఁ[6]డు ప్రమోద మెలర్పఁగ శత్రు[7]దారణం
బనుసురవారణంబు వనకై నిజమంత్రబలంబుపేర్మి మే
దినికి డిగింపఁగాఁ గొని యుదీర్ణవిభూతిఁ బురందరాదులం
గొనక వెలింగె శాత్రవ[8]విఘూర్ణకఠోరభుజాబలంబునన్. 80

వ. అట్టి హర్యంగునకు భద్రరథుండు పుట్టె నతనికి బృహత్కర్ముండు పుట్టె నాతనికి బృహద్భానుండును నవ్విభునకు బృహన్మనుండు నమ్మహీపతికి జయద్రథుండు నమ్మహీపతికి బృహత్కర్ముండు నారాజునకు విజయుండు నన్నరేంద్రునకు దృఢవ్రతుండు నాజననాథునకు సత్యకర్ముండునుం బుట్టి రిది యంగవంశం బింక ఋచేయువునన్వయంబు సెప్పెద. 81

క. వినుము ఋచేయువుతనయుం, డనఘా మతినారసంజ్ఞుఁ డతనికి మువురుం
దనయులు సుమతియుఁ బృథుఁడును,ఘునుఁ డప్రతిరథుఁడు ననఁ బ్రకాశితతేజుల్.

1 ఫేనుఁ. 2 ఫేనుఁడు. 3 యన నాదతు. 4 పని వాత్మ. 5 నుఁ గలిగె. 6 ఁడను. 7 వారణం 8 విఘూర్ణనఘోర

వ. వారు వేర్వేఱ వంశకర్తలై రమ్మువ్వుర [1]వెనుక నందనుం డనుకొడుకు ధర్మనేత్రుం డనునామాంతరంబు గలిగి జనియించి దుష్యంతుండు శుష్యంతుండు ప్రవీరుండు [2]ఖగుండు ననువారి నలువురం బుత్త్రులం గాంచె నందు దుష్యంతుండు.

క. స్వీకృతనాగాయుతబలు, శాకుంతలుఁ బడసెఁ భరతు సర్వదమను లో
కైకప్రకాశకీర్తి న, నేకాధ్వరధుర్యు నార్యహితచరితు సుతున్. 84

వ. ఆతనికి మువ్వురు భార్యలయందుఁ దొమ్మండ్రు కొడుకులు గలిగి మాతృశాపకలితం బగునాశంబు నొందినం బిదప భరద్వాజుండు యజనంబు సేయింప వితథుం డను [3]తనయుండు జనియించి. 85

సీ. సుతుల సుహోత్రుఁడు [4]సూహోత గయుఁడు గర్గుఁడు కపిలుం డనఁ గోరి కనియె
నేవ్వుర నందులో నిద్దఱు గౌశ్యుండు గృత్స్న[5]మదుండు నాఁ గీర్తిసయు
[6]లాసుహోతకు నొగి నాత్మజులుదయించి రాగృత్స్న [7]మదునకు ననఘ కార్తస్న్వ
[8]మదు లనఁ బరగు బ్రాహ్మణులును క్షత్రియ వైశ్యులు గలిగి యుర్వ్వసుధఁ బరగి
తే. రగ్రజుండైన కాశ్యున కధికబలుఁడు, ధార్ష్ట్యుఁ డుదితుఁడై సుతుదీర్ఘతపునిఁ గాంచె
దీర్ఘతపునకుఁ బుత్త్రుండు దివ్యమూర్తి, యైన[9]ధన్వంతరిసమాఖ్యుఁ డవతరించె.

వ. ఆధన్వంతరికిఁ గేతుమంతుఁడును నతనికి భీమరథుఁడును బుట్టిరి భీమరథునకు దివోదాసుం డుద్భవించి నికుంభుం డనుమహాత్ముశాపంబున వేయేండ్లు మనుష్యశూన్యయై రాక్షసనిలయం బైననిజరాజధాని యగువారాణసి వసియింప ననువుగాక గోమతీతీరంబున నగరంబు గావించి యుండి. 87

సీ. హైహయదాయాదుఁ డైనభద్రశ్రేణ్యు తనయులు నూర్వురు తనకులంబు
వారలఁ జంపి దుర్వారులై తనుఁ బిన్ననాఁడు గైకొనక యున్మాదలీల
[10]మందల విడిచిన మహనీయతపమున సుతుఁ బ్రతర్దనుఁ డను శూరుఁ బడసి
శత్రులఁ జంపించి శత్రుజిత్తనునామ మాత్మజునకు నిచ్చె నతనిపుత్త్రు
తే. లలఘుభుజులువత్సుండు భర్గాహ్వయుండు, నందవత్సుఁడు పితృభక్తినతిశయిల్లి
తండ్రి దయనొసఁగఁగ బుతుధ్వజుఁ డనంగఁ, బేరువడసె నెంతయునుసంప్రీతి[11]యలర

వ. మఱియునుం గువలయం బనునశ్వంబు గలుగుటం గువలయాశ్వుం డనియుం బ్రసిద్ధుం డయ్యె నతనికి నలర్కుం డనురాజు [12]ద్భవించి యనేక [13]శత్రుసంక్షయం బాపాదించి కాశీపురంబు క్రమ్మఱ నెక్కొంచి యఱువదియాఱువేలేండ్లు వసుధ పాలించె నతనికొడుకు క్షేమకుండును నాతనితనయుండు సునీథుండు నతనిసుతుండు క్షేమ్యుండుఁ దత్పుత్త్రుండు కేతుమంతుండును దత్ప్రభవుండు వర్షకేతుండును దదీయసుతుండు విభుండు నన వెలసిరి విభునకు నానర్తుండును

1 వినక. 2 అనఘుండు ననఘుండు. 3 తనూజుండు. 4 సుతహోత. 5 పతుండు. 6 లాసుతహోతకు. 7 వరిలిని ననఘ గార్త్స్న స్వ. 8 పతులనఁ బుత్త్రులు బ్రాహ్మణక్షత్రియ. 9 ధన్వంతరిదన్న తదాఖ్యుఁ బుట్టె. 10 మందను. 11 వెలయ. 12 ప్రభవించి. 13 రాక్షస.

నానర్తునకు సుకుమారుండును సుకుమారునకు సత్యకేతుండును జన్మించి రిట్లు
కాశీశ్వరు లైశ్వర్యంబున నెల్లచోట్లం జేరు గనిరి భర్గుం డనువానివలనం
గలిగినవా రనేకులు నిజకర్మభేదంబుల వేర్వేఱ వివిధబ్రాహ్మణక్షత్త్రియవైశ్య
శూద్రవంశంబులకుఁ గర్తలై రింక సుహోత్రుసంతానంబు వినుము సుహో
త్రుండు హస్తిం గనియె నాతండు హస్తిపురంబు నిర్మించె నారాజునకు నజ
మీఢద్విమీఢపురుమీఢు లనువారు మువ్వురు పుట్టి రంత నజమీఢునకుం
గేశినియు [1]నలినియు ధూమినియు ననుభార్యాత్రయంబు గలిగిన వారిలోనఁ
గేశినికి జహ్నుండు జనియించి. 89

జ| జహ్నునకు గంగాదేవి కూఁతురైన వృత్తాంతము.

సీ. అఖిలరాజన్యుల నాత్మవశ్యులఁ జేసి యైశ్వర్యసామగ్రి యతిశయిల్ల
సర్వమేధం బనుసత్త్రంబు గావించుచుండంగ నభిసంయుక్తి కరుగు
గంగ యాతనిమఖాగారంబుపై వెల్లివాఁడిచిన నద్ది యద్భుతతపస్వి
యగునమ్మహాత్ముఁ డయ్యమరతరంగిణిఁ గనుఁగొని తగునె యీగర్వ మిట్లు
తే. మూఁడులోకంబులందును ముష్మిగములఁ, బౌలునిను నెందు లేకుండఁ బట్టికదియఁ
దిగిచి నీరెల్లఁ గ్రోలెద దేవతలకు, నైనమాన్పంగవశమె నాపయినపేర్మి. 90
వ. అనుచుఁ దత్పయఃపానంబునకుం దొడంగిన నతని నఖిలమునివరేణ్యసముదయం
బులు ప్రార్థించి యమ్మహానదిం దదీయదుహితంగాఁ గల్పించి యనల్పం బగు
నయ్యుత్సాహంబు వారించి రట్టి జహ్నుండు శరీరార్ధంబునం దటినీరూపధారి
ణియైనయువనాశ్వపుత్త్రి కావేరియందుఁ బుత్త్రు [2]నజితుం డనువానిం గనియె
[3]నజితునకు బలాకాశ్వుండు పుట్టె నతనికొడు కైనకుశికుండు. 91
చ. తనయు మహేంద్రతుల్యవిభుఁ బొం పహాసియుని గాంతు నంచుఁ జే
ర్చిననియమంబునం దపము సేయఁగ నద్దయు బ్రీతిఁ బొంది యా
తనికిఁ [4]బ్రదీప్తతేజమునఁ దాన తనూభవుఁడై జనించె న
య్యనిమిషభర్త గాధియన నంచితకౌశిక[5]తాగసమున్నతిన్. 92
వ. గాధికి విశ్వామిత్త్రుం డగ్రజుండుగా విశ్వరథుండు విశ్వకృత్తు విశ్వజిత్తు నను
కొడుకులును సత్యవతి యనుకూఁతురుం బుట్టి రాసత్యవతి ఋచీవలన జమ
దగ్నిం గాంచె విశ్వామిత్త్రునకు దేవరాతప్రముఖు లనేకులు జన్మించి బ్రహ్మ
క్షత్త్రగోత్త్రకర్తలై రిది జహ్నువంశంబు. 93
క. విను [6]నలిని యనెడు రెండవ, ననితకు నజమీఢుఁ డధికవైభవుఁ బుత్త్రుం
గనియెను సుశాంతునివరనం, దనుఁ బురుహోతి [7]యనువానిఁ దగఁ బుట్టించెన్.
వ. పురుహోతికి [8]బహ్వాశ్వుండు పుట్టె [9]బహ్వాశ్వునకుం దనయులు ముద్గలుండు
సృంజయుండు బృహదిషుండు యవీనరుండు క్రిమిలాశ్వుండు ననువారు గలిగిరి.

1 నీలియు 2 నజితుం. 3 నజితునకు. 4 బృహత్వ. 5 తేజుఁ సున్నతిన్. 6 నీలి యనఁగ. 7 నిశతండు 8 బార్హ్యశ్వుండు 9 నతనికి.

క. జనకుండు వీరేవురు బహు, జనపదరక్షణమునందు [1]శక్తు లనుచుం జే
రొక్కనెం బాంచాలరం బదముల, ననఘా పాంచాలురైరి యుదగ్రవిభూతిన్. 96

వ. తదీయదేశంబులు పాంచాలంబు లనంబరగి వానిలోన ముద్గలునకు మౌద్గ
ల్యుండు పుట్టె నలపుత్రి యైన [2]యింద్రసేనయందు [3]వారస్యం గనియె
సృంజయునకుం బంచజనుండును బంచజనునకు సోమదత్తుండును సోమదత్తునకు
సహదేవుండును సహదేవునకు సోమకుండునుం బుట్టిరి. 97

క. సోమకునకు నూర్వురుసుతు, లాముష్యాయణులు జంతుం డాదిగం గీర్తి
శ్రీమహితు లైరి పృషతుం, డామొత్తంబునకు నెల్ల నవరజుం డధిపా. 98

వ. పృషతునకుం బుత్రపౌత్రు లై ద్రుపదధృష్టద్యుమ్ను లన వెలసిరి మఱియు
నయ్యజమీఢునకు మూండవభార్యయైన ధూమిని భవదీయపూర్వవంశజులజనని
యధికతేజుం డగుతనూజుం బడయుదు నని. 99

క. అనలపరిచర్యయును భో, జనవియతి య[4]పాశ్రయంబు సంధిల్లంగ హో
మనములు పదివేలు తపం, బొనర్చె నిటు సేయ వశమె యువిదల కనంగన్.

వ. ఆపుణ్యచరిత్ర పవిత్రకుశసంస్తరణంబునం దగ్నిహోత్రసమీపంబున శయనించి
యుండెం దదీయభర్త తత్సాంగత్యంబు ననుభవించె దానంజేసి ధూమవర్ణుం
డయ్యు నత్యంతదర్శనీయుండగు ఋక్షుండనుతనయుండు జనియించి జనలోక
పూజ్యంబగుసామ్రాజ్యంబున రాజిల్లె నట్టిఋక్షునకు సంవరణుండు పుట్టె.

ఉ. క్షాత్రసమగ్రుండైన కురుం గాంచెం గులైకధురంధరుం జగ
జ్జైత్రవిచిత్రకర్మగుణసమ్మితు నాతండు గాండె యీకురు
క్షేత్రము సేసె జహ్నుసుత సీమగం బూని ప్రయాగదాక లో
కత్రయపావనంబుగ నఖండితకీర్తిధనంబు చేకుఱన్. 102

వ. అమ్మహీపతికి మహాధర్మపరిరక్షకుం డగుపరీక్షిత్తు జన్మించె నాజనపతికి జనమేజ
యుండు [5]శ్రుతసేనోగ్రసేనపూర్వజుండై జననంబు నొందె నాజనమేజయునకు
సురథుండును సురథునకు విదూరథుండును విదూరథునకు ఋక్షుండును ఋక్షు
నకు భీమసేనుండును సుతులై రివ్వంశంబునందు ఋక్షపరీక్షిజ్జనమేజయు లిద్ద
ఱిద్దఱునుభీమసేనులు మువ్వురు నని యెఱుంగుము. 103

తే. అనఘ భీమసేనునకు భవ్యప్రతాపుం, డగుప్రదీపుం డుద్భవమొందె నతనిసుతులు
ప్రభులు దేవాపిశంతనుబాహ్లికులు త్రి, లోకవిఖ్యాతు లపగతశోకమతులు.

వ. అందు దేవాపి కొండికప్రాయంబునన తపంబునకుం బోయి భార్గవచ్యవనునకుం
గృతపుత్రుండై దేవతలకు నాచార్యుం డయ్యె శంతనుండు రాజై జాహ్నవి
యందు భీష్ముని వాసవి యైనసత్యవతియందుం జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యుల నుత్పా
దించె విచిత్రవీర్యుం డనువానికి ధృతరాష్ట్రపాండురాజులు పుట్టి రందు వైచిత్ర

1 చతురు. 2 నీలపుత్రి సం. ప్ర. 3 బహ్యశ్వుం; వధ్యశ్వుం. 4 వాజ్ఞయంబుం; వాగ్యమంబు. 5 శ్రుత
సేనుండును గ్రసేనుండుభీమసేనుండుం జననంబునొందిరందు.

వీర్యం డగుపాండునిపుత్త్రుండు భవత్ప్రపితామహుం డర్జునుండువంశకరుం డైనయభిమన్యుం గనియె బాహ్లికునకు సోమదత్తుండు పుట్టె సోమదత్తసంభవులు భూరిశ్రవశ్శలశల్యులు మువ్వురు పుట్టిరి బహుశాఖ లైనపూరునిసంతతి యంతయు నెఱింగించితి నింక దుర్వసువంశంబును ద్రుహ్యునిగోత్రంబును ననువున్వయంబును గ్రమంబునం జేర్చి యేఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 105

దుర్వసువంశక్రమంబు సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పుట.

సీ. వహ్నిసమాఖ్యు తుర్వసుఁ డాత్మజు[1]నిఁ గాంచెఁ గోభానుఁ డనువహ్నికొడుకతనికిఁ
త్రైసానుఁ డనఁ బుట్టె త్రైసానునకుఁ గరంధముఁ డుద్భవించె నద్ధరణిపతికి
ధుర్యచిత్తుఁడు మరుత్తుఁడు నాఁగ జనియించె సంవర్తయజ్వఁ డై చను మరుత్తుఁ
డధిప యాతఁడు గాక యన్యుఁడు సుమ్మి మ్మరుత్తుఁ డపుత్త్రుఁడై రూఢతేజ

తే. భరతజనకుఁడుదుష్యంతు భ్రాతయైన,ఘనునిదిష్యంతుఁగఁ బెంచుకొనియెఁ జూవె
యువ్విధమున దుర్వసువంశ మేఁగుదెంచి,పూరువంశకమిశ్ర మయ్యెఁ బౌరవేంద్ర.

వ. ఆదిష్యంతునకు [2]గురుధాముండు ప్రభవించె వానికి [3]నాశ్రితుండు పుట్టె [4]నాశ్రితు[3]నకుఁ బాండ్య కేరళకోళచోళులననల్వురు గలిగి ప్రత్యేకవంశప్రవర్తులై నిజ నామంబుల జనపదంబులు గావించిరి. 107

తే. [5]దుహ్యునకుఁ దనూభవుండు సేతుఁడు నాఁగఁ
బుట్టె నంగారుఁ డనఁగఁ దత్పుత్త్రుఁ డేచి
ధూతరిపుని మాంధాతునిఁ దొడరి పదియు
నాలుగు నెలలు ఘోరరణం బొనర్చి. 108

వ. పిదపఁ దదీయసఖ్యంబు వడసి మరుభూములకుం బతియయ్యె నతనికి గాంధారుం డనువాఁడు పుట్టి తనపేర గాంధారదేశంబు సేసెఁ దత్కులప్రభులు తురగారోహణకుశలులై విక్రమాదిగుణంబులం బరగిరి మఱియు ననువునకు [6]ఘర్మ్ముండను కొడుకు పుట్టె [7]ఘర్మ్మనకు ఘృతుండును ఘృతునకు దుదుహుండును దుదుహునకుఁ బ్రచేతనుండును బ్రచేతనునకు సుచేతనుండును సుచేతనునకుఁ బుత్త్రశతంబు గలిగెఁ దద్వంశ్యు లెల్లను ధర్మవిరహితంబు లగుమ్లేచ్ఛవిషయంబులకుం బతులై రింక యదువంశ విస్తరంబు వివరించెద. 109

తే. యదువునకునందనులు సహస్రదపయోదు,లనఁగఁ గ్రోష్టు[9]నీలాంజనులనఁగ నేవు
రూర్జితులు దేవసన్నిభు లుద్భవించి, రందుఁ బెద్దవాఁ డైనసహస్రదునకు, 110

వ. హైహయుండును హయుండు వేణుహయుండు నన మువ్వురుకొడుకులు పుట్టిరి. హైహయుం దొడంగి ధర్మనేత్త్రుండు కార్తి సహస్రజిత్తుండు మహిష్మంతుండు భద్రశ్రేణ్యుండు దుర్దముండు ధేనుకుండు ననువారు క్రమంబునఁ గలిగిరి ధేను

---

1 గనియె. 2 కరుద్ధామకుండు. 3 నక్రీతుండు. 4 నక్రీతునకు. 5 ద్రుహ్యునకు. 6 మర్మ్ముం. 7 మర్మ్ము. 8 విస్తరం బుపన్యసించెద. 9 నీలాంజను.

కునకుఁ గృతవీర్యకృతాగ్నికృతధన్వకృతౌంజసు లన నలువురు సంజాతులై రి కృత
వీర్యునకుం గార్తవీర్యార్జునుం డుదయించి. 111

సీ. పదివేలవర్షముల్ పరమదుష్కర మగుతపమాచరించి యుదాత్తతేజు
నత్రితనూజు దత్తాఖ్యు నారాధించి యాతతకరుణఁ గయ్యంబులందుఁ
జేతులు వేయును జెంద నెప్పుడు దుష్టు దండించుమహిమయు ధర్మసరణి
దప్పక పృథివియంతయు నేలుశక్తియు సకలప్రజానురంజనము వెరవు
నిష్టవరములుగాఁ గొని యేకరథిక. మున సమస్తధాత్రీపతులను జయించి
యేడుదీవుల జన్నంబు లేడునూఱు, ప్రగుణవైభవశ్లాఘ్యంబులుగ నొనర్చె. 112

చ. అతని[1]మఖంబులందుఁ బ్రియమంది మహాముని యైననారదుం
డతులమహత్త్వుఁ డర్జునున కన్యులు తుల్యులె యెవ్వరున్మహా
శ్రుతమున నీగి ధర్మమున శూరత ధీరత సంయమంబునన్
వ్రతమున నంచుఁ బాడె సురవర్యమునీంద్రసభాంతరంబులన్. 113

క. వినుపంచాశీతిసహ, స్రనిరూపితహాయనములు సకలోర్వియుఁ బా
లన నేసి పిదప భార్గవ, ఘనపరశువువలన నతఁడు గనియె విముక్తిన్. 114

వ. అట్టి కార్తవీర్యునకు శూరుండును శూరసేనుండును [2]ధృష్టుండును గృష్ణుండును
జయధ్వజుండును ననఁ బుత్రపంచకంబు వెలసెరందు జయధ్వజుం డవంతీశ్వ
రుండై తాలజంఘుం గనియె నతనికి నూర్వురు పుట్టి తాలజంఘాఖ్యులైరి వారి
లోన వంశకరుం డైనవృషునకు మధువు పుట్టె మధువునకు వృష్ణి యుద్భవించె
నివ్విధంబున యదువువలవ యాదవులును మధువువలన మాధవులును వృష్ణి
వలన వృష్ణులు నను పేళ్ల హైహయులు ప్రసిద్ధిఁబొందిరియయాతిసంభవు [3]లేవుర
వంశంబు లివి యని వైశంపాయనుండు. 115

క. ఈయదువంశములు విను, ధీయుతునకుఁ [4]గలుగు సంతతియుఁ బ్రాభవమున్
శ్రీయును [5]నధికవిభూతియు, నాయువు ననఁ బరఁగుశుభము లైదును ననఘా.

తే. పంచభూతాత్మ మైనప్రపంచ మెల్లఁ, దారగ్రై యొప్పుచున్నయుదారపుణ్యు
లలఘులైఁపంచవంశ్యులనభినుతింపఁ,గలుగుఁబంచేంద్రియార్థమాంగల్యశుభము.

యదువంశక్రమంబు సంక్షేపరూపంబునం జెప్పుట.

వ. ఇంక నఖిలజగత్పూజ్యుం డగుపురుషోత్తమునకుం బ్రభవస్థానంబైన [7]యదునితృతీ
యపుత్రుం డగుక్రోష్టునన్వయంబు వినుము. క్రోష్టునిపుత్రుండు [8]వృజినీవం
తుండు స్వాహి యనుతనయుం బుట్టించె స్వాహికి రుశంకుండును రుశంకునకుఁ
జిత్రరథుండును బుట్టిరి. 118

క. అతనికి శశిబిందుఁడు వి, శ్రుతవిభవుఁడు శతసహస్రసుదతీదయితుం
డతులితసుతదశకోటి, స్థితికారి జనించె సప్రతిమపుణ్యుఁ డిలన్. 119

---

1 మఖంబు. 2 వృషుండు. 3 లపూర్వ. 4 గలదు. 5 గీర్తియు. 6 శరసంభవం బిది యభి. 7 యదూత్పత్తియుడు. 8 స్వాహి.

తే. అన్న రేంద్రుని నందను లందఱకును, నాద్యుఁ డైనపృథుశ్రవుఁ డంతరుఁ డను
తనయుఁ బడసెను యజ్ఞుఁ డాతనితనూజుఁ, డుశతుఁ డామహీవిభునియాత్మోద్భవుండు.

క. ఘనుఁడు [1]శితేపుం డతనికిఁ, దనూజుఁడు మరుత్తుఁ డనఁగఁ దత్పుత్రిభవుం డ
జ్జనపతి కంబళబర్హిషుఁ, గనియె నతఁడు పుత్రశతముఁ గాంక్షించి తగన్. 121

వ. మహనీయంబు లగుదానధర్మంబు లనేకంబు లనుష్ఠించుచుండం బుత్రశతతుల్యుం డయి రుక్మకవచుం డనువాఁడు పుట్టి పరాక్రమంబునఁ బ్రసిద్ధి నొంది కవచ ధనుర్బాణధారు లగువైరుల నూర్వుర రాజుల వధియించి రాజ్యపదంబు సంస్థితంబుగా నొందె నతనికిఁ బరాజిత్తనిక్కంపుఁ జేరివాఁడు పుట్టె నాపరాజిత్తునకు రుక్మండు పృథురుక్మండు [2]జ్యామఘుండు పాలితుండు హరి యన నేవురు గొడుకులు గలిగి రందుఁ బాలితహరితు లనువారి నిద్దఱిని దండ్రి యధ్వరంబున మహాద్విజులకు దక్షిణగా నిచ్చె రుక్మండు రాజై పృథురుక్ముం డాప్తుండుగా నుండె.

క. [3]జ్యామఘుఁడు రాజ్య మొల్లక, సామజనిభ[4]గమన యైనశైబ్య దనపురం
ధ్రీమణితోఁ జనుదేరఁగ, శ్రీమహితుఁడు కానఁ దపము సేయఁగ నరిగెన్. 123

సీ. అట్లు ప్రశాంతుఁడై యారణ్యకద్విజవినుతమై యొప్పువర్తనముతోడ
నుండంగ నొకవిప్రుఁ డుత్తమ[5]నృపధర్మకోవిదుం డాతని వేవిధముల
బోధించి దంశంబు పోలదు తపము భూపతులకు నను బుద్ధి వట్టుకొనఁగఁ
జెప్పిన నారాజు చింతించి యన్నలు వొందినసిరి దిక్కు వోవ నొల్ల

తే. కరిగి [6]బుక్షవద్గిరితటమందు శుక్తి, మతి యనంగఁ బేర్చినపురి [7]నతులశక్తి
నాక్రమించి యచ్చటుగుటం బాధివాసముగ నొనర్చి మహాభుజస్ఫూర్తి యెసఁగ.

వ. ఒక్కరుండును రథం బెక్కి యడియాలంబుతోడి పడగ యుల్లసిల్ల నుద్దీప్తచాపధరుండై నర్మదయు మృత్తికావతియు ననుమహానదులయుపాంతదేశంబులు జయించుటకై వెడలిన. 125

ఉ. ఆతని[8]దాడికిం దలఁకి యచ్చటిభూమిపులరాజు లెల్ల న
త్యాతురులై కళత్రతనయాప్తసుహృద్రథవాజివారణ
వ్రాతము లుజ్జగించి చెదరంగఁ దొడంగి రతండు హాసవి
ద్యోతముఖాంబుజుం డగుచుఁ దోలె విరోధిచయంబుఁ గన్కలిన్. 126

తే. అయ్య యమ్మ నన్నుఁ [9]దన యనిపిలుచుచుఁ. దల్లిబిడ్డ పట్టెఱుఁగక తల్లడమున
బాలవృద్ధదుర్బలులు గ్రుస్సిపడఁగఁ గాంది,శీకులైరి దేశములయశేషజనులు.

జ్యామఘుం డనురాజు వనంబున నున్న కన్నియం గొనివచ్చుట.

వ. ఆసమయంబున. 128

సీ. కాటుకకన్నీరు కస్తూరికాపత్రకాంతికపోలంపుఁ గాంతిఁ [10]బెనుప
వీడినపెన్నెఱివేణి విచిత్రనవీనాభ్రమై కమ్మవిరులు గురియఁ

---

1 శినేయుం. 2 జ్యాగమఘుండు. 3 జ్యామఘుఁడు. 4 గమన. 5 నృపకోటి. 6 ఋక్షవత్తటమునయందు, 7 యతుల. 8 ధాటికిం. 9 దన్న. 10 రేఖలలు నొందఁగ.

దూఁగాడుపయ్యెద దోదూయమానమన్మథ వైజయంతికామహిమఁ బడయఁ
గరుపారునెమ్మేను కమనీయచైత్రకోరకితలతాసధర్మతఁ దలిర్ప
తే. వెలుపునేయుచేఁతలు తన్ను వితతభద్ర, లక్షణంబులై యిట్టు లలంకరింప
నొంటివడి చిక్కి పోలేక యున్న కన్నెఁ, గనియె నొక్కత నట నాజనవిభుండు.
క. కని యోడకు మని చేరం, జని రాజతనూజఁ గా నిజం బరసి యెఱిం
గినవాఁడై మదిలోఁ దన, యనపత్యత సూచి రాగ మతిశయ మొందన్ 130
క. సంతతి లేకున్నను మ, త్కాంతపయి న్వేఱయొకతెఁ గామింపక యే
నెంతయు ధృతి నుండితి నిది, యింతయు విధిఘటన దీని నేను వరింతున్. 131
వ. అని యబ్బాల నరదంబుపై నిడికొని మగిడి తనపురంబునకుం జనుదెంచి యంతి
పురంబు సొచ్చునప్పు డవ్విజయోత్సవంబున. 132
క. కై సేసి తాను సుదతులు, సేసలు వెట్టుటకు శైబ్య చిత్తంబున ను
ల్లాస మెలర్ప నెదుర్కొని, యాసరసిజనయనఁ గనియె నరదముమీఁదన్. 133
చ. కని మది సీసుతో నలుక గ్రమ్మన [1]నుప్పతిలంగ దండు పో
యినపని నాథ నీకు నిటు నెంతయు బాగయి వచ్చె నొక్కతె
న్ననుపునఁ దేరిపై నిడుకొనం బదిలంబుగ నుంచి యిమ్మెయిం
గొని చనుదెంచి తేఁ దగుఁ దగు న్నవరక్తులు గారె భూపతుల్. 134
తే. అనిన నాతఁడు భయమున నబల నీకు, దీనిఁ గోడలిఁగాఁ గోరి తెచ్చినాఁడఁ
బార్థివాత్మజ నుత్తమభద్రమూర్తి, నెలమిఁ గైకొను మనిన నయ్యగురుఁబోఁడి.
చ. తనయులు నాకు లేరు మఱి తన్వి తనూజసమేత నీకు లే
దనయము దీనిఁ గోడ లనునట్టివిధం [2]బోకఁ దెద్ది సెప్పు మా
యన విని నీవు గానఁగను నాత్మజు నొక్కని వాని కెంతయుం
బెనుపుగ నిప్పయోజముఖిఁ బెండిలిసేయుదుఁ గాక వేడుకన్. 136
వ. ఇట్టిభవిష్యద్భావంబు నిరూపించి యిక్కన్యం దోడ్కొని వచ్చితి నని యతం
డప్పుడప్పడంతికి నొండుత్తరంబు సెప్ప నెరవు గానక యిట్లు పలికిన నల్లన నవ్వు
చు నవ్వామనయన యవ్వరాంగి నంగీకరించె [3]నివ్విధంబునం బరిణయవయస్క
యై యుండ నాశైబ్య కతిపయదివసంబులకు గర్భంబు దాల్చి కొడుకుం గనియె
వానికిఁ దండ్రి విదర్భుం డనుపేరు వెట్టి గారవంబునం బెనిచి కౌమారంబునం
బూర్వజన్మతపోగౌరవంబుకలిమిం గుమారీభావంబు వాలివోవక యున్నయ
న్నాతి నతనికి నుద్వాహం బొనర్చె నదియును స్నుషాభిధానంబున [4]నెందును
వెలసి. 137
క. క్రథకైశికు లన నిద్దఱఁ, బ్రథితయశులఁ గాంచె రోమపాదుఁ డనఁగఁ బ్ర
థితరిపుని మూఁడొసుతుఁ, బృథివీసముగుణు రణోగ్రుఁ బిదపం గనియెన్. 138

1 నిక్కటిలంగ. 2 బోక పెద్ది. 3 నిట్లుండం. 4 నయుందు; నయ్యెందున.

వ. ఆరోమపాదునకుం బభ్రుండును బభ్రునకు ధృతియునుం బుట్టిరి తత్పుత్త్రపౌత్త్ర
పరంపర బహు[1]ముఖంబుల నెగడెఁ గైశికునకుం జేది యుద్భవించె వానివలనఁ
జైద్యాన్వయంబు గలిగె స్నుషాప్రథమపుత్త్రుం డగుక్రథునకుఁ గుంతియుఁ
గుంతికి ధృష్టుండును ధృష్టునకు దాశార్హుండును *దాశార్హునకు వరార్హుండును
బుట్టిరి మఱియుఁ గ్రమంబున వ్యోమజీమూత[2]నికృతులును భీమరథనవరథదశ
రథులును శకునికరంభదేవరాతదేవక్షత్త్రులు ననఁబదితరంబు లరిగిన. 139

క. మధురవచనుఁ డుదయించెను, మధు వను వసుధావిభుండు మాధవు లనఁగా
నధరీకృతాన్యనృపతులు, సధర్ములాత్మీయు లాత్మసంజ్ఞఁ దలిర్పన్. 140

క. పురుఁ డన మధునకుఁ బుట్టెం, బురుషాగ్రణి యైనసుతుఁడు పురునకుఁ బుట్టెం
బురుహోత్త్రుఁ డతని కంగుఁడు, పురుహూతపరాక్రముండు పుట్టె నరేంద్రా.

వ. అంగునకు సత్వతుండు పుట్టెఁ దద్వంశ్యు లెల్లను సాత్వతు లనం బరగిరి సత్వ
తునకు భజమానుండు దేవావృధుం డంధకుండు మహాభోజుండు వృష్ణి యను
పుత్త్రులు జన్మించి రందు భజమానునకుం[3]గ్రిమియును గ్రముండును [4]గృష్ణుం
డును దశజిత్తును శతజిత్తుండును సహస్రజిత్తుండు నయుతజిత్తుండు ననం బెక్కం
డ్రు గలిగి పెక్కువంశంబులు గలిగించిరి దేవావృధుండు బహుయజ్ఞకర్తయై
సర్వగుణపవిత్త్రుం డగు పుత్త్రుం బడయుదు నని. 142

క. పర్ణాశనదీతటమున, నిర్ణయముగఁ దప మొనర్ప నెయ్యము మైన
య్యర్ణవగంభీరుని గుణ, పూర్ణతఁ గనుఁగొని ప్రియంబు పుట్టినమదితోన్. 143

వ. అమ్మహాతరంగిణి పరమమంగళం బగునంగనారూపంబున నాభూపాలు వరియించె
వారికి బభ్రుండు పుట్టె నట్టితండ్రికిం గొడుకునకు జగంబులయందు. 144

తే. దేవసన్నిభుండు దేవావృధుండు దూ, రమున వినిన[5]యజ్ఞరమ్యపదము
లరయఁ జేరి చూచినప్పుడు బభ్రుని, గుణము [6]లనఁగఁ గీర్తిఘోష మెసఁగె. 145

తే. అఱువదియు నాఱువేలు నా నమరుసంఖ్య
గలుగుపురుషులు మును ముక్తిగలుగువారు
వారు పొందినగతియ దేవావృధుండు
బభ్రుఁడును బొంది రండ్రు సద్బ్రహ్మవిదులు. 146

వ. మహాభోజుండు మహాధర్మశీలుండై బహుయజ్ఞంబులు బహుదక్షిణంబులుగా
నొనర్చి యపరిమితసువర్ణగోదానంబు లనుష్ఠించి బ్రాహ్మణభక్తి నిర్వహించి గర్వి
తారాతిదళనంబునం బరమతూత్త్రంబు జైత్త్రంబు గావించి వెలసె నతనివంశంబు
రాజులు మృత్తికావతీతీరభూమి నేలి మార్తికావతు లనం బెంపొందిరి వారి
లోన శ్వఫల్కుం డత్యంతసమాఖ్య వడసె నతనికి నక్రూరచిత్త్రకులు పుట్టి రక్రూ
రునకు సుదేవోపదేవులు చిత్త్రకునకుఁ బృథువిపృథు లాదిగాఁ బెక్కండ్రు కొ

1 విధంబుల. 2 బృహతులును. 3 గృమియు. 4 ధృష్ణుండును. 5 యట్ల. 6 గలఁగ.

* దాశార్హునికొడుకు వ్యోముఁడు గాన నిది తప్పు, వ్యోముని విడిచినఁ బరిగణనము తప్పు.

డుకులును శ్రవణశ్రవిష్ఠ లనుకూఁతులుం గలిగిరి మఱి యంధకునియన్వయంబు
వినుము కుకురుండు భజమానుండు [1]శుచి యనువార లంధకప్రసూతులు
వారియందుఁ గుకురునకు ధృష్టుండు పుట్టె ధృష్టునకుఁ బుత్రపౌత్రులయి కపో
తరోముండును దైత్తిరుండునుం గడచిరి తైత్తిరునకుం గొడుకును మనుమండు
ను నై పునర్వసుండును నభిజిత్తుండునుం బరగిరి. 147

క. అభిజిత్తునకు మహాయశుఁ డభిమానసమున్నతాత్ముఁ డాహుకుఁ డనఁగాఁ
బ్రభవించె ననుజయై జగ, దభినుత యాహుకి జనించె నవనీనాథా. 148

అంధకవంశక్రమంబు సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పుట.

వ. ఆయాహుకి యవంతీశ్వరునకుం బత్ని యయ్యె నాహుకుండు సర్వవంశప్రదీపకుం
డై బంధుజనంబు నాత్మసదృశవిభవోజ్జ్వలంబుగాఁ [2]బెనిచి యనంతగజతురంగపరి
వార మగురాజ్యలక్ష్మి యేకభోగ్యంబుగా నుల్లసిల్లె. 149

సీ. ఆతనికిఁ గాశికాత్మజయందు దేవప్రభునిభులు దేవకుఁడు నుగ్ర
సేనుఁడు ననఁగఁ బ్రసిద్ధులు పుట్టి రాదేవకునకు నోలి దేవవంతుఁ
[3]డన సుదేవుఁ డనంగను నుపదేవుం డన దేవరక్షితుఁ డన దీప్తభుజులు
కొడుకులు నలువురు కూఁతులు దేవకియును శాంతి యును దేవయును సుదేవ
తే. యును ననఁగ దేవరక్షితయును మఱియు వృక, దేవియును నుపదేవియును శ్రీవిశాల
లైన శ్రీదేవులే యన ననుపమాన, సరసమూర్తులు జనన మొందిరి క్రమమున.

వ. ఉగ్రసేనునకుఁ గంసుఁడు జ్యేష్ఠుండుగాఁ గ్రమంబున న్యగ్రోధుండును సునాముం
డును సుహ్యుండును [4]శంకుండును భూమిపుఁడు రాష్ట్రపాలుండు సుతనుండు
ననాధృష్టుండు పారసుండు పుష్టిమంతుం డనఁ [5]దొమ్మండ్రు కొడుకులును గంస
యుఁ [6]గంసవతియు సుతనువు రాష్ట్రపాలికయు [7]సుహ్యయు నన నేవురుకూఁ
తులుం బుట్టిరి. 151

క. ఈకుకురువంశకీర్తన, మాకర్ణించిన మనమ్మునందు నిలిపినం
జేకుఱుఁ బ్రజాసమున్నతి, శ్రీకలితం బైనసుచిరజీవన మొదవున్. 152

వ. అంధకద్వితీయపుత్త్రుం డైనభజమానునకు [8]విదూరథుండును విదూరథునకు
శూరుండును శూరునకు శమియు శమికిఁ బ్రతిక్షితుండును బ్రతిక్షితునకు హ్రా
దికుండునుం బుట్టిరి హ్రాదికునకుఁ గృతవర్మపూర్వజుండుగా శతధన్వ దేవార్హులు
జనియించి రివ్విధంబున సత్వతతనూజు లైనభజమానదేవావృధమహాభో
జాంధకులయన్వయంబులు సెప్పంబడియెఁ గడపటివాఁ డైనవృష్ణివంశంబు
ప్రశంసించెద. 153

క. విను గాంధారియు మాద్రియు, ననఁగా వృష్ణికిఁ బురంధ్రు లందు [9]మొదటి యా
లనఘుఁ గనియె [10]మిత్రవివ, ర్ధనుని సుమిత్రుని నమిత్రదళనధురీణున్. 155

1 శమీకుండు బలబర్హిషుండు నను. 2 జేసి. 3 డన వల యుపదేవుఁడన వసుదేవుండు నన. 4 శంకువుం. 5 బదుం. 6 కంకవతియు, 7 కంకయు. 8 విదూరథుండు. 9 దొలుత. 10 మిత్రవివర్ధకునన.

వ. మాద్రికి యుధాజిత్తుండు దేవమీఢుండును [1]ననమిత్రుండును ననువారు పుట్టి రందు దేవమీఢునకు శూరుండు పుట్టె. 155

క. శూరోత్తముఁ డగుశూరుఁడు, మారిష యనుపత్నియందు మహనీయగుణో
దారు వసుదేవు దేవా, కారుఁ గనియె నిర్వికారగౌరవరమ్యున్. 156

ఉ. ధీనిధి యుత్తముండు వసుదేవుఁడు పుట్టినయప్పు డంబరం
బానకదుందుభిధ్వనితమై కురిసెం గుసుమప్రవర్షముం
దానఁ జేసి యాగుణసుధాముఁడు మానవ[2]నాథ భూషణుం
డానకదుందుభిస్ఫుటసమాఖ్య వహించె జగత్ప్రసిద్ధిగన్. 157

తే. పిదప వసుదేవుఁ డనుపేరఁ బేర్చు కాంతి, నప్పు[illegible] యొప్పుటనతిశయిల్లె
నతనిజననంబునకుఁ బ్రీతి నందె నెందు, జగమస్థావరాత్మకసకలజగము. 158

వ. ఆవసుదేవునకు ననుజులయి దేవభాగుండు దేవశ్రవుండు ననాదృష్టి యనువారు మొదలుగాఁ దొమ్మండ్రు బహుసంతతులం బడసిరి తత్సంతానంబులలోన దేవభాగునకుం బుత్రుం డగునుద్ధవాచార్యుండు బుద్ధితత్త్వంబున నింద్రాచార్యు తోడం బురుడించె మఱియుం గౌశికుండు సుమిత్రుండు మొదలుగా నెంద ఱేనిఁ బ్రఖ్యాతు లయిరి పృథుకీర్తియు శ్రుతదేవయు శ్రుతశ్రవయుఁ బృథయు రాజాధిదేవియు నన నేవురు చెలియండ్రు గలిగిరి వారిలోన. 159

సీ. శూరుఁడు పోరానిచుట్ట మౌకుంతిభోజునకుఁ దాఁ గుంతినాఁ దనయ గాఁగఁ
బృథ నిచ్చె నాయమ ప్రథితతేజం డగుపాండుని భర్తగాఁ బడసి ధర్మ
మారుతశక్రాశ్విమహితాంశజన్ములఁ గనియెఁ బాండవుల నఖండయశుల
శ్రుతకీర్తి [3]వృద్ధశర్ముఁడు గరూశాధీశువల్లభయై దంతవక్త్రుఁ గాంచె

తే. విను శ్రుతశ్రవ చైద్యుఁడు విగతరోషుఁ, డైనదమఘోషుఁ డుద్వాహమైయుదగ్ర
నరిభటాభీలు శిశుపాలు నాహిరణ్య, కశిపుతేజోంశసంభవుఁ గలుగఁ జేసె. 160

వ. శ్రుతదేవకుం గేకయేశ్వరువలన నేకలవ్యుండు పుట్టి నిషాదులలోనం బెరిగె రాజాధిదేవి రూపవంత్యు లగువిందానువిందులం బ్రభవించె వసుదేవునకు బాహ్లికపుత్రి యైనరోహిణి ప్రథమపత్నియై బలభద్రుం డాద్యుండుగాఁ గ్రమంబున సారణుండు శరుండు దుర్దముండు [4]శమనుండు శ్వభ్రుండు పిండారకుండు [5]కుశికుండు గదుండు ననుకొడుకులం జిత్ర యనుకూఁతుంగాంచె నాచిత్రయ సుభద్ర యనుపేర నెగడి కురువంశవర్ధనుం డయినయర్జునుం జెందె. 161

ఉ. దేవకి యాదిగాఁగ వసుదేవుఁడు దేవకుకూఁతు లందఱన్
దా వరుసన్ వివాహమయి తామరసేక్షణు నాద్యు నచ్యుతున్
దేవకియందుఁ గాంచె జగతీవర తక్కినవారియందుఁ దే
జోవిదితాత్ములం గనియె సూనులఁ బల్వుర నాగదాదులన్. 162

క. బలదేవుఁడు రేవతియం, దలఘుబలుని సుతుని నుల్ముకాహ్వయుఁ గనియెన్

1 శరాత్రులను. 2 తో. 3 పృథుకీర్తి. 4 మదనుండు. 5 శినరుండు.

లలనలు మఱియు నతనికిం, బలువురు మదిరాదు లర్థిఁ బడసిరి సుతులన్. 163

వ. కృష్ణునకు రుక్మిణీప్రముఖు లయినదేవు లెనమండ్రును మఱియుం బదియాఱు వేలునూర్వురుం గలిగిరి వారియందు లక్షయునెనుబది[1]వేవురు కొడుకులు పుట్టి రందఱకుఁ బ్రద్యుమ్నుండు పెద్దవాఁ డయ్యె మఱియుఁ జారుదేష్ణసాంబాదు లనేకులు ప్రసిద్ధులయి తనర్చిరి. 164

తే. అనఘ వృష్ణికనిష్ఠనందనుఁడు పుణ్య, శీలుఁ డనమిత్రుఁ డాత్మజు శినిసమాఖ్యుఁ [2]గాంచె సత్యకుఁడుదయించెఘనుఁడుశినికి,సత్యకునకుసాత్యకిపుట్టెసత్యయశుఁడు

వ. అతనికి యుయుధానుం డనునామంబు ముఖ్యంబై యుండెఁ దద్వంశ్యులు శైనేయు లనం బరగిరి మఱి యుధాజిత్తువంశంబు మెఱయ ననిమిత్రుండు జనియించె ననిమిత్రునకు నిఘ్నుం డనువాఁడు పుట్టె నిఘ్ననకుఁ బ్రసేన సత్రాజిత్తులు పుట్టిరి. 166

సత్రాజిత్తు సూర్యు నారాధించి శమంతకమణి సంపాదించుట.

క. సత్రాజిత్తు విమలచా, రిత్రమునకు నాత్మలోనఁ బ్రియ మంది తగ న్మిత్రుం డయ్యె ద్రిభువన, [3]మిత్రుఁడు మితుఁడు కృప నమిత్రధ్వంసీ. 167

వ. అట్టిసత్రాజిత్తు సముద్రతీరంబుననిలిచినియతుండైపదునొకండుదినంబులు సూర్యునారాధించినం బ్రసన్నుండై యద్దేవుం డతనికి మేలు సేయుతలంపునం బెంపారుమూర్త్యంతరంబు ధరియించి తదగ్రభాగంబున నిలిచిన నతనికిఁ బ్రణతుండై వివిధవాక్యంబులఁ బ్రస్తుతించి. 168

తే. దేవ నీవు నభంబున నేవిధమున, వెలుఁగు దట్ల దురాలోకవిపులమూర్తి నిచ్చటికిని విచ్చేసితి రెట్లు నిన్నుఁ, గన్నులారఁగఁ గని మేలు గాంచువాఁడ.

వ. అనుటయు సూర్యుండు నగుచు నిది యొక్కరత్నంబు స్యమంతకనామధేయంబు కంఠావలంబి యైనన త్తేజంబువలన నతిసౌమ్యం బయ్యెను మదీయరూపంబు నీకుం దేటచూడ రాకున్నది యట చూడు మనుచు నది పుచ్చి యతనికినఱుతం బెట్టి వరంబు వేఁడు మని పలికిన. 170

క. అతఁ డమ్మణి యీఁగియ యభి, మతవరముగ నడుగుటయును మార్తాండుఁడు న ట్లు తగంగ నిచ్చి యంత, ర్హితుఁ డయినఁ బ్రమోద మాత్మ నెసకం బెసఁగన్.

వ. మగుడి సత్రాజిత్తు ద్వారకానగరంబున కరుగుదేరం గని యెల్లవారును విస్మయసమ్మోహసంభ్రమంబులం గమలనాభుపాలికిం బోయి. 172

క. దేవర దర్శించుటకై, తా వచ్చుచు నున్నవాఁడు తపనుం డిదె తే జోవిసర మెసఁగ నన విని, యావిభుఁ డల్ల నగి వార లందఱతోడన్. 173

వ. అతని నర్కప్రసాదలబ్ధరత్నుం డైనసత్రాజిత్తుం గా నెఱింగించె నట్లు సనుదెంచి సరోజినీ[4]బాంధవసఖుండు సుఖంబున నున్నంత. 174

1 వేలు. 2 గనియె. 3 మిత్రుఁడు యన మిత్రుడున అమిత్రవిభేదీ. 4 సఖ.

ఉ. నిచ్చలు నమ్మహామణి వినిర్మలకాంచనరత్నభారముల్
పొచ్చెము లేక యెన్మిది ప్రభూతముగాఁ గురియుం ధరిత్రిఁ దా
నెచ్చట నుండె నచ్చటికి నేయుపసర్గము నేభయంబు నే
యచ్చికయుం జనింపక సముంచితసుస్థితి నిచ్చు నిచ్చమై. 175

మ. అది దామోదరుఁ డుగ్రసేనునకు నొయ్యం జేర్పఁగాఁ గర్జముం
మది నూహించుచు నుండుఁ గృష్ణుఁ డడుగం మానోచితుం డివ్విభుం
డిది యీకుండను రాదు వేఱొరుల కే నెట్లిత్తు నంచుం బొరిం
దదనుధ్యానము సేయుచుం దలఁకు సత్రాజిత్తుఁ డెల్లప్పుడున్. 176

వ. కృష్ణుండును గులంబులోనం [1]కలహంబు పుట్టునని తలంచి తాను శక్తుం డయ్యును గొననొల్లక యయ్యై ప్రసంగంబులం గొఱ్ఱి సన్నవాఱం బలుకుచుండఁ జుట్టంబులందఱు నెఱింగి యుండుదు రిట్లు సత్రాజిత్తు జనార్దనునివలన శంకించి యమ్మాణిక్యంబు ప్రసేనున కిచ్చె [2]నదియును నకుచి దైనవాఁడు డాల్చినం దనగుణంబులు సూపక ప్రాణాపద నొనర్చు నత్తెఱం గయ్యిరువురు నెఱుంగ రంత.177

సీ. ఆప్రసేనుఁడు తురగారూఢుఁడై మహావిపినదుర్గంబుల [3]వేఁటలాడ
నొకసింహ ముగ్రమై యుఱికి గుఱ్ఱముతో నాతనిఁ జంపి బలుఁగండ యనుతలఁపునఁ
గ్రమ్మ రత్నము నోరఁ గబళించుకంతలో నేతెంచి మృగపతి నెలుఁగుఱేఁడు
జాంబవంతుఁడు మహాసత్త్వుండు వధియించి యమ్మణి గైకొని సమ్మదమునఁ

తే. జని బిలంబు ప్రవేశించి తనతనయుఁడు,శిశువుసుకుమారుఁడనువానిచేతి కాడ
మానికంబును నిచ్చె నమ్మాడ్కి నవధిఁ, జనిననారాజసుతుబంధుసముదయంబు.

క. మృగయాతత్పరుఁడై చని, మగుడండు ప్రసేనుఁ డేమిమాయయొ రమ్యం
బగుమణి[4]కై యేపాపులు, దెగిరో ప్రాణమున కేమి తెఱఁ గిఁక ననుచున్.179

వ. ఇవ్విధంబు కృష్ణకృత్యంబ కా నొప్పు నని యొండొరులతోడ నొయ్యనొయ్యన [5]పలుకు చుండం గర్ణపరంపరం బరివాదంబు ప్రకటం బగుటయు లోకవేది యగు నయ్యాదిపురుషుం డాకీడు మాన్చుకొనుటకై యెవ్విధంబున నైనం బ్రసేను చావు చే టరసెద నని చుట్టంబులు వినం బలికి యాప్తులు వెరవరులు నగుపరి [6]చరులుం గొనిచని వింధ్యంబు ఋక్షవంతంబు ననుపర్వతంబులు గ్రుమ్మరి యొక్క ప్రదేశంబున. 180

మ. బలవత్సింహచపేట[7]పాటితతనుప్రభ్రష్టభూషాంబరా
కులకేశప్రకరుం గరస్ఖలితఖడ్గు న్ముక్తపల్యాణసం
వలితగ్రీవవికీర్ణకేసరమృతాశ్వప్రాంతసంస్థుం రజః
కలుషశ్మశ్రుముఖుం బ్రసేనుఁ గనియెం గ్రవ్యాదసంవేష్టితున్. 181

వ. కని తదీయశరీరంబున నమ్మహారత్నంబు గానక యనతిదూరంబునఁ బడియున్న సింహశవంబు నాలోకించి యచ్చోట ఋక్షపదంబు లుపలక్షించి సర్వాపేక్ష

1 కలహ. 2 నది యొకటి 3 వెంటఁదిరుగ. 4 కీపాపాత్ములు. 5 మునుకు. 6 జనంబులు. 7 పటిమ.

ణీయం బగుమణికిం గలగౌరవంబు నూహించి యయ్యేలువునడుగులజాడ బిల
ద్వారపర్యంతంబు ననుసరించి వచ్చిన సహచరవర్గంబు నిలిపి బిలంబు సొచ్చి కొం
తదవ్వువోయి జాంబవత్పుత్రినకు ధాత్రి యొనరించు బుజ్జవంబులయందు. 182

క. వీరుఁ బ్రసేను వధించె వృ, గారి యదియు జాంబవన్నిహత మయ్యె మహో
దార మగురత్న మిదె సుకు, మారక నినుఁ జేరె నేడ్వ మానుము యింకన్.

వ. అనునెలుం గాకర్ణించి రయంబున. **184**

క. అంతర్బిలమున కేఁగి య, నంతద్యుతినూత్నమైనయారత్నము నం
తంతఁ గని కదియుటయు మది, నెంతయు భయ మంది దాది హృదయంబడరన్.

వ. కావవే యని పలుక నయ్యార్తరవంబునకు జాంబవంతుండు బఱతెంచి. 186

మ. అతనిం గాంచి యుదగ్రకోపమున బాహాబంధురవ్యూహనో
ద్ధతిమైఁ దాఁకినఁ గృష్ణుఁడుం [1]బటుభుజవ్యాఘాతనిర్ఘాతసం
పతనాఖిలబలంబునం దొడరె నిబ్భంగిన్ రణం బేకవిం
శతిసంఖ్యాకలితాహముల్ హరికి ఋక్షస్వామికిం జెల్లఁగన్. 187

వ. యాదవేశ్వరునియనుచరు లక్కట నేఁడెనిమిదిదివసంబులు గాచికొనియుండి బల
దేవానుజుండు బిలాంతరంబు వెలువడఁ డయ్యెఁ బ్రాణంబులతో నున్న నిన్నాళ్లే
ల తడయు ననుచుం జేటు వొచ్చి మగుడిపోయి కృష్ణుండు నిహతుం డయ్యెనని
చెప్పిన. 188

క. శోకించి చుట్టములు పర, లోకవిధులు నడుప నిర్విలోపత విహితా
నేకతిలపిండదానము, లా కృష్ణున కట యొనర్చె నాప్యాయనమున్. 189

వ. దానం జేసి యతండు సత్త్వహానిం బొందక యెప్పటియట్ల యుండె జాంబవంతుండు
నిరాహారత్వంబుకతనను బ్రబలసంప్రహార[2]భేదంబులవలనను బలహీనుండై
యోటువడి యద్దేవునకు సవినయప్రణామం బొనర్చి. 190

మ. సురగంధర్వభుజంగ [3]మద్యుచర రక్షోముఖ్యులు స్నిదెసం
బరిభావం బొనరింప నోప రని మద్భావంబునం దోఁచె నె
వ్వరు తిర్యగ్భవు లైనమాదృశులు దేవా నిన్ను మత్స్వామి దా
శరథిం బ్రాప్తపునస్సముద్భవునిఁగా శంకించెదం జెప్పవే. 191

క. అనిన నగుచు నవ్విభుఁ డా, యన కాత్మావతర[4]ణంబు నఖిలము నెఱిఁగిం
చిన నాతఁడు భక్తిసమ, ర్చనలు దగ నొనర్చె నధికసమ్మోదమునన్. 192

వ. తదీయకరతలస్పర్శనంబున నాయతసమరశ్రమంబు నుజ్జగించి ఋక్షేశ్వరుండు.

క. తనకూఁతు జాంబవతి నాఁ, జనుకన్నియఁ దెచ్చి యిచ్చె సన్నేహత న
వ్వనజేక్షణునకు నతఁడును, వనజాస్యఁ బరిగ్రహించె వాంఛ [5]యెలర్పన్. 194

---

1 బ్రతి. 2 భేదంబునను. 3 ముఖ్యచర. 4 దంగియు. 5 యుఱర్పఁ.

శ్రీకృష్ణుఁడు జాంబవతిం బరిగ్రహించి నిజపురంబునకు వచ్చుట.

వ. అట్లు కన్యారత్నంబు నివేదించినయనంతరంబ శ్యమంతరత్నంబును సమర్పించినం
బ్రణతుని చేతిది గొనఁ దగనిదైనను బరివాదపరిహారార్థం బయ్యర్థవిదుండు గై
కొని చరితార్థుండై జాంబవతిం దోడ్కొని పురంబున కరుగుదెంచిన. 195

ఉ. పౌరులు బంధుమిత్రులును భాగ్యఫలంబులు నేఁడు మాకు నిం
డారఁగఁ బండె నచ్యుతుఁ డపాయ మొకింతయు లేక యిమ్మెయిం
జేరె జగంబు లన్నియును జేకుఱ నేలితి మంచు సమ్మద
స్ఫారతఁ ద్రుళ్లియాడి రెలప్రాయము వచ్చినయట్లు వృద్ధులున్. 196

క. సకలయదువృష్ణిభోజాం, ధకసభయును వినఁగ శౌరి తనవృత్తాంతం
బొకటియుఁ దప్పక యుండఁగ, నకుటిలమతిఁ దెలియఁ జెప్పె నాశ్చర్యముగన్.

వ. శ్యమంతకమణియు సత్రాజిత్తున కిచ్చె నివ్విధంబున మిథ్యాభిశంసనశమనంబు
గావించికొని గోవిందుం డందఱు నభినందింప జాంబవతి నంతఃపురంబు భూషణం
బుగా నునిచెఁ భ్రష్టరత్నం బైనయా ప్రసేనానుజన్ముండు. 198

క. లేని క్రియ వెట్టితిమి హరి,పై నక్కట దీని కిదియ ప్రాయశ్చిత్తం
బైనది యని తననందన, నానతుఁడై సత్యభామ నతనికి నిచ్చెన్. 199

వ. అక్కుమారిక నక్రూరకృతవర్మశతధన్వప్రముఖు లగుయాదవు లెందఱేని నె
ప్పుడు నడుగు చునికిం జేసి వాసుదేవుని కిచ్చుట దమకు నత్యంతంబును నవ
జ్ఞతగా నెక్కించుకొని సత్రాజిత్తు శత్రుంగాఁ దలంచుచుండుదు రయ్యందఱు
నొక్కనాఁడు తద్విషయం బగు[1]మంతనంబున నుండి శతధన్వున కిట్లనిరి. 200

మ. మన మెల్లం దన[2]తోంటిమంచితన మాత్మం గోరి కోరంగఁ గై
కొన కాకృష్ణునిపొమ్ముఁ జేసె ఖలుఁడై కూఁతుర్ సహింపంగ వ
చ్చునె [3]యీపాడి విచార [4]మేమిటికిఁ దుచ్ఛున్ వీనిఁ ద్రుంగించి యొం
దు నలభ్యం బగుమానికంబు గొని సంతోషింత మంతర్గతిన్. 201

చ. ఎఱుఁగనివాఁడ పోలె హరి [5]యివ్విధి యూరక చూచె నేని లే
దుఱక మనంబులోనఁ బగ యూఱడుచందమ యైనఁ జేర్చి యం
దఱమును నొక్కఁడై కలసి దప్పఁగఁ బాయుద మెవ్వ రెక్కుడే
నొఱగినవారి కెల్లఁ దగ నొత్తము నిశ్చయ మిట్లు దీనికిన్. 202

వ. అనిన నతండు నవ్విధంబున కియ్యకొనియె జనార్దనుండు జతుగృహదాహనంబు
నఁ గుంతీనందనులు మ్రంది రనువార్త వినిని తాను బరమార్థవేది యయ్యును
దుర్యోధనుబుద్ధికి నిజంబు గావించుటకై వారణావతంబునకుఁ బోవుటయు
రంధ్రాన్వేషి యగుటం జేసి. 203

శతధన్వుఁడు సత్రాజిత్తుం జంపి శ్యమంతకమణి నపహరించుట.

తే. అలఘుచరితు సత్రాజిత్తు నర్ధరాత్రి, సుప్తుఁడై యుండ వధియించి లుప్తధర్ముఁ

---

1 శ్యమంతకరత్నంబు మనంబుననుండి. 2 తోడి. 3 యీపాడి; యీ చెంత. 4 మేఁటికి నటించక. 5. యిప్పుని.

డైన శతధన్వుఁ డతని యనర్ఘ దివ్య, వినుతమాణిక్యరాజంబు గొనుచుఁ జనియె.

సీ. తండ్రిఁ జంపినఁ గడుఁ దలఁకి యత్యంతవేగము గల గుఱ్ఱాలఁ గట్టినట్టి
తేరెక్కి చెచ్చెర వారణావతమున కరిగి యాతెఱఁగు నారాయణునకు
సర్వంబు నెఱిఁగించె సత్యభామాదేవి వాసుదేవుండు నవ్వామనయన
మనసులో నున్నయుమ్మలికయు మానెడుపంతంబుమాట లొక్కింత కొఱఁత
తే. వడక యుండంగఁ [1]బలికి యప్పడఁతిఁ గొనుచుఁ
బురికిఁ జనుదెంచి యేకాంతమున హలాంకు
[2]తోడఁ దలపోసి శతధన్వుఁ దునిమి యతని
చేతిరత్నంబు గొనుపని సేయఁ దలఁచె. 205

వ. ఇట్లయ్యిరువురుఁ గూడి కీడొనర్ప నుద్యోగించు తెగువ యెఱింగి శతధన్వుండు వారితోడి [3]పోరికిఁ బెనుప్రాపై నిలుచునట్లు కృతవర్మ [4]నడుగం బోయిన నతం డియ్యకొనక బలదేవవాసుదేవులదెస విరోధంబునకుఁ [5]దానొనర్పమిఁ దెలియం బలికె నక్రూరుం గలపికొనువాఁడైన నతండు. 206

మ. [6]అసురీహారమృణాళహంసము [7]మహేంద్రాంతఃపురీకర్ణప
త్రసమున్మీలనమూలశిల్పి [8]గుమతధ్వాంతార్కబింబంబు దు
ష్ప్రసహం బెవ్వనిచక్ర మట్టిహరికిం బ్రత్యర్థినై నిల్వఁగా
వసమే యెంతటివానికిన్ వెఱతు నివ్వైరస్యముం బూనఁగన్. 207

వ. ఏనతనిశరణాభిలాషకుండ దోషాచరణంబునకు నెట్లు గణంగుదు [9]వెఱంగనయి మున్ను మీతలంపునం గలసితి నవి యన్నియు నప్రయోజనం[10]బు లనిన శతధన్వుం డక్లోని నాకు నిక్కడ [11]నన్యుండు రక్షకుండు లేఁడు తొలఁగిపోయెద నీ వీయలభ్యరత్నంబు డాఁప వలయుఁ బ్రాణంబుపయి వచ్చునంతటి పోరామియం దును నెవ్వరికి నెఱింగింప కుండునది యని యొడంబఱచి యతనిచేతి కిచ్చి యా ప్రొద్ద పురంబు వెలువడి పూర్వోత్తరదిశాభిముఖుండై. 208

శతధన్వుఁడు కృష్ణునకు వెఱచి తురగారూఢుండై పాఱిపోవుట.

క. తనకు నొకనాఁటి శతయో, జనములు సనుహృదయ మను లసత్తురగనితం
బిని గలిమి దాని నెక్కి ప, వనసమగతిఁ జనియె మనసు [12]వడఁకఁగ భీతిన్. 209

ఉ. అంత నెఱింగి శౌరియు సహాగ్రజుఁడై రథ మెక్కి యయ్యప
క్రాంతుని వెన్నడిం దగులఁగాఁ దనపోయెడిదవ్వు వోయి తా
నంతటఁ బోవలేక మృతి[13]బొందె హయాంగన భోజవర్యుఁ డు
న్భ్రాంతతఁ బాదచారి యయి పాఱె విదేహపురంబు చేరువన్. 210

క. కనుఁగొని కృష్ణుఁడు బలదే, వున కిట్లను హయములను నెపు లగు గడు వెసం
జన నిచ్చుట గావున నీ, వనఘా కొనిరమ్ము రథము నల్లన వెనుకన్. 211

1 వాడి 2 గోడ. 3 పోరునకు. 4 నొడఁబఱుప. 5 నొడఁబఱుప. 6 అసురవ్రాత. 7 సురేం. 8 గుముద. 9 వెఱంగురునయి. 10 బనిన. 11 నుండుమనుదక్షుండు. 12 వణఁకఁగ. 13 నంధి.

తే. విగతవాహనుఁ డైనయుద్ధమతుఁ డొప్పు, గొలది [1]మెల్లనఁ ... ముట్టి
పట్టికొనియెద ననిన నబ్బలుఁడు నట్లు, కాక యన డిగ్గ ... కంసరిపుఁడు.

క. కొంతదడ వరిగె వెనుకొని, యంతటఁ గడు నలిగి యాతఁ ... న
త్యంతక్రోధంబున మది, [2]శాంతింపక తునియవైచెఁ [3]జక్రముచేతన్. 213

వ. ఇట్లు తల ద్రుంచి శతధన్వుం జేరఁ బోయి.

క. తలయును నురయు నోటము, దలుగా శోధించి చూచి తత్తనువున న
వ్విలసితరత్నము గానఁడ, హలధరుఁడును గూడ వచ్చె నంతటిలోనన్. 214

వ. ఆతం డవ్విధం బతనికిం జెప్పి శతధన్వవధంబు వితథం బయ్యె ననుపలుకు పలికిన
నది బొం కనుతలంపునఁ గటకటంబడి బలుండు. 215

తే. [4]ఆకట తృష్ణ యొట్టిదియొ సీయట్టివాఁడు, నిస్సిరో యింతమాత్రకు నిట్టిఁడయ్యెఁ
బలుకు లేటికి నీతోడి భ్రాతృధర్మ, మింక నింతియ చాలు నీయిచ్చఁ జనుము.

వ. అని యతనిశపథవాక్యంబులు విశ్వసింపక సాంత్వనంబులు గైకొనక యిమ్మాయ
లేనెఱుంగనియవియె యుడుగుమని పాసి యొక్కరుండును మిథిలాపురంబునకుం
జని జనకరాజుచేత సత్కృతుండయి తత్సదనంబున నుండె వెన్నుండును సైన్య
సుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లనురథ్యంబులు గల యాదివ్యరథంబుతోడ
మగుడి ద్వారవతీపురంబునకు వచ్చె నక్కడ. 217

క. వైదేహపురనివాసు న, మోదుర్దమసత్త్వ సాత్వతాగ్రణి ఘును దా
మోదరపూర్వజుఁ గానం, గా దుర్యోధనుఁడు వచ్చి కడు వినయమునన్. 218

వ. సవిశేషార్చనాతోషితుం గావించి యతం డాచార్యుండుగా గదాకౌశలం బంత
యుం దుది ముట్ట నభ్యసించె నంతఁ గొంతకాలంబునకు నుగ్రసేనాదియాదవ
వృద్ధులు రత్నంబు కృష్ణునకుం జేపడమి లెస్సగా నెఱింగి పోయి బలభద్రున
కవ్విధంబు దెలిపి యతనిం దోడ్కొని చనుదెంచి రనంతరంబ. 219

సీ. అక్రూరుఁ డమ్మేటి యమ్మహారత్నంబు దనకు వచ్చిన నను దినము గురియు
పసిఁడియు మణులు నల్పంబు నాత్మోపభోగమునకుఁ గొనక దానములు ధర్మ
ములు హుతంబులు బంధుపూజనంబులు నూర్జితములుగ జరపుచుఁ దనరి యెందు
నతులితంబై దానపతి యను పేరు ప్రఖ్యాతి నొందఁగ నిత్యయజన మొకఁడ

తే. కృత్యముగ నిష్ఠతోడ దీక్షించియుండె, నఱువదియు రెండునేఁడు లిత్తెఱఁగుతోడ
నెడప కెపుడును మూరియు నవిఁగె వఱపు, లుడిగె భద్రంబు వర్ధిల్లుచుండె నుర్వి.

అక్రూరుఁడు విడిచిపోవుటవలన ద్వారకయం దుత్పాతంబులు పుట్టుట.

వ. అనడుమ నొక్కతఱిఁ బదియుబాంధవు లగుభోజులు శత్రుఘ్నుం డనుయాదవు
వధియించిన. 221

తే. కలఁకపుట్టి యాదవులలో నిలువననువు, గాక తానుజుట్టలుఁ దోలఁగంగఁ జనియె
నమ్మహాత్ముఁ డతనిపోక యాదిగాఁగఁ, బుట్టె బహుదోషములు యదుపురమునందు.

1 నెల్లనఁ. 2 చింతింపక. 3 చక్రము. 4 అక్క.

వ. అట్టియనావృష్టిమారిదవాగ్ని వ్యాధ్యాద్యుపద్రవంబులుసూచి వృష్ణి[1] ప్రముఖులు
దమలోనం జింతించునెడ వసుదేవనందనుండు. 223

క. మున్నెన్నఁడు లేవొక్కట, యున్నయునికిఁ బెక్కుకీళ్లు గ్రమ్ముగ ను
త్పన్నములై మానక యి, ట్లున్నవిధమునకు నిమిత్త మూహింపఁ దగున్. 224

వ. ఎయ్యది యేని నొక్కటి లేక యిట్లేల యగు ననిన నందఱుం దనుకులవృద్ధుం
డతని కిట్లనియె. 225

క. జనసుత విను మక్రూరుని, జనకుండు శ్వ[2]ఫల్గుఁ డున్న జనపదమున సం
జనితంబులు గా వెన్నఁడు, ననుపమదుర్భిక్షమారకాది భయంబుల్. 226

వ. కాశీశ్వరుదేశంబునం దవగ్రహపీడ పొడమినం బెద్దలు సెప్ప నతండు[3]శ్వఫల్గుంబ్రా
ర్థించి తోడ్కొనిపోయి యద్దురితంబులఁ బాపికొనియెఁ దొల్లి యాకాశ్యపత్ని
గర్భిణియై సముచితసమయంబునఁ బ్రసవింపక పండ్రెండేండ్లు చూలు మోచిన
నచ్చెరువు నొంది యవ్విభుండు నిజప్రభావంబునఁ దద్గర్భంబు గూఁతురుగా
నెఱింగి తల్లీ మీతల్లికిం గ్లేశంబు సేయక వెడలుము భవదీయవదనావలోకనంబున
నన్నుఁ గృతార్థుం జేయవలదే యనినం గడుపులో నున్నకన్య తండ్రిం జేర్కొని.

క. అనుదినమును నేఁడాదిగ, ననఘా యొకొక్కమొదవు నవనిసురున కి
చ్చిన నింక వత్సరత్రయ, మున కేను జనింతుఁ జేయుము మదీప్సితమున్. 228

వ. అనిన నట్లకాక యని యయ్యనుష్ఠానంబు విధంబునడపనుక్తకాలంబునం గన్నియ
పుట్టిగోప్రదానప్రసూత యగుటంజేసి గాందిని యనుపేరు గాంచి క్రమంబునం
బెరిగి పెండ్లిప్రాయంబున నున్నదిగావున నన్నాఁతి నశ్వఫల్కుండు దనకుం
బరమోపకారిఁ గాన నాతం డోసంగె నట్టిశ్వఫల్కునకుం బుట్టిన నన్నర
నాథుండు పరమోపకారి యైనయాశ్వఫల్గునకు నోసంగె నట్టితండ్రికిం బుట్టిన
కొడుకునకుఁ బితృప్రభావం బెట్లును లేకుండునే యక్రూరుం డసాధారణగౌర
వోదారుం డట్లు గావున. 229

క. ఆతఁడు దొలఁగిన నెంతయు భీతికిఁ బట్టయ్యె నియ్యె నిట్లు పృథివి దగదు ని
త్యాతిశయగుణుని దెస నొక, యేతావన్మాత్రమునకు నెగ్గు గణింపన్. 230

వ. అనినం దద్వచనం బంగీకరించి రథాంగధరుండు తదపరాధంబు సైరించినవాఁ
డయి యుగ్రసేనానుమతంబున నక్రూరు రావించిన నుపప్లవం బంతయుం బ్ర
శాంతం బయ్యె నంతం గృష్ణుం డొక్కనాఁ డంతర్గతంబున. 231

శ్రీకృష్ణుఁ డక్రూరునిచేత నున్న శ్యమంతకరత్నంబు బయలుపఱుచుట.

సీ. ఘనుఁడు [4]శ్వఫల్గునితనయుఁ డక్రూరుండు తండ్రిప్రభావంబు తాను జూపె
నను డల్పపు హేతువు నరయ ననల్పంబు గలదు దుర్భిక్షాదికలుషశాంతి
యందుఁ గారణ మొక్కఁ డాస్యమంతకరత్న మున్నది యాతనియొద్దఁ దప్ప
దిది యమ్మహామణి కీదృశాద్భుతభూతి గలుగుట విందు మీయలఘుశీలుఁ

1 ముఖ్యులు. 2 ఫల్కుఁ. 3 శ్వఫల్కుం. 4 శ్వఫల్కు.

తే. డోలి నొకజన్న మొనరించియొండు క్రతువు, దోనతోడఁ గెడునసదృశదానగరిమ
[1]యొసపడకయుండ సలిపెడు నింతవ్యయము, సేయ నేమెఱుఁగ నిసిరి[2] చెందెనెందు

వ. అని యూహించి సమస్తయదువృష్ణిసముకంబున నొండుకార్యంబుపేర నతనిం
బిలిపించి. 233

క. అపనికిఁ దగినసరసా, లాపంబులఁ గొంతసేపు లాలితమృదుగో
ష్ఠీపరిణతుఁడై పదపడి, యాపురుషోత్తముఁడు నగుచు నబ్జోభవవిభున్. 234

వ. దానపతీ యని సంబోధించి యల్లన యిట్లనియె. 235

చ. సకలజగంబు[5]లందుఁ గడుసారము నాఁదగునుజ్జ్వలచ్ఛ్యమం
తకమణి నీకు నిచ్చె శతధన్వుఁడు నీవును డాఁచినాఁడ వి
య్యకుటిలకర్మ మర్విగలయంతటికిఁ బ్రీత మేను నాత్మదీ
నికిఁ గడు సంతసిల్లితిమి నిక్క మెఱుంగుదు మింత యొప్పుడున్. 236

క. నీయొద్దనుండుటయు విను, మాయర్థం బగుటఁ జేసి మది నెఱిఁగియు నుం
డేయదియును బలుకము భవ, దీయమహత్త్వంబు బహుమతిక్షమ మగుటన్.

వ. ఈరౌహిణేయుండు రత్నవిషయం బైనయవిశ్వాసంబువలన మాదెసం బ్రస
న్నుండు గాకుండు నట్టిదుశ్శంక నంగీకరింపం జేయం జిత్తంబునకు సమాధానం
బెప్పుడు లేక యున్నారము మాకుం బ్రియంబుగా నమ్మణిశ్రేష్ఠం బివ్వరిష్ఠవిచా
రుండు [4]చూడం జూపవలయు ననుటయు నక్రూరుం డానారాయణునకు నవిన
యంబుగా నిట్లనియె. 238

క. శతధన్వుఁడు నా చేతికి, నతులితమణి డాఁప నిచ్చి యరుగుట గల దే
నతిదుర్భర మవ్యవస్తువు, సతతక్లేశమున మోచి జరపితి దినముల్. 239

తే. డాఁచి కిచ్చిననేమగునాకొకాయెనయుఁ దగుటయు భక్తి నిచ్చెద నపుడ యేను
నేఁ బడుగు నెల్లి యడుగు నన్నిరజాక్షుఁ, డనుచు గోరుదు భవదీప్సితార్థకృతికి.

క. ఇదె కైకొను మమ్మణి నీ, మది వలసినవారి కిమ్ము మమ్మధిక[5]సుఖా
స్పదహృదయులఁ [6]జేయుము దగ, నదభిమతచరిత్ర యనుచు సంప్రీతి మెయిన్.

వ. తనకట్టినచీరకొంగున నున్నముడి[7]యూడ్చి కాంచనసంపుటంబు దెఱచి సభామ
ధ్యంబు మధ్యందినార్కతేజోవిరాజితం బగునట్లు గావించువిరాజితప్రభావిసరం
బున నసమానం బగునమ్మాననీయరత్నంబు నయ్యదురత్నంబునకుం దట నివేదిం
చిన నత్యంతలోచనీయం బగుతదీయవైభవంబున. 242

సీ. బలదేవుఁ డిది నాకుఁ బద్మనాభునకునుఁ బొత్తుల సొమ్మని బుద్ధి సేసె
సత్యభామ మదీయజనకునిసడసినయర్థంబు తనుఁ జేరు నని తలంచె
నగ్రజుఁ బ్రియురాలి నాత్మఁ [8]జూడకకృష్ణుఁ డొక్కింతవడి గోర్కి నుడిల[9]కొనియె
సకలయాదవులును సంస్పృహాలోకనస్మేర[10]విస్మిత రసస్తిమితులైరి

1 యొదవకుండఁగఁ జలిపెడు. 2 యే యితవికి. 3 నందు. 4 గింజిం. 5 మాకువాం. 6 శుభా. 7 జేయందగు.
8 బడిచి. 9 దలఁచి. 10 కానఁగ. 11 నిష్ఠయా.

తే. వృష్ణివరుఁ డంత నాభోజ[1]వీరవరున, కనియె ననఘ యారత్నంబు నాత్మశుద్ధి
కెల్ల చుట్టాలకును నిది యింత సూప, వలసె నింతియ నాదైనవాంఛితంబు.

వ. దీనికిం దాలఢ్వజుండును నేనును సత్యభామయు నర్హుల మన్యులకుం బనిగాదు సకలకాలశుచులును సంభృతబ్రహ్మచర్యులును నగుసుజనులచేత ధార్యమాణంబై యిష్మానికంబు నిజంబు నిజప్రభావంబుఁ జూపుం గావున నే మెవ్వరము నింత [2]నియమంబున కోర్వము సర్వగుణసంశుద్ధభావుండవు నీవ తదీయధారణయోగ్యుండవు నీక యిచ్చితి ననిన నట్లకాక యని సంతసిల్లి. 244

క. అరత్నము గైకొని య, క్రూరుం డని మొదలుగాఁగఁ గొంకక సాలం
కారముగ బయలు మెఱసి యు, దారతఁ దేజంబు మిగిలెఁ దపనుఁడ పోలెన్.

తే. జలజనాభునిధ్యాసిశంసనవిము క్తి
యైనయిక్కథ చదివిన ననుదినంబు
వినినఁ జదివిన నడిలేక జనులు సర్వ
దోషరహితులై యొందు నొందుదురు శుభంబు. 246

క. అని వైశంపాయనుఁ డ, త్యనుపమయశుఁ డగుపరిక్షిదాత్మజునకుఁ జె
ప్పినపుణ్యకథన మఖిలము, [3]నినతారివిదారి దాపణాసివిభాసీ. 247

శా. కాంతాకేలనపుష్పబాణ కరుణాకల్యాణ విజ్ఞానవ
చ్చింతాస్వీకృతశౌరి [4]సత్కృపముఖశ్రీప్రీతగీర్వాణ దు
ర్దాంతోదగ్రశరాసనప్రథితవిద్యాద్రోణ వాణీధురీ
ణాంతర్వాణిజనార్చితోజ్జ్వలగుణా యానమ్రవిద్వద్గణా. 248

క. రామాయణహరివంశ, శ్రీమన్మధుర [5]ప్రసంగ సిద్ధ చిరయశ
స్సామర్థ్యకరణ[6]నిపుణా శ్రీమల్లచమూపరేణ్యసేవితహృదయా. 249

మాలిని. సుజనభజనదుష్టస్తోమనిర్వర్దకామా
త్యజనచతురవృత్తిస్థాపనోద్దీపితా[7]ర్థా
యజనముఖసుకర్మప్రాభవాభంగకీర్తి
ధ్వజ కలియుగకృష్ణా దానకేళీ సతృష్ణా. 250

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్య ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయయెఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీహరివంశంబునందుఁబూర్వభాగంబునందుఁదృతీయాశ్వాసము.

1 విభున కిట్టు లనియె. 2 నియతి. 3 ననయము నాశంకరనిష్టితాస్యం దనుచుక. 4 నరవార్చి. 5 ప్రబంధనేత. 6 విశ్వ 7. ర్థిప్రజననముఖకర్మ.

పూర్వభాగము-చతుర్థాశ్వాసము.

(*)

శ్రీసంభావితవక్షో
భాసురమణిహారకిరణపరిచయచతురో
ల్లాసమృదుహాస యవిరత
భూసురగృహరచితహేమ ప్రోలయవేమా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పినట్లు విచిత్రోపన్యాసవిశారదుం
డైనవైశంపాయనువాఙ్మయం బభినందించి జనమేజయుం డతని కిట్లనియె. 2

సీ. యదువంశసంజాతు లగుభూపతుల నెల్లఁ బరిపాటితో వింటిఁ బరమపురుషుఁ
డగుశౌరి సేసినయట్టియాశ్చర్యంపుఁబనులు సవిస్తరఘటితిఁ జెప్ప
నన్నియు విన వేడ్క యయ్యెడు నద్దేవుప్రకృతి యెయ్యది యేవిధంగి వచ్చి
మర్త్యుఁడై పుట్టె నమర్త్యులు గొలువంగ సురలోక మేలుచు సురవిరోధు

తే. లాత్మశౌర్యనిరాకృతులై యొదుంగఁ
బరఁగు పరమేశ్వరుఁడు విశ్వభర్త యకట
కష్టతర మైనమనుజసర్గంబుఁ జొరఁగ
నెవ్విధంబునఁ దనమది నిచ్చగించె. 3

క. దేవత లాదిగఁ గలభవ, నావాసుల నెల్లఁ గాచునధికుఁడు ధరణీ
గోవ్రులఁ గాచె నితం డను, నీవెడమాయపుఁ [2]ప్రసక్తి యేల భజించెన్. 4

క. పదునాలుగుజగములు దన, యుదరంబున [3]జతనుపడఁగ నునుచుమహాత్మో
విదుఁ డొకమానవభామిని, యుదరంబున నెట్లుపడంగి యుండె [4]మహాత్మా. 5

శా. లోకం బంబుధి ముంచి యెంతయు నిరాలోకంబుగాఁ జేసి ని
శ్శోకుండై చతురాస్యజన్మగృహమై శోభిల్లుపద్మంబు నా
భీకాసారమునం దలిర్పఁగఁ గడుం బెంపారుసర్వాత్ముఁ డే
యాకాంక్ష న్వసుదేవసూనుఁ డనుపే రాసించె ధీసంగతిన్. 6

వ. మఱియు నప్రమేయప్రభావుండై యాకాశంబు మొదలయినభూతంబులం గలి
గించి భూతతన్మాత్ర లుపాదానంబుగా సోమాగ్నిమయంబు లగుశుక్రశోణిత
విహితంబులై పొడముశరీరంబులు ప్రాణముఖసమీరణంబులఁ జేష్టించువెరవు

1 బలుంగ. 2 ప్రసిద్ధినేల. 3 జతన. 4 గృతాత్మా.

సూత్రించి కళాకాష్ఠాదులచేతం బరిగణితం బైనకాలచక్రంబు యుగమన్వంత
రపరార్ధరూపంబునం [1]బరివర్తించుచు నుత్పత్తిస్థితిసంహారంబులకుఁ దా నొక్క
రుండ హేతువై పవిత్రంబులకు నుత్తమపవిత్రంబును దపంబులకుఁ బరమతపం
బును వినయంబులకుఁ బ్రకృష్టవినయంబునుఁ దేజస్సులకు నత్యంతతేజస్సును
గతులకు నుదాత్తగతియును ధర్మంబులకు సేతువు నధర్మంబులకు నఘాతంబును
వేదంబులకు వేద్యంబును బోధంబులకు బోధ్యంబునుఁ బ్రాప్తులకుఁ బ్రాప్యంబు
నగునవస్తు వతండ యన వెలుంగుసర్వజ్ఞుండు నిసర్గజరామరణవిహ్వలం బగుదే
హంబు నుద్వహించుడ యత్యద్భుతం బవ్విధంబు నాకుఁ దెలియ నుపదేశింపు
మనినఁ బరీక్షిత్తనయునకుఁ బారాశర్యశిష్యుం డిట్లనియె. 7

క. నీ వడిగినయీయర్థము, భూవర కడుఁగడిఁది దురవబోధం బైన
న్నా విన్న తెఱంగున నీ, భావ మలర విస్తరింతుఁ బరిపాటిఁ దగన్. 8

తే. విష్ణుమాహాత్మ్యకథనంబు వినుట కిట్లు
బుద్ధి జనియించె [2]నెంతయుఁ బుణ్యతముఁడ
వీవు హరిలీలఁ గీర్తింప నిప్పు డొదవెఁ
గాన నేను గృతార్థుండఁ గౌరవేంద్ర. 9

మ. విను సర్వంబును దానయై జగము లావిర్భావదుర్భావముల్
తనయం [3]దొందఁగ నొందుఁ బొందక యచింత్యం బప్రమేయంబు నాఁ
జనురూపం బనిరూపణీయవిశదేచ్ఛుం గ్రాల వెల్గొందు ని
త్యనిరాలంబుఁ డనాద్యుఁ డచ్యుతుఁడు చిత్సత్యాత్ముఁ డత్యున్నతిన్. 10

క. యజ్ఞాకారుఁడు విష్ణుఁడు, యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞసత్క్రి [4]యార్చితుఁడును స
ర్వజ్ఞుఁడు యజ్ఞఫలప్రదుఁ, డాజ్ఞాప్రభుఁ డఖిలమునకు నను నాగమముల్. 11

చ. అనఘ సహస్రపాదుఁడు సహస్రభుజుండు సహస్రవక్త్రలో
చనుఁడు సహస్రమస్తకుఁడు సర్వమహీవియదంతరాత్మభా
సనదురపేక్షతేజుఁ డజశంకరశక్రసమస్తదేవతా
మునిమనుధాతృముఖ్యబహుమూర్తిమయుండు ముకుందుఁ డొక్కఁడున్. 12

వ. అట్టిమహామహిమ గలదేవుం డొక్కొక్కకాలంబున [5]జగంబుల కుపద్ర
వంబు పుట్టినచోట్లను బృథివికి భరం బైనపట్లను సాధులకు బాధలు గదిరిన
యెడలను ధర్మంబులకుఁ జలనం బెలసిననెలవులను విచిత్రంబు లగుజన్మంబు
లం బచరించి లోకస్థితి నిర్వహించు నతనియవతారంబులు మున్నైనయవియు
నింక నయ్యెడునట్టివియును సహస్రసంఖ్యంబులు వానిం బురాణవిదు లెఱుం
గుదు రేనునుం గొన్ని కీర్తించెద. 13

ఉ. లోకము [6]సర్వముం జలములోన మునింగి హతప్రకాశమై
యాకుల మైనచో యుగసహస్రసమం బగుకాల మాత్మవీ

1 ప్రవర్తిలుచు. 2 గావున. 3 దుందగ. 4 యాభ్యర్చ్యుఁడు. 5 లో. 6 అన్నియుఁ.

ర్యాకమనీయసుప్తి నలరారి ప్రబుద్ధత నొంది ఫుల్లనా
భీకమలంబునం గనియెఁ బెంపుగ నచ్యుతుఁ డాచతుర్ముఖున్. 14

వరాహావతారంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పుట.

వ. ఇది పౌష్కరం బనునవతారం బాసమయంబున మధుకైటభు లనుదానవులు సమరోన్ముఖులై తొడరిన సమయించి యద్దేవుండు దీప్తం బగు తేజంబున వెలింగె మఱియుం గల్పాదియం దమ్మహాప్రభావుండు భవ్యశ్రుతిచరణంబును యూపదంష్ట్రంబును బ్రాయశ్చిత్తనఖంబును జిత్యాముఖంబును వహ్నిజిహ్వంబును గ్రతుజానుకంబును దక్షిణాహృదయంబును నాజ్య[1]నాసికంబు నుపాకర్మోష్ఠంబును నహోరాత్రలోచనంబును వేదాంగశ్రవణంబును సామస్వనంబునుం దర్భరోమంబును బ్రవర్గ్యావర్తభూషణంబును బ్రహ్మశీర్షంబును హవ్యకవ్యవేగంబును వివిధచ్ఛందోమార్గంబును బ్రాగ్వంశకాయంబు నగుయజ్ఞవరాహరూపంబు ధరియించి. 15

సీ. క్రొవ్వాఁడికోఱలనువ్వంపుమెఱుఁగుల విలయాంధకారంబు వెలరువాఱ
ఘురఘురధ్వనులు నిర్భరముగఁ బర్విన నెలసి బ్రహ్మాండంబు లెదురు మ్రోయ
మును మించి నిడుమోర ముంచి దూఁటిన మహా[2]జలధిపూరము తల కెడవుగాఁగఁ
దోరంపుగోరిజలత్రొక్కున నొక్కలెల్ల నలిగులియై సర్పనాథుఁ డొదుఁగ
తే. నేఁడుపాతాళముల[3]క్రిందియిఱుకుఁగొంది, కరిగితోయార్తయైయున్న ధరణిఁ జూచి
మొగము[4]దాఁపుగ నిచ్చినిర్భరశక్తి, గరిమ గడలొత్తఁగా నెత్తెఁ గిరివిభుండు. 16

వ. ఇట్లెత్తి సప్తసాగరసప్తద్వీపసప్తమహీధరవిభాగవిభాసిత యైనయమ్మహీదేవి మరల నమ్మహాతోయమధ్యంబునఁ బదిలంబుగా నునిచె నిది వరాహావతారంబు నారసింహం బగునవతారంబు వినుము. 17

చ. దితికిఁ దొలుపట్టి దైత్యకులదేవత దైవతలోకదుస్సహా
ద్భుతభుజుఁ డాహిరణ్యకశిపుస్ఫుటనాముఁ డనామయాకృతిం
గృతయుగవేళఁ జేసె గతకిల్బిషుఁడై తప మూర్జితక్షమా
[5]స్మృతిధృతిశాంతిదాంతిముఖసిద్ధగుణంబుల మేటి వీఁడనన్. 18

తే. పదునొకండువేలేఁడులు బ్రహ్మచర్య, నియతి దప్పక మ్మెయి ఘోరనిష్ఠ [6]నడప
నబ్జభవుఁ డాతనికి మెచ్చి హంసయుక్త, వరవిమానంబుతో సురోత్కరము గొలువ.

క. చనుదెంచి వేఁడుము వరం, బని పలికిన నున్న దాఁకి సాష్టాంగముగా
వినతి యొనరించి యంజలి, జనితోత్తంసముగ శిరము సముఁడై యొప్పన్. 20

వ. అసురేశ్వరుం డఖిలసురాసురయక్షరక్షోగంధర్వభూతపిశాచోరగమనుష్యతిర్యక్కులనలనను శైల[7]పాదపశస్త్రంబులచేతను నార్ద్రశుష్కాదులచేతను దనకుం జావు లేకుండను ఋషిశాపంబులు దన్నుం [8]బొరయకయుండను సూర్యసుధాకర

1 నాసాంబు. 2 జలపూరము తలఁకు. 3 క్రిందని. 4 దాపుగ. 5 స్థితి. 6 (గడప. 7 వారి. 8 బోరకి.

దహనసలిలగ్రహనక్షత్ర[1]దిగ్భ్యామ్యధికారంబులు దాన కైకొని నడపను శక్ర వైవస్వతవరుణధనాధ్యక్షపదంబులుఁ దనసొమ్ములై [2]యుండను గామక్రోధమద ప్రముఖంబులు తనపంపు [3]సేసి వర్తింపను నభ్యర్థించిన నట్ల యొసఁగి బిసరుహాసనుండు నిజలోకంబున కరిగిన. 21

ఛ. తలఁకి నిలింపు లందఱు పితామహుఁ గానఁగఁ బోయి దేవ నీ
వలన వరంబు లిట్లు గని వాలినదైత్యుఁడు మమ్ము నింక నే
కొలఁదుల నైఁచునే కరము గొందలపెట్టక యెట్లు గావునం
దలఁపు మొకింత శాత్రవవధంబువిధంబును లోకనాయకా. 22

వ. అనినం బరమేష్ఠి వారి నుపలక్షించి. 23

చ. అసుర తపంబుపేర్మి యిటు లారయ వచ్చిన నెమ్మె యి న్వరం
బొసఁగక పోవరాదు వినుఁ డున్నతిమై నిటమీఁద వాఁడు న
నయ్యసదృశనిష్ఠురక్రియా ఫల మనార్యముగా భుజియించుఁ బుణ్యము మె
ల్ల సమసిపోవఁగాఁ జెడు బలం బడఁ విష్ణుపరాక్రమంబునన్. 24

క. అంతఁ గనోపుఁ డెట్లయినం [4]దత్యూర్జితప్రవృత్తి నావుడుఁ జని రా
బృందారకు లసురయుఁ దెం, పొందినవర మట్లు వడసి యుప్పొంగుమదిన్. 25

సీ. అమరేంద్రు భంగించి హవ్యవాహను గాసిచేసి యంతకుని నిర్జించి నిరృతి
దండించి వరుణుని గండడఁగించి సమీరు మర్దించి కుబేరుఁ జెఱచి
యీశాను నొత్తి ఫణీశులఁ ద్రొక్కి సాధ్యుల నొంచి సిద్ధుల నుక్కడఁచి
వసువుల నుక్కించి వారిజాప్తుని యేపు మాపి యశ్వినులయాటోప ముడిపి

తే. గరుడగంధర్వఖేచరవరులఁ బెక్కు, గతులఁ గారించి యప్సరోగణము నేలి
యధికు లగుతాపసుల నెల్ల నతకరించి, యఖిలలోకాధిపత్యంబు నందె నంత.

ఉ. భ్రష్టత నొంది దేవతలు బామరి దుగ్ధపయోధిమధ్యవి
స్పష్టభుజంగశయ్యను సుభావ [5]సమీహితను ష్టి నొప్పు శ్రీ
శ్లిష్టవిధాయి విష్ణు జగదీశ్వరు నార్తశరణ్యు సత్కృపా
దృష్టిసమగ్రుఁ జేరిరి ప్రదీప్తపరాక్రమచక్రశోభితున్. 27

తే. చేరి దైన్యంబుతోఁ దమచెడ్డచేటు, లన్నియును విన్నవించి లోకాధినాథ
యజుఁడు మొద లగుసర్వభూతావళికిని, నిక్క మెవ్వరు శరణంబు నీవు దక్క.

క. దైతేయుపఱచుబాముల, కేతెఱఁగున నోర్వఁ జాల మింక నీయడుగుల్
ప్రీతిం గొలుచుచు నుండెద, మాతల [6]నీవెట్టు లుంచె దటుసూడు దయన్. 29

క. దితిసూనుఁ దునిమి మఱియును, దితిజకులము పీఁచమడఁచు [7]తేఁకువ మదిఁ బూ
నిత యేని మమ్ము నేలుట, సత మగు నమ్మెయికిఁ గరుణ సమకొలుపఁ గదే. 30

---

1 దిగ్భ్యామ్యాది. 2 నడపను. 3 సేయను. 4 దగఁ దత్పూర్జితవృత్తి. 5 సమీహిత. 6 నెట్లతనొ చూచు మాదయ తోడఁ. 7 తెగువను.

వ. అని యభ్యర్థించినఁ బాంచజన్యధరుండు సురవరులదెసం [1]బ్రసాద సుముఖుండై

శా. మీమీసంపదలుం బదంబులును నెమ్మిన్ గ్రమ్మనం గ్రమ్మఱం
గా మీసొమ్మగు నెమ్మనంబునఁ గలంకల్ మానుఁ డింకన్ సమ
స్తామర్త్యోత్తములున్ భవద్రిపుఁడు నేఁ డస్మద్భుజాభోగిపీ
తాసూలాసుసమీరుఁడై పడఁగఁ బూర్ణానందతం జూడుఁడా. 32

క. ఇదె పోయెదఁ జిత్రజయా,భ్యుదయము నొందెదఁ ద్రిలోకములకు [2]సుభద్రం
బొదవించెద నని యప్పుడ, కదలి కరరుహాకరణాదికాకర్మఠుఁడై. 33

విష్ణుదేవుఁడు నృసింహావతారంబున హిరణ్యకశిపుం జంపుట.

సీ. స్కంధవిధూననస్ఖలితసటాసమీరమున ఖేచరవిమానములు దూల
దంష్ట్రాసముద్ధూతదహనచ్ఛటానిహతంబున [3]దిగ్వివరంబు లెరియఁ
గ్రోధతరంగితఘోరనిశ్వాసవేగమునఁ బాథోధి పూరములు గలఁగ
దర్పసంభృతమహోదగ్రహుంకార ఘోషమున బ్రహ్మాండోదరములు వగులఁ

తే. గలుషనేత్రకనీనికా [4]కపిలరోచు
లరుణ [5]శశిభృన్మరీచుల నాక్రమింప
నపుడు నరసింహమూర్తి యొప్పారఁ దాల్చి
విభుఁడు దైతేయునెదుర నావిర్భవించె. 34

వ. అట్టిదారుణరూపంబు నాలోకించి యాలోకకంటకుండు కంటకితాంగుఁ డగుచు
భయవిస్మయరసంబుల మునింగియుఁ గలంగక [6]యనేకదనుజభటసహాయుండై
యెదిర్చినం గార్చిచ్చు మృగంబులం బొదువుభంగిఁ [7]బ్రిదిలిపోనీక పట్టి యిట్ట
లంబగుబలంబున. 35

మ. గరుడత్త్రోటికఠోరఘోరనఖనిర్ఘాతంబులు వైరిపే
రుర ముగ్రోద్ధతిఁ జీరి నెత్తురులు [8]సర్వోర్వీనభోదిక్తటీ
పరిణాహంబుల నెల్ల వెల్లిగొనఁ బైపైఁ జల్లి [9]ప్రేవుంబోదుల్
గర మాటోపముమై నతండు పోరి నాకర్షించె హర్షించుచున్. 36

వ. ఇట్లు శత్రువధం బాపాదించిన. 37

క. శితనారసింహనఖరా, హతదైత్యమహాప[10]హారంబునఁ ద
ర్పితయయ్యె ననఁగఁ బరిశాం,తత [11]బొందెఁ ద్రిలోక[12]పీడ తత్క్షణమాత్రన్.

క. సురలును మునులును ముదమున నరసింహు వసహ్యా[13]రంహు నానావిధవా
క్పరిణతిఁ బ్రణుతించుచు ని, ర్భరభక్తిప్రణతికరణపరులై రర్థిన్. 39

వ. అయ్యాదిదేవుం డట్లు దేవపదంబులు ప్రతిష్ఠించి యుంచెం గాలాంతరంబున

---

1 ప్రసాద. 2 సుశుభదం. 3 దిగ్వదనంబు 4 కటిశ. 5 రోచిమరీచుల; నేత్రమరీచుల. 6 యనుచర 7 వగిదిఁ. 8 వర్వోర్విరంబయిం. 9 ప్రేవుల్ గదుమ. 10 సూప. 11 బొంగెఁ. 12 త్రితి. 18 శౌర్య.

హిరణ్యకశిపు [1]సుతుమనుమం డగువిరోచనతనయుండు బలి యనువాఁడు బలి యుండై బలసూదనసంపద యాక్రమించిన. 40

వామనావతారంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పుట.

తే. అదితి నిజపుత్రహితముగా నాదిదేవు, [2]వరదు విష్ణువుగుఱిచి దుష్కరతపంబు
సేయుటయు మెచ్చియాపుణ్యశీలకుదయ,మయ్యె వామనాకారుఁడై యవ్విభుండు.

వ. ఇట్లుదయించి యింద్రానుజుం డితం డుపేంద్రుం డనఁ బరగి బ్రహ్మచారివేషం బున నధ్యయనంబు సేయుచుండ నక్కాలంబున బలిదైత్యుండు నిత్యం బగు విష్ణుభజనతాత్పర్యంబును [3]నార్య స్తవనీయం బగుదానశీలత్వంబును ననాకులం బగుధర్మాచరణంబునుం దనకు నైజంబులై వెలయ నశ్వమేధం బొనరింప నుపక్ర మించిన. 42

క. ఆతనిపాలికి నర్థి, త్వాతిశయము దోఁప నంబుజాక్షుఁడు దైత్య
వ్రాతభయదవిక్రముఁడు స, నాతనవైభవుఁడు వంచనం జనుదెంచెన్. 43

వ. అవ్విధంబు ప్రాజ్ఞులు [4]సూచింపక యున్న యెఱింగియు. 44

చ. హరి యఖిలైకదాతపరమాద్భుతలక్ష్మికి ధాము మున్న ద
ధ్వరమున నర్థియై [5]యడుగ ధన్యుఁడఁ బుణ్యుఁ డగణ్యవస్తుసం
భరణుఁడ నేన యంచుఁ దనభావమునం బ్రియమందె దానవే
శ్వరు నడిగెం బదత్రితయసమ్మితధాత్రి యతండు వేడుకన్. 45

వ. విరోచనతనయుండును బహుమానప్రదావకలనంబునం దనమనోరథపూరణం బాచరించిన నవటుకుమారుండు. 46

తే. ఇనునిఁ దనమౌళిరత్నంబు నిద్ధహార, తరళరత్నంబు గటిసూత్రపరిధిమధ్య
రత్నమును నూపురాగ్రవిరాజమాన,రత్నమునుఁ జేయుచునుఁ బ్రవర్ధనముబొందె.

వ. ఇట్లు విక్రమమాణుం డైనయాత్రివిక్రమువిక్రమంబునకు లంపక [6]విప్రజిత్తి యశ్వ [7]శిరుండు శ్వపతియు,శంకుండు శంకుకర్ణుండు పుష్కరుండు నికుంభుండు బాష్కలుండు గగనప్రియుండు[8]సమ్మతుండు శరభుండు బృహత్కీర్తి మహాజిహ్వుండు శంబరుండు విక్షురుండు[9] వేత్రుండు నింద్రతాపనుండు వాతాపి యసిరోముండు పులోముండు వైశికుండు కాలదమనుండు కరాళుండు రాహువు మొదలుగాఁ గలయసురముఖ్యులు కూర్మకుక్కుట బకమకరసృగాలబిడాలాద్యనేకవికృతవ క్త్రంబులు బహుబాహుచరణమస్తకంబులుం గలవికటకాయులునగు రాక్షసు లతోడంగూడఁ బరిఘుపట్టిసప్రాసకృపాణ ప్రముఖప్రహారణంబులు వాల్చి యత నిఁజిక్కవఱచుటకై యొక్కట కడంగి పొడిచినఁ బదజానుకూర్పరకరతలాహ తుల నందఱం దూలించి యవ్విశ్వరూపధరుండు విశ్వంబు నాక్రమించి.. 48

1 పాత్రుం. 2 వరదు విష్ణుగుఱించి. 3 భవ్య. 4 సూచింపన్నట యన్నట మున్నట. 5 యాయ్యెఁగడు.
6 విప్రచిత్తి. 7 శంకుండు. 8 సంహారుండు. 9 వృత్రుండు.

క. అవలీల నసురనాయకు, నవఘానితుఁ జేసి త్రిభువనాధీశ్వరవై
భవ మొసఁగె నింద్రునకు ముని, నివహంబులు ప్రస్తుతింప నిఖిలము నలరన్.
వ. వామనావతారం బాకర్ణించి తింక జామ[1]దగ్న్యనవతారంబుఁ జెప్పెద వినుము.

—— పరశురామావతారంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పుట. ——

శా. అత్రిప్రోద్భవుఁ డద్భుతాత్ముఁడు త్రిలోకారాధనీయుండు ద
త్తాత్రేయుం డనుసంయమీంద్రుఁడు సరోజాక్షావతారంబ యు
ద్ధాత్రిం దొల్లి సమస్తధర్మములు విధ్వస్తంబులై పోయినం
జిత్రైశ్వర్యముపేర్మిఁ గ్రమ్మఱఁ బ్రతిష్ఠించెన్ మునిశ్లాఘ్యుఁడై. 51

మ. అతనిం బుణ్యయశోవిజృంభితుఁ[2]గృపైకాయత్తచిత్తాబ్జుఁడుం
గృతవీర్యాత్మజుఁడై నయర్జునుఁడు భక్తిం గొల్చి తేజస్సము
న్నతదోస్తంభసహస్రమున్ సకల[3]గోత్రామండలైకాధిక
[4]ర్తృతయున్ యోగ్యవిభూతియున్ బడసి యుద్దీపించె[5]దీప్రస్థితిన్. 52

సీ. జమదగ్నిసుతుఁ డగ్నిసదృశతేజుఁడు రాముఁడై జనియించి విశ్వాత్ముఁ డాద్యుఁ
డాకార్తవీర్యు[6]నహార్యధైర్యుని ననేకాత్మజబంధుసహాయు ఘనుని
నాజిలోఁ దొడరి యుత్తేజితపరశుధారాముఖంబు నతిరౌద్రభంగిఁ
దునుమాడి యాతనిఁ దొడరి పారావారపరివేష్టితాఖిలధరణిఁ గలుగు
తే. నరపతుల నెల్ల వసుధ నిరువదొక్క-మాటు ఖండించి నెత్తురుమడువులయందు
నిలిపి కోపంబు మాని యస్ఖలితనియతి, నశ్వమేధయాగంబు రమ్యముగఁ జేసె.
వ. అమ్మహాధ్వరంబునందు. 54

మ. అమితస్వర్ణమణిప్రతానము లసంఖ్యస్యందనాశ్వేభగో
సముదాయంబు లగణ్యధాన్యగృహవాసస్తల్పదాసీసమూ
హము[7]లత్యుత్తమయోగ్యభూసురుల కుద్యద్భక్తితో నిచ్చె దా
నముగా నాదివదాన్యుఁ డితఁ డని తన్ వర్ణింపఁ ద్రైలోక్యమున్. 55

వ. మఱియుఁ గశ్యపమునీంద్రునకు నఖిలక్షోణియు [8]మఖదక్షిణగా నొసంగి కృష్ణా
జినోత్తరీయుండు జటామకుటమండలియు నై మహేంద్రపర్వతంబునందు సర్వ
లోకహితార్థంబు నేఁడును దపంబు సేయుచున్నవాఁ డట్టిజామదగ్న్యజనన
[9]వ్యాపారంబులు నివృత్తంబైనయనంతరంబ. 56

—— శ్రీరామావతారక్రమంబు సంక్షేపరూపంబునం జెప్పుట, ——

క. ఇరువదినాలవ త్రేతను, హరి దశరథభూమిపతికి నాత్మవిభూతి
స్ఫురణము చతురంశములుగ,[10]విరచించి జనించె భువనవిప్లవహృతికిన్ 57

1 దగ్నిరామా; దగ్న్య. 2 కృపాయత్తై, క. 3 గోపా. 4 పాద్భుతము. 5 దీవ్రప్రస్తుతిన్. 6 నహాత్రబాహుని. 7 లత్యంతము. 8 మఖ. 9 వ్యాసకంబులు. 10 విరచించెను భువనరక్ష విభవప్రీతిన్.

వ. ఆన్నాలుగుమూర్తులయందు నగ్రజుండు. 58

మ. అమలాంభోజదళాక్షుఁ డక్షయఘనశ్యామాంగుఁ డాజానుదీ
ర్ఘమహాబాహుఁడు సంహతోరుకఠినోరస్కుండు సింహో[1]రువి
క్రముఁ డద్భుతశౌర్యధైర్యకలనాకల్యుండు కళ్యాణధీ
రమణీయుండు వెలింగె రాముఁడు గుణారాముండు భూమండలిన్. 59

ఉ. శైశవకేళియంద తనసత్త్వము లోకము ప్రస్తుతింపఁగాఁ
గౌశికుఁ డస్త్రకోటి యొసఁగంగఁ బ్రదీప్తత నొంది తన్మనః
క్లేశకరుల్ సుబాహుఁ డనుకిల్బిషరాత్రిచరుల్ ససైన్యుఁ గీ
నాశునిఁ జేర్చి పేర్చు జననాథతనూజుఁ డజేయుఁడై యనిన్. 60

క. వైదేహకన్య పురరిపు,కోదండధ్వంసశుల్క గోరి యతనిచే
త్రోదయిత యయ్యె సాక్షా, చ్ఛ్రీదేవి యయోనిజాత సీత యనంగాన్. 61

చ. అనుపమానూత్నయౌవనమునంద పితృప్రియకారియై విభుం
డనుజుఁడు ధర్మపత్నియు నిజానుగమం బొనరింపఁ గాననం
బునఁ బదునాలుగేఁడులు తపోనియతిన్ వసియించి దేవతా
మునిజనరక్షణక్రియ లమోఘముగా నొనరించె నన్నియున్. 62

క. ఖరు మారీచునిఁ గూల్చుట, విరాధునిఁ గబంధుశాపవిచ్యుతిలాభ
స్ఫురితులఁ జేయుట యాదిగఁ, బరగినయవి తద్వనాంతపర్యట[2]నవిధుల్. 63

తే. భూరిబలసత్త్వమున నెందుఁ బొగడుగనిన, వాలివధియించిసుగ్రీవువానరేంద్ర
పదవియం దుంచె నద్దేవుఁ డుదధిలోన, నిలిపె[3]సేతువు నాశ్చర్యమొలయఁ బేర్మి.

వ. మఱియు నాత్మదారహరణదురితాపరాధి యైనవాని నహీనతపోవిభవలబ్ధ
ప్రభావు దేవాసురయక్షరక్షోభుజగగంధర్వాది సకలభూతదుర్జయు నపరిమితదను
జకోటిసహస్రపరివారు దారుణబాహువీర్యసముగ్రు దశగ్రీవు నుగ్రసమరంబున
సమయించె నివి యమ్మహాత్ముని విక్రమంబులు తదీయానుజు లగులక్ష్మణాదు లిం
ద్రజిల్లవణాదిసురవిరోధుల వధియించి రిట్టిమహిమచేత నత్యంతమహితుండై
యతం డయోధ్యాపురంబున నభిషేకంబు నొంది దశాశ్వమేధావభృథస్నానశిర
స్కుండై మహాతపస్వు లగుభూసురులకు గోసువర్ణగజరథతురగగ్రామకన్యా
దాసదాసీగృహాదిదానంబులవలన నతిసమృద్ధిగావించి సమ్యదిక్ప్రజాకల్పనంబునం
బరమధర్మంబు వడసె నాతనిరాజ్యంబునందు. 65

సీ. విషశస్త్రజలవహ్నివిమతతస్కరబాధ లొంద వెన్నఁడు భర్త లువిదలందు
నతివలు పతులందు నవిలంఘితాచారు లమరువర్ణంబులు నాశ్రమములు
నాత్మీయధర్మమునం దనాలస్యతఁ దనరారుఁ బ్రాణిజాతముల కెల్ల

1 పు. 2 నంబుల్. 3 సేతువాశ్చర్యమైపెలయ.

నొలయ దకాలమృత్యుభయంబు దెవ్వరికి కలఁకలు [1]కఱవులు గలుగ వెపుడు

తే. నఖిలజనులు [2]ననేకవర్షాయుషులు స, హస్ర[3]సంతానయుతులు సహస్రవిధులు
నగుచు [4]మోదింతు రచట లే వకృతదంభ, దర్పకార్పణ్యలోభాద్యధర్మగతులు.

క. మునులును సురలును వేడుక, మనుజులలోఁ గలసి మెలసి మనుచుండుదు రెం
దును గుడువుఁడు గట్టుఁడు గొనుఁ, డనుమాటలు వినఁగవచ్చు నఖిలక్షోణిన్.

క. పదివేలును బదినూఱులు, నొదవిన లెక్క యగునేఁడు లుర్వీస్థలిపైఁ
ద్రిదశహితార్థముగ నిలిచి, పదపడి రఘువిభుఁడు నిత్యపదవిం బొందెన్. 68

వ. రామావతారానంతరం బనంతవిభవుం డగులక్ష్మీవిభుండు యాదవరామత్వం
బును గృష్ణత్వంబు నొందె నందుఁ బ్రలంబముష్టికమైందద్వివిదవధంబును నరిష్ట
కేశికువలయాపీడచాణూరకంసధ్వంసనంబును మురనరకశిశుపాలకాలయవనసా
ల్వపౌండ్రహననంబును బాణపరాభవంబును మఱియు ననేకదుష్టపార్థివప్రహ
రణకరణోద్యమంబును మొదలయినవి యద్దేవుదివ్యకర్మంబు లింకం గలియుగాం
తంబునఁ గల్క్యాత్మకుండై విష్ణుయశుం డనుపేర నవతరింపంగలవాఁడు. 69

చ. హరియవతారసంకథన మాగమసమ్మిత మాద్యసంయమీ
శ్వరహృదయానుమోదనము సన్మతిఁ బ్రాంజలియై పఠించినం
దిరముగ విన్న నాపదుదధిం దరియించి నరుండు మంగళ
స్ఫురణము లెల్లఁ గాంచి తగఁ బొందుఁ దుదిన్ హరిలోకవాసమున్. 70

వ. అని యుపన్యసించి వైశంపాయనుండు జనమేజయునితోఁ ద్రివిక్రమావతార
శోభితుం డైనవిష్ణుపరాక్రమంబు లింకనుం గీర్తించెద వినుమని యిట్లనియె. 71

దేవదానవులకు జరిగిన తారకామయంబను యుద్ధప్రకారము.

తే. అనఘ కృతయుగంబునందు వృత్రధ్వంస, మయినపిదపఁ దారకామయంబు
నాఁగఁ జెల్లె నొకరణమ్ము దేవతలకు, దానవులకు నధికదారుణముగ. 72

క. అందు సురారులచేతం, గ్రందుగ సురసిద్ధయక్షగంధర్వాదుల్
సందళితదేహులై భీతిం దూలి తలంచి రాదిదేవు ముకుందున్. 73

వ. అట్లు దలంచుటయు నార్తశరణ్యుండు గావున విక్రాంతజగత్త్రయుం డగుత్రివి
క్రముండు విక్రమోత్సుకుండై సజలజలధరశ్యామం బగుదివ్యదేహంబు హే
మాంబరకౌస్తుభ[5]హారంబుల మాణిక్యముకుటంబున దేదీప్యమానంబై సకలధా
తుమయం బగుసమున్నతాంజనశైలంబు శ్రేణిసేయఁ జక్రశార్ఙ్గగదాఖడ్గశం
ఖంబులు సాకారంబులై పరివేష్టింపఁ జంద్రసూర్య[6]చక్రంబును మందరమహీధ
రాక్షంబును మేరుగిరికూబరంబును ననంతరజ్జుసంబంధంబును దారకాకుసుమపరి
కీర్ణంబును గరుడధ్వజవిభ్రాజితంబును నగు భువనరూపస్యందనంబు నధిరోహించి

1 కఱువులు. 2 సహస్ర. 3 సంఖ్యసుపుత్ర పౌత్రాదులగుచు. 4 సవని. 5 హారము. 6 రథాంగంబును.

యాకాశంబున నాకౌకసులయాలోకనంబులకు నభిగమ్యుండైనఁ గృతాంజలు
లై వారు జయ జగన్నాథ జయ జనార్దన జయ హృషీకేశ జయ సర్వభూతేశ్వర
యనునివి [1]యాది యగు వివిధస్తోత్రకీర్తనంబులు మున్నుగాఁ గీర్తనం[2]బొనర్చి
దివిజవరులు తమకునైనభయంబులు విన్నవించినఁ బ్రసన్నుండై మధురగంభీర
భాషణంబులనవ్విభుండు వారి కభయం బిచ్చి తద్విరోధుల వధియించుటకుఁ
బ్రతిజ్ఞ జేసిన. 74

తే. సత్యసంధుఁడైనచక్రాయుధునిపూన్కి యమృత మర్థిఁ గనినయట్లు గాంచి
దివిజవరులు మున్ను దిగులుసొచ్చినమనంబులు కలంక దేఱి పురికొనంగ. 75

వ. సమరోద్యుక్తులై రాసమయంబున. 76

దేవతలు రాక్షసులమీఁద యుద్ధసన్నద్ధులై వెడలుట.

చ. వనజహితుండు దీప్తవిభవంబున నొప్పె నశేషదిక్కులుం
దనరెఁ బ్రసన్నలై పరమతాపసవర్యులు వేల్వ హవ్యవా
హనుఁడు ప్రదక్షిణార్చి నెలకొనెఁ గరం బనుకూలవర్తియై
యనిలుఁ డెలర్చె నిర్జరుల కయ్యెడుశత్రుజయంబు దెల్పుచున్. 77

వ. అట్టికళ్యాణనిమిత్తంబులకుఁ జిత్తంబుల నుత్సాహంబు లొదవఁ బొదలుచు వసు
రుద్రాదిత్యమరుదశ్వివిశ్వేసాధ్యులుసపరివారులయి పురుహూతపురోభాగంబున
కరుగుదెంచి రతండును బిశంగహయసహస్రయుక్తంబును [3]సముద్దీప్తాశనిధ్వజ
విరాజితంబును దేజోవిరాజితార్కమండలంబును బ్రచండమారుతమనోజవంబు
నుసువిహితత్రిదశమనోరథంబును నగు తనరథంబు మాతలిసారథికంబై పార్శ్వం
బునం బొలుపారఁ బ్రబలవలాహకమాలికాపరివృతంబై విద్యుదింద్రాయుధా
లంకృతం బైనయభ్రమాతంగంబు నెక్కి యుక్కుమీఱి వేయిగన్నులుం గన్న
కౌతుకంబునం బ్రతివికాసం బునొందు నస్పందవిభవంబునఁ బ్రభూతభిదురపా
ణియై భాసిల్లె నతనికెలంకులం బిఱుందనుం గఠోరదండహస్తుండును గాలమృ
త్యుపహాయుండును సకరుంతవ్యాధిపరివారుండును నగుపరేతపతియు సకలసా
గరభోగిప్రకరపరివృతుండై సుజాతముక్తాప్రకరకతభూషణంబుల భూషితం బగు
దేహంబుతోఁ బాశప్రకరంబు కరంబున నమర వరుణుండును యక్షరాక్షసులు
గొల్లు గొలువ శంఖపద్మాదినిధు లిరుదెసల నిలువఁ బుష్పకాధిరోహణంబున
మెఱసి మహాగదకేలం గ్రాల నుల్లసిల్లు సాక్షాత్త్రిలోచనుండపోలెఁ ద్రిలోచన
సఖుండును నఖండగర్వంబునం దనర్చిరి తక్కినదిక్పాలురుం దమతమపరివారంబు
లతో నాత్మీయవాహనంబులు మహనీయంబులుగా నొప్పిరి సప్తతురంగరయత
రంగితాకారంబై యనూరుసారథ్యవిస్ఫారం బైనతేరితోడ వారిరుహమిత్రుండును
విచిత్రగతిత్వరితంబగు [4]సితాశ్వంబుల శాశ్వతం బగునమందస్యందనంబునఁ

1 మొదలుగా. 2 దర్పణం. 3 సముద్రిక్తాశ. 4. శ్వేతా; శితా.

జందనసుందరం బగుశరీరం బేపారం దారాపరివారుండై నీహార[1]ప్రసారణకరుండును సురసైన్యమధ్యం బలంకరించిరి పరిస్ఫుటఫణాచక్రంబు లెసంగఁ జక్రిప్రభువులు ప్రభూతదంష్ట్రాలశస్త్రులై దుర్విషహవిషానలజ్వాలాజాలంబుల నంబరంబు వొదువ దనుజభయదం బగునాటోపంబు వాటించిరి శైలేంద్రులు సాంద్రపాషాణతరువర్షంబు లమర్షంబునం బగఱపైఁ గురియువారై నేర్చి రిట్లు సుసంఘటితసన్నాహంబగువివిధవ్యూహంబుగ్గైకొని కన్నాఁకై వెస్నుండు వేవురువిభాకరులునుం బదివేవురు ప్రళయమహాపావకులును ప్రోవుగట్టినట్టి పగిదిం దేజఃప్రతాపంబులు విపక్షదురధిక్షేపంబులై యేపార దీపించె నంతనింతయు నెఱింగి యక్కడ. 78

మయుఁడు మొదలగు రాక్షసులు దేవతలమీఁద యుద్ధసన్నద్ధులై వెడలుట.

తే. పిఱిఁగిపోయి క్రమ్మఱ నొకవిష్ణుఁ జేతఁ, బట్టి పోటొగ్గి వచ్చెద రిట్టి దివిజు
లయిన [2]నేమిదియుం జూత మనుచు దితిజు, లఖలసైన్యంబుఁ దగ నేకముఖము సేసి.

వ. నిర్భరోత్సాహంబున నడపి రట్టియెడ. 80

మ. విలసచ్చక్రచతుష్కమై ఘనతరద్వీపిత్వచావేష్టనో
జ్జ్వలమై కిష్కుచతుశ్శతత్రితయవిస్తారాఢ్యమై రెండువే
లెలువుల్పూనిన కాంచనోన్నతరథం బింపెక్కఁగా నెక్కి యు
త్కలుఁడై యేఁగె మయుండు సైన్యమున కేకస్వామి యాతం డనన్. 81

చ. ఇనుమునఁ జేసినం బొలుచు నెన్మిది[3]గండులతేరు వేయు పెం
పెనసినగర్దభంబులు వహింపఁగఁ గ్రోశము విప్పు గల్గి సా
ధనచయకోటి యొప్పఁగ సుపగ్ర[4]తరధ్వజ మభ్రభాగచుం
బిని యయి క్రాలఁగాఁ జనియెఁ దితివిదూరుఁడు దారుఁ డాజికిన్. 82

క. గదఁబూంచిపట్టి మహోగ్ర, క్కదలఁగఁ ద్రొక్కుచును నడచెఁ గాల్నడ[5]తోఁ బెం
[6]పొదవ విరోచనుఁడు సమ, భ్యుదిత[7]శిఖర మగు[8]చరిష్ణుభూధరము క్రియన్.

తే. వేయిగుఱ్ఱముల్ పూనిన వెడఁదయరద, మర్థితో నెక్కి రిపుకోటి నదరఁ జేయఁ
జాలుకడఁక హయగ్రీవుఁ డాలమునకు, నరిగెఁ దనుఁ జూచి దనుజులు హర్షమొంద.

క. వేసేతులనిడు పగుబా, ణాసనము గుణస్వనోగ్రమగునట్లుగ ను
ల్లాసంబునఁ ద్రిప్పుచు ఘో, రాసురుఁడు వరాహుఁ డొప్పె నఖిలధ్వజినిన్. 85

క. [9]విక్షురుఁడు క్రోధవహన, ప్రక్షురణోగ్రాక్షుఁ డగుచుఁ బటురథవేగ
ప్రక్షుభితక్షితి యగుగతి, వీక్షింపఁగ విస్మయముగ వెస నని కమరెన్. 86

క. అష్టాదశగజరభసా, క్లిష్టం బగురథముమీఁదఁ గేలఁ గడిఁదివి
ల్లిష్టమునఁ బట్టి మెఱసెన్, దష్ట యనిష్టభట[10]మథనతత్పరశక్తిన్. 87

1 ప్రహరణ. 2 మేమెదిరినఁ 3 గండ్లగు. 4 పతాకనభోగ్ర. 5 మొనతో. 6 పొదలి. 7 శిరంబగు, 8 వరిష్ఠ; పటిష్ఠ. 9 వృక్షురుఁడు. 10 దమన.

తే. శ్వేతుఁ డనఁగ విశృంఖలశ్వేతహరుల, యరదమున విప్రచిత్తికి నాత్మజుండు
శ్వేతరత్నవిభూషణశ్వేతవసన, లసితుఁడై శ్వేతగిరిమాడ్కి నెసఁగెఁ జూడ.
క. బలిసూనుఁ డరిష్టుం డను, బలియుఁడు బలవద్గజేంద్రపరికల్పన యు
జ్జ్వలయై యొప్పఁగ నార్చుచుఁ, బొలుపారె సతోయజలదపోతంబు క్రియన్.
తే. కడిఁదియసుర [1]బాణుండును గడఁగి మేఘ, వాహ మభినవగమననిర్వాహలీల
మెఱయునట్లుగఁ జూపుచు[2] మెఱసె నైన్య,మధ్యమునఁ దుల్యుఁడై [3]వియన్మధ్యరవికి.
క. లంబాభరణంబులతో, లంబుఁడు దానాతిభరవిలంబితగమన
స్తంబేరమంబు నెక్కె బ, లంబులకుం దిలకమయ్యె లలితవిభూతిన్. 91
తే. సైంహికేయుండు దీప్తోరుసింహవక్త్రుఁ, డహితబలముల మ్రింగుదు ననువిధమునఁ
జెలఁగి సెలవులునాకుచు జిహ్వ తార, నేత్రముల రౌద్రరసరేఖ నిర్వహించె.
వ. మఱియు ననేకు లనేకవాహనంబులతోడ ననేకాయుధహస్తులై నడచి రిట్లు
గూడినదానవానీకంబు సురపతాకినికి నభిముఖంబుగా మోహరించెం బ్రవర్తిత
తూర్యఘోషభీషణసంకులంబు లగునబ్బలంబులు రెండును బ్రళయమారు
తోద్ధూతతరంగధ్వనిభీకరంబు లగురత్నాకరంబు లొండొంటిం దార్కొనుతె
ఱంగునఁ గదియ నడచె నాసమయంబునఁ బూర్వాధిష్ఠితం బగురథంబు డిగ్గి. 93

—● త్రివిక్రమదేవుండు గరుడవాహనారూఢుండై దేవతలకు సహాయం బగుట. ●—

సీ. పసిఁడికెందగడు పైఁబఱపినయట్లు దిక్కులఁ బఱుకాంతి పైకొలుపువాని
ముందట నెఱసంజ మొలపించుచం చుదష్టోరగమణిదీప్తి నొప్పువానిఁ
బ్రళయాగ్నిశిఖలు పైఁ బ్రసరించు క్రోధసంరక్తవిలోచనప్రభలవాని
నిఖిలాండములు నొక్కనెగవున దాఁటంగఁ గలయద్భుతోగ్రవేగంబువాని
ఆ. వైనతేయు నింద్రవజ్రావమానన, చండశౌర్యు నెక్కి చక్రశార్ఙ్గ
గదలు దాల్చి కడిమిఁ గడఁగె సర్వాభయ, ప్రదుఁడు శ్రీవిభుండు బవరమునకు.
వ. అద్దేవునకుం దలకడచి పాకశాసనుండు లోనగులోకపాలురు సకలసురగణం
బులం గొని దనుజనివహంబులం దలపడిన నసురలు నసహ్యరంహస్సంపాతంబున
నిలింపులం గైకొనక [4]తఱిమిన. 95
తే. కరులు కరులును హరులును హరులు నరద
ములు నరదములుఁ గాల్బలములునుఁ గాలు
బలముఁ దాఁకంగఁ గయ్య మగ్గలికఁ [5]బేర్చె
రెండు[6]మొనలకు నతిరౌద్రరేఖ బెరయ. 96
మ. పరిఘప్రాసశరాసిశక్తిముసల[7]ప్రవ్యగ్రశస్త్రౌఘని
ర్భరనిర్భిన్నశరీరులై దితిసుతవ్రాతంబుచే దివ్యులుౕ

1 కేశారుఁడు ఘనకిశోర. 2 ఁథిరిగి. 3 కనష్టధ్య. 4 తఱిమిన. 5 బరఁగ. 6 మొనలురు 7 ప్రాయోగ్ర.

సురసంఘాతముచేత దానవులు నస్తోకంబులై నెత్తురుల్
దొరఁగం బుష్పితకింశుకో[1]జ్జ్వలత విద్యోతించి రేకాకృతిన్. 97

వ. తదనంతరంబ. 98

ఉ. ఏపున దానవుల్ మిగిలి యెందును వేలుపుమూఁకఁ గ్రూరమా
యాపరికీర్ణపాశనిచయంబులఁ గట్టినఁ జేతులాయుధ
[2]వ్యాపృతి దక్కి సంఘములు ప్రవర్తనశూన్యత నొంద వాహముల్
[3]ప్రోవఁబడ నెల్లవారలు బ్రభూతభయార్తిఁ గలంగి [4]రయ్యెడన్. 99

ఉ. అంతయుఁ జూచి గోత్రభిదుఁ డాత్మవిభూతిఁ దదీయమాయ పెం
పంతయు [5]మాన్పి యంధతమసాంబకపంక్తుల నంబరక్షితి
ప్రాంతము లెల్లఁ గప్పుటయు నన్యులఁ దమ్మును గానలేక వి
భ్రాంతతఁ బొంది తూలెడువిపక్షులఁ గూల్చిరి పేర్చి నిర్జరుల్. 100

చ. అసురలు పావఁగాఁ గని తదగ్రణి యైనమయుండు రోషసం
ప్రసవకఠోరనేత్రశిఖి పర్వఁగ నౌర్వనిచేతసృష్టమై
యొసఁగెడుమాయ నప్పు డెలయించినఁ బుట్టె యుగాంతసంభృత
ప్రసభకృశానుతుల్య మగుపావకసంచయ మద్భుతోద్ధతిన్. 101

ఉ. ఆతీవ్రానలు పేర్మి వాసవతమిస్రాస్త్రప్రభావంబు ని
ర్ధూతంబై చెడ నంతఁ బోక యది యెందుం దానరై పర్వి స
ర్వాతంకంబుగఁ బ్రేల్చఁగాఁ దొడఁగె దేవానీకముల్ దానవ
వ్రాతంబుల్ సెలఁగెం గలంగి విబుధు ల్వార్ధీశ్వరుం జేరినన్. 102

వ. [6]దివస్పతి యయ్యాపదకుం బ్రతీకారం బవ్వరుణు [7]నడుగుటయు నతం డిట్లనియె.

సీ. విను మౌర్వుఁ డనుమహాముని తొల్లి బ్రహ్మచర్యవ్రతనిష్ఠుఁడై యధికతపము
కడుదీర్ఘకాలంబు నడపంగ జగములకెంతయు భర మైనఋషులు సురలు
నాతనిపాలికి నరుగుదెంచిరి హిరణ్యకశిపుఁ డాదిగా నసురతతియుఁ
జనుదెంచె నట్లు గూడినవారలందఱు నమ్మహాత్మునితోడ ననఘ యిట్లు

తే. నీవు పిన్నప్రాయంబున నెఱయ బ్రహ్మ, చారివై నిష్ఠ సలుపంగ సకలకులముఁ
జెడదె విచ్ఛిన్నమూలమై సిద్ధమునులు, వినవె పత్నీసమేతులై కనిరి సుతుల. 104

క. అలజడియె కాక నీకీ, నిలుకడ నొకమేలు గలదె నిజము వినుము మా
పలుకులు సంతతిఁ బడయుం, డలకొను మనుటయు నతండు దరహాసముతోన్. 105

వ. వారల నందఱం గలయంగనుంగొని యిట్లనియె. 106

తే. బ్రహ్మయోనిసంజాతుఁడై బ్రహ్మవిద్య, నలవరించుచు బ్రహ్మంబు నాత్మఁ జూచు
బ్రాహ్మణుఁడు బ్రహ్మచారియై పరగవలదె, బ్రహ్మ యైనఁ జాలు నెయట్టిభవ్యుఁ గలఁప.

1 జ్వలితలతా. 2 వ్యాపృతి. 3 పావఁబడ నెల్లవారలు ప్రభూత; పోవఁబ. 4 రమ్మెయిన్. 5 నీఱుచేసి. 6 దివపతి.
7 నడుగ.

వ. వేదాధ్యయనయజన[1]ప్రజాసముత్పాదనంబులనుమూఁడు తెఱంగులునుఋణత్రయ
మోక్షణోపాయంబులై గృహస్థునకుం బాల్పడినవి యేను వనస్థులమై యున్నా
రము నిరాహారులు పవనజలాదిభోజనులు [2]నశ్మకుట్టాశులును దంతోలూఖలు
లుం బంచతపులు నగుట వానప్రస్థధర్మంబు పరమధర్మంబు మాకు బ్రహ్మచర్యం
బు మున్నిడుకొని పరమగతిం బ్రాపింపవలసి యుండు. 108

క. వినుఁడు తపంబును ధర్మం, బును వ్రతములు యోగచర్యములు నిష్ఫలమై
చను బ్రహ్మచర్యనిష్ఠకు, ననుకూలుఁడు గానిఖలున కని రాదిమునుల్. 109

క. తరుణీసంగమ మెక్కడ, యిర వగుయోగదశ యెక్క డెయ్యారికి నే
తెరు వజితేంద్రియుఁ డగుదు, శ్చరితునియోగంబు దంభసంజ్ఞము కాదే. 110

వ. పరమేష్ఠి తనబ్రహ్మచర్యంబు పొలివోవక యుండ మానసు లగునాత్మజుల సృజి
యించె మీరు బ్రహ్మచర్యంబు గాదని నిందించితిరి. సాధువు లయ్యు [3]నసాధు
వులుం బోలె నిట్లు పలుకం దగునె నన్ను సంతతి వడయు మనియెద రేని భవద్వ
చనంబు సేసెద [4]నట సూడుం డని పలికి యతండు. 111

క. తనతపముపేర్మి ననపా, యనిరూఢం బైనకాయ సమురంగ మటతా
లనునందుఁ దొడయొకటి యిడి, గొనకొని మథియించె వినోదకుశలకాంక్షమునన్.

ఔర్వుం డనుమునివలన నౌర్వానలంబు సంభవించినప్రకారము.

వ. అబ్బంగి నరణికరణి మథియింపఁ [5]బడునయ్యూరువువలన నౌర్వుం డనుపేర
[6]నిరింధనుండగునసలుండు తనయుండై జనియించి యాకసంబు దాఁకిన యొఱపుం
టలు దెసలు వొదువ నొండొండ పెరుగుచుం దనతండ్రి యగునౌర్వమహామునిని
యెదురనిలిచి. 113

క. కడు[7]ఁబెల్లగునాఁకలి నా, యొడ లెరియింపంగఁ దొడఁగె నొక్కట జగముల్
[8]పొడిపొడిగా దరికొనియెద, నెడపక యించుక యనుజ్ఞ యిమ్ము మహాత్మా. 114

వ. అనునవసరంబున లోకపితామహుండు సనుదెంచి యూర్వునిచేత నభినందితుం
డై నీపుత్త్రున కాహారంబును నివాసస్థానంబును నొసంగెద జగద్దాహంబునకుఁ
దొడంగక యుండ వారింపు మనిన నతండు దేవా యేను గృతార్థుండ నైతినిబ్బా
లునిదెసఁ త్రైలోక్యనాథుండ వగునీవు భావంబు సదయంబుగా నిలుపుటం
[9]గడవ మే లెయ్యది యట్ల చేయుదు ననుటయు నవ్విశ్వగురుండు. 115

తే. అంబుధిలోన బాడబముఖాకృతి యీతఁడు దాల్చి పెల్చఁ దో
యంబులు గ్రోలుచుండుఁ బ్రళయావధియందు మదీయరౌద్రతే
జంబును దన్నుఁ బొందఁగ నసహ్యసముద్ధతితో సమస్తలో
కంబును [10]సీఱుసేయు నదిగార్యము నావుఁడు నమ్మునీంద్రుఁడున్. 116

1 ప్రజోత్పాదనంబు. 2 అశ్మకుట్టులు; అశ్మకుట్టలు; అశ్మకుంటాశులు. 3 నసాధువులపోలె. 4 నట్లు. 5 గడంగిన. 6 నిరింధనుండగు. 7 జడ్డగు. 8 పాడిపాడి. 9 గడుప 10 నిట్లు.

వ. అవ్విధం[1]బ యొనర్పం గొడుకు నాజ్ఞాపించె నతండును దనతేజంబు లోకబాధ
కంబు గాకుండ నుపసంహరించి సాగరంబునకుం జనియెఁ జతుర్ముఖాదులు తమ
తమ[2]నెలవుల కరిగిరి హిరణ్యకశిపుఁ డౌర్వునిం బూజించి సర్వాంగ ప్రణతుండై.

తే. అజుఁడు నను దెంచి ప్రార్థించునట్టితపము, లోకమున నెవ్వరికిఁ జెల్లు నీక కాక
యేను భవదీయశిష్యుఁడ నెఁరువొందు, నప్పటికి రక్ష యగువిద్య యానతిమ్ము.

వ. అనిన నమ్మహాతపోధనుండు నీవు సర్వభువనజైత్రుండవు మిత్రుండవై నన్నాశ్ర
యించితి గావున మత్పుత్రు చేత నిర్మిత మైన[3]యనింధనాగ్ని రూప యగు విద్య
మాయనీకిచ్చితి సోమ[4]స్పర్శనంబు దక్కం దక్కినయెయ్యవియు దీనికిం బ్రతీకా
రంబులుగావు నీయన్వయంబున జనియించినవారి కెల్లను రిపునిగ్రహంబు వొంది
నయప్పటికి నిది వశగతయై యుండు ననియె నట్లు దైత్యపతివడసినయవ్విశేషం
బిప్పుడు మయప్రయోగంబున నస్మద్బాధకం బైనయది. 119

క. సితకరునిఁ బనుపు మేనును, నతఁడు నయిన నిపుడ దీని నడఁతు మనిన నా
శతమన్యుఁ డధిపతిభా, షితములకుం బ్రీతుఁడై శశిం జూచి తగన్. 120

వ. అవ్విధం బతని కెఱింగించి. 121

సీ. అంభోధిసుతుఁడ వనంతరసోదయంబులకుఁ గర్తవు సర్వభూతములకుఁ
[5]బోషకుండవు సమస్తౌషధీవిభుఁడవు యజ్ఞంబులకుఁ బ్రాణమై తలిర్తు
సుధకు నాధారమై శోభిల్లు దాత్మవై యోగీశ్వరులకు మృత్యువు హరింతు
భూచ్ఛాయ మచ్చగాఁ బోలుపారుతను కాంతిఁ బ్రసరించి తిమిరంబుఁ బరిభవింతు

తే. నీమహత్త్వంబు[6]మునివర్ణనీయ మట్లు, గాన దివిజుల కైనయక్కఱ దొలంగఁ
జేయు మిప్పాకశాసనియు శీతకిరణ, నీకుఁ దోఁపడు ననపుఁడు నెమ్మి నతఁడు. 122

వ. పాకశాసనుశాసనంబు గయికొని దనుజానీకంబుపైఁ గదసి. 123

మ. స్ఫురదాత్మీయమయూఖముల్గలయ [7]నంభోధృత్పృథం బంతయుం
బరగం జేసిన మాసె నౌర్వదహనస్ఫారాకృతిం గ్రాలుదు
ర్భరమాయావిసరంబు దానవులదర్పస్ఫూర్తియుఁ డిందె న
ట్లురుదై యొప్పెడు[8]నేతఁ జేసి విధుఁ డుద్యద్ధాముఁడై వెండియున్. 124

మ. క్షితి యాకాశము దిక్కుల [9]న్దెలివి సూడ్కిం జెందనీకెందు [10]ను
ద్యతసాంద్రోద్ధతిఁ బర్వదుర్విషహనీహారంబుఁ బూరించి భూ
రితరా[11]రాతిబలంబులం బొదివి మూర్ఛిల్లన్ విభేదిల్లఁ గం
పితచేష్టన్ దురుపల్ల విహ్వలదశన్ క్షీతిల్లఁ జేసెన్ వెసన్. 125

క. హిమకరునిపరియుమంచున, భ్రమసి మొదఁగు దైత్యకోటిఁ బాశాభిహతిన్
సమయించె వరుణుఁ డవ్విధ, మమితాద్భుతకారి యయ్యె నాలోకింపన్. 126

---

1 బొనర్పం. 2 నివాసంబులకుం జనిరి. 3 యనింధనాగ్ని; నిరింధనాగ్ని. 4 స్పర్శంబు. 5 బోషకుఁ డవుదు సర్వౌషధీ. 6 మును. 7 నంభోధృత్పృథం. 8 నట్టిచేత. 9 నైలివి. 10 నుద్ధత. 11 హితిబలంబులం.

వ. ఇత్తెఱంగునం బ్రాలేయపాళి ప్రహారణు లైనయయ్యెందు ప్రచేతసులచేత నచేత
నంబైతూలు దైతేయసైన్యవ్రాతంబులఁ జూచి మయుండు క్రమ్మఱ నాత్మీయ
గూనుండఁగుక్రొంచుండు నిర్మించినపార్వతి యనుమాయగీర్వాణులదెసఁ బ్రయో
గించి ప్రచండగండశైలకరాళంబును బ్రబలపవనోద్ధూతపాదపోత్కటకరా
ళంబును బ్రకుపితపంచాస్యవ్యాఘ్ర ఘోర[1]కంధరంబును నగుపర్వతసంచయంబు
సర్వదిశలం బుట్టించిన. 127

ఆ. కోటిరాలు వచ్చి కూలె మ్రాఁకులు వచ్చి, పొదివె సింగములును పులులు వచ్చి
కలఁచె నట్టిభంగి గాసిల్లి రమరులు, మానెఁ జంద్రవరుణమదము పేర్మి. 128

క. తలలు వగిలియును జేతులు, నలిసియుఁ గాళులునుఁదొడలునడుములుఁ బార్శ్వం
బులునొగిలియు వాహనములు,నలుఁగులుఁదుమురయ్యె[2]నులిసెననిమిషబలముల్.

క. సరసిజనాభుఁడు చక్కఁగ, సురనివహమునందు రూపు[3]సాం పెడలనివాఁ
డరిదిగ వెదకినలేఁడు, ప్పురుసునవెంతయును నెడరు వాటిలినతుదిన్. 130

వ అగ్నిమారుతులం బిలిచి విష్ణుండు మీరిమ్మాయ [4]మాయునట్లుగానాత్మీయతీవ్రత
నూపి యేపారుం డని పనిచిన. 131

శా. దీప్తజ్వాలము లోక్కఁపెట్ట దెసలం దీవ్రానుబంధోద్ధత
వ్యాప్తిం బర్వఁగ సర్వదానవబలవ్యాలగ్నుఁడై పేర్చునా
సప్తార్చిన్ బలవంతుఁ జేయుచు నభస్వంతుండు దుర్దాంతుఁడై
సప్తస్కంధములం గదల్చి పొదలెన్ సంపాతచండాకృతిన్. 132

ఉ. ఘోరయుగాంతవహ్నిఁ బటుగోత్రనగావళియెల్ల భస్మసా
త్కారము నొందునట్లు చెడి ధారుణిఁ జూర్ణపుఁబ్రోవు లయ్యె న
మ్మారుతమిత్రు చే రిపులమాయపుఁగొండలు దేవశత్రులున్
భూరిరథాశ్వనాగచయపూర్వముగాఁ బొడిగ్రొంగి పోరిలోన్. 133

వ. ఇట్లు సకలసైన్యంబులు సమసిన మయుండు సవిస్మయుండై తిరిగె దొరలును సై
రింపలేక తొలంగిరి చెలంగి రథాంగధరుఁ గీర్తించుచు నమర్త్యులు సమరజయ
విభాసితులైరి లోకంబులు ప్రమోదమేదురంబులై పొదలె నెందునుం దొంటి
యట్ల మహాధ్వరంబులు ప్రవర్తిల్లెఁ దపోధనులతపంబులు నిర్విఘ్నంబులై తల
కొనియె ధర్మంబును బ్రబలంబై నలుకాలును మోపి నడచె సమ్యక్పరిపాల
నంబు గాంచి భూదేవి భూరిస్థైర్యంబు వడసె వర్ణంబులు నాశ్రమంబులు నిజా
చారంబు లంగీకరించె నంత. 134

ఇంద్రాదిదేవతలతోడఁ గాలనేమియనురాక్షసుఁడు యుద్ధముచేయుట.

సీ. రౌద్రరసస్వభావోద్రేక మంతయు సాకారమై తనరారె ననఁగ
వీరగుణోల్లాసవిభవంబు సర్వంబు నవయవప్రౌఢిఁ గ్రొవ్వలరె ననఁగ

1 కంధరంబు. 2 నలిగి ల. 3 పొంపుచెడని. 4 మాయించు.

గర్వసర్వస్వరేఖాతత్వ మఖిలంబు విగ్రహవ్యాప్తి గావించె ననఁగ
దర్పసంభారదుర్దమవిశేషం బెల్లఁ దను[1]వికాసంబు గైకొనియె ననఁగఁ

ఆ. ప్రళయకాలదహనుప్రతిబింబ మనఁగఁ గృ, తాంతరోషవికృతి కాత్మ యనఁగ
నెగడువాఁడు కాలనేమినా నొకదైత్యుఁ, డపరిభావ్యబలనిరస్తరిపుఁడు. 135

క. శతభుజుఁడు శతశిరస్కుఁడు, శతశిఖరోదగ్రశైలసదృశుఁడు దీప్తా
యతపింగశ్మశ్రు[2]గళా, న్వితనీలశరీరుఁ డుగ్రవీక్షణుఁ డెందున్. 136

వ. వనరుహాసనువలన లబ్ధవరుండు గావున నసురులపరాభవంబునకు నమరులవిజ
యోత్సవంబునకుఁ గరంబు గలుషించి దనుజనాయకుల నందఱ నాశ్వాసించి
పురికొల్పుకొని క్రమ్మఱ సర్వసైన్యంబుల సమకట్టించి యగ్రణియై సురలమీఁద
నెత్తి నడతెంచిన నాదిత్యు లందఱు నత్యంతసంరంభంబున జంభారిపురస్సరుం
డుగాఁ గడంగి రప్పుడు. 137

క. బలియుఁ డగుప్రభావు తమకుం, గలిమిం దలఁకేది రిపులఁ గన్నంతన దై
త్యులు మది నరవాయిగొనక, యలఘుప్రహారణమహోగ్రులై తాఁకుటయున్.

క. ఇరువాఁగునకుం గయ్యము, కర మద్భుతభంగి నమరెఁ గరిహయసుభట
స్ఫురితాంగశకలచయదం, తురమై సంగరధరిత్రి దుస్సంచరగాన్. 139

ఉ. తార విరోచన ప్రభృతిదానవముఖ్యులు దర్పరోషదు
ర్వారసముద్ధతిఁ బటుపరాక్రమకేళి యొనర్పఁ దన్మహో
దారత కోహటింపక శతక్రతుముందట నగ్నిదండభృ
ద్వారిపు లాదిగ్యైనసురవర్యులు గోత్తలచేసి రుక్కునన్. 140

చ. పరిఘనిభిన్నులై ముసలపాటితులై కరవాలకృత్తులై
శరపరికీర్ణులై పరశుసంప్రవిదారితులై గదావిభం
గురులయి తోమరప్రకరకుంఠితులై సమరావనిన్ సురా
సురలు పరస్పరాభిహతి శోణితపూరము నించి రయ్యెడన్. 141

వ. అయ్యవసరంబున. 142

ఉ. కోఱలు గీఁటుచు న్నయనకోణములన్ దహనస్ఫులింగముల్
గాఱఁగ నూర్పులం జదల గాలిని యొక్కట తూల బాహువుల్
నూఱునుజాఁచి మై వెనిచి నూఱుశిరంబులు నూర్ధ్వదిక్తటుల్
దూఱఁగఁ గాలనేమి రణదోహలియై కడఁగెన్ సముద్ధతిన్. 143

వ. ఇట్లు గడంగి చరణజానూరుకటినిపాతంబులం గూర్పరముష్టితలాఘాతంబుల ని
శాతహేతిప్రకరప్రహారంబులం గ్రూరసాయకవిదారణంబులం దరతరంబ బృం
దారకసైన్యబృందంబుల న్బొరివుచ్చుచుఁ దఱిమి యతం డైరావణారూఢుండై
యున్నశతమన్యు నంతంతం గని యట్టహాసంబుతో నాహ్వానంబు నేసి. 144

1 వికారంబు. 2 కచా.

మ. యిదె కంటే సురనాథ నాభుజమునం దేపారెడున్ ఘోరమై
గద నీయాదల వ్రయ్యఁ దాఁకి మెదళుం గ్రమ్మించు నేఁడాదిగాఁ
ద్రిదశేంద్రుం డనుపే రడంచి విజయోద్దీప్తుండనై యేన యే
లుదు సందేహ మొకింతయున్ వలవ దీలోకత్రయీరాజ్యమున్. 145

క. అనుచుం గదియుడు నింద్రుఁడు, ఘనభిదురము వైచె ఘోరకఠినదనుజుఁ ద
ద్ఘనవక్షస్స్థలపాతం, బునఁ గుంఠితధారయయ్యెఁ బొలుపఱి యదియున్. 146

తే. కులనగము లైనవ్రయ్యలై కూలునట్లు, గా నొనర్చునక్కైదు వాకరణిఁ గష్ట
భావ మొంది క్రమ్మఱ వచ్చి పాకశాస, నునికరము సేరె నెంతయుఁ దనుకు సొచ్చి.

సీ. ఆలోన గద [1]పూన్చి యభ్రమాతంగంబు కుంభపీఠంబు వగుల్చి యసుర
మఱియొక్క వ్రేటున మఘువువక్షంబును నొగిలించుటయును నేనుంగుఁ దాను
బీనుంగు లైనట్లు పృథివీస్థలంబునఁ గూలి గోత్రధ్వంసి కొంతవడికిఁ
దనుఁదానె సవరించుకొని గజేంద్రుని డిగవిడిచి నెమ్మనమున వెగడుఁ గదురఁ

తే. బాఱెఁ గరియును నొకభంగి[2] బ్రతికి విగత,[3] శోయముగు శోయదమునకుఁ దోయనంగ
మదవిహీనమై యచ్చోన కదలకుండె, నస్తనిర్ఘరకృతి యగు నద్రివోలె. 148

వ. ఇట్లు మహేంద్రు మర్దించి యమ్ముఖంబున నమ్మహాదైత్యుండు. 149

క. ఫణిపాశము ద్రెంచి ధను, ర్గుణనిస్వన [4]మడర వాఁడికోలలఁ దనువున్
వ్రణితిగ నొనర్చి వరుణుని, రణకర్మోద్యమమునకుఁ బరాఙ్ముఖుఁ జేసెన్. 150

వ. మఱియును. 151

క. పరిఘమున నురము శిరమును, బఱియు నగుంచి ధనదు మూర్ఛపాలువఱచి కి
న్నరకోటిఁ బఱపి యాతని, సిరిగొడన నిధిచయంబుఁ జేకొనియె వడిన్. 152

వ. తదనంతరంబ. 153

*సీ. మెచ్చక యెదురైనమృత్యువు నెడ ద్రొక్కి క్రొవ్వాఁడికోఱలు [5]ద్రవ్వరాచి
కింకలో [6]జంకించి కిన్నరగణముల పొంకంబు సెడఁ గొంకువోవ నడిచి
మదురువుగొనిమాఱుమలయు కారెనుఁబోతు[7]నొడిసి కొమ్ములుపట్టి మడఁగద్రొబ్బి
మండెడుపటుకాలదండంబు చేతులఁ బిసికి వేఁడిమి యార్చి బెండుచేసి

తే. [8]పిఱికిప్రాణులఁ బొరిగొనుబిరుదుమగఁడ
వగుదు నీవని యందంద మొగముమీఁదఁ
జప్పటలు వెట్టి యాతఁడు జమునిలావుఁ
జేవయును బొల్లగాఁ గాకు చేసి విడిచె. 154

వ. ఇత్తెఱంగున లోకపాలురుం దూలినఁ దక్కినవేల్పులు కన్నవారు కన్న తెరువు
నం బఱచిరి కాలనేమియుఁ దత్పదంబు లాక్రమింపఁ దగినయధికారులం బనిచి.

1 పూంచి. 2 బ్రదికి. 3 శోయదంబునకుం దన్నఁ. 4 మెఱఁగ. 5 ద్రవ్వరాల్చి. 6 జంకించు. 7 వడసి.
7 పెద. * ఇంచుకమార్పుతో నీపద్యము నృసింహపురాణములో రెండవయాశ్వాసమున 119 వ పద్యముగ నున్నది.

శా. స్వర్గద్వారము గాయుదీవ్రకరు నుత్పాటించి తారాగణా
తర్గామిం దుహినాంశుఁ ద్రోచి త్రిజగత్సంసేవ్యు హవ్యాశనుఁ
దార్గత్యన్వితుఁ జేసి వారినెలపుల్ దాన్నై తదీయక్రియా
సర్గంబుల్ దనసొమ్ముగాఁ గొనియె నాశ్చర్యోగ్రవీర్యంబునన్.　　156

వ. మఱియునుం [1]బ్రభావబంధురుం డగుట [2]ననిలస్కంధంబులు నూర్ధ్వభువనబంధంబులు నతనియధీనంబు లయ్యె సకల[3]సాగరశిలోచ్చయసమేత యగుభూతధాత్రియు నతనిచేతికి వచ్చి తచ్ఛంకశాసనంబున నిలిచె నప్సరోగంధర్వాదులుం దదీయసేవావృత్తంబ యూఁదిరి దేవతలు చెడిపోయి పలుచోట్లం బడియుండి రివ్విధంబునుం గనియును విష్ణుండు వానికిం గాలపరిపాకం బగుట యపేక్షించి యూరకుండె నట్లు సర్వపదేశ్వరుండై యసురేశ్వరుం డయ్యసురవంశంబు ప్రశంసనం బొనర్ప దర్పవిభవంబున శోభిల్లె.　　157

కాలనేమి విష్ణుదేవునిమీఁద యుద్ధసన్నద్ధుఁడై పోవుట.

చ. ఉపయును ధర్మముల్ శ్రుతము సత్యము లక్ష్మియు నాఁగ నెందుఁ జెం
పమరెడువిష్ణుసంశ్రితము లైదు దెఱంగులు దన్నుఁ జేరమిన్
సమధికరోషతన్ సకలసైన్యసమేతముగాఁ బరాక్రమో
ద్యమ మెసఁగం గడంగెఁ గమలాక్షునిమీఁద జయాభిలాషియై.　　158

వ. అప్పుడు.　　159

తే. దైత్యవంశనాశము మదిఁ దలఁచుచున్న, యాదిదేవుని విష్ణు ననంతుఁ గాంచి
కలఁగు డెందముతోడ నక్కాలనేమి, యిట్లనియె నతఁడాదిగా నెల్లవినఁగ.　　160

సీ. ఏకార్ణవంబున నెవ్వఁడు మధుకైటభు లనువారి గీటడంచె
దితిజవంశమునకుఁ [4]దేపయైనహిరణ్యకశిపు నెవ్వఁడు నఖాగ్రములఁ జీరె
ననిమిషారణి యైనయదితిగర్భంబున [5]ననలాభుఁడై యెవ్వఁ డవతరించె
బలియుఁడై యెవ్వఁడు బలిఁ గట్టి తనమూఁడువిక్రమంబుల లోక మాక్రమించె
తే. నసురకామినీనేత్రతోయములు గురిసి, యంబుదద్యుతిఁ ద్రిదశసస్యంబుఁ బ్రోచు
నెవ్వఁ డవ్విష్ణుఁ డతఁడునాకిచట నబ్బెఁ, బగయడంగింపఁగను[6]బుట్టిభాగ్యఫలము.

మ. ఘనకల్పాంతపతంగబింబసమచక్రం బాజిఁ బ్రేరేఁచుచుం
దునిమెం బల్వుర నస్మదన్వయుల నీదోర్దర్పధుర్యుండు నేఁ
డును దైత్యాబ్ధులఁ గ్రోల నౌర్వశిఖియాటోపంబునం బేర్చునీ
తనియయ్యస్త్రము యింతకంటెను నిమిత్తం బెద్ది వైరాప్తికిన్.　　162

క. జాత్యంతరములఁ బొందుచుఁ, గృత్యం బొకఁ డెఱుఁగఁ డితఁడు గీర్వాణగణ
ప్రీత్యర్థము దైత్యాన్వయ, మృత్యువయి యెసఁగు నొప్పుమికి మితిగలదే.　　163

1 ప్రతాప. 2 నిజ. 3 జలధి. 4 దవ్వు. 5 నసుజాతుఁడై. 6 పుణ్యఫలము గంటి.

వ. వైకుంఠుం డనంతుండు విష్ణుం డనుపేళ్లు గలిగించుకొను జెల్లనదియ కాదె కావు
న నియ్యపరాధంబు లన్నింటికి ఫలం బనుభవింపఁ గలవాఁడై నాబారిం బడియె
నిన్నారాయణు వధియించి పూర్వులఋణంబు నీఁగెదం గాదేని మత్సాయకదళి
తదేహుండై యుత్సాహంబు విడిచి యితండు నన్ను శరణంబుసొచ్చి ప్రణమిల్లె
డు నదియును మహనీయంబగు ననిపలుకుచుం గలహార్థియై కదియునెడఁ దద్భాషి
తంబు లాకర్ణించి గోకర్ణశయనుండు నయనారవిందంబులు మందస్మితవికాసంబున
నుద్వృత్తంబులుగా నాసద్వృత్తవిహీనుం జూచి యిట్లనియె. 164

తే. క్రొవ్వి యివ్విధమున [1]నీవు గొన్నికాఱు, లఱచినంతన నీచేత నగునె యొకటి
యాడినట్ల చేయనివాని నకట పురుషుఁ, డండ్రె రజ్జులాడు నేసూరుఁ డైనవాఁడు.

ఉ. దానవకీట నీవటు పితామహుఁ డిచ్చినయీగి నమ్మి దు
ర్మానఘనుండవై సదవమాన మొనర్చితి దాని కంతకుం
బో నినుఁ దొంటిదానవులపోకన పుచ్చి నిలింపులన్ యథా
స్థానములందు నిల్పెద ముదంబునఁ దాపసకోటి మెచ్చఁగన్. 166

వ. అనినం గినిసి విబుధవిరోధి క్రోధద్విగుణారుణరోచు లగులోచనంబులం బుండ
రీకలోచనుం దప్పక చూచి [2]బాహాశతంబునం బృథగ్విధంబులైనయాయుధంబు
లన్నియుంబూన్చిమయతారవిప్రచిత్తిప్రభృతిదైత్యులాత్మీయప్రహరణపాణులై
తోడం దఱుమం దఱికిం జొచ్చి పొడివినం గులక్షోణీధరంబు[3]పోలిక నక్షోభ్యుం
డై యాసమరవిచక్షణుండు నిలుచుటయుం గని సైరింపక. 167

ఆ. కాలనేమి యేచి కాలదండమువోని, ఘోరగద యమర్చి దారుణంపు
హాస మెసఁగ నుఱక యడరి గరుత్మంతు, గుఱిచి వీచి వైచెఁ గ్రూరభంగి. 168

క. హరి చూచి వెఱఁగువడ [4]న, ప్పరుషప్రహరణము వచ్చి పక్షీంద్రుని ని
బ్బరముగఁ దాఁకిన వడఁకెం, బోరి నాతఁడు వజ్రనిహతభూధరము[5]క్రియన్. 169

చ. కరుణఁ దదీయదుర్భరము గ్రక్కున మాన్పి జవంబు సత్త్వవి
స్ఫురణముఁ దొంటికంటెనుఁ బ్రభూతముగా నొనరించి దేవుఁ డు
ద్ధురుఁ డగుశత్రుఁ జంపుటకు దోహలియై రభసోగ్రభంగి నా
గరుడనితోడఁ గూడ నిజకాయము వర్ధనమొందఁ జేసినన్. 170

శా. బాహువ్యాప్తి యశేషదిగ్భరితమై భాసిల్లె వక్షస్స్థల
వ్యూహా[6]క్రాంతి నిరుద్ధమయ్యె గగనం బూర్ధ్వంబు మూర్ధాగ్రస
న్నాహవ్యాహతిఁ దూలె నంఘ్రి[7]యుగముల్ సర్వోర్వియుం జెందె సం
గ్రాహంబుల్ సురశత్రు లుద్గతభయక్షోభార్తులై [8]రెల్లెడన్. 171

ఉ. క్రమ్మఱ విశ్వవిక్రమణకర్మ మితండు [9]దొడంగె నొక్కొ చో
ద్యమ్మిది యంచు వేల్పులును దాపసులుం బరమేశ సత్కృపా

1 నిల్చుడు. 2 బాహు. 3 పోలికి. 4 నప్పరవు. 5 గతిన్. 6 క్రాంత. 7 మహిమన్. 8 రద్భుతులన్. 9 దొణంగె.

ర్ధి మ్మగుచూడ్కిఁ జూడు మము దైత్యవిఘాతన మాచరింపు లో
క మ్మఖిలంబు గావు మని గాఢమతిం [1]బ్రణుతించి రవ్విభున్. 172

విష్ణుదేవుండు చక్రాయుధముచేతఁ గాలనేమిం జంపుట.

వ. అమ్మహాప్రభావుండు భవ్యం బగునిజతేజంబునం బ్రత్యర్థితేజంబు తిరోహితంబు సేయుచుఁగల్పాంతసహస్రకరమండలప్రచండంబును దుస్సహాసహస్రా[2]రోపేతంబును విమతసహస్రమేదోరుధిరదిగ్ధంబును సకలచరాచరభూతభయావహోత్సేకంబును సమస్తవినతజనాభయప్రదానదుర్గర్వితంబును సర్వభువనపూజితంబును సాక్షాత్పరమేష్ఠి[3]సృష్టంబును నపరిభావ్యప్రభాపటలదుర్దర్శనంబును నగుసుదర్శనచక్రంబు కరంబున నమర్చి. 173

మ. సురవిద్వేషియుఁ సరోషపరుషస్ఫూర్తిం బ్రయోగింప న
ప్పరమాస్త్రంబు ప్రశస్తమై చని వెసన్ బాహావనం బంతయు
స్మరియం జేసి శిరంబు లెల్లఁ దునుమన్ మ్రోడై తదీయాంగ మ
చ్చెరువారం దనతోంటినిల్కడన నిల్చెం గొంతసేఁ పద్దివిన్. 174

మ. వినతాసూనుఁడు దాని సైఁపక మహావిస్తీర్ణముల్ గాఁగ గ్ర
క్కున తెక్కల్ ప్రసరించి వాయుసమసంక్షోభంబునం బాఱి తాఁ
కినఁ దద్వక్షము [4]తాఁకునన్ విఱిగి సంక్షీణాసుఁడై కూలె దై
త్యుని[5]దేహంబు ధరిత్రి గ్రక్కదల వాతోద్ధూత[6]మేఘాకృతిన్. 175

వ. ఇట్లు కాలనేమి కాలగోచరుం [7]డగుటయుఁ దక్కిన ప్రధానదైత్యులవ్విశ్వరూపు విశ్వవ్యాప్తివలన నెందునుం బోవనేరక క్రొల్పులికోల్పులం జిక్కినజింకల[8]తెఱంగున భ్రమసియున్నవారున్న చోటన యడంగ యొదుఁగ నమ్మహాబాహుండు బాహుబలం బమర నమితవిక్రమంబు లగుచక్రగదాఖడ్గంబులం దదీయదేహంబులు వ్రయ్యను జదియను దునియనుం జేసి ధరణిం దొరంగించెఁ బెరయసురులు నవ్విధంబునఁ బొడవడంగి రిబ్భంగిం బారకామయం బనుపేరియద్దారుణసంగ్రామంబు నివృత్తం బగుటయు విజయవిభాసి యగునవ్వాసవానుజు నభినందింప నరవిందాసనుండు సిద్ధసంయమిసమేతుం డై చనుదెంచి సబహుమానంబుగా నిట్లనియె. 176

తే. సురలభంగించి సన్మునీశ్వరుల కెగ్గు, చేసి త్రైలోక్యమును గాసి[9]సేయుచుండు
నాత్మ నన్నునుఁ జీరికినైనఁ గొనఁడు, దనుజుఁ డింతటివార తత్సహచరులును.

ఉ. ఈయసురేంద్రు గూల్చుటకు నీవొకరుండును దక్క లేఁడు నా
రాయణ మూఁడులోకముల నన్యుఁడు వేల్పుల[10]యుక్కణొట్టు ఘో
డాయతశక్తిమైఁ బెఱికి తప్రతిఘాతవిభూతి నెన్నఁడుం
బాయకయుండ నిచ్చఁ గడుభవ్యునిఁ జేసితి దేవతావిభున్. 178

1 వినుతించి. 2 రఘారంబును. 3 శ్రేష్ఠంబును. 4 నె పోటీనం దిరిగి. 5 కాయంబు; మొండెంబు. 6 భూజాళికిన్. 7 డయినఁ. 8 విధంబున. 9 సేన సెందు. 10 యక్కడోటు.

ఉ. ఈవిధ మేను మెచ్చి నిను నిష్టవరంబులచేఁ బ్రకామసం
భావితుఁ జేయఁగోరి యిటు పన్నుగ వచ్చితి [1]నిచ్చమైఁ ద్రిలో
కీవరదుండ వీవు పరికింపఁగ నీకొకవాంఛితంబు ల
క్ష్మీవర యెందు లేమి గని సిగ్గునఁ బొందె మదాత్మ యిచ్చటన్. 179

క. నినుఁ జూడఁ గోరి యున్నా, రనఘా మల్లోకవాసు లగుమునివరు ల
వ్వినుతాచారులు ధన్యతఁ, దనరు [2]తెఱఁగొనర్ప వలయుఁ దద్దయుఁ గరుణన్

వ. కావున నస్మదీయస్థానంబునకు నాతోడన యరుగుదె మ్మనినఁ బరమేష్ఠివాక్యం
బునకు నియ్యకొని విష్ణుండు జిష్ణుప్రముఖు లగుదివ్యులం జూచి యిట్లనియె.

మ. అమరారాతు లనేకు లీరణమునం దస్మన్మహాచక్రవి
క్రమగర్వంబునఁ గాలనేమిమునుగాఁ గాలాంతముం బొందిరే
క్రమమో తప్పిరి రావణుల్ బలియు లోకం బింక నిశ్శంకతో
సముదీర్ణం బగుఁగాక యెల్లవిధులన్ సంప్రాప్తసైజస్థితిన్. 182

తే. లోకపాలురు దమతమలోకములన, తొంటియైశ్వర్యములు నిత్యధుర్యమహిమ
ముల్లసిల్లంగఁ గైకొని యుండువారు, గాత యాత్మీయు లానందఘనతఁ [3]బొంద.

క. క్రమమున హవ్యముఁ గవ్యము, నమర పితృప్రీతిసేయ ననఘుసుమ్లై య
జ్ఞములు ప్రవర్తిల్లఁగ ధ, ర్మము పాదలి చరించుగాత మహి నలు[4]కాలన్.

మ. కుటిలాచారులు దైత్యు లెప్పుడును మీకుం గీడుగావింప ను
త్కటరంధ్రంబులు వేచి యుండుదురు నిక్కం బెమ్మెయిన్ వారి న
మ్ముట కర్తవ్యము గాదు సాత్త్వికమతు ల్ముగ్ధాత్మకుల్ మీర [5]లో
క్కటియు న్నేరరు మాయ నేమఱకుఁ డేకర్జంబులందుం దగన్. 185

వ. ఏను బోయివచ్చెద నని యానతిచ్చి యప్పరమేశ్వరుండు పరమేష్ఠి పురస్సరుండై
తోడ్కొనిపోవం దదావాసంబునకుం జని యందు. 186

క. ప్రాతస్సవనాహుతు లగు, వైతానికవహ్ను లిద్ధవైభవమునఁ బ్ర
స్ఫీతంబులుగా నొప్పుమ, హాతాపసవరుల సంయతాత్ములఁ గనియెన్. 187

వ. కని యమ్మహితాధ్వరంబులఁ దనకు హితంబులుగాఁ గల్పితంబు లగుభాగంబు
లభినందింపుచు నయ్యింద్రానుజుం డమ్మునీంద్రులకుఁ బ్రత్యేకంబ యభివాద
నంబు నేసి త్రేతాగ్నులకుం బ్రదక్షిణించి సద్యోహుతాజ్యసౌరభోద్దామంబు
లగుతదగ్రిమధూమంబు లుపాఘ్రాణింపుచు ఖచితమాణిక్యజాలంబులగుకనకచ
షాలంబుల నుజ్జ్వలరూపంబు లగుసమున్నతయూపంబు లాలోకింపుచు విస్తారిత
మనోమోదంబు లగువేదనినాదంబు లాకర్ణింపుచు బ్రహ్మలోకంబు గలయం
గ్రుమ్మరుసమయంబున 188

1 మెచ్చితిం. 2 తెఱం గాచరింపు తద్దయు. 3 బొంగ. 4 వాప్పట. 6 లొక్కట యెన్నండును.

క. యజమానులు ఋత్విజులును, [1]యజనసమేతు లయియున్ననిమిషులుఁ బ్రహ్మో
దజదాత్ములగుచు నవ్వి, శ్వజగద్విభు నధిగమించి సముదితభక్తిన్. 189

తే. అర్ఘ్య మర్పించి ప్రాంజలు లై మహాత్మ, క్రతువులకు నెల్ల నగ్రపూజితుఁడ వీవు
నీవు లేనిసంయమములు నిష్ఫలములు, వేదవిహితంబు లగుసర్వవిధులు నీవ

చ. దనుజవిభంజనార్థముగ దారుణయుద్ధ మొనర్చ నీవు వో
యిన నఖిలక్రియా[2]తతియు నే మటువాయఁగఁ బెట్టి నిన్నె చిం
తన మొనరించుచుండితిమి ధన్యుల మైతిమి నేఁడు నీజయం
బునఁ బరమేశ మాకొలువు మోదమెలర్పఁగఁ గైకొనం దగున్. 191

వ. అనిన వారియాలాపంబు లాలించి యభ్యర్చనంబు లాదరించి [3]యండజం బ్రత్యే
కపరిగ్రహంబున ననుగ్రహించి యద్దేవుం డాదిదేవుం డటఁ బితామహునకుం
బ్రణమిల్లి వీడ్కొని తదీయలోకంబు వెలువడి తనకుం బురాణసంశ్రయం బగు
దుగ్ధసాగరంబున కరిగి. 192

మ. ఇనచంద్రద్యుతికోటికిం జొరఁగరాం కెల్లప్పు [4]డాత్మావధా
వనసామగ్రిన తేజరిల్లుచు నజస్వారాజులం దొట్టి యె
వ్వనికిన్ దుర్గమమై నపుణ్యపదవిన్ వైకుంఠనామంబు న
ద్ధి నధిష్ఠించి యనంతరంబ పరమోద్దీప్తస్వరూపంబునన్. 193

నారాయణుండు యోగనిద్రాపరాయణుండై యుండుట.

ఉ. వేయుశిరంబు లొప్పఁ బది [5]వేలుకరంబు లెలర్ప నొప్పి నా
రాయణుఁ డాద్య మైన తనయంచితతల్పముఁ జెంది పెక్కువేల్
హాయనముల్ పరిభ్రమణ మందుల నొందినడప్పిమాన్ప భ
ద్రాయితసుప్తిఁ గోరి కనుదమ్ముల[6]దోయి యొకింత మోడ్చినన్. 194

మ. మును గల్పాంతమునందు విచ్చలవిడిన్ మోదంబు [7]వఱిల్లఁగాఁ
దనుఁ బాటించి [8]విలోపభోగమహిమన్ ధన్యాత్మయై విశ్వమో
హననాఁ బ్రాజ్ఞులచేతఁ గీర్తనలు నిండారంగఁ గన్పట్టి ని
ద్ర నెటెం జెందెఁ దదీయభావము సముద్యద్దివ్యయోగాకృతిన్. 195

వ. ఇవ్విధంబున నిద్రితాత్ముండై యద్దేవుండు. 196

ఉ. ఈతఁడు నిత్యసుప్తుఁ డని యిచ్చఁ దలంపఁగఁ గొంత చేతఁ డు
ద్యోతితసత్త్వబోధుఁ డని యూహ మొనర్పఁగఁ గొంత చేతఁ డు
ద్ధూతవికారుఁ డిట్టిఁ డనఁ [9]దోఁచెడువాఁ డనఁ గొంత యచ్యుతుం
డాతతలీల [10]చూపె దనుజారులకున్ భరమయ్యె నాత్మలన్. 197

---

1 యజనసమన్వితులునై న యయ్యనిమిషులున్, బ్రజనితముదాతులై వి,శ్వ. 2 వితతి. 3 యండజేం. 4 డు న్నాత్మభా
వనతేజోమహిమన్. 5 వేలభుజంబు. 6 దోయొకయింత. 7 శంఖిల్లఁగాఁ. 8 చిరోప. 9 దోఁచునెవాఁ నొకకొంద. 10 చూపె.

సీ. ఘర్మాంతమున సుప్తి గై కొని యతఁడు ప్రమోదింపఁ బర్జన్యుఁ డాదరమునఁ
[1]బుష్కలావర్తకంబులు [2]లోనుగాఁగ సర్వవలాహకంబులఁ బనిచి జగము
నాప్లావితము సేయు[3]నప్పుడు వర్తిల్లు నుడుగు యజ్ఞాదిమహోత్సవములు
మేఘాపగమమున మేల్కనఁగా సర్వకల్యాణములు సమగ్రతఁ దలిర్పఁ

తే. బతిఁ బతివ్రత యనిశంబుఁ బరిచరించు, నట్లువిభు నిచ్చ యెఱిఁగి యిట్లనుసరించు
చుండు నయ్యోగనిద్ర యన్యుల కశక్య, నిష్ఠ కల్పంబు లిటు లోలి నిద్రసలుప.

వ. ఒక్కొక్క కారణంబున నాఖిలదర్పు లగుదానవులవలన భువనంబులకు నుపద్రవం
బులు దనికినం బలరుదివిజులదుస్థ్సితి యెఱింగి యయ్యాదిపురుషుండు గర
ణీయానురూపంబు లగు(రూపంబుల) నవతారంబు లంగీకరించి జగన్మంగళంబు
నిర్వహించు నని యిట్లు వైశంపాయనుండు విష్ణుమూలప్రకృతియుఁ దదీయా
వతారకారణంబులు జనమేజయునకు సవిస్తరంబుగాఁ దెలిపినవిధంబు. 199

శా. లోకస్తుత్యచరిత్ర నిత్యకరుణా[4]లోలన్మనస్సూత్ర య
స్తోకశ్రీతులితామరేంద్ర జనచక్షుఃపూర్ణిమాచంద్ర దా
నాకల్పోజ్జ్వలహస్తపద్మ శశిచూడాధీన ధీసద్మ స
ర్వాకారస్ఫుటబాహువిక్రమనికామాప్తోదయ[5]ప్రక్రమా. 200

క. ధీరసకలార్థిలోకా, ధార జితవికార సుకృత[6]ధారలసితస
ద్ధారాదుర్ధిననిర్మషి, తారిద్యుతిభార నిత్యహర్షస్మేరా. 201

మాలిని. వితతవినయవిద్యా విప్రధర్మాత్తవిద్యా
జితసకలసపత్నశ్రీక సమ్యగ్వివేకా
మతివిభవసు హేంద్రామాత్య సౌజన్యనిత్యా
చతురచతురుపాయా [7]సప్తసత్త్వైకయుక్తా. 202

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయయొజ్జయనామధేయ
ప్రణీతంబైన శ్రీహరివంశంబునం బూర్వభాగంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

1 పుష్కలావర్తాద్యములు. 2 లోనుగాఁగల బలువలాహకకోటి. 3 నప్పుడు త్రి. 4 లంబస్వశ్యనూతన్యాత్ర. 5 ప్ర
యా. 6 ధారాయితస; ధారయుతలస; ధారాకృతిశా. 7 సత్వసత్వైక.

పూర్వభాగము-పంచమాశ్వాసము.

క. ధరణీసంభృతగృహ
మేధివ్రత విభ్రమోహనితవిష్ణుకథా
మాధుర్యబహువిధశ్రుతి
సాధితచాతుర్య వేమజనపతివర్యా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పినట్లు విశ్వంబునకుం బరాయణుం డగునారాయణుండు దుగ్ధసాగరంబున విముగ్ధయోగనిద్రావశుండై నివసింపఁ గ్రమంబునఁ గృతత్రేతాహ్వయంబు లగుయుగంబులు రెండును [1]గడచనఁ దృతీయయుగావసానం బగు[2]కాలదిఁ బ్రజాభారపీడితయై పృథివి [3]యాక్రోశింప [4]ననుక్రోశవశంబునం బొంది బృందారకులు శతానందున కెఱింగించి యతని మున్నిడికొని. 2

తే. నాగశయనీయశయను మహానందు నాది, దేవు భువనపావను [5]సుధీభావనీయుఁ
బ్రకటమధురవాక్యంబులఁ బ్రస్తుతింప, నల్ల నాలించి మేల్కని యచ్యుతుండు.

ఉ. తెల్లనితమ్మిరేకులకుఁ దియ్యపునెచ్చెలులైనకన్నులం
జల్లనిచూపు చూచి యిటు సంగతులై చనుదెంచినారు మీ
రెల్లను లోకముల్ శుభసమేతములే యసురాధముల్ ప్రవ
ర్తిల్లరుగా సమస్తజగతీపరిపీడ యొనర్పఁ గ్రమ్మఱన్. 4

వ. అని యానతిచ్చినఁ గమలసంభవుం డవ్విభునియగ్రభాగంబున ఫాలభాగవిరచితాంజలియై యిట్లనియె. 5

సీ. అవధరింపుము ధాత్రియం దెప్పు డెందును రాజు లన్యోన్యవైరములు దక్కి
పాటియు సత్యంబు పాటించి యాఱవపా లప్పనముగొని ప్రజలమనిచి
యర్థంబు తగఁగ నుపార్జించి బంధుమిత్రామాత్యభృత్యజనాభివృద్ధి
గావించి సతతయాగంబుల దేవభూదేవపితృప్రీతి యావహించి

తే. యధికధార్మికు లగుట వర్ణాశ్రమంబు, లాత్మధర్మముల్ దప్పక యాచరింప
నెల్లవారునుఁ గడు నాయువెక్కు పగయుఁ, దెవులుఁ జావు లేకున్నారు దేవదేవ.

ఉ. ఏనగరంబు చూచిన నరేంద్రులకున్ బహులక్షకోటిసం
ఖ్యానము లయ్యెఁ గుంజరహయాదులు మర్త్యులకెల్లఁ జెప్పు సం

1 గడచి తృతీయ. 2 కాలంది. 3 యాక్రోశించి. 4 నాశోక. 5 శుద్ధి.

తానపరంపరల్ జనపదంబు లొకంట నొకంట వేనవే
లైనవి యూళ్లు లిట్లమరె నాదియుగంబును బోలె సర్వమున్. 7

వ. దానం జేసి భూదేవి మహాభారంబున నైరణ దొఱంగి యచల యయ్యును జల
నంబు నొంది యార్తయై యాక్రందించె నివ్విధం బరసి ధర్మలోపంబు గాకుండఁ
బార్థివకులం బుపసంహృతంబు సేయవలయు [1]నీవు విజయంబు సేసి మేరుశిఖరం
బునం గొలువుండి మమ్ము నంపఱం దగిన తెఱంగులకు నియోగించుట లెస్స య
నిన నబ్జాసనువిజ్ఞాపనంబు విని దివ్యశయనంబువలన నుత్థితుండై. 8

సీ. ఇందిరతొడలపై నింపారఁ జాఁచినయడుగులు మణిపీఠియం దమర్చి
యొక్కింత సడిలినయుత్తంసదామకం బభినవంబుగ మాలి నలవరించి
కౌస్తుభోజ్జ్వలపదకంబునఁ బెనఁగొన్న చారుహారములులి చక్కఁ జేసి
కటిమీఁద జాఱినకనకసూత్రంబుతోఁ బీతాంబరముదిండు బిగియఁదిగిచి
తే. శంఖచక్రగదాభయస్ఫారచిహ్న, ములు గ్రమంబున శ్రీహస్తముల వహించి
యోగనిద్రాంతలీల యిట్లొప్ప నిలిచె, దేవదేవుఁడు దివిజులదృష్టి యలర. 9

వ. నిలిచి తత్సమయసేవానురూపంబుగాఁ జొడసూపి యాయితంబై యున్నవిన
తాతనయు వినమితస్కంధంబు బంధురోత్సాహంబున నారోహణంబు సేసి విష్వ
క్సేనాదిగణముఖ్యుల కోలాహలశబ్దంబులు మునులజయజయాశీర్వాదరావం
బులును దిగ్వివరపూరకంబై చెలంగ ననేకశతసహస్రసంఖ్యంబు లగుసురవిమా
నంబులచేత సేవ్యమానుం డగుచు గ్రహతారకాసంచార[2]పూరితం బగుసనాత
నమార్గంబు నిజగమనానుగ్రహంబున నతిమాత్రపవిత్రంబుగా ముహూర్తమా
త్రంబున నరిగి యవ్విభుండు. 10

ఉ. మేరువు గాంచె సంతతసమీహితఖేలనమోదితాప్సరో
భీరువు కందరాంతరనివేశమధూత్కటసిద్ధగీతికా
చారువు నిత్యసేవనరసవ్యసనభ్రమదబ్ధిబంధుమం
దారువు దివ్య[3]నామయుతదారువు సౌరభవర్ణ మేరువున్. 11

వ. కని యందఱు నాత్మీయంబు లగుయానంబులు డిగ్గం దానును వైనతేయునివలన
నవతరణం బొనర్చి. 12

సీ. అమ్మహాశైలంబునందు మీఁదటినెత్తమున విశ్వకర్మచే మును విచిత్ర
రచనానిరూఢనిర్మాణమై కామగామిని యనఁ గామదోహిని యనంగఁ
గామరూపిణి యనఁగాఁ బెక్కువినుతుల వెలసినసభయందు వేలువేల
యుచితంబుగాఁ బెట్టియున్న పీఠములలో నున్నతాసనము దా నొంది విష్ణుఁ
తే. డబ్జజాదుల నందఱ నానుపూర్వి, నుండ నియమింప నొప్పెఁ బేరోలగంబు
యక్షగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరోర, గాదులును వచ్చి కొలిచి రయ్యాదిదేవు. 13

1 మీరు. 2 పూరకంబగు. 3 కామవ్రత.

తే. ఆయెడను భూమిదేవి యార్తయైన, మూర్తి ధరియించి యెంతయు నార్తిదోఁప
నచటి కేతెంచె నిఖిలసురాళిచూడ్కి, గములు నంతంతఁ దనమీఁదఁ గడలుకొనఁగ.

క. అక్కాంత దప్పి గని కడు, వెక్కసపడి పలుకుసభ్యవితతులపలుకుల్
దిక్కూలంకషనినదం, బక్కజమై యెసఁగె వెన్నుఁ డాకర్ణింపన్. 14

వ. అంత వాయుదేవుం డక్కలకలం బంతయుఁ గేలెత్తి వారించి వసుంధరం జూచి నీయాగమనకార్యం బంతయు విన్నపంబు సేయుమనినం గృతాంజలియై యాజగద్ధారిణి యుదారధీరస్వరంబున నిట్లనియె. 15

ప్రజాభారపీడితయైన భూదేవి తనమనఃక్లేశంబు విష్ణున కెఱింగించుట.

క. ఈపురుషోత్తమదేవుఁడు, నీపరమేష్ఠియును వేల్పు లిందఱు వినఁగా
నాపాటెల్లం దగ వి, జ్ఞాపన మొనరింతు వినుఁడు సభ్యులు గరుణన్. 16

వ. ఏను జగత్కర్తచేతం జరాచరభూతధారణం బధికారంబుగాఁ బ్రతిష్ఠితనై యుండుదు నిట్లుండ నేకార్ణవకాలంబున విష్ణుకర్ణస్రోతస్సులవలన నుద్భవించి యిద్దఱు దైత్యులు తపంబునకుం దొడంగి కాష్ఠకుడ్యసదృశులై నిశ్చలం బగునిలుకడం బెద్దకాలం బున్నయంత. 17

క. వారలదేహముల నవ, ద్వారంబులఁ జొచ్చి భూరివాయువు నాడీ
పూరణము సేయ నాశ్చ, ర్యారంభతఁ [1]బొదలి పెరిగె నఖిలాంగములున్. 18

వ. ఇట్లు పెరిగి దిశలు నాకసంబుం దారయైన యయ్యసురులకడకు బిసరుహాసనుండు వచ్చి కరంబున నిరువుర నంటి చూచి యొక్కనియొడలు మృదువును వేఱొక్కని[2]మేను కఠినంబును నైనం దదనురూపంబుగా వారికి మధుండునుం గైటభుండు ననునామంబు లొనరించె నంతరంబ వారు. 19

క. తనువుల వ్రేఁగున [3]మదముం, గొని నీళులనడుమ నిద్రఁ గూరియొరగి యు
న్న నగోచర మగుకాలము, సనుటయుఁ దెలివొంది పటుభుజాదర్పమునన్. 20

మ. తమతోడం బెనఁగంగ నోపెడు సముద్యత్సత్త్వవంతుండు వి
క్రమదుర్దాంతుఁడు గల్గునొక్కొ యని యాకాంక్షన్ సమస్తార్ణవో
ఘములన్ రోయుచు నేఁగుదేరఁ గని [4]యాకంపించి యాశౌరి నా
భిమహాపద్మముసొచ్చి బ్రహ్మ యడఁగెన్ భీతిప్రకర్షంబునన్. 21

క. ఆయవసరమున నెంతయు, నాయతమై యెదురు వడచె నసురరిపుఁడు దై
తేయులఁ బ్రమోదవితత, వ్యాయతబాహులయి తాఁకి రవీరవరున్. 22

వ. వారలతోడ నద్దేవునకు ననేకదివ్యాబ్దసహస్రం బగుకాలం బద్భుతం బైన సమరంబు ప్రవర్తిల్లె నమ్మధుకైటభు[5]లొక్కించుకయు డప్పిం బొందక ఖేదరహితులై యున్న వెన్నునివిధంబు చూచి యచ్చెరువు నొంది తద్భుజావిస్ఫురణంబునకుం దప్పిపోవం దమకు శక్యంబు గామియు నెఱింగి యతనితోడ. 23

తే. మెచ్చితిమి నేము నీచేతఁ జచ్చుటయును, మాకు లెస్సయైతోఁచె నెమ్మనములందు

---

1 బొదవి; బొదలి. 2 తొడలు. 3 మధువుం; మధువులు. 4 యుత్కంపించి పద్మాత్ము. 5 లొక్కింతయు.

గమలనాభ చంపుము సలిలములు లేని,చోట నావుఁడు నాదైత్యసూదనుండు.

చ. ఇరువురఁ జంకలం దిఱికి యేపెసలారఁగ బాహుపీడన
స్ఫురణ నొగిల్చి పెల్చఁ దెగఁజూచి జలంబులలోనవైచినం
దరళతరంగజాలములతాఁకునఁ ద త్తనుయుగ్మకంబునం
[1]దొరఁగుచుఁ జేర్చి క్రొమ్మెదడు తోరపుఁదెట్టువగట్టె నయ్యెడన్. 25

క. మేదస్సు పయిఁ [2]బొదువుటయు, మేదినియన నాఁటఁగోలె మెచ్చగుపేరు
త్పాదించె నాకు నచ్యుతుఁ, డాదరమున నర్థవేదు లభినందింపన్. 26

చ. పిదప వరాహదేహమునఁ జేర్చినపంట [3]నొకంట నన్ను ని
య్యుదధిజలంబులో మునిఁగియుండఁగ నెత్తెఁ ద్రివిక్రమూర్తుఁడై
పదమున నాకలంతయును బ్రాభవమొప్పఁగ విక్రమించె న
భ్యుదయవిధాయి నాయెడఁ బ్రభుండు ముకుందుఁడు సర్వకాలమున్. 27

తే. శంఖకౌమోదకీచక్రచారుహస్తు, నతవిధేయు [4]ననాథు ననాథనాథు
విష్ణుఁ బ్రభవిష్ణు జగదేకవిభునిఁ జెంది,యున్న దాన దిక్కరయనాకొరుఁడుగలఁడె.

క. గురుఁ డగ్ని సువర్ణమునకు, గురుఁ డర్కుఁడు తేజములకు గురుఁడెల్ల నిశా
కరుఁ డఖిలతారకములకు, గురుఁ డెల్లవిధంబులను ముకుందుఁడు నాకున్. 29

క. సకలచరాచరభేద, ప్రకటిత యగుసృష్టి యేను [5]భరియించుప్రతి
ష్ఠకుఁ గతము వాసుదేవుఁడు, నొకఁడున్నాధారశక్తి నొసఁగుటఁ గాదే. 30

వ. జామదగ్న్యుఁడు సర్వక్షత్త్రంబును నిశ్శేషంబుగా వధియించి రుధిరమాంసదు
ర్గంధదూషితయుఁ బరమవికీర్ణకేశయునై రజస్వలయుంబోలె నున్న నన్నుం గశ్య
పునకు నధ్వరదక్షిణగా నొసంగిన నమ్మహాత్ము నాశ్రయించి. 31

తే. పతులు వోలియుట విధవనై పాడువాఱి, యున్న దాన నేనేమిటి నోర్వ నింక
నోపు దీవు నన్నరయంగ నోపు భర్త, నిమ్ము కరుణింపవే మునీంద్ర యనిన. 32

క. మునినాథుఁ డట్ల కాకని, మనువునకిచ్చె నను నధికమహిమాన్వితుఁ డా
జనపతియు నాత్మవంశ్యులఁ, బనిచెం బరిపాటితోడఁ బరిపాలింపన్. 33

వ. మహాకులీనులు [6]ధీరులు మునిజనసమ్మతాచారులు శూరులు నైనయాజగదేకపతు
లచేత ననుభూతనైతి వారు [7]నాకుఁగా బ్రతికి నాయందకాల[8]వశత నొందిరి
మీ రెఱుంగనికాని [9]లే దిప్పుడు రాజకులంబు కొలదికి మిగిలి నాకు భరియింపం
గొలది గాకున్నది భారవహనక్లేశంబునం గృశియించి యున్న దాన నొక్కించత నా
మోపు వెలితిచేసిన బ్రతుకుదు నివ్విధం బివ్విష్ణుదేవుండు దలకొనియె నేని
నిర్వహించు నితం డారకయున్న నది మదీయభాగ్యం జేమిసేయవచ్చు నిచ్చటి
పెద్ద లీదుష్కరంపుఁగార్యం బనివార్యంబుగా సంఘటింపం బ్రయత్నంబు సేయ

1 దొరుగుచు. 2 బొదవు. 3 నొకింత. 4 ని మన్నాథు నాదిదేవు. 5 భారాకృతనిష్ఠకు. 6 నధికులు; ఉదీర్ణులు.
7 నాకా. 8 వశంబు. 9 లేదు ఇప్పుడు.

వలయు ననిన భూదేవివాక్యంబులకుఁ దత్సభాసదు లందఱు (దమలో) విచా
రించి నిశ్చయించి విరించి కిట్లనిరి. 34

క. ఈదేవి యిట్లు దుఃఖిత, యై దూఱంగ నూరకుండ నగునే [1]పున కీ
వాదిభవుండవు భావన, ప్రాదుర్భావంబు నీకుఁ బని యట్లగుటన్. 35

సీ. వాసుదేవుఁడుమహేశ్వరుఁడు విశాఖుఁడు వాసవుం డంబుధీశ్వరుఁడుయముఁడు
ధనదుండుచంద్రుండుతపనుండుపవమానుఁ డనలుండుసురమంత్రియసురగురుఁడు
విశ్వులు రుద్రు లశ్వినులు సాధ్యులు యక్షగంధర్వరాక్షసగరుడభుజగ
కిన్నరప్రముఖులు గిరిసరిజ్జలధులు ననఁ బేరుకొన్న వీరంతవట్టు [లందు

తే. వారుఁదమతమయంశముల్ వసుధమీఁద, [2]నతులభూసురక్షత్రియాన్వయము
యోనిజులు నయోనిజులు గా నుద్భవింపఁ, జేసి భారావతరణంబు సేయవలయు.

క. నావుఁడు మేలగు నిట్టులు, గావించుట లెస్స యని తగం బలికి జగ
ద్భావనుఁడు పద్మభవుఁడు సు, రావళితో మఱియు నిట్టు లనియెం బ్రీతిన్. 37

బ్రహ్మనిదేశంబున సముద్రుండు శంతనుండై పుట్టిన ప్రకారము.

క. విను మేను తొల్లి సాయం, తనసమయమునందు వసథితటమునఁ బ్రజ్ఞా
ఘనుఁ డగుకశ్యపమునితో, ననుపమతత్త్వార్థగోష్ఠి నాసక్తుఁడనై. 38

సీ. ఉన్నంతఁ జంద్రోదయోద్దామదర్పుఁడై యాసరిద్విభుఁడు గంగాసమాగ
మంబునఁ బొంగారి యంబరచుంబిచంచద్వీచితతితోడ సరభసముగ
నేతెంచి మాయున్నయెడ నిండఁ దొట్టియంతటఁ బోక మమ్మును దడుపుటయును
నేను నవ్వుచుఁ దగునే యిట్లు శాంతుఁడ వగుమని పలికిన నాక్షణంబ

తే. శాంతుఁడై తనుత్వము నొందిచారువేష, వస్త్రుఁడును నూత్నకంకణోజ్జ్వలతరంగ
భుజుఁడు ముక్తామణిస్తోమభూషితుండు,నగుచు రాజన్య[3]వలెనుసొంపారనిలిచె.

వ. అవ్విధంబాలోకించియేనుభావియగుదేవకార్యంబు వీక్షించుటంజేసియతనితోడ.

క. రాజోచితజృంభణమున, రాజాకృతితోడ సింధురాజ కడఁగి యీ
రాజసము నీవు నేసితి, రాజై యటుగాన యుర్విఁ బ్రభవింపఁ దగున్. 41

వ. శాంతుండ వగుమని యేను పలికినం దనుత్వంబు నొందితివి గావున శంతనుం డనం
బరగెద వీగంగయు నిప్పు డెట్లట్ల నీకు భార్య యయ్యెడు ననినం దలంకి సము
ద్రుండు గంగాసమేతంబుగా (సాకారుండై) నాకుం బ్రణామంబు నేసి. 42

ఉ. పర్వపుఁగాలముల్ జలదపఙ్క్తులచేఁ బవనంబు రేఁగి యం
తర్వలనంబు నేఁతయు సుధాకరదర్శనము న్మదూర్ములం
బర్వఁగఁ జేసె నాకు నిది పన్నుగ నైజము గాని యేమియున్
గర్వము గాదు శాప మొసఁగం దగునే జగదీశ దీనికిన్. 43

వ. ప్రసన్నుండ వగుమనిన నే నతనిం జూచి లోకహితార్థంబుగా నూహించి చేసిన
కార్యం బహోహంబు నొంద నేర దీవు పరమపవిత్రం బగుభరతవంశంబున జని

1 పునకున్ ఆది. 2 నఖిలభూమిసురక్షత్రియాన్వయముల. 3 కరణి.

యించి యాజాహ్నవియందు వసిష్ఠశాపదగ్ధులై వచ్చినవసువుల నుత్పాదించి మఱియు సత్యవతి యనుపుణ్యవతియందు వంశకరు లగుకొడుకుల నిరుపురం గని క్రమ్మఱ నిజప్రకృతిం బొందఁగలవాఁడ వని విషాదంబు మాన్చితి నట్టిశంతనునకుం బుత్త్రుం డైనవిచిత్రవీర్యునకు ధృతరాష్ట్రపాండుభూపతు లుద్భవించెదరు వారిలోన. 44

తే. పెద్దవానికి నూర్వురుఁ బిన్నవాని, కేవురును బుట్టుదురు సుతు లిద్ధతేజు లట్టి యిరుదెఱఁగులకు రాజ్యాభిలాష,కలితమై పేర్చు నొకమహాకలహ మపుడు.

క. ఘోరయుగాంతాకృతి యగు, నారణమున నుర్విఁ గలజనాధిపు లెల్లన్ వారికిఁ దోడై వచ్చి మ,హారోషత మ్రగ్గి పోదు రన్యోన్యహతిన్. 46

ఉ. పీనుఁగుపెంటలై యొకటి పేరును నెందును లేక యుండున [1]ట్లేనుఁగులున్ హయంబులు సమిద్ధజనావళియుం బడంగ ని ర్మానుషరాష్ట్రదుర్గనగరప్రజయై తనభారమంతయున్ మాని సుఖించు నివ్వసుధ మానుఁ ధృతియయుగంబు నంతటన్. 47

వ. కావునం గలహశీలుం డగుకలియంశంబు ధృతరాష్ట్రకళత్రంబునందును సర్వప్రేరకుం డైనకృతాంతునంశంబువాఁడు పాండురాజపత్నియందును జనించుఁ దక్కినవారియంశంబులు నుచితస్థానంబులం బ్రభవించు నని పలికినం బరమేష్ఠివనువునకు సర్వదివిజసమాజంబును నభినందించి యిట్లున్నసమయంబున. 48

నారదుండు విష్ణునితోఁ గాలనేమి కంసుండై పుట్టిన తెఱం గెఱింగించుట.

శా. త్రైలోక్యాతిథియై విశృంఖలవిచిత్రప్రౌఢి నెల్లప్పుడుం గేళిం గ్రుమ్మరుయోగసిద్ధుఁ డఖిలక్షేమంకరప్రజ్ఞుఁడున్ మీఁలన్మూర్తి వికాసనిర్జితశరన్మేఘుం డమోఘార్థవా గ్జాలుం డబ్జజసూతి యైనముని వేడ్కన్ వచ్చె నచ్చోటికిన్. 49

క. వచ్చి సభయెల్లఁ దనదెస, మెచ్చి కనుంగొనఁగ హరిసమీపంబునఁ బెం పచ్చుగ నాసీనుండై, యిచ్చ యెఱిఁగి వినయసముపహితవైదగ్ధిన్. 50

సీ. మందారతరుపుష్పమంజరీమండితమస్తకయై యొప్పుమహతివీణ ప్రసరించి త్రిస్థానబంధురస్థితిభేదములతోడ షడ్జంబు మొదలుగాఁగ సప్తస్వరంబులు సారణావధి నభివ్యక్తమూర్ఛనలతో నతిశయిల్ల వాయించి [2]మధుర దివ్యధ్వని మెఱయఁ జిత్రప్రబంధోజ్జ్వలగానరచనఁ

తే. బూర్వభువనలక్షణము లాభోగములుగ, నద్భుతావతారంబు లింపారఁ బాడి యఖిలలోకశరణ్యు దేవాదిదేవు, విష్ణు నలరించె సభ్యులు వేడ్క నలర. 51

వ. తదనంతరంబ భక్తిప్రియపూర్వకంబుగా నద్దేవముని యద్దేవునకుం బ్రాంజలియై యిట్లనియె. 52

క. మతిమంతుల కాద్యుఁడ వూ, ర్జితశక్తిసమన్వితులకు శ్రేష్ఠుఁడవు మహా

1 ట్లేనుఁగులున్. 2 కారిచి.

ధృతియుతులకుఁ బ్రవరుఁడ వ, చ్యుత నీయవి గావె సృష్టియును యోగంబున్.

వ. కావున నిప్పుడు సకలసృష్టి యోపసంహారణార్థంబు దివిజు లిందఱుం గావింపం బూనినయంశావతారవ్యవసాయంబు భవత్పరిగ్రహంబు లేకున్న నింతయు నిష్ఫలం బది యెట్లనిన. 54

మ. ధరపై నీవు నిజాంశ యొక్కటి సముత్పాదించి దేవాంశజో
త్కరముం బాలనసేయఁ జేర్మి యొసఁగంగా వార లేపారి నీ
పరమోత్సాహముచే సనాథులయి తీర్పంజాలి యుండుం గ్రియా
భర మెల్లం బెఱనాఁడు గల్గునె తలంపం బ్రోషి యెవ్వారికిన్. 55

వ. అది యట్లుండె నీపార్థివకుఁయకరణం బొక్కటియ కాదు దేవాంశజులకు నసాధ్యం బైనకార్యం[1]బు మఱియునొక్కటి గల దదియు తలంచి కాదే యేను సత్వరుండనై దేవరం దలఁపంప వచ్చితి నవ్విధంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 56

తే. తారకామయం బనుపేరిదారుణంపుఁ, బోర నీపరాక్రమమునఁ బొలిసినట్టి
యసురలిప్పుడు మర్త్యంబునందుఁ బుట్టి, వాలి క్రతుహంత లై యున్నవారు దేవ.

సీ. రఘురాముకడిమిచే రావణుం డనిలోన మడిసినపిమ్మటఁ గడిఁదివీరుఁ
డమ్మహాసురునిమేనల్లుఁడు లవణుండు మధుదైత్యతనయుఁ డున్మార్గబలుఁడు
యమునాతటంబు ఘోరారణ్యముననుండి బాధసేయంగఁ దపస్వు లెఱిఁగి
యెఱిఁగించుటయు ద్రిదశేంద్రవంద్యుఁడు తనయనుజుశత్రుఘ్నునిఁబనిచె నతఁడు

తే. నరిగి శత్రునిఁ దెగటార్చి యడవియెల్ల, బయలుగాఁజేసి యధికసంపన్నుఁ డగుట
[2]నొక్కనగరు నిర్మించె నసూనవిభవ, సారసంపన్న బహుజనోచ్ఛ్రయము లలర.

వ. అదియును మధువనంబునందు నిర్మిత యగుటంజేసి మధురయనుపేరం బ్రసిద్ధయై సమృద్ధజనపదసమన్వితయుఁ బ్రకటోద్యానతటాకగోపురవిలసితయుఁ బ్రశస్తబహుభోగభూమియునై నాటంగోలె నెన్నండును శూన్యంబుగాక నృపపరంపరాపరిపాలనంబునం బెంపుమిగిలె నిప్పు డప్పురంబున. 59

తే. కంసుఁ [3]డనుపేరితో నాఁటికాలనేమి, భోజవంశోద్భవుం డగుభూవరుండు
నుగ్రసేనునకు జనించి యున్నవాఁడు, పూర్వదుర్వాసనాపరిస్ఫూర్తితోడ. 60

శా. రాజై యుండియు నెందు రాజగుణముల్ రాజిల్లు టొల్లండు స
త్పూజాయోగ్యత గల్గుబంధుతతికిం బొందీఁడు ఘోరాజులన్
రాజశ్రేణికి నెందు నోర్వభరమై భ్రాజిష్ణుతం గ్రాలుత
త్తేజం బాసురమై తనర్చుటకు నుద్వేగించెఁ ద్రైలోక్యమున్. 61

క. అతఁడు తనతండ్రిఁ జెఱనిడి, యతులితసామ్రాజ్యలక్ష్మి యంతయుఁ గొని యుద్ధతభటవివిధాసురసే, వితుఁడై యున్నాఁడు నీచవృత్తిని నింకన్ 62

వ. మఱియు హయగ్రీవుండు హయరూపధరుం డైనకేశియై జనియించె బలిపుత్రుం డగునరిష్టుండు వృషభాకృతి యగునరిష్టుండై ప్రభవించె ఖరుండు ఖరకా

---

1 బది యు. 2 నగర మొక్కటి నిర్మించె నగరవిభవ. 3 దనఁజను పేరితోఁ గాల.

యుం డగు ధేనుకుండై పుట్టె లంబుండు ప్రలంబుండై పొడమె [1]నిశుంభుండు కువలయాపీడం బనుకుంభియై కలిగె వరాహకిశోరులు చాణూరముష్టికు లనుమ ల్లులై యుద్భవిల్లిరి వీ రెల్లనుం గాలనేమిసహచరులు కంసభృత్యులై కాళిందీపరి సరంబున బృందావనంబున భాండీరకవటప్రాంతంబునం దాలగహనంబున మధు రాపురంబునం జరింతురు మయుండునుం దారుండు ననుదానవులు ప్రాగ్జ్యో తిషంబున మురాసురునినందనులై నరకాసురునకు సహాయంబు నొనర్చెద రిట్లు గూడినయాదురాత్ములకు భవదీయగుణకథనంబులందు విద్వేషంబును భవత్ప్రి యావంబుల దెస నసూయయు నీవారైనవారలకుం బీడనం బొనర్చుటయు నైసర్గికం బులై యుండు. 63

క. కావున నీవవతార, శ్రీ వెలయంగ మర్త్యమున వసించి యఖిలదై
త్యావళిం ద్రుంపుము ధాత్రీ, దేవీభర ముడుపి నిలుపు దేవాంశజులన్. 64

సీ. అనుటయు దేవుం డిట్లను నీవు చెప్పినయీదుష్టతతి జన్మహేతువులును
వీరలు చేయుదుర్విగ్రహంబులు నెప్పగా నెఱుంగుదు వీరుగాక మఱియు
నధికరౌద్రులు గాలయవనజరాసంధశిశుపాలకౌశికచిత్రసేను
లాదిగాం జెలుతురు మేదిని నిండఱం బోరిగొనువాండ నబ్భరతకులము

తే. పోరితంబును ఘటియించి భూమిదేవిం, బ్రీతం గావించుపనియు నాచేతిదింక
నొకటిగలదు నాకెయ్యెది యుద్భవింపం, దగినయెడ గల్గునోయది దడవవలయు.

వ. అనినలికి లోకపితామహుం జూచి. 66

క. భూతములభవాభవముల, కీతం డధిష్ఠాత గాన యితం డెమ్మెయి సం
భూతికి ననుం బనిచెం బరమ, హేతువు దా నెఱింగి యదియ యేర్పైకొంగున్.

వ. అనినం బద్మగర్భుం డాభువనగర్భున కిట్లనియె. 68

బ్రహ్మదేవుండు విష్ణునితోం గశ్యపుండు వసుదేవుండై జనియించిన తెఱంగు సెప్పుట.

సీ. విను తొల్లి కశ్యపమునివరుం డబ్ధీంద్రుయజ్ఞధేనువులం బెక్కడంచికొనిన
నతం డేంగుదెంచి నన్నానమ్రుండై కని యవ్విధం బెఱింగించి యార్తితోడ
జగదీశ నాసొమ్ము మగుడ నిచ్చెద నన్న ననుమతింపర యమ్మహాత్ముభార్య
లదితియు సురభియు నధ్వరంబులం గామదోహినులవి నాకుం దోయనిధుల

తే. నన్నిటనుం దమతేజంబు లాత్మరక్ష, సేయం జరియించు నాతపస్సిద్ధుం డొకండ
దక్క నొరుచేతం జిక్కవు దానవలచి, నట్ల మొదవులపాండెల్ల ననుభవించె. 69

వ. ఇంకనైనను విడువం దగదె యది యట్లుండె. 70

ఉ. ఎంతటివారినైన నొకయించుక ధర్మువు దప్పిరేని శా
సింతురు గాదె సద్విభులు చిత్తమునం దిడిచూడు మంతవా
రింతకుం జొచ్చిరేని తెఱం [2]గెయ్యది యొక్కడిలోకసేతు వ
త్యంతపుంబుణ్యమింతయును నారసి చేయుడు నీకు నీశ్వరా. 71

---

1 రిష్టుండు. 2 గక్కడి దియుక్తి.

క. నావిని కశ్యపమునిదెస, నావిఖ్యాతమయి పేర్చె నస్మన్మతిఁ గో
పావేశము భావియయిన, దేవహితంబును దలంచితిం దెల్లముగాన్. 72

వ. అవి రెండునుం గారణంబులుగా నపుడు వరుణుం జూచి. 73

క. ఏయాత్మతోడ గోవుల, నాయనహరియించె నట్టియాత్మ య కొని సు
శ్రీయుతుఁ డుర్విస్థలి న, త్యాయతమతి గోపవర్యుఁడై జనియించున్. 74

తే. అతనిభార్య లిద్దఱుఁ దోన యరుగువారు, తప్ప దీతప్పునకుఁ దగుదండ మేను
నిశ్చయించితి [1]ననిన నప్పశ్చిమాధి, పతియుఁ గ్రమ్మఱఁ జనిరెం గోవితతిఁ బడసి.

వ. ఇట్లు నాచేత శప్తుండైన కశ్యపమునీంద్రుండు వసుదేవుండన నుద్భవించి కం
సుగోవులకు నధికారియయ్యె నతనిపత్నులు దేవకియు రోహిణియునై పుట్టిరయ్యి
ద్దఱువనితలయందును నీవు నీతేజంబు రెండంశంబులుగా విభాగించి యవతారం
బొనర్చి యదువంశంబుఁ బనుపడ జన్మంబు నొందింపు మవ్వరుణుగోవులుఁ దాసై
పొడమినగోవ్రజంబు లనేకంబులం బరిపాలించుచు నాత్మీయబాల్యంబు ప్రకట
కేలీశాల్యంబు నొందింపంగలవాఁడవు. 76

శా. నీలస్నిగ్ధవిలోలకుంతలము లున్నిద్రోరుబర్హిస్ఫుర
చ్చూళింబుల్ వనమాలికాలలితవక్షోభాగముం గాంతిమ
చ్చేలాందోళనచారుకక్షమును నై శ్రీనాథ నీబాలగో
పాలాకారము చింత్య మయ్యెడు భువిన్ భవ్యాత్మకశ్రేణికిన్. 77

వ. అని యిట్లు నీరజాసనుండు నిరూపించినకార్యంబునం బ్రమోదంబు నొంది
గోవిందుం డంబుజ పీడ్కొలిపి నిజస్థానం బగుదుగ్ధాబ్ధియుత్తరంబునకుం జనియెం
దదనంతరంబ. 78

నారదుఁడు కంసునితో విష్ణుమూర్తి కృష్ణుండయి పుట్టఁగలవిధం బెఱిఁగించుట.

క. నారదుఁడు మధుర కరిగి యు, దారుం డగునుగ్రసేనతనయునిసదన
ద్వారమున నిలిచి తత్ప్రీతి, హారులు దోడుకొనిపోవ నటఁబోవ్పటయున్. 79

ఆ. ఎదురువచ్చి కంసుఁ డెంతయు నమ్రుఁడై, యుజ్జ్వలాసనమున నునిచి వరుస
నర్ఘ్యపాద్యపూర్వ మగుపూజయొనరించి,ముదితుఁ జేయుచుండెమునివరుండు.

వ. అతనివదనంబునం జూడ్కి నిలిపి తదీయులు విన నిట్లనియె. 81

మ. విను భాగీరథి లోనుగా ననఘ యుర్వింగల్గుతీర్థంబు లె
ల్లను నేనాడుచు దేవభూములకు నుల్లాసంబుతో నేఁగి పొం
పొనరన్ సూర్యసఖంబునాఁ బరగుమేరూత్తుంగశృంగంబుపైఁ
గనుఁగొంటిం బరమేష్ఠిఁ దొట్టి సురసంఘం బేకతం బుండఁగన్. 82

క. ఇట్టిపరస్పరమంత్రం, బెట్టిదొ యని యచట నిలిచి తేమనిచెప్పం
బెట్టిద మగునినుఁ జంపుట, కిట్టుల మగువెరవు వెదకు దేర్పడ వింటిన్. 83

వ. మీపెదతండ్రికూఁతు రైనదేవకీదేవి కయ్యెడుగర్భంబులో నెనిమిది యగు

1 (త్రిశుఁడై వళ్ళి.

చూలు నీకు మృత్యుహేతువు గాఁగలయది నిజం బిట్లు జనియించుపురుషుండు.
తే. దేవతల కెల్ల శరణంబు దేవపూజ్యుఁ, డఖిలమునకు నాధార మనంతకీర్తి
యాత్మభవుఁడు సమస్తలోకాత్ముఁ డాతఁ, డెవ్వఁడో చెప్ప నొయ్యన నెఱిఁగెదీవు.
క. నీయోపినగతిఁ బ్రాణా, పాయప్రతివిధు లొనర్పు మర్థ మఖిలమున్
జేయుము పాత్రత్యాగం, బాయతభోగములు సలుపు మకలంకుఁడవై. 86
వ. ఇది యనంతరకర్తవ్యంబు నీమీఁదినెయ్యంబున నింతయు నెఱింగింప వచ్చితిం బోయెద నని వీడ్కొని యమ్మహాముని నిజేచ్ఛం జనియెఁ గంసుండు నిజభృత్యజనంబులదెస చూచి పెలుచ నవ్వి. 87
మ. చతురుం డంచు నిలింపసంయమి దెసన్ సన్నేహ[1]మయ్యుండఁగా
మతి మున్నెప్పుడుఁ గూడఁడయ్యె నకటా మాబోఁటిసభ్యాఢ్యులం
దలిహాస్యంబుగ నిట్లు వల్కఁదగునే యజ్ఞాసనుం దొట్టి యే
గతి నేవేల్పుల నేను గైకొనమి నిక్కం బాత్మఁ గానం డొకో. 88
తే. మేలుకంటి నిద్రించితి మెలఁగుచుంటి, నోడ లెఱుంగకుండితి నెట్టు లున్ననైనఁ
గదిసి నాకుఁ గీడొనరింపఁగలుగువాని, నెఱుఁగ నిమ్మూఁడుజగముల నింతనిజము.
చ. కినిసితినేని [2]నిద్ధరణిఁ గీడ్వడఁ ద్రొక్కుదు [3]నంఘ్రులన్ దివం
బును దిశలుం బగుల్తు దృఢముష్టిహతిం బటుహుంకృతిన్ హుతా
శనపవనార్కశీతకరసంచరణంబులు నిల్వరింతు నా
పెనుపు గలంగునే గిరులు భేదిలినన్ జలరాసు లింకినన్. 90
వ. అదియట్లుండె మఱియు నొకటి సెప్పెద. 91
చ. కలపనగంప యీతపసి కాలును నోరును బాదుగాన కె
వ్వలనఁ బరిభ్రమించుచు నపాయపుఁబ్రేలరిమాఁట లాడి ధీ
రుల నదికైన నూరక విరోధ మొనర్చుచునుండు రాజులం
బెలుచన రేఁచి తిచ్చి తలపెట్టు వినోదపుఁదీఁటవోవఁగాన్. 92
వ. అది యట్టిదయైననే మిప్పుడు మనయరిష్టకేశిప్రలంబధేనుకపూతనాకాళియాహిప్రభృతులకుం జెప్పునది నారదుండు యదుకులంబువలన మన కపాయంబు గలదని చెప్పెం గావున నెల్లయెడల నస్మత్ప్రతిదూషకుల వెదకి ప్రహరింపవలయు గర్భస్థులగతియు నరసి యుండుట లెస్స మీరును విగతఖేదులరై యభిమతభోగంబుల ననురాగంబు నొందుండు నన్నుం జెందినవారికి నేవెఱపులు నెక్కడివి యని పలికి యభ్యంతర[4]భవనంబున కరిగి యాప్తజనంబులం బిలిచి యేకాంతంబున. 93
సీ. వినుఁడు నేఁడాదిగా మనదేవకీదేవి కుచితంపుఁగాపుగా నువిదపిండు
నునిచి యవ్వసుదేవుఁ డుండెడువిధమును నరయుచు నయ్యింతి యంటకుండ
లాఁడెడువరుసలు నాధానసమయంబు మొదలుగా గర్భంబుమోచునెలలు

1 మైత్రియుండఁ గా. 2 యిద్ధరణి. 3 [illegible]. 4 మందిరంబున.

నెఱిఁగి ప్రసూతియయ్యెడు కాలమును నాకు నెఱిఁగించునది భర్త్రహితము గోరు
తే. వారు రేయును బగలును వంచనయును, నలసతయు లేక యిప్పని యాచరింపుఁ
డిట్టులేఁతకు గారణం బిట్టిదగుట, దెలియకుండంగ వలయు నెవ్వలన నొరుఁడు.
తే. మంత్రముల నౌషధముల నమానుషంపుఁ
జందముల నోపి యుద్యోగ మెందుఁ జేయు
నట్టివారికి ననుకూలమై ఫలంబు
నెఱపుఁ జూడుఁడు దైవంబు నిక్కమింత. 95
వ. అని యిట్లు కంసుండు దేవకీగర్భధ్వంసంబునందు నిశ్చింతుండై విచారవిహ్వలం
బగుహృదయంబుతో నుండె నట బ్రహ్మసూనుండు విష్ణుకడకుం జని. 96
క. తానుగ్రసేనుసూనుని, మానసము గలంచినట్టిమతమును నతఁడుఁ
బూని యొనరింపఁ జూచిన, యానీచక్రియయుఁ జెప్పె నవ్విభుతోడన్. 97
క. చెప్పి తనయిచ్చ నరిగిన, నప్పరమేశ్వరుఁడు గర్భహననవిధంబుల్
దప్పించి తనకు జననం, బొప్పగ సిద్ధించుచంద మూహించునెడన్. 98

విష్ణుఁడు యోగమాయను యశోదకుఁ గూఁతురై పుట్ట నియమించుట.

వ. స్వర్గలోకంబునందును మర్త్యభువనంబునందును గలవెరవు లన్నియు వెదకి య
ద్దేవుచిత్తం బాపాతాళంబును నన్వేషించిన నచ్చటం దొల్లి కాలనేమిపుత్రులు ష
డ్గర్భు లనువారు వారిజాసను నుద్దేశించి దేవాది[1]చతుర్విధభూతంబులవలనం
జావు లేకుండం బడయుటకుం దపంబు సేయం దొడంగిన నలిగి హిరణ్యకశిపుండు
కులశ్రేష్ఠుండ నైననన్నుఁ బరిత్యజించి యొరునియాఁగియ యాసపడితిరి గావున
మీకుం బేరువెట్టి పెనిచినతండ్రిచేతన చావంగలవారని యధోగతులం జేయు
టయు సలిలమగ్నులై యుండ నవ్విధం బెఱింగి విహంగమగమనుండు. 99
చ. చనఁ దనయోగనిద్ర సురశత్రులయాత్మల సెందఁ బంచ న
త్యనుపమకాలరూప యగునాయమ కిట్లను నీవు వేగ నా
పనుపొనరించితేని నవపద్మనిభానన మెచ్చి యిచ్చెదన్
మునివిబుధేంద్రవిస్మయసముద్భవకారిణి యైనయున్నతిన్. 100
వ. అది యెయ్యదియనిన. 101
సీ. అతివ యీషడ్గర్భు లనుదానవులఁ గ్రమంబునఁ గొనిపోయి సంపూర్ణపుణ్య
యగుదేవకీదేవియందు గర్భములుగా నావహింపఁగఁ గంసుఁ డదయహృదయుఁ
దందఱం బుట్టినయప్పుడ చంప నేడవుచూలు నాయంశ మవ్వారాంగి
యుదరంబు నెలకొన్న నొయ్యన నేడవునెల రోహిణీగర్భ మెలయఁ జేయు
తే. మదియ నాకగ్రజుండయి యవతరించు, గర్భసంకర్షణమున సంకర్షణుఁడనఁ
గంసభయమున నింతికి గర్భపాత, మయ్యె ననుజనవాదంబు నపుడు గలుగు.
వ. తదనంతరంబ యష్టమగర్భంబై వసుదేవుదేవియుదరంబున నేను నిలిచెద నంద

[1] చతుర్భూతంబుల.

నామధేయుం డగుకంసగోపతిభామిని యైనయశోదకడుపుననీదగుతేజంబు నెలవు కొన నిద్దఱమును సమకాలంబ యష్టమ్యవసానంబున నవమీముఖంబున నర్ధరాత్రసమయంబునందు జనియింతము మనకుం బరస్పరవ్యత్యాసంబు సంభవించినం గంసుం డెఱుంగమింజేసి నిన్ను శిలాతలంబున వ్రేయం బూన్చిన నీవు వంచించి గగనంబునకు నెగసి మత్ప్రసాదంబున మహానుభావ వయ్యెద వవ్విశేషంబునం జేసి. 103

సీ. నామేనితోఁ దుల్యమై మేను నవమేఘకాంతి నొప్పార సంకర్షణునకు నెన యైనవదనపూర్ణేందుండు శోభిల్ల నెనిమిది బాహువు లెసఁగి శార్ఙ్గ చక్రగదాఖడ్గజలరుహమధుపాత్రముసలశూలముల నుల్లసితములుగ నుజ్జ్వలహారకేయూరాదివివ్యభూషణగంధమాల్యవిస్తారలీల

తే. నీలకౌశేయవసనవై నిఖలసిద్ధ, గణము పూజింప దివికేగఁ గలవు నిన్ను నెదురువచ్చి తోడ్కొనిపోయియింద్రుఁడెలమి,నాదిశక్తిగనభిషేకమాచరించు.

వ. నీవు నాకు నక్కశికునకుం జెలియలవై [1]కౌశికి యనుపేరం బ్రసిద్ధివహించి వింధ్యాచలంబు నివాసంబుగా నుండి శుంభనిశుంభులను దైత్యుల వధియించి లోకహితం బొనర్చెదవు శ్రీయు ధృతియుఁ గాంతియు హ్రీయు విద్యయు సన్నతియు మతియు సంధ్యయు రాత్రియుఁ బ్రభయుఁ గాంతియు నిద్రయుఁ గాలరాత్రియు ననునామంబులు నీకు వాచకంబులుగా మహామునులుం గీర్తింతురార్తులై కొలుచువారికి దారిద్ర్యబంధనవధప్రముఖంబు లగుగురుదుఃఖంబు లపనయించి యాయురారోగ్యధనధాన్యపశుపుత్రభృత్యాదికంబు లగుకల్యాణంబులు గరుణింపు మేనును గంసధ్వంసంబు గోరి యతనిగోవులం గాచుచు వినోదంబుగాఁ గొంతకాలంబు నడపెద ననియానతిచ్చిన నద్దేవి యక్కార్యంబున కియ్యకొనియె నచ్యుతుండు నచ్చోటన యంతర్హితుం డయ్యె నంత నిక్కడ.

తే. యోగనిద్రాప్రభావసంయోజనమున,నొలయుషడ్గర్భులనుగర్భములుగఁదాల్చె ధీరతమ యగువసుదేవుదేవి దనకుఁ, దవులుదేహదుఃఖం బెల్ల నవధిఁ బోవ.106

చ. అరసి ప్రసూతకాలమునయప్పుడు దడ్డులెఱింగి చెప్పఁగాఁ
గరుణ యొకింతలేక యెఱుగందుల దేవకిగన్న యార్వురం
బరుషవిశాలఘోరశిలపైఁ గడకాళులు వట్టి వ్రేసి యా
సురముగఁ జంపెఁ గంసుఁ డురుశోణితము ల్చెదరంగఁ జెచ్చెరన్. 107

వ. సప్తమగర్భంబు సప్తమం బగుమాసంబున విష్ణునియోగనిద్రచేత సంకర్షించుకొని పోవంబడి గోకులస్థిత యైనరోహిణియుదరంబు నొందె నివ్విధంబున గర్భశోభనంబు సంప్రాప్తంబె. 108

రోహిణీదేవిగర్భంబుననుండి బలరాముం డవతారంబునొందుట.

క. నెలలన్నియు నిండఁగ న, న్నెలఁతకు జనియించె నిండునెలపున్నమకుఁ

[1] కాళీ.

నెలకొని యుదయించుపగిది, నెలమిఁ గొడుకు సకలకువలయేచ్ఛాకరుఁడై. 109

వ. ఇట్లు పూర్వవిహితనామధేయుం డగుసంకర్షణుజన్మానంతరంబ. 110

క. దేవకియష్టమగర్భము, దేవోత్తముఁ డైనవిష్ణుదేవునియంశం
బావిష్కృత మయ్యె నఖిల, దేవహితార్థంబు దీప్తదివ్యవిభూతిన్. 111

క. పదునాలుగుజగములు దన, యుదరంబున నునిచికొన్నయుదితమహిముఁ నే
ర్పొదవంగఁ దాల్చె గృశమగు, నుదరంబున నువిద భాగ్యయోగము పేర్మిన్. 112

సీ. పొక్కిట నెత్తమ్మి పొలుచు నియ్యమపట్టి కనువిధంబునఁ దనరారె నాభి
హరినీలవర్ణుఁ డీహరిణాక్షిసుతుఁ డనుచాడ్పున నలుపెక్కెఁ జన్నుమొనలు
ధవళాబ్జనిభము లీతరుణిపుత్త్రునికన్ను లనులీలఁ గడుఁ దెలుపారెఁ జూడ్కు
లధికనిద్రాళుఁ డీయబల[1]తనూజుఁ డనుస్ఫూర్తిఁ జెయ్వుల జడభావ మొందెఁ

ఆ. దనువు వెలవెలఁబారెఁ దగిలెఁ గోర్కులు కొను, వాడ నెవళులు విరిసె నొదవెఁ జెమట
లినసమానగర్భజనితశ్రమసమీర, ణమ్ము లమరె వికచనళినముఖికి. 113

క. ఏదివసంబాదిగ ని, ట్లాదేవకి దాల్చె గర్భ మదియ మొదలుగా
మోదమున నందపత్నియ, శోదాదేవియును లీలఁ జూలు ధరించెన్. 114

వ. [2]అంత నిక్కడ దశమమాసంబునందు. 115

దేవకీదేవిగర్భంబుననుండి శ్రీకృష్ణుం డవతరించుట.

మ. మహితశ్రావణమేచకాష్టమి నిశామధ్యంబునం బ్రస్ఫుర
ద్గ్రహముల్ స్వోచ్చగృహంబులం ద[3]యిదు విభ్రాజిల్లఁ [4]బుత్త్రుఁగా యదూ
ద్వహుఁ బుణ్యాంగన గాంచె విశ్వజగదాధారోదయుం ధర్మని
ర్వహణారంభధురీణు నిత్యవిభుతావర్ధిష్ణునిం గృష్ణునిన్. 116

వ. ఆదేవుదివ్యావతారంబున సకలచరాచరంబులుం బ్రమోదభరంబు నొందె మంద
సమీరుండు సమీరితసౌరభసుఖస్పర్శుండై చరించెఁ దాపసాగ్నిహోత్రంబులు
ప్రదక్షిణజ్వాలాజాలంబులై వర్తిల్లె సాగరంబులు సమ్మదసంభ్రమంబులం బొదలె
దిశలు ప్రకాశంబు లయ్యె నంబరచరంబు లగుతేజంబులు తేజో[5]తిశయంబున
మెఱసె నంతర్ధానగతులై యాదిత్యులు మోదంబునఁ గుసుమవర్షంబులు గురి
యించుచు ననేకవాక్యంబుల నమ్మహాప్రభావుం బ్రస్తుతించిరి దివ్యంబు లగువాది
త్రంబులు ప్రదీప్తధ్వనులం జెలంగె గంధర్వగానంబులు నప్సరోనర్తనంబులుం
బ్రవర్తిల్లెఁ బాతాళవాసు లగువాసుకిప్రముఖు లుల్లాసభాసితులై రిట్టి[6]వై జజన
సంప్రమోదసంకులంబునందు. 117

ఉ. కావలివారిఁ దొట్టి పురిఁ గల్గుజనంబులలోన గాఢని
ద్రావివశత్వ మొందనివిధంబున వాఁ డొకరుండు లేఁడు ల
క్ష్మీవరుమాయఁ జేసి గతచేతసులై నటు లుండి రయ్యెడన్
దేవకియుం బ్రభుండు వసుదేవుఁడుఁ దక్కఁగ నెల్లవారలున్. 118

1 నూమందన భామచెయ్వుల. 2 తదనంతరంబ. 3 కదు. 4 గా నయ్యెదూ. 5 విశేషంబున. 6 భువన.

క. ఆవృష్ణివీరుఁ డాత్మజు, నావిర్భావము నెఱింగి యంతర్గృహముం
వేవేగఁ జొచ్చి నడురే, యావనజాక్షుండు వొడిచిన ట్లుండంగాన్. 119

మ. నెఱులై యొప్పువినీలకేశములు నున్నిద్రాననాబ్జంబు నే
ర్తెఱ నూత్నాంబుదతుల్యకాంతియును నై దివ్యప్రభావంబునం
గఱయుం మాఁగును లేక పుట్టినశుభాంగం బద్భుతాపాదియై
నెఱయం గన్నులు విచ్చిచూచుతనయుం వీక్షించి మోదంబునన్. 120

తే. పాపకర్ముఁడు కంసుఁ డీపట్టిఁ బట్టి, యెగ్గుసేయంగ నకట యేనెట్లు సూతు
నెవ్వరును గానకుండంగ నిపుడ కొనుచు, నరిగి యొండుచోఁ డాఁచెదనని తలంచి.

సీ. ఏవేదనయు [1]నొంద కింపారఁ బుత్త్రునిఁ గని యుంక [2]నెట్లొకో కర్జ మనుచు
నివ్వెఱపడి యున్న నిజపత్ని కపివ్వథం బల్లన యొఱఁగించి యవ్వరాంగి
తొడలపైఁ గల్పాంతతోయధివటపత్త్రతలమునం దున్నచందమున నున్న
శిశువు నొయ్యన యెత్తి చేతుల నల్లనఁ బొదివి చెచ్చెర నంతిపురము వెడలి

తే. నందగోపునింటికిఁ జని నవ్యసూతి
యయ్యశోదయు విష్ణుమాయావిమూఢ
యగుట నొం డెఱుంగక యున్కి నాతఁ డచటఁ
గొడుకుఁ బెట్టి యాయమగన్న కూఁతుఁ గొనుచు. 122

వ. మగుడఁ జనుదెంచి దేవకీదేవితల్పంబున [3]నిడి తాన పోయి తత్ప్రసవసూతంబు
కంసునకుం జెప్పిన. 123

మ. తలయుం జీరయు వీడ సంభ్రమముతో దైవోపఘాతంబునం
గలఁకం గుళ్లుచుఁ బాఱుతెంచి వెస నాకంసుండు తత్సూతికా
నిలయద్వారమునందు నిల్చి శిశువుం దే తెమ్ము తెమ్మంచు నా
కులుఁడై పల్కఁగఁ గృష్ణమాతయును సంక్షోభార్తయై యత్తఱిన్. 124

కంసుఁడు యశోదకుఁ గూఁతురై పుట్టినయోగమాయం జంపం బూనుట.

క [4]అన్నా యలుగకుమీ నా, కన్నది యిదె యాఁడుబిడ్డ గావుము దీని
న్నిన్నొకటిసేయఁ గలదే, కన్నియ యతిలోక పురుషకారసముగ్రున్. 125

ఆ. మొదలఁ బెక్కుగర్భములు నీ బ్రదుకుఁగోరి, వరుస [5]నొప్పింప నే మగవారలైన
నుడుగవయ్య యాగ్రహమునా యెడఁ బ్రసాద, దృష్టిపరఁగింపవే జగద్వినుతవిభవ.

వ. అని [6]ప్రార్థించిన నచ్చటివనిత లొక్కపెట్ట హాహాకారంబు లొనర్ప నభ్యంతరంబు
సొచ్చి యచ్చెడుగం డప్పాప నెప్పటిరాతితో నడుచుటకై [7]పూని యెత్తినమాత్త్రనఁ
బ్రిదిలి చదలికెగసి యయ్యగ్గలి యద్భుతాకారయై యందుండి. 127

క. తనచేతిపానపాత్త్రం, బున [8]నొలికెడి దివ్యమధువు ముదమున నాస్వా
దన మొనరించి మదోద్ధత, నినదంబునఁ బెలుచ నవ్వి నిష్ఠురభంగిన్. 128

1 లేఁయుం. 2 నెట్లకో. 3 నునిచి. 4 అన్నన్న యలుగకుము. 5 నొప్పించఁ. 6 ప్రార్థింప. 7 పూఁది.
8 జలికెడు.

వ. భయవిస్మయ[1]ంబులు మనంబునం బెనంగొనం గనుంగొను భోజపతి నుద్దేశించి.

ఉ. ఓరి దురాత్మ నన్ను నిటు లుగ్రతఁ బట్టి శిలాతలంబుపై
[2]బోరన వ్రేసి చంప నిటఁ బూనినతప్పున కేను నిన్ను నే
దారుణశత్రుఁ డాహవవిదారితుఁ జేయఁగ మృత్యుమూర్తినై
క్రూరతఁ బ్రాణముల్ రుధిరకుల్యయుఁ గ్రోలుదు నొక్కపూఁపునన్. 130

క. ఇంకేమి త్రుళ్ళఁగల విదె, యింకె నహంకారపంక మెల్లననుచు ని
శ్శంకత నద్దేవి చనియె, సంకులమై తన్ను సిద్ధసంఘము గొలువన్. 131

వ. ఇక్కడఁ గంసుండును దేవకీదేవికిం గృతాంజలియై యిట్లనియె. 132

ఉ. ఏనిటు ప్రాణరక్షకయి యెంతయుఁ బాపము సేసి గర్భసం
తానవిఘాతినై నిను సుదంచితశోకపయోధి ముంచితిం
బూనినమత్కృతం బఖిలముం వృథ యయ్యె విధాత చెయ్యి యె
వ్వానికి మాన్పఁగా నకట వచ్చునె మానుష[3]తుచ్ఛయత్నతన్. 133

క. విను చంపఁ జెలుప మనుపను, ఘనతర మగు కాల మొకఁడ కర్త మనుష్యుం
డు నిమిత్తమాత్ర మింతియ, యనయమ్మును గాల[4]పాక మైన క్రియలకున్. 134

తే. కాన నింతయుఁ దలపోసి మాను మింక, నఖిలదుఃఖచింతామయం బైన కలఁక
యేను గాలుగేలునుబట్టి [5]యిదె వినీతి, వేఁడికొనియెదఁ బరమపవిత్రచరిత.

వ. అనిన నద్దేవి యశ్రుప్రాప్తనయనయై తండ్రి యిట్టిశోకంబు [6]నాకనుభవింపను మద్గర్భంబులకు [7]నిట్టిపోకలం బోవను మున్న కడకట్టిన తెఱంగు నీ వేమి సేయుదని యుచితంబుగాఁ బలికెఁ గంసుండును నిజగృహంబున [8]కరిగె నంత నాప్రొద్ద వసుదేవుండు. 136

క. ముద మెసఁగ నందగోపుని, సదనంబున కేఁగి పుత్త్రజననంబున స
మ్మదభరితుఁ డైనయతనిని, హృదయప్రియసుహృదుఁ గాంచి యిట్లనియెఁ దగన్.

మ. సుతు [9]సత్యద్భుతలక్షణాన్వితునిఁ దేజోభాసితుం గంటి వీ
వతిధన్యుండవు భామినీసహిత మీయాత్మోద్భవుం గాంచు ధీ
యుత మీచోటగుగోకులంబునకుఁ బోవమ్మున్నాఁడు వ్రేపల్లె నా
సుతుఁ డారోహిణి గన్నవాఁడును భవత్సూనుండ కాఁ జూడుమీ. 138

ఆ. వాఁడు పెద్దవాఁడు వీఁడు రెండవపట్టి, యనుతలంపుతోడ ననఘ నీవ
పెనుపు మడవిలోనఁ బెక్కపాయంబులు, గలుగు నేమఱమియు వలయుఁ జుమ్ము.

ఉ. పుట్టఁగఁ బుట్టఁగాఁ దునిమెఁ బుత్త్రుల దేవకి గన్నయందఱం
గట్టెఁడిపాపజాతి యగుకంసుఁడు తద్విధచిత్తముం వగం
బెట్టెడు రోహిణీకలితపిండ మొకండును దప్ప వీని నే
వెట్టయినన్ మహాత్మ భరియింపుము దీవనఁ బొందు మెంతయున్. 140

---

1 విహ్వలుండై. 2 భోరన వ్రేసి చంపనని భూనితి నిన్ను వధించు శత్రునీ, ఘోరముగాఁగఁబట్టి, భవదూరితు 3 యత్నతుచ్ఛతన్. 4 పక్వ. 5 యిదియవినతి. 6 తనకు న. 7 నిన్నిపోకలం. 8 కుంజనియె నంత ప్రొద్ద. 9 సత్యంతను.

వ. ఇంక శిశుఘాతిని యగుపూతనకుఁ గంసుపనుపున శిశుహింసాన్వేషణంబ పనియై యుండు నీ వీప్రొద్ద యిచ్చోటు వాసి చని వేగకమున్న మంద సొరవలయుం గులాయలీనంబులగు పక్షులు వేగు టెలుంగులు సూపెడుఁ బ్రాగ్దిశాభాగంబునఁ బ్రారబ్ధ ప్రభాకరధ్వజవికాసంబగుచుఁ జనుదెంచె నీకు నిష్ఫలంబునం గరప్రదానం బొనరింప వచ్చినపనియును సంపన్నం బయ్యెఁ దడయవలవ దనిన నట్లకాక యని యగ్గోపముఖ్యుండు. 141

తే. పురిటిపాపనిఁ దొట్టిలోఁ బొందుగాఁగఁ, బెట్టి మోపించుకొని తాను బ్రియసతియును
మేటిగుజ్జులఁ గట్టినపాటు[1]బండి, యెక్కి శీఘ్రంబ మందకు నేఁగె నెలమి. 142

నందుఁడు మధురాపురంబుననుండి వసుదేవునాజ్ఞచే వ్రేపల్లెకు వచ్చుట.

వ. ఇట్లు చని పుష్పితఫలితానేకతరుషండమండితం బగు కాళిందీతటంబుననలు నెసలం బొడవుగా నమర్చిన బలితంపుములు వెలుంగులం గరంబు జతనంబులై యొప్పు[2] పెనుదొడ్లం గ్రమంబునం బ్రమోదంబున వేఁకువం బోఁకుమేసి వచ్చి రోమంథనవదనంబుల విహితశయనలై సుఖియించు కదుపులలోనఁ [3]బేరుపేరం బిలువం బంచ తిల్లుచు నుల్లసితహుంకారంబు లగువదనంబులతో నున్ముఖలగు తల్లులకు నభిముఖంబులై హర్షప్రతినినదంబులు వొడలం బొదులనుండి యొండొంటి[4]దాఁటుకొని కలయు బాలవత్సంబుల[5]యుత్సవసంచారంబులవలన వెదయావుల వెనుకం దగిలి యొండొంటిం జేరనీక బలియు[6]అంకెలం బొదివి కాలద్రవ్విక్రో డాడుచుఁ బొగరు మిగిలి[7]కఱకెక్కిన మెడలును వలుదమూఁపురంబులును వెడఁదవీఁపులును దోరంపు గంగడోళ్లును నైక్రాలు వృషభంబుల దర్పవికారంబువలనను మొదవుల నోరినురువులుం బెయ్యలరేణంబులుం బాలకుండలమసులునుం బమయొడళులకు[8]నెడపడని తొడపులుగాఁ బిదికి యురుద్రాళ్లు[9]ం దలుగులు తలమొలలం జుట్టి యిట్టునట్టునుం గలయం బాఱి క్రేపుల నేర్పఱించువారును వల్లియలు వైచి కోడెలం బట్టి పెనఁచి [10]కారూళ్ల జట్టికారులకు వశంబు సేయు బరవసంబెనంగఁ గ్రుమ్మరువారును జూఁడుఁ గొడుపులును వాదోళ్లు ముకుబంతులు మొదలుగాఁ గలసాధనంబులు గొని వచ్చి తెవులుగొంటులఁ జికిత్సించువారును గ్రేపులం గొననియావులం దొలఁగం గట్టి పిళ్లు వెట్టియు మందులుసల్లియుం జాలదుఃఖపడి చేఁపెలుంగించువారును మఱియుఁ బెక్కువిధంబులఁ దమతమకై యెడపడని కావటిమోపులకతనం గందికాయలుగాచి వంగినవలుదమూఁపులును ముదుకవెన్న లంటికొనుట మెదుకగొని మొదుకనయి పిడిచినం బోల[11]వలచుచుంచుతలలును బసులకొమ్ముల[12]తాఁకుల నడవిక్రంప[13]యేట్లమన్ని యమ్రుచ్చులపోట్ల బెరసినగంట్లం గఱకెక్కినయవయవంబులు నెఱ్ఱసెరలతోడి కపిలకన్నుల వెడంగుఁ జూపులును బెడిదంబు లగు కారెలుంగులుం గలిగి యెల్లయెడలనుం ద్రుళ్లు గొల్లలపెల్లువలనను జను

1 బండి. 2 దేను. 3 బేర్వేఱ. 4 దాటుగొని. 5 యుపవన. 6 రవదల నందంద తోలి. 7 కరుకెక్కిన.
8 నేరవి. 9 రులుం బలుపులునుం డల. 10 కాలుర్లంజట్టికారుకు. 11 వలచుఁజుంచుదల. 12 త్రాఁకుల. 13 అంట్ల.

కట్టులుగట్టి భుజమూలంబుల జిగిసొంపులం గలసి మెఱసి నెఱయం జిలుమూరు నిత్తడికడియంబులుం గంచుటుంగరమ్ములు నమరం గొమరారు నాఁచుదీఁగలు గలయం బ్రాఁకినం బోలుచు కెందామరలం దెగడుచేతులం గడవలవాతులు పదిలంబులుగా[1]నూఁది చెదరినచికిచికివెండ్రుకలు [2]పోదువుటం జిఱుమొగులు మొలకలు బలసినకొఱనెలలకుం బాటియగునెన్నుదురుల నున్న చెమరులు దురం గలింప గరువంపుఁదప్పి యొప్పు నిదురయూర్పులుం దమలో [3]చెరసి యాడుమాట లతమకంబున నిసుమడియై నిగుడ[4]వడవడవడంకుచున్న చన్నుగవలును వ్రేఁగుపడు పిఱుందులుం బోలయుచూడ్కులునై యొక్కొక్కతో యంబునంగూడి సరిత్తోయంబులం దెచ్చుజలవాహికలును గాంచనకంకణఝణఝణత్కారంబులం గంఠసూత్రవళనంబుల బాహులతాందోళనంబులం బయోదరసంఘర్షణంబుల శ్రోణిసన్నహనంబుల మృదుగీతమాధుర్యంబుల మనోహరంబు లగుదధిమథన వ్యాపారంబులం (జాలఁ)బారిణ లగుబాలికలును ఘృతతక్రవిక్రయంబు గృహ సమ్మార్జనంబు శిశుసమాశ్వాసనంబు బాలకభృతకభుక్తిప్రదానంబు మొదలయి నపనులం జిడిముడి[5]పాటు పొలయ మెలంగుగరిష్ఠకుటుంబినులును నైనగోపికల యుదాత్తచేష్టితంబులవలనను సర్వప్రకారసుభగంబయి నవతృణచ్ఛన్నకుటీ కవాటంబులును నవగ్గళాలక్షితవాస్తుసీమంబులును విశంకటశకటనికటార్పిత మంచకంబు నాజ్యపచనసుగంధియును[6]దవ్యమానదుగ్ధచూత్కారముఖరంబునునచ్ఛ కకబళవిగళితమస్తుసిక్తకరీషస్థలంబును దధిబిందుసుందరవేదికంబును నైనయమ్మ హాఘోషంబు బ్రవేశించి. 143

తే. వృద్ధు లగుగోపముఖ్యులు వేడ్కఁ దన్ను, నెదురుకొనియభినందింపనింపుమిగులఁ
దాను నందఱ నధికహృద్యముగఁ బలికి, యాదరించుచు వారుఁ దో నరుగుదేర.

వ. నిజసదనంబునకుంజని వృద్ధగోపికలు పుత్రసమన్విత యగుయశోదకు నొనర్చునవ సూతికామంగళం బంతరంగంబు హర్షోత్తరంగంబు గావింప బాలార్కసన్నిభుం డగుకుమారు రోహిణి యొదుర్కొనిన నద్దేవికి సభక్తికంబుగా సంభావనంబుగా వించి భావం బలరం బూర్వప్రకారంబున నుండె నిట్లు కృష్ణుండు గోకులంబున గోపికాపర్వంబై యత్యద్భుతం బగుప్రభావం బపరిభావ్యంబుగా నుండునంతం గొన్ని దినంబు లరిగిన. 145

క. మునుకంసునిపనుపున గ, ర్భనిపాతము శిశువధంబపనిగా నెవ్వే
టను దిరుగుదనుజనివహం, బున కగ్రణి దురితచరిత పూతన యనఁగన్. 146

వ. ఘోరాకార యగునిశాచరి నిశాసమయంబున నర్భకులవెదకుచుం జనుదెంచి నందగోపశకటంబుక్రిందం దగుతల్పంబున నుత్తానశాయియై యున్న వెన్నునియంతికంబున నంతంత నిలిచి. 147

---

1 బూదెరకిన. 2 లోదట్ట. 3 నిముచ్చుట. 4 వెడంద. 5 పడి తెలయు. 6 మధ్యమానోద్గత ధూత్కారముఖరంబును.

క. ఆమూర్తి యట్టితేజం, బామహిమ నిజాంతరంగ మద్భుతభీతి
వ్యామోహితంబు సేయం, గా మెత్తనఁ గొంతసేపు కనుఁగొని యలుకన్. 148

క. వీఁ డెల్లబోఁటిబాలుఁడు, గాఁ డాకంసునకుఁ గీడుగావించుటకై
పోఁడిమి యొసఁగ జనించిన, వాఁడ యగును వీనిఁ దునిమివైచెద నంచున్. 149

సీ. పండ్లలు గొఱుకుచుఁ బదరి హుమ్మని మిడిగ్రుడ్లులనిప్పులు[1] గ్రుమ్మరిలఁగ
నదరెడుకటములు నాకుంచితము లగుబొమలును నుదిటిపైఁ బొడముచెమట
[2]మెఱుఁగుకోఱలుఁ జేర్చి యొఱపుమంట లందందఁ జల్లెడుబహుళనిశ్వాసములును
నాగ్రహంబునఁ [3]బోరి నాకంపితము లగుకరములునై భయంకరముగాఁగ

తే. జనని[4]పాదిఁగిట నున్నబాలునిఁ గడంకి, నెత్తికొని యొమ్ముపై నిడి యొత్తి[5]విషపుఁ
జన్ను మొనలు తదాననాబ్జమున నిడియె, నదుముటయుఁ బొఁడారుఁడైనట్లపోలె

శ్రీకృష్ణుఁడు పూతనప్రాణంబులు స్తనదుగ్ధంబులతోడంగొని చంపుట.

ఉ. ఎత్తిలి కావుకావు రననేడ్చి తదీయపయోధరాగ్రముల్
కుత్తుకదాఁకఁ బెట్టికొని క్రోలెఁ గ్రమంబునఁ జన్నుఁబాలతో
నెత్తురు మున్నుగాఁగ గణనీయములై చనుసప్తధాతువుల్
పొత్తుగఁ బ్రాణముల్పెనఁటిపొందియ త్రిక్కఁగ నొక్క ప్రేల్మిడిన్. 151

క. రక్కసికిని దా నెక్కుఁడు, రక్కసియై కృష్ణుఁ డిట్లు క్రౌర్యావేశం
బక్కజముగఁ బసరింపఁగ, నక్కుటిలాచారి గెడసె హాయనుచు ధ్వనిన్.

తే. అధికవిస్వరం బైనయయ్యార్తనాద, మునకు మందలోపలఁ గలజనము లెల్ల
మేలుకొని రటమున్న యబ్బాలునేడ్పు, విని యశోదయు మేల్కని విహ్వలించి.

వ. తన ముందట మును ప్రసుప్తుండైననందనుం గానక నందగోపునిం బిలిచిన నతండు నాలోనన యుదరిపడి తెలిసి పఱతెంచె నిల్లలవారు[6]నుంజనుదెంచి శకటాంగమాత్రంబు లగుగ్రుడ్లు దిరుగంబడి వికృతంబులై మెఱవ నతిమాత్రదైర్ఘ్యంబు లగుపాణిపాదంబులు విరియం బడి యొడలు పగిలి యెమ్ములు నలిసి చర్మంబు ప్రోవై యున్నయన్నిశాచరిచందంబునకు నాశ్చర్యంబును భయంబునుం బొంది తదుత్సంగంబునఁ బతంగుభంగి నెసంగు కృష్ణునిం గాంచి రప్పుడు.

తే. అకట నేఁజెల్ల నేఁజెల్ల హాకుమార, హాతనూభవ హావత్స యనుచు నార్తిఁ
దల్లియునుదండ్రియునువచ్చితనుజుఁబొదివి, రమ్మరిగేటఁగాబాష్పాకులాక్షు లగుచు.

వ. బాలుని గ్రుచ్చియెత్తి యురంబున నడిమికొనిన నందుండు నయ్యిందువదన నిది యేమి యీరక్కసి యెక్కడ నుండి వచ్చె నిచ్చిఱుతవాని నీచందంబు సేయుట యెల్ల నీవేల యేమఱితి వనిన నయ్యబల యతనితోడ. 156

తే. కడుపునిండఁగఁ జన్నిచ్చి కొడుకు నిద్ర, వోవ దీవియ మండంగఁ బ్రొద్దువోవు
నంతదాఁక మేల్కనియుండి యలసి కన్నొ, కింతమూసితి నాలస్య మేది యిందు.

---

1 లొర్కటదరఁగ. 4 మెఱచు. 3 జొచ్చి యా. 4 పాదిలిట. 5 పిదత 6 నేతెంచిచూచి.

క. ఈపాపజాతి రక్కసి, యేపగిదిఁ గడంగి యిచటి కేతెంచెనొ యీ
పాపం డెమ్మెయి నెట్లయి, [1]ప్రోపడియె నిదేమిమాయ పుట్టెనొ యెఱుఁగన్. 158

ఉ. కానకకన్నపట్టి యిటు కట్టెఁడిరక్కసి[2]వాతఁ జిక్కియుం
దానొకకీడు నొందక ముదంబున నాకిదె చేరె నిక్కవం
బేనలినాక్షికిం గలదె యిట్టితపంబున పేర్మి చంద్రబిం
బాననుఁ డింక వీఁడు పరమాయురుపేతుఁడ యెల్లభంగులన్. 159

వ. అనియె యంత నఖిలగోపాలకులు నయ్యపాయంబు దప్పినయొప్పిదంబు వేనవేలు భంగులం గొనియాడి యాడాకినీకళేబరంబు దొలంగం దిగిచిరి నందుం డానంద వికసితాననుండై సూనుం దా నెత్తికొని గోకరీషమిశ్రితం బగుభూరజంబు పరగంగావిరక్షాతిలకంబుఁ బెట్టి. 160

సీ. శ్రీనాయకుండు రక్షించు నీముందర వేధ రక్షించు నీ[3]వెనుకదిక్కు
వరుస నీదక్షిణవామభాగంబులు రక్షింతు రవ్విరూపాక్షగుహులు
నీమీఁదు దిగువయు [4]నీరజాహితుఁడు వాసుకియు రక్షింతురు [5]ప్రకటకరుణ
దిక్కులు గాడ్పు నీతక్కినచోటులు రక్షింతు రెప్పుడు నక్షతముగ

తే. స్వస్తి గావించు నీకు వృషధ్వజుం డ, నాకులైశ్వర్యశాలి పినాకపాణి
నిత్య[6]శివ లగుగోవులు నియతపుణ్య, యైనభూమియు నిను నెల్లయందుఁ బ్రోచు.

వ. అని యిట్లు బాలరక్షణార్థంబు పూర్వమునికల్పితంబు లగుమంత్రంబులు జపి యించి ప్రయత్నంబునఁ గుమారు నరసికొని యుండ నమ్మహాసత్త్వుండును మహాత్త్వదీప్తుండై వర్ధిల్లుచున్నంత. 162

సీ. వసుదేవుపనుపున వసుమతీదేవుండు గురువృత్తియుతుఁడు గర్గుండు నాఁగఁ
జనుదెంచి రోహిణీతనయునకును యశోదాతనూభవునకుఁ దగఁ గ్రమమున
జాతకర్మోత్తమసంస్కార మనురూపవిధ్యుపేతముగఁ గావించి వారి
కభిధానములు రాముఁ డనియుఁ గృష్ణుం డనియును మహనీయగుణోచితంబు

తే. లై ప్రసిద్ధత నొందెడునట్లుగా నొ, నర్చి తనరాకపోకలు నరుల కొరుల
కెఱుఁగ రాకుండునట్లుగా నేఁగెనవ్వి, ధంబునకు నందగోపుఁ డెంతయును బొంగి.

క. భూసురులం బిలిపించి మ, హాసరసము లైనయంచితాన్నములు సము
ల్లాసమున నొసఁగి గోవులు, వాసస్సులు నిచ్చి యుత్సవము సేసి తగన్. 164

వ. గోకులంబునం గలచుట్టంబుల కెల్లం గట్టనిచ్చి గోవులఁ బూజించి గోవాటం బలంకరించె నిట్టికల్యాణంబున సంతసిల్లి. 165

ఆ. గొడ్డుపోఁగి కనియెఁ గొడుకు నెంతయుమూర్తి, మంతు నెలఁతలందు మహితభాగ్య
యొక్కతియ యశోద యుర్వి[7]పై ననుచు వ్రే, పల్లెఁ బొగడి రెల్లపడఁతుకలును.

1 పోవడియెనొ యేమొ. 2 చేత. 3 వెనక. 4 నీరజ. 5 ప్రకట. 6 సిద్ధులౌ. 7 యూరడుచు.

శా. సిద్ధంబై తనరారుమూర్తిగరిమన్ శ్రీమంతుఁడై దీప్తిచే
నిద్ధార్కప్రతిమానుఁడైనతనయుం డిట్లబ్బె [1]పీఁ డెంతయున్
వృద్ధశ్రీయభివృద్ధిఁ బొందె ననుచున్ వేవేలచందంబులన్
సిద్ధాత్ముం డగునందగోపు వినుతించెన్ గోపకవ్రాతముల్. 167

వ. అక్కడఁ గంసుండు పూతనపోయినపోకలు నిజాప్తులగు దనుజులచేత విని నందగోపతనయు[2]దెస ధిక్కరించి మున్ను కౌశికాదేవిచేతిపరిభూతివలన మొక్కవోయి [3]లజ్జించి యున్నవాఁడు గావున సాహసోత్సాహంబు దక్కి (శకటాసురుం డాదిగా) రక్కసులఁ బెక్కండ్ర నక్కుమారుదిక్కునఁ గీడుగావింపఁ బనిచె నట్లు పనుపువడినవారిలో శకటుం డనువాఁడు నందగోపునిప్రియశకటంబు నావేశించి తనమాయ నెదిరికి భావింపరాక యుండె నంత నొక్కనాఁడు. 168

ఉ. పాపని నిద్రవుచ్చి తగుపాన్పునఁ దచ్ఛకటంబుక్రిందఁ దాఁ
దీపెసలార నుంచి సుదతీతిలకంబు యశోద వేడుకన్
గోపసతీసమేతయయి గోఁతి సమీపగయై తనర్చున
య్యాపగ నీళులాడుటకునై చనియెం ద్వరమాణచిత్తయై. 169

క. ఒక్కింతవడికి నర్భకుఁ, డిక్కడ మేలుకని యొద్ద నెవ్వారును లే
కెక్క డగుశిశుత్వము మై, నెక్కొనుచాపలము లెల్ల నెఱసి తలిర్పన్. 170

శా. నోరం జేతులు రెండు గ్రుక్కికొనుచు న్మోమెల్లబాష్పాంజన
స్మేరంబై తిలకింప నేడ్చుచుఁ [4]బోరిన్ మీఁజేతులం గన్ను [5]లిం
పారం దోముచు చేవఁబూని పిఱుఁదొయ్యన్మీఁది కల్లార్చుచున్
శ్రీరమ్యాంఘ్రియుగంబు [6]గింజికొనుచుం జెల్వంబు రెట్టింపఁగాన్. 171

క. తనమాయాజాలంబుల, మునిఁగి సకలలోకములును ముగ్ధంబులుగాఁ
దనరెడుప్రౌఢుఁడు లోకము, తనమాగ్ధ్యంబునకుఁ బ్రముదితం బగుచుండన్.

శ్రీకృష్ణుఁడు శకటాసురుని సంహరించుట.

వ. అట్లుండి యచ్చట. 173

సీ. ఒకదిక్కు దోరగల్గొఱగి పైఁబడుదునో తొలఁగి కమ్ములు మ్రోయ నిలచలింపఁ
దొడరి వే పఱతెంచి త్రొక్కుదునో పలుగాఁడి లోనైనయంగముల నొకట
నెడలించి మీఁదట నెసఁగెడుపరపెల్లఁ బడఁద్రోచి యడఁతునో పడుచు నేమి
వెరవున వధియింప దొరకొను నాకిది యవసరం బని తనయాత్మఁ దలఁచు

ఆ. శకటుతలఁ పెఱింగి చయ్యన నాలోనఁ, జరణ మొకటి లీలఁ జాఁచి తాఁచెఁ
దత్క్షణంబ బండి తలకెడవై పాసి, యవుల సంధు లెడలి యవనిఁ జెదర. 174

వ. అంత. 175

తే వేగ సుస్నాతయై తగ వెలఁది యయ్య, శోద యాగోపికలను నచ్చోన డించి
సరసహార్దవృత్తిఁ [7]జేఁపెడు చన్ను లదిమి, కొనుచు వత్సంబుఁ దలఁచినగోవుఁబోలె.

1 విశంత. 2 ఖలన. 3 లజ్జించుచున్న. 4 బోరి ల్లి. 5 లేపారం. 6 గుంజ. 7 జేపుడు.

వ. అతిత్వరితగతి నేతెంచి విపర్యస్తం బైనశకటంబు నంతంతం గని హాయనుచుం
బఱతెంచి పుత్త్రు నెత్తి యుదరంబున నదిమికొని. 177

ఉ. నిన్నిటు పాఱవైచి తగ [1]నిద్దురవోయెడుఁ బాపఁడంచు నే
మిన్నక [2]సీళ్లనాట యను మిత్త్రికి నేఁటికిఁ బోయితి న్నిజం
బన్న కుమార యింకిపుడ యర్థిభవజ్జనకుండు వచ్చి న
న్నెన్ని దెఱంగులం బఱుపఁ డింతయుఁ జూచి తనర్చునల్కతోన్. 178

క. ఈమెయి శకటం బెడలుట, కేమిగతము దీని నెవ్వ రెఱుఁగుదురు విభుం
డేమి యది యనిన నుత్తర, మేమని నేనిత్తు నింద యిడుదురు నాకున్. 179

వ. అనితలంకుచు నంకతలంబునఁ గొడుకు నిడి చన్నిచ్చుసమయంబున. 180

సీ. పరిమితపలితైకభాసురం బగుకేశసంచయం బారణ్యసంచరమునఁ
[3]దురుపులరాలు కేసరముల నత్యంతధూసరంబై కడుమాసరముగ
గోఖురోద్ధతరేణుకుంఠితం బగుమోము చెమటబొట్టులఁ జాలఁ జెన్నుమిగులఁ
గట్టినచెంగావికాసె లేఁజిగురులజిగి నూని తను వతిస్నిగ్ధకాంతి

తే. నలరఁ గర్కశగ్రంథిలయష్టిచేతఁ, బట్టి గోపాలపరివారబహువిధోక్తు
లెలసి చెలఁగంగఁ గదుపులవలననుండి, వచ్చె నందగోపుఁడు నిజావాసమునకు.

వ. వచ్చి విస్రస్తచక్రంబును విభగ్నాక్షంబును విభిన్నభాండంబును నైనశకటంబు
గనుంగొని తదీయాంకతలంబునంద తనయు నెప్పుడు సునిచి యుండుంగావున.

తే. తలఁకి యుల్లంబుఝల్లనఁ దనువు వడఁక, నకటబాలకుఁ డిప్పు డేమయ్యెనొక్కొ
[4]బండి యఱవఱలై యిట్లు పడ్డదేమి, మూఁడెనో యంచు నరిగి సమ్ముఖమునందు.

మ. స్తనదుగ్ధామృత మారగించుచుఁ బొరిం జారుస్మితోల్లాస మా
ననబింబంబు నలంకరింప వికసన్నాళీకపత్త్రాభలో
చనదీప్తుల్ జననీముఖేందువుపయిన్ సంప్రీతిఁ బర్వంగ నొ
ప్పునిజాభీప్సితకల్పశాఖిఁ గనియెం బుత్త్రుం [5]బవిత్త్రోదయున్. 184

క. కని గుండె నిమిరికొనుచును, ననురాగముతోడ నంతనంతఁ దనకుటుం
బిని నిదియేమి శకట మి, ట్లన[6]యంబును విషమవృత్త మయినది యిచటన్.

తే. బల్లిదంపు[7]టాఁబోతులు పెల్లురేఁగి
తొడరి త్రోచి త్రొక్కెనో మహోద్ధురసమీర
హతియు [8]నిచ్చోటఁ గలిగెనో యదియు నింత
సేయ[9]ఁగాదు నిజం బేమి చెపుము దీని. 186

వ. అని వెండియు. 187

క. అది యెట్లైనను గాని, మ్మిదె నాపుత్త్రునకు సేమ మింక నఖిలమ
భ్యుదయమ యనఁగాఁ గడుగ, ద్గదిక నెలుఁగుదగు లువడఁగఁ దద్భామినియున్.

---

1 నిద్రవుజెందెదు. 2 యుండి సీళ్లకును 3 దరుపుల. 4 బండి. 5 బవిత్త్రోద్భవుడ్. 6 యాను విపరీత, 7 టంబోతులు. 8 లేదు కల్గినయేని. 9 నేరదు.

వ. అతని నాలోకించి నావలనం దప్పు సాలం గలదు మీరు సహింపవలయు వే
నిప్పాపని నెప్పటియట్ల యీ[1]బండిక్రింద మంచంబున [2]నిదుర పుచ్చి యేలు కులం
గలిగావునం గ్రమ్మఱం జనుదెంతు నని జలావగాహనంబున కరిగి మగుడునప్పటి
కిది [3]యిట్లై యున్న యది మనభాగ్యంబునం గుమారు నీబారి గడచె ననునేడం
గొందఱు బాలు రచటికి వచ్చి యిట్లనిరి. 189

క. ఏమిచట నాడుచుండం, గా మీకృష్ణుండు [4]తనదుకాలు గడంకతో
నీమీందికి నెత్తి చాంచిన, నీమెయిం దలకెడవువడియె నిబ్బండి వెసన్. 190

క. ఇది యేమిదైవికమొ మీ, మదిలోం దెలిసికొనుండనిన మగువయుం బతియుం
బొదలెడువిస్మయము మనో, ముదముం [5]దళుకొత్తం గొడుకు ముద్దాడి తగన్.

వ. అచ్చోటిభూరజంబు పుచ్చి పిడిచి వైచి తూంపాడిచిరి విశేషించి నందుండు బ్రాం
దారకుల కెల్ల వందనంబు నేసి నందనునకు నభయప్రదులుగా నభ్యర్థించె నాలో
నన యెల్లవారును వచ్చి యచ్చెరువునొందుచు నబ్బాలు నభినందించి రాగోపము
ఖ్యుండు శకటంబు క్రమ్మఱ సంఘటితంబు గావించి సుఖంబున నుండె నంతం
గ్రమంబున. 192

శ్రీకృష్ణమూర్తి బాలక్రీడాభివర్ణనము.

సీ. పాలుపారంగా బోరగిలి పాన్పు నాల్గుమూలల[6]కును వచ్చును మెలంగి మెలంగి
లలిం గపోలంబులు గిలిగిలింతలు పుచ్చి నవ్వింపం గలకల నవ్వినవ్వి
ముద్దులు [7]దొలంకాడ మ్రోంకాలం గేలను దడవుచు నెందును దారితారి
నిలుచుండం బెట్టి యంగుళు లూంత సూపంగాం బ్రీతిం దప్పడుగులు వెట్టి పెట్టి
తే. యన్నం గంటిం దండ్రినిం గంటి నయ్యం గంటి,నిందు రావయ్య విందుల విందవనుచు
నర్థిం దనుం బిలువంగ [8]నడయాడియాడి, యుల్లసిల్లెం గృష్ణుండు శైశవోత్సవముల.

ఉ. ఎవ్వరు గన్న నెత్తికొని యెంతయు వేడుక ముద్దులాడంగా
నెవ్వలం బాఱిపాఱి [9]తరళేక్షణ దీధితు లొప్ప [10]నాఃస్ఫూర్తమై
మువ్వలు గంటలు న్మ్రోరయ ముందటికొక్కటి రావిరేకతో
నవ్వనజాక్షుం డాడుం జెలువర్తిలిం బెంచు జనంబు చూడ్కికిన్. 194

తే. మన్ను రొంపియుం బెండయు[11]మసలు వట్టి, పాంసునం గ్రీడం దనమేను భాసురముగ
హరి యనేకధాతుచ్ఛటావ్యక్తమైన, శైలకుంజరకలభంబుం[12]బోలె నొప్పె.

క. చాలం[13]గ నిచ్చలు వెన్నయుం, బాలుం గుడకలంగొని తల్లి పట్టికి నెలవిం
బ్రేలిడి యింతింతియకాం, గ్రోలించును వెరవుతోడ రుచి[14]గొలుపుక్రియన్.

తే. ముదముతోం గడుపునకుం [15]బెట్టి మూతిజిడ్డు
మోమునను మేనం జమరి యమ్ముదిత యక్కు-

1 భండి. 2 నిద్ర. 3 యిట్టులయ్యున్నది. 4 లేచి. 5 దళుకొలుపం. 6 యందును గలయ 7 దులు. 8 నడి వాడి. 9 ధవళేక్షణ. 10 స్రోతృమై. 11 పంకటు. 12 బోలియొప్పె. 13 దధిదల్ల. 14 గోల్చు. 15 బోసి.

గలయ నివిరి యేనుఁగుదిన్న వెలఁగపండు
నాఁగ నొప్పుఁ గృష్ణుఁడు [1]సాత్త్వనయనుఁ డగుచు. 197

మ. తను నాప్యాయితుఁ జేసి దేవి గృహకృత్యంబు ల్పొనర్పం దొడం
గినతల్లిం గనుమాడి తప్పడుగులం గ్రీడారతిం బోయి యం
గనలన్ వెన్నలు వేడఁ బెర్వుదరువంగా నెంతయేఁ బెట్టినం
దనియం డింపుగ ష్రుంగు మానఁ డొకటం దావారిఁ [2]గారించుచున్. 198

క. తరిద్రాడు గేలుకవ్వము, దిరుగకయుండంగ బట్టు దెమ్మని తిగుచున్
బోరిఁబోరి నయనంబును ముడి, విరియ వలువచెరఁగు వట్టి వ్రేతల [3]సీడ్చున్.

తే. వెన్న వెట్టెద[4]నూడుమూయన్న [5]యన్న, మువ్వలును మొలగంటలు[6]మొరయనాడు
నచ్యుతుఁడు గోపికలు దమయాత్మ బ్రమసి, పెరుపుదరువనుమఱచిసంప్రీతిఁజూడ.

క. ఏనికకొదమకరంబున, మానుగ వెలిదమ్మిమొగ ననూడ్కిఁ [7]బొలుచు న
ద్దానవరిపు చేతం బొలు, పై నవనీతంపుఁగబళ మనుపమ కేళిన్. 201

క. సురలు దరువఁగ సుధాశీ, కరములు [8]మెయిఁ జిలుకునట్టికల్యాణం బా
పురుషోత్తమునకు [9]నొదవున్, దరుణీనిర్మథనలగ్న దధిబిందువులన్. 202

ఉ. పాపనిఁ బట్టరమ్మ యని బాధల కోర్వక తెచ్చి తన్వొసన్
గోపిక లయ్యశోదకును గుప్పున నొప్పనసేయఁ జేయ నా
గోపిక యందునందుఁ జని గోకుల మిల్లిలు దప్పకుండ ల
క్ష్మీపతి గ్రుమ్మరుం గడియనేఁపున రేపున నిట్లనిచ్చలున్. 203

వ. ఇవ్విధంబునం గ్రమక్రమప్రవర్ధమానుండయి తానును బలిదేవుండును బెక్కం
డ్రు బాలురు గేళీలాలసులై తన్నుం బొదివికొని తిరుగ బల్లిదుండై వ్రేపల్లె
నెల్లెడలం గ్రీడించునప్పుడు. 204

చ. పసఁటులఁజట్లమూఁతియిడి పాలును నేయియుఁ బుక్కిలించియుం
దొనుకుచు దోయిలించి కరతోయరుహంబులఁ జల్లి మంటిలో
నెనయఁగఁ ద్రొక్కిత్రొక్కి ధవళేక్షణరోచు లెలర్ప నాఁడు నె
వ్వనికిని మాన్పరాక యదువంశకుమారుఁడు దారచేష్టలన్. 205

క. తరువం బెట్టినచట్టుల, పెరువులు మును గిలుకరించి పెట్టినవెన్నల్
[10]నురువు లెసఁగంగ గ్రోలియు, నురలం ద్రోచియును జూపుచుండును గ్రీడల్.

శా. క్షీరాంభోధిమథించి తాను గృపతో గీర్వాణకోటిన్ సుధా
పూరప్రీతగఁ జేసినట్టి చెలువంబుం జూపున ట్టింపుగా
నారం గాఁగినపాలమీఁగడలు హస్తాబ్జంబులం గేలి లీ
లారమ్యంబుగఁ దోడిబాలురకు నెల్లం బెట్టి తానుం గొనున్. 207

1 చారు. 2 వారించుటల్. 3 సెందున్. 4 కూను. 5 గాజ్ల. 6 మ్రోయ. 7 నమరు. 8 వయి 9 నొవ్వక
10 యురుళ్ళ.

తే. ఓలిఁ గట్టిన[1]యుట్లకు నుఱికి పెద్ద, బానలం దున్న వెన్నలు [2]బావికొనుచు
[3]నుట్టులను వ్రచ్చి బాన[4]లను రలఁద్రోచి, [5]సురుగుఁ జెలికాండ్ర కెల్లనుఁ జూఱ[6]విడిచి.
సీ. [7]కడవలపాలు సగము గలయం ద్రావి నీళులు దెచ్చి యన్నిటను నినుచుఁ
బెరువంతయును[8]గ్రోలి పిదపబానలయందు సంపూర్ణముగఁ బ్రాఁచిచల్ల లునుచు
నేతులు గొనిపోయి నెఱయ [9]నిప్పులఁ బోసి పెనుమంటలొండొండఁ దనరఁ జేయుఁ
బెరువులోఁ బాలును బెరువు వెన్నను వెన్న చల్లను జల్ల యాజ్యమునఁ గలపుఁ
తే. [10]దలుగులూడ్చి పెయ్యలనెల్లఁ[11]దల్లిచన్ను, గుడువవిడుచుఁ గొన్నిటి నలుగడలఁ దోలి
నుఱక దామెనఁ గొయ్యలు[12]పెఱికి పాఱ, వైచుఁ గావళ్ల[13]యుట్లను వ్రచ్చి త్రెంచు.
ఉ. అడఁగఁ దెచ్చి బాలకుల నందఱ నయ్యయియాట నొక్కమై
నోడఁగఁ జేసి యేఁపడఁచి యొక్కని నొక్కని నెక్కుఁ బల్విరం
గూడఁగఁ గూఁకటుల్ ముడిచి కోయని యార్చుచు గాసిసేయు సం
క్రీడల నెంతలావరియు గీడ్పడి చిక్కఁగఁ గృష్ణుఁ డుద్ధతిన్. 210

గోపికలు యశోదతోడ శ్రీకృష్ణుని దుష్టచేష్టితంబుల చెప్పికొనుట.

వ. ఈభంగి వ్రేపల్లెయెల్ల నేలకుం గోలకుం దెచ్చుచున్న యక్కుమారు వారింప నలవి గాక గోపాలు రెల్ల నుల్లంబుల వెక్కసపడి చూచుచుండ గోపికలు [14]గూడఁబడి యశోదపాలికిం జనుదెంచి. 211
తే. గోఁతి [15]నీవ కాగారాబు[16]కొడుకుఁ గంటి, వేముపడు పాటు లరయవ యొట్టిబలియు
రైనఁ దగవు పాటింపరే యకట కృష్ణుఁ, జిన్నవాఁ డని నమ్మియ మిన్నకునికి.
క. కుటిలవు నీవు తనూభవు, నిటు సేయఁగ విడిచి శాత్మ నించుకయును న
క్కటికంబు లేదు వినుమా, యటు నీ చెవులార నిట్టు లాత్మజకృతముల్. 213
వ. అనునెడ నొక్కవ్రేత యన్నాతిముందరికి వచ్చి. 214
క. నాయింటం బదిగడవల, [17]నేయి పెరుగుఁ బాలుఁ ద్రావె నేఁడిదె కృష్ణుం
డోయమ్మ కడవ లన్నియుఁ, గే యని బోరగిలఁ ద్రోచి కేరుచు వచ్చున్. 215
తే. పేదవార మింతటితోన పీడవడితి, మిట్టులైనను మాకింక నేది బ్రదుకు
మున్ను వోయిన సేగికి నెన్నఁ గొలఁది, లేదు నాఁగ వేఱొకగొల్ల లేమ రేఁగ.
చ. అసురయొ కాక నీతనయుఁ డంగన యేఁబదిబానలందుఁ బో
ల్పెసఁగెడు వెన్న యుట్లపయి [18]నేఁ బదిలంబుగ డించి యుండ వె
క్కసముగ మ్రింగె బానలను గ్రమ్మనఁ గూలఁగఁ ద్రోచె నుట్టులు
న్వెస నుఱుమాడె నేమిగతి వ్రేఁగుదు నెక్కడఁ జొత్తుఁ జెప్పుమా. 217
వ. అనిపలుక నలుకతోడ గోపిక యోర్తు నర్తించువిధంబునఁ జేతులు సాఁచుచుఁ గృష్ణజననిం గదిసి యిట్లనియె. 218

---

1 యుట్టియాభృతికి. 2 చాల. 3 నుట్లకురిభ్రుచ్చి. 4 లు నొరఁగ. 5 జోడు. 6 విసుచు 7 చట్టులపాలెల్ల కరకుగఁ ద్రావియు నీళులన్నిటఁ దెచ్చి నిండనించు. 8 త్రాగి. 9 తంపుల. 10 దలుగు. 11 దలులదనులఁ. 12 పెఱికి. 13 ఉట్లు దీసివైచు. 14 గూడఁబాఱి. 15 నీవాక. 16 కొడుప. 17 నేయును బెరుగులును. 18 నేను దిరంబుగనుంచి.

ఉ. ఓవరిలోనఁగొందిదెసనున్నవి యెన్నియొ యెన్నఁ బెద్దభాం
డావళిఁదాళముం దలుపు [1]నావలఁబోఁ బడమీఁటి చొచ్చెమా
యావి భవత్సుతుండు వెసనంతన యేసును బాలుదెంచితిం
ద్రావెను యేమిసేసెనొ ఘృతం బొకబొట్టును లేదు లోపలన్. 219

క. ఏపాలములుఁ బాడయ్యెనొ, యీపల్లెను జిచ్చువెట్టి యేఁగెద మేమున్
మాపసులును గలిగిన నట, నేఁగదిని బ్రదుకఁగాదె యిటు చెడుకంటెన్. 220

సీ. అనుచుండ మఱియొక్క యతివ యాగ్రహమున నందుఁ డ్రోచికొం చరుగుదెంచి
యేమని వినియెప విన్నియు నాయింటి సేగి సెప్పఁగఁ జెట్ట లాగడీఁడు
నీకొడు కేతెంచి నేఁడు నెలఁత యెన్న బడిపంట్లనేయును బాలుఁ బెరుగు
నొండొంటఁ గలయంగ నుర్విపై వఱదలుగాఁ జల్లి పసఁటులు [2]కాలఁ గేలఁ

తే. దన్నియును ప్రేసియును వెసఁబిన్న పెంచి, కలుగఁ జేసిపాయసముగూరలును గాడు
పడుచులకుఁ బెట్టి దొంతులు పగుల నడిచి, నడరి పెయ్యల నన్నింటి గుడువ విడిచె.

తే. పూసద్రాఁడు దుయ్యను లేదు [3]పాలఁతి మెడకుఁ, బెరువు[4]పాలింట నేడ్చినబిడ్డకైన
మిడువ లే దెల్లబాములఁ జెడితి మొల్లఁ, బోయితిమి [5]ప్రాలుగలపట్టి పుట్టఁబట్టి.

వ. అనియె నట్టియెడ నోర్తు పెలుచనియెలుంగున. 223

చ. కలయఁగఁ బాలు[6]పిండి ఫులకండము వెన్నయుఁ బెట్టి యట్టులై
యలవడవండితిం బతియు నాత్మజులుం బ్రియపడ్డ నాలుగే
నలుగులదొంతి డించి యవి యన్నియు నుగ్మలి సీతనూజుఁ డొ
ప్పులువడ మ్రింగెఁ జోద్య మిది బూతము లున్నవిగాక కద్పునన్. 224

క. మగఁ[7]డింక నన్ను స్రైఁచునె, దిగవిడుచుం జంపుఁ గాక తెల్లము మది న
మ్మిగ పుట్టునె యిది చెప్పిన, మొగమోటన మనువుచుండి మూసితి వబలా. 225

తే. అనఁగ వేఱొక్కగొల్లత యమ్మ వినుము, బానలోపల [8]యవపిండి పంచదార
యొదవఁగలపిమూలను డాఁచియుండవచ్చి, తినియెనంతయుఁ గృష్ణుండు దేవరాన.

క. అంతటఁ బోవఁడు కూనెఁడు, సంతసమున బావికొనియె జయ్యనఁ గలకూ
డంతయును విష్ణుమాయ [9]ప, నింతీ యిది శిశువుచేత నిమిడెడుపనియే. 227

ఉ. నావుఁడు నోర్తు నెమ్మొగమునం గడుదైన్యము దోఁప వచ్చి నా
యావులఁ గ్రేపులం గలపి యార్చి వెలార్చినఁ బోయె ఘోరదు
ర్గావలి సొచ్చె నింట మగఁ డాత్మజు లెవ్వరు లేరు ప్రల్లదుం
డీవిధి మమ్ము మన్నిగొనియెన్ భవదీయసుతుండు గోపికా. 228

ఆ. పుట్టియంత వెన్న ప్రోపుగఁ బేర్చిడి, గడిగి కడిగి యొక్కగనపగాదె
నంతవట్టు మ్రింగె నటసూచి చూడంగ, నొంటి నిట్టిమనుజు లుర్విఁ గలరె.

---

1 నాకలఁబోనటు. 2 గాల. 3 పొత్తు. 4 పొరుగింటికించిన. 5 భామనీ. 6 బష్టి. 7 దుర్బని యుంక. 8 ఁబిండి యూఁ బంచ. 9 వ,డంతి యుతిశువునం దడంగడువనులే.

వ. అని యివ్విధంబున నందఱుఁ గూడి యొక్కట నచ్చేడియమీఁద నధిక్షేపించి.

క. ఎక్కడికేనియుఁ బోయెద, మిక్కష్టపుఁబాటుపడఁగ నేమోర్వము నీ
చొక్కపుఁగొడుకును నీవును, నొక్కతలయు నొక్కమూరినుండుఁడు నెమ్మిన్.

వ. అనిన విని యశోదాదేవి వేర్వేఱ వారి [1]ననూనయించి. 232

క. మీసేగు లెల్ల నచ్చెద, వేసరకుఁడు మీరు లేకవేగునె మాకున్
జేసెం జేయఁడు బాలకుఁ, డాసురపుంబనులు నిజము లనియెదరు బలే. 233

క. బొంకాడెడుగఱితలె మీ, రింకిటఁ [2]జూచుకొనుఁ డితని నె[3]ట్లడిచెదనో
[4]కింకయును గలఁకయును మది, శంకయుఁ బోవిడిచి చనుఁడు సదనంబులకున్.

వ. అనిన నట్లకాక యని గోపికలు నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ. 235

మ. భువనక్లేశము లెల్ల మాన్ప శిశుతాస్ఫూర్తిం బ్రవర్తిల్లుచున్
వివిధక్రీడలఁ బ్రౌఢ యైనప్రభవున్ విష్ణుం బ్రవర్ధిష్ణు [5]నా
నవనీతామృతచోరుఁ జూచి యెలమిన్ రాజాస్య యాత్మీయసం
భవతాబుద్ధిఁ బ్రవృద్ధ మైనమమతాబంధంబు సంధిల్లఁగన్. 236

శా. ఏలా యిందును నందుఁ [6]బాఱెదవు నీకే ప్రాఁతియే వెన్నలుం
బాలుం బాలక [7]చాలఁ జేఁపె నిదె నాపా[8]లిండ్లు పెన్ సోనలై
పా లొల్కుమ్మడిఁ గ్రమ్ముచున్నయవి నీభావంబునం దృప్తిగాఁ
గ్రోలం జాలవె యింతవట్టకట యీగోసేల చుట్టాలలోన్. 237

తే. తల్లిచనుఁబాలు గ్రుక్కెడుతక్కి[9]నయవి,పుట్టెఁడును నొక్కరూపునభూమిఁబరగు
నొడువు బొంకయ్యెఁ జన్నిత్తుఁదొడలమీఁద, గుండెవట్టియించుకదడవుండవన్న.

క. అని యెత్తుకొని యురంబునఁ, దనియఁగ నదిమికొని చన్ను తన్ముఖమునకున్
ఘనదుగ్ధపిచ్ఛిలంబుగ, మనమలరఁగ నిచ్చుటయుఁ గుమారుఁడు ప్రీతిన్. 239

చ. మును జననీస్తనంబులకు మోపఁగ వ్రేఁగయి యున్నయట్టియ
వ్వినుతపయస్సు లన్నియును వేడుకతోఁ గడుపార నారగిం
చినఁ బ్రియ మంది నందసతి చెక్కులు నక్కును మస్తకంబు మూ
ర్కొనుచును ముద్దులాడి మఱి కొండొకసేఁపునకుం బ్రియంబునన్. 240

వ. అయ్యర్భకు నుద్దేశించి. 241

క. వఱువాత లేచి నీదగు, కొఱగాములు చక్కద్రోచికొనఁ బోయి దినం
బిఱులు పడి చనియె నీపను, లఱజాతివి నిన్ను నేమియన నేర్తు సుతా. 242

క. విడిచిన నెప్పటి చని యా,గడములు సేసెదవు నిన్నుఁ గాచుట మాకుం
గడువ్రేఁగు దుర్జనుని నిలఁ, దడయక [10]యెఱుకమెయి ద్రోపు తగుమందెందున్.

1 నందఱు ననునయించి. 2 జూచి. 3 ట్లడఁచె. 4 కింకయుఁ గలఁకయు మదిలో. 5 విన్. 6 బాఱెదవు నీకున్. 7 పాలుచేఁపెనిదె. 8 లిండులన్. 9 నతియుఁ, బుట్టెఁడు. 10 యనాక్రోశఁ దగమర్దింతున్.

యశోదాదేవి శ్రీకృష్ణు నులూఖలబద్ధునిఁ జేయుట.

వ. ఇందు రమ్మని మెత్తనిజంకెతోడిబింకంబునం గొడుకుం గేలుపట్టి యొయ్యన తివిచి కొనుచుం బోయి పెయ్యదామెనత్రాటం గొని శకటసమీపంబున బలితంబగు రోల నుదరంబు బంధించి నున్నని నెలగోల చేతం గొని. 244

క. కదలిన మొత్తుదు నెక్కడఁ, గదలెద వటగుదులాఁప కదలుమ యేఁ జా
చెద ననుచుఁ బోయి యిమ్ముల, ముదిత నిజకుటుంబకార్యములఁ దత్పరయై. 245

సీ. ఉన్నంత నచ్యుతుం డుద్దామమగుతన సత్వంబు గోపాలజాతమునకు
నెఱిఁగింపఁ దలఁచి యొక్కింత సేఁపునకు నిజోదరంబున దామయుతనిబంధ
మగునులూఖలము రయమునఁ బెనంగ నాకర్షించుకొని మందగవని కెలని
జమిలిమద్దులలోన సంరంభమునఁ దవిలించి తాఁ దగులక లీల రెంటి

తే. నడుముగడచి నీల్గుటఁయును బుడమి వగులఁ, బెల్లగిలికూలెఁదరువులుగొల్ల లెల్ల
గూడఁబడి రడ్డు కొందఱు గోపసతులు, సూచి క్రమ్మనఁ బాఱె యశోదతోడ.

ఉ. ఎక్కడిబిడ్డ నీకు నిటు లెంతయుఁ గట్టెఁడి వేయుగంబులం
బొక్కెడుబోటితోఁ బలియుఁ బుత్రునిఁ ద్రాళులఁ గట్టునాఁడువా
రక్కట గల్గ రట్లనఁగ నాఱడివోయెఁ గుమారుఁ డేపునన్
మిక్కుట మైనమ్రాఁకు లవె మీఁదఁబడ న్వడిఁ దాఁ బెనంగెడున్. 247

క. నేరుపుగలననుచు నహం, కారంబున మిడిసిపడితి గ్రమ్మనఁ జని బం
గారముఁబోలెడుకొడుకున, కేరూపుననైనఁ బాపు మీసంకటమున్. 248

మ. అనినం దల్లడ మంది మేను విరియన్ హాయంచు గోపాలభా
మిని విస్రస్తములై పటాంచలము ధమ్మిల్లంబుఁ దూలంగ లో
చనపద్మంబుల బాష్పధార లెసఁగన్ సంభ్రాంతిఁ బాదద్వయం
బును దొట్రిల్లఁగఁ బాఱె గోపికలు నుద్భ్రాంతాత్మలై తోఁ జనన్. 249

వ. నందగోపాదులు నటమున్న కదిసి రిట్లరిగి యందఱు నున్మూలితయమళార్జునమధ్యంబున మేఘద్వయమధ్యవిద్యోతి యగుశీతాంశుండునుంబోలె నాలోలలోచనంబున సుధాసేచనరోచు లడర మందస్మితసుందరవదనమండలంబున నగ్రిమచూడామండనంబు వోలయం బొలుపారుకుమారునిం గని రంత నాగోపగ్రామణి కొడుకుకడుపునం బెనఁచిన[1]కట్టొయ్యన నూడ్చి యెత్తుకొని యిదియేమిచందం బీబాలునుదరంబు ఱోలనిట్లేలకట్టి తింతదవ్వెట్లులీడ్చె నిమ్మహీరుహంబు లెప్పగిదిం గూలె నని తద్బంధననిమిత్తంబు నిజకళత్రంబువలన విని పుత్రుసత్వంబునకు హర్షవిస్మయంబు లతిశయిల్ల నుండె గోపవృద్ధు లచ్చెరువునొంది తమలోన 250

మ. అతిశాతంబును వజ్రపాతమును హస్త్యాఘాతమున్ వాహినీ
వితతస్రోతము హేతువుల్ తరుతతి న్విభ్రంశ మొందింప న

---

1 వ్రాతప్రతి: నొయ్యనయూడ్చి.

ట్టితెఱం గేమియు లేక [1]యర్భకునికృష్టిం గాలె నీయున్నత
కృతిజాతంబులు దీనికంటెఁ గలవే చింతింప నుత్పాతముల్. 251

వ. మున్నును శిశుఘాతిని యైనపూతన నిపాతంబు నొందె మహాశకటం బద్భుతవిఘ
టనంబునం బొలిసె నిక్కడ నునికి మన కింక నెంతలెస్సయయ్యెడు నని యా
శంకితచిత్తు లయ్యును మక్కువవలన నచ్చోటు విడువఁ గొనకొననివసనంబుల
తోడ నందగోపసహితులై తమతమనివాసంబులకుం జని రివ్విధంబున. 252

క. గోము మిగుల వ్రేపల్లెను, ధీమంతులు రామవాసుదేవులు బాల్య
శ్రీ మెఱసి యప్టసప్తస, మామహితవయస్కులై సమంచితలీలన్. 253

వ. తమయీడుగోపాలబాలకులం గూడి యాడ వత్ససముదాయపాలనంబుల వి
నోదంబుగాఁ బ్రమోదింపం దొడంగి రమ్మహోత్సవసమయంబున. 254

తే. చిఱుతకూఁకట్లు [2]దూలాడఁ జేతిచల్ది, చిక్కములు సెలగోలలు చెలువుమిగులఁ
గిల్లుచెప్పులు దొడి నున్నగట్టితడుపు, లెలమిలోఁ గట్టి చేరువ పొలములందు.

చ. వృకములఁ దోలి యార్చుచును వేడుకఁబాడుచుఁ గూఁకలిచ్చుచుం
బ్రకటమహీరుహాగ్రములు ప్రాఁకుచు జున్నులు రేఁచి తేనె గో
పకులకుఁ బోయుచున్ మధురభక్ష్యము నేకళులారగించుచున్
సకలమనోజ్ఞఖేలనరసంబునఁ దేలిరి బాలయాదవుల్. 256

వ. అని వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుఁ గృష్ణశైశవచరితంబు కర్ణరసాయనంబు
గావించిన దివ్విధం బఖిలంబును సుఖశ్రవం బగువచోవిభవంబున. 257

మ. కమలాదివ్యనివాసవక్ష కమలాక్షా సంతతోత్ఫుల్లహృ
త్కమలామోద కళా[3]వివేక జితలోకా సర్వధారేయ దోః
కమలాంగీకృతదానకల్ప శుభసంకల్పా విపక్షా[4]వళి
కమలాపాయద ఖడ్గనీరద సమీరాక్రీతిమన్నారదా. 258

క. గుజ్జరిదట్టవిభాళసు, హృజ్జీవనదాయి హార్దహేలాభుజసం
పజ్జితధనసంపూజిత, సజ్జనసందోహధర్మసాధకదేహా. 259

మాలిని. యవననృపబలాబ్ధివ్యాపిఖడ్గౌర్వవేగా
జవనహయఖురాగ్ర[5]చ్ఛాదిభూమ్యంతభాగా
భవనభరితలక్ష్మీబద్ధనిత్యానురాగా
భువనయుగహితైకస్ఫూర్తిమత్త్యాగభోగా. 260

గద్య. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్యధుర్య
శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీ
తం బైనహరివంశంబున బూర్వభాగంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము.

1 యర్భకనికృష్టిం. 2 దూలగూడ. 3 వివేశ. 4 పక్ష. 5 చ్ఛాత. 6 తరిత.

పూర్వభాగము - షష్ఠాశ్వాసము.

కనకవిప్రబంధా
నేకముఖవినిర్గతాత్మహితకీర్తిసుధా
నేకధవళాయమానమ
హాకమలభవాండధామ యన్నమవేమా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్టివర్తనంబులం గొంతకాలంబు నడపి యమ్మహాప్రభావుం డగువాసుదేవుండు విదితనిజసద్భావుం డగుబలదేవున కిట్లనియె. 2

క. అనఘ విను మొకటి చెప్పెద, నెనయంగ మనపుట్టిబుద్ధియెఱుఁగుట మొదలి
వ్వనము నివాసం బైనది, మనవారికి నింక [1]నిచోటు మంచిది యగునే. 3

వ. పెద్దకాలం బొక్కచోట నునికి వారలకుం బ్రశస్తంబు కాదు దీనఁ జేసి యిప్పుడు.

సీ. ఎరువుతిప్పలుగొని యెల్లమందలు గొనుచెక్కె మేపుడుజోటు ద్రొక్కువడియెఁ
దరు లోలి దప్పక నఱుకంగఁ జెక్కె జొంపము లేది జాడలువడియెఁ బొదలు
మడువులు పసులకాల్మడిఁ బుచ్చె [2]దొరుగండ్రవంతలు పెనురొంపిప్రంతలయ్యెఁ
బూరిపంటలు చెడిపోయె [3]రాయిడిఁ గ్రంపలోనుగా దవ్వులఁ గాని [4]లేదు

తే. పులుఁగుపూరెడుపోఁపడిపొలములందు, మెలఁగి వెదకినఁ బుట్టదు మెకములకుఁ గె
గూరగాయకట్టియ విర్చికొనఁగ వలసి, యునికి ప్రేపల్లె వీడుబట్టునకు దొరఁగె.

వ. కావున మన మింక నిచ్చోట వసియించుట దుఃఖావహంబు బృందావనంబు బృందారకవనసుందరం బైనకాననంబు గల దందు గోవర్ధననామధేయంబునం బరఁగి (యథార్థనామధేయం బగు) భూమీధరంబున శాంతిసౌఖ్యంబున బ్రఖ్యాతినొంది నిఖిలవనమండనం బయి యఖండశాఖామండలంబున నుత్కటం బగు[5]వటం బన విందు మయ్యరణ్యంబునడుమ నమరభువనంబున నమరునమరనదియునుం బోలెఁ గాళిందియొప్పారు నవధూతసారం బైనయిక్కాంతారంబు విడిచిపోయి యన్నె లవున సుఖియింతము మనపల్లెలోనిముదుసళ్లు మెచ్చిగపేర్మి నిచ్చోటు విడువం జాలకున్నవా రొక్కకారణంబు గలిగించెద నట్లు నూఁడు మని పలికి యొక్కింత సేపూరకున్న యెడ. 6

మ. జలజాతేక్షణు సర్వగాత్రముల సంజాతంబులై పెల్లుగాఁ
బులులో సింగములో పిశాచములో నాఁ బొంగారి యొక్కుమ్మడిఁ

1 నిటు. 2 పెకొడ్డిగ్రంతలు. 3 గాయలు. 4 లేళ్ళు. 5 వటంబును.

బలవత్తీవ్రవృకంబు లెల్లఁబాలముఖ వ్యాపించె గోపాలకా
కులగోవత్సభయంకరంబు లగుచుం గోపప్రదీప్తాకృతిన్. 7

వ. ఇట్లు పుట్టినయాక్రూరసత్వంబు లదిమొదలుగాఁ దొడంగి. 8

క. పదియును బదియేనును నిరు, వదియును ముప్పదియు దాఁటువడి నిత్యంబున్
గాదగాని తిరిగి వధింపఁగఁ, గవలఁగొందఱయ్యె గొల్లగమి [1]కెచ్చోటన్. 9

సీ. నీళ్ళల కేటిలోనికి డిగ్గఁగాఁ బెద్దతఱిపిపెయ్యలఁ బట్టి [2]నుఱిపె నేఁడు
వడిఁగూడి పాలకావళ్లు దేరఁగ మందవాండ్రను బొరిగొని వ్రచ్చె నేఁడు
వేకువకడఁ బోయి పోఁకుమేఁపఁగఁ బాడియావులఁ బొదివి చెండాడె నేఁడు
పులికైనఁ బెలఁగి మార్కొలయఁజాలెడుమేటియాఁబోతుఁగిట్టి యుక్కడఁచె నేఁడు
తే గొల్ల లేమఱినప్పుడు గొఱియకొదమ, [3]నెత్తుకొనిపోవు త్రోఁడేళ్లు కిట్టినేఁత
లెందు వింటిమె యని పను లెల్లఁ దల్లడిల్ల వ్రేపల్లె తద్దయు డిల్లపడియె. 10

వ మఱియును రాత్రిసమయంబున బెబ్బులులహుంకారంబులును సింహగర్జితంబులు నుగ్రంబై వీతెంచె మహాదేహంబు లగువరాహంబులు సొచ్చి ఘోషణంబు నెల్లఁజొట్లుం గ్రోడాడఁ దొడంగె నంత గోపప్రవరు లందఱుం గూడఁబడి నందగోపసమేతంబు దమలోన మంతనంబుండి. 11

క. ముందటియుత్పాతములకు, డెందంబుల నొచ్చి యిప్పటికిఁ బాయఁగలే
కిందుండఁగ మన కిష్టా, ఢ్యం [4]దనుకఁగ రానికడిఁదిడెప్పర మొందెన్. 12

వ. బృందావనంబు కడులెస్సచోటని వ్రేపల్లెలోనివా రెల్ల నెల్లప్పుడుం జెప్పికొను చుందురు రందును దుర్గమంబు లగునెలవుల రక్కసులు గలరనియును విందు మేమిసేయుద మెక్కడికిం బోవ మీప్రొద్ద కదలవలయు నింక నిక్కడ నొక్కదివసంబొకముహూర్తం బొక్కగడియ యున్నను నంతకంతకు నెంతంత సేగు లగు ననివిచారించుసమయంబున నారదుం డేతెంచి నందగోపు నేకాంతంబునకుం దోడ్కొనిపోయి. 13

నారదుఁడు నందగోపుని బృందావనంబునకుఁ బోఁబనుచుట.

క. అతనిరొయొనరించువినయం, బతుఁడు కరుణ నాదరించి యానందరస
[5]ప్లుతికారిణి యగువాక్య, శ్రుతి నాతని కింపొనర్చుచును నిట్లనియెన్. 14

ఉ. ఈవనభూమి యీవసతి నెంతయుఁ దప్పి వసింపఁబట్టు బృం
దావన మొక్కఁ డక్కడయు దైత్యమయం బట యేమిసేయుదున్
భూవలరొుకగణ్య నతిపుణ్యుఁ దనూభవు నెట్లుగాతు నం
చీవు దలంచి యున్కి మది నేఁ గని వచ్చితి నిన్నుఁ [6]దేర్పఁగన్.

మ. విను నారాయణుఁ డాదిదేవుఁడు జగద్విఖ్యాతసత్వుండు మే
దినికిన్ భారము డింప దైత్యుల [7]విఘాతింపంగఁ గ్రీడార్థమై

---

1 కచ్చోటన్. 2 నుఱిపె. 3 నెత్తైఁగాక తోఁడేలకుడిట్టిచేత. 4 దలుకఁగ. 5 ప్లుతి. 6 దీర్పఁగన్. 7 వి బాధింపంగ.

జనియించెన్ భవదీయసూనుఁ డనఁగా సంఘన్నుఁడై కాన మ
ర్త్యునిఁగాఁ జూడకు కృష్ణు రాముఁడును దత్తుల్యుండ యత్యున్నతిన్. 16

వ. వీరిద్దఱు సుద్దామం బగుధామంబున నపరిభావ్యు లగుభవ్యులు పూతన యను యాతుధాని యామినీసమయంబున విషదిగ్ధనిజస్తనదుగ్ధంబులు గ్రోల్చి కూల్చె దనని వచ్చి యచ్చిఱుతవానిచేత నిపాతిత యయ్యె శకటరూపధారి యగు దారుణదైత్యుం డత్యుగ్రకర్మంబు సేయం దలంచి తలంపులోనన వికలుండై కెడసె నిద్దఱసురలు మద్దులై యిమ్ముద్దులపాపనిఁ బాపండని కోలంది యెఱుం గక పయింబడి నలపుద మని పూని యున్మూలనంబు నొంది రింక నిమ్మహా తేజుం డనేకదనుజధ్వంసంబు సేయంగలవాఁ డిది దేవరహస్యంబు నీమీఁదిపక్షం బునఁ బ్రత్యక్షంబుగాఁ దెలిపితిఁ గలంక నొందక బృందావనంబునకుం జనుము శోభనం బయ్యెడు నని చెప్పి బ్రహ్మసూనుండు దామోదరునొద్ద కరిగి సవినయ సందర్శనం బొనరించి. 17

శా. త్రైలోక్యంబు సృజింపఁ బెంపఁ జఱుపన్ దక్షుండవై యింతకున్
మూలంబై యిట నందసూనుఁ డనఁగా ముగ్ధాకృతిన్ లీలమై
బాలత్వంబు నటించునిన్ను మదిలో భావింతు రుద్యన్మతుల్
హేలానిర్దళితారి సర్వమును నీయిచ్ఛావశం బచ్యుతా. 18

క. బృందావనకేళికిన్, బృందారకవరద చాలఁ బ్రియపడియెడు నీ
డెందము తడ వింకేటికి, మంద గదల్చికొని చను మమంద ప్రీతిన్. 19

క. అని మునివరుఁ డాతని వీ, డ్కొని చనియెఁ దగంగ నందగోపుఁడు దమగో
పనికాయమునకు బృందా, వనగమనవినిశ్చితైకవాక్యతఁ జెప్పెన్. 20

వ. ఇట్లు నారదోపదేశంబున నిర్విశంకమానసుం డగువల్లవముఖ్యుపనుపున సర్వజనం బులుం బయనంబు సమకట్టుటయును వ్రేపల్లె నెల్లకడల. 21

సీ. [1]బండ్లమెట్టింపుపై బరువులెక్కింపుమీ దళ్లను బూన్పు కావళ్ల సునుపు
పదిలంబుగా నేతిపనఁటులు క్రొత్తగోనెల బియ్యములుపట్టు నివరివడ్లు
నోడపెరుగుపాలు నొనరంగఁ బోసి చాఁపలు మంచములు మీఁద బలియఁ గప్పు
దామెనలును వల్లెత్రాళ్లును దలుగులు [2]గవ్వముల్గొడవలి కత్తిసూఁడుఁ
తే. గొడుపు[3]వాదోళ్లు మొదలుగాఁ బెడకయుండ,వలయుముల్లెల్లఁ దెమ్ముగండలపులెడ్ల
నాయితము సేయుముదుసల్ల నాఁడువారి,గంపమోపులు ముందరఁ గదలుమనుము.

వ. అని మఱియుఁ బెక్కుభంగులయెలుంగుల నొక్కకోలాహలం బెసంగ మంద యంతయు నొక్కపెట్ట కదలి లావుమానుసులు కదుపులం గొని ముందరం బోవఁ బిఱుంద బండ్లును బండ్లజాడం దక్కినప్రజయును నడువం దరుణతరుణీ జనంబు లొండొరులతోడిమేలంపుటాలాపంబులం బ్రమోదకరంబు లగువినో దంబుల నడటుమీఱి కడచి చనం బంగ్వంధజరఠప్రముఖులు గ్రుస్సి యోలాను

1 బండులుగట్టిపై. 2 గప్పాలుగొడ్డలి. 3 వాడ.

పడ నెడనెడం గావలిరై తగువారు నడపింప నవ్విధంబునం జని బృందావనంబు ప్రవేశించి యుచితప్రదేశంబుల నివేశంబులుగా నిరూపించి గోపాలముఖ్యులు నిలువ నాక్షణంబ. 23

క. ఒకయామడ పఱి పిది యని, సకలజనము చూడ నర్ధచంద్రాకృతిరై
శకటావళి విడియంగం గడు, వికటస్థితి నెల్లవారు విడిసిరి గలయన్. 24

వ. అంత. 25

చ. [1]గుడిసెలు వన్నియుఁ ఘననికుంజము లిండులుగాఁగఁ జొచ్చియుం
బెడఁగగుజొంపము ల్గలిగి పేర్చినమ్రాఁకుల క్రింద నుండియుం
గడఁక యెలర్ప [2]దొడ్లకును గ్రంపలు వైచియు నొక్కనాఁటిలో
నడరఁగఁ బ్రాఁతకాఁపులయి రక్కడ గోపకుటుంబు లందఱున్. 26

శా. శృంగారంబులు సేసి గోపికలు భాసిల్లంగ గోపాలు రు
త్తుంగాంగంబులతోడ నెల్లకడలం దుర్లింగ గోబృందముల్
మాంగల్యాకృతిఁ గ్రాల నెంతయును సామగ్ర్యంబునం బంధు లు
ప్పొంగం గాంగసముజ్జ్వలోత్సవములం బొంగారె నానాఁటికిన్. 27

క. క్షేమంకరుఁడై హరి దము, నేమఱక ప్రయోజనంబు లెల్ల నడపఁగా
శ్రీమంతు లైరి మిగులంగ, నామందం గలుగుగోపు లందఱు దోడ్తోన్. 28

క. వేసవియందును సులభము, ఘాసము గోవులకు నీరు కడుఁ బెల్లొదవన్
వాసవుఁడు గురియుఁ దఱితో, వాసవుతోఁబుట్టు వున్న వాసతిఁ గోణిన్. 29

క. క్రేపులు వర్ధిల్లఁగఁ గడు, నేపెసఁగఁగ మొదవు లీను నేఁటేట వృష
వ్యాపారం బవ్యాహత, మై పరగుం గృష్ణదేవు నాదరమహిమన్. 30

వ. ఇట్లు బలదేవసహితుండై మహితప్రీతిం బ్రవర్తిల్లు నయ్యదుకుమారుండు క్రమంబునం ద్రయోదశవర్షవయస్కుం డయ్యె నంత నొక్కతఱి వసంతసమయావసానం బగుటయు. 31

గ్రీష్మకాలాభివర్ణనము.

శా. వాసంతీకుసుమావతంసకము లుద్వాసించి గోపాంగనల్
శ్రీసంపన్నము లైనపాటలములన్ సీమంతసీమ ల్గలిం
గై సేయం దగి ఫుల్లమల్లికలికాగంధాంధమై పర్వె స
ద్వాసహార్యద్గతి యయ్యె ఘర్మసమయం బారంభసంసేవ్యమై. 32

క. మడువులనీ రింకించుచు, నెడపడఁ జేయుచుఁ బ్రవాహ మెట్టిది యైనన్
వడ యొయ్యనఁ జేర్చుచు ను, గ్గడువయ్యె నిదాఘుబలము క్రమయోగమునన్.

మ. హరి యంభోనిధిసొచ్చె శంభుఁడు తుషారాద్రీంద్రముం బ్రాఁకె వా
గ్వరుఁ డుద్యన్మకరందదుర్దినసమగ్రం బైనయుత్ఫుల్లపం

[1] గుడుసులు. [2] దొడ్డులకు.

కరుహంబున్ భజియించె దీనిమును గల్గం గాంచియే కాక యు
వ్వారి నిం కేల సహించు గ్రీష్మమనఁగా వర్ధిల్లెఁ దాపోద్ధతుల్. 34

సీ. వనధు లెల్లను గ్రోలి తనియక పెనుపొంది బడబాగ్ని యంతటఁ బ్రబ్బె నొక్కొ
యాగంగఁ గొలఁదిగా కభవుండు[1] గ్రక్కినఁ గరళాగ్నిఁ గ్రమ్మఱఁ గ్రక్కె నొక్కొ
నీరజాసనునోరు నిండకమున్న కల్పాంతాగ్ని దమకించి యడరె నొక్కొ
సకలసత్వంబు[2]ల సమయించి ఘోరాగ్ని తత్వమొక్కటియ కాఁ దలఁచె నొక్కొ
తే. యగ్నియును మారుతంబు ననాదియైన, మైత్రి నేఁడ కాఁ జూపంగ మసఁగె నొక్కొ
కాకయిట్టి వేసవియెందుఁ గలదె యనుచు, జనులు బెగడొందగాడ్పుతోఁ జలఁచె నెండ.

మ. తమలో రాయిడిగొన్న యున్న తులసవ్వంశంబులున్ రూపఱున్
సమయించుం దమయాశ్రితావళిని నెన్నంగా నిజం బిట్టిభా
వము సూడుం డనునట్లు వేసవి మహోవంశాటవుల్ రాసి ద
గ్ధము లయ్యె న్నికటద్రుమావలులతోఁ గ్రందంగ దావాగ్నులన్. 36

క. తరులెల్ల గ్రల్లవడఁగా, విరళములై వీథులున్నవిధ మొప్పె నహ
స్కరరుచులతోడఁ దలపడి, యరుదుగఁ బోరాడి తుమురులై పడినక్రియన్. 37

మ. జ్వలితారణ్యకధూమముల్ శిఖిశిఖాసక్తిం దటిల్లిలతోఁ
గలయం గ్రమ్ముఘనాళిభంగి నెసఁగంగా నెండమావుల్ దిశా
వలయాపూరజలంబులన్ దొరయఁగా వర్షాగమస్ఫూర్తియై
వెలసెన్ గ్రీష్మము తీవ్రతాపము కడున్ భిన్నప్రకారంబుగాన్. 38

తే. పక్వఫలములఁ గ్రాలుకింపాకలతల, బెరసి వేసవి చే పడ్డ తరువులెల్ల
దావదహనసంయుక్తికిఁ దప్పె నవియు, నలఁగి దావాగ్ని నొదివినయట్ల యుండె.

శా. గోపూర్ణప్రవదుగ్ధపానవిధులున్ గోవర్ధనాంతర్ఝర
వ్యాపారంబులు గోపతిప్రియసుతావాఃకేళిలీలాస్ఫుర
ద్గోపీపీనకుచోపగూహనములున్ గోవిందసాంగత్యమున్
గోపశ్రేణికిఁ బాసెఁ దాపభయమున్ ఘోరంబుఘుర్మంబునన్. 40

వ. ఇట్టి నిదాఘకాలం బతిక్రాంతం బగుకొలంది నొక్కకారణంబున. 41

క. హరి పరిపాలన సేయఁగఁ, బరమోత్సుకవృత్తి నున్నపశుకోటికి ని
ర్భరవిస్మయావహములై, యురుతరముగ నుద్భవించె నుపసర్గంబుల్. 42

వ. అమ్మహాదోషంబువలన. 43

చ. వడఁకుచు రోమకోటినిలువంబడి మేనులు దూలఁ గన్నులం
దుడుగక బాష్పముల్ వడియుచుండఁ దలల్ దిగవైచి నోరదే
గుడు దొరుఁగంగ నెంతయును గ్రుస్సి ఖురంబులు ద్రెస్సి పుర్వులుం
గడుపునఁ గారఁ దద్దయును గాఱియఁ బొందె వ్రజంబునం బసుల్. 44

1 మ్రింగిన. 2 ల జాలించి.

క. కడలును నెత్తురుఁ బాఱం, దొడఁగెం గొన్ని యతిసారదుస్తరబాధం
బడి ప్రేవులు సిక్కఁ దునిసి, పడకుండునె యనఁగ నెత్తువడ నెల్లెడలన్. 45
ఆ. నరిడె తిప్పు కప్పనావురు గడుపులు, హదరుదిక్క యనఁగ నదరి మఱియుఁ
దెవుళు లెన్ని యేనిఁ దవిలియొంతయుమహో, గ్రంబులయ్యెఁ బశుగణంబునందు.
వ. అంతయు నుపలక్షించి వయోవృద్ధు లగుగోపాలురు మంత్రంబుల నౌషధంబుల నగ్నికర్మాదులం దత్ప్రతీకారం బుపక్రమించి యవియన్నియు నిష్ఫలంబులయినం జేష్టలు దక్కి నిలిచిరి యమునాతీరకాననంబులం జరియించుప్రాణులు మృగపక్షిసర్పాదులు సూక్ష్మజంతువులులోనుగా వివిధవ్యాధిపీడితంబులై మృతకల్పంబులు నగుచువచ్చె నట్లు దొడఁగినయుపద్రవంబు లంత నిలునక గోపప్రకరంబులయందునుం బ్రవేశించిన. 47
సీ. జ్వరవేగమునఁ దూలి పొరలిరి కొందఱు సందుసందులు సొచ్చి చదిసి పడిరి
కొందఱు వెస రోమకూపంబు లన్నియు నవిసి నెత్తురుగాఱ నవయవములు
చీములు గట్టంగ శీర్ణంబులై దంతములు గదలంగ నెమ్ములు నొగులఁగఁ
గంఠజిహ్వాధరఘ్రాణకర్ణంబులు పొక్కులై యేర్పగ నొక్కఁడైన
ఆ. ద్రావఁ దడవ లేక తలచీర యెఱుఁగక, యార్తులైరి కొంద ఱంతవట్టు
గోపమందిరములు కుష్ఠదుర్గంధమ, యంబు లయ్యె వికృతి యగ్గలింప.
క. నరగోమృగనివహంబులఁ, గరుణము లగురోగ వేగకలితాక్రోశ
స్వరములు పెక్కయ్యె దిగం, తరముల నెచ్చోట యమునదరివిపినములన్. 49
వ. యశోదానందగోపులుం గ్రమంబున రోగార్తి నొందిరి రోహిణియును దదవస్థ నొందె నట్లు జననీజనకులు లోనుగా సకలబంధువు లధికక్లేశంబులం దూలుట యాలోకించి బాలుండయ్యును మహాబుద్ధిశీలుండు గావున దామోదరుండు రామునితో విచారించి యయ్యుపసర్గంబునకుఁ బ్రతికారం బన్నెలవువిడిచి పోవుట దక్క నొండు లేదని క్రోశమాత్రం బంతరంబుగాఁ గతిపయగోగణంబులం గొనుచుం జని యిమ్ముల నిలిచె నతనిమతం బెఱింగి మఱియునుం గొందఱు గోపాలకు లచ్చోటికి యరిగి యరోగులై రట్టియెడరునందు. 50
తే. ఏను జుట్టంపుజనులును నెందువోదు, మిచ్చటన యుండఁగా నేమి వచ్చెనేని
ననుభవింతుము గాకని చనక నిలిచె, నందగోపుఁడు దానును సుందరియును. 51
క. తల్లియుఁ దండ్రియు నిమ్మెయి, నిల్లువెడల కధికరోగహృతచేతసులై
తల్లడిలుతరిని గృష్ణుఁడు, పుల్లవడి తలంకుచుండె బుద్ధిని నచటన్. 52
వ. ఇట్లు బలదేవకేశవులు బలిష్ఠు లయ్యు నయ్యుపద్రవప్రతికారంబునం దసమర్థులై యుండ నాప్రేపల్లెయందు విదేహదేశాగతుం డై యున్నగోపవృద్ధుం డొక్కరుండు గోపముఖ్యుల నెల్లం గూడం బిలిచి వారితోడ. 53
సీ. పశుసమాశ్రయమున బ్రతుకుచున్నారముమనముదత్పశుసంఘమునకుఁ బ్రభుఁడు
వృషకేతనుం డగువిషకంఠుఁ డద్దేవుఁ డటుగాన సద్భక్తి నమ్మహాత్ము

నర్చింపఁగా శాంతి యగు నెల్లవిధముల వేదపారగు లైనవిప్రవరులఁ
బిలిపించి శాస్త్రసంభృతయుక్తి కల్పితమార్గంబుతో దేవమందిరమునఁ
తే. దొడఁగుఁడీయనుష్ఠానంబు జడత యుడిగి, యనినఁ గులవృద్ధుమాటకునాత్మలందుఁ
దద్ద విశ్వాస మొలయంగఁ దక్షణంబ, గోపు లెల్లను దగువస్తుకోటి గూర్చి.

గోపాలకులు రోగశాంతికై శివపూజావ్రతంబు సలుపుట

వ. శివభక్తియుక్తియుఁ దదీయతంత్రజ్ఞానంబును సదాచారధుర్యతియుం గలయార్య
ద్విజోత్తములఁ బ్రార్థించి తెచ్చి తత్క్రియానిర్వాహకంబునకు నియోగించిన
నమ్మహాత్ములు విహితోపవాసనియమసమాహితులై తత్సమీపస్థితం బగుసిద్ధస్థా
నంబునందు. 55

తే. ఋత్విగాచార్యతతి వరియించి కుండ, మండలోదారపూర్వకమహితతంత్ర
మతిశయిల్లఁగ ద్రవ్యంబులందు శుద్ధి, వెలయ నధివాసనాదులు దొలుతఁ జేసి.

సీ. పంచామృతంబులఁ బంచగవ్యంబుల విమలోదకంబులఁ గ్రమముతోడ
నభిషేక మొనరించి యఖిలేశ్వరుని సముంచితగంధసమితి నర్చితునిఁ జేసి
భూరిసౌరభచారుపుష్పదామంబులఁ బూజించి బహువిధస్ఫురితధూప
తతి యిచ్చి కపిలాఘృతప్లుతవర్తికారమ్యదీపముల నారతు లమర్చి

ఆ. భక్ష్యభోజ్యలేహ్యపానీయబహుళనై, వేద్యములు ఘటించి హృద్యలీలఁ
బగలు రేలు నట్లు పరిచర్య నడపుచుఁ, గొలిచి రేడుదివసములు క్రమమున. 57

క. తగ నిప్పగిదిని దప్పన, నగజాస్కందులను వృషభనందీశుల స
ర్వగణాధ్యక్షువినాయకుఁ, బ్రగుణార్చనములభజించి భావించి రెదన్. 58

తే. ఉత్తమం బగుశివమూర్తి యుత్తమాంగ, మున నతిస్థూలఘృతధార లనవరతము
దొరుఁగుచుండెను మూఁడునధ్వరదినంబు, లన్నిటను విప్రవిహితప్రయత్ననిష్ఠ.

వ. అగ్నిప్రతిష్ఠగావించిఋత్విజులు వాగీశ్వరసంభూతం బగుశివాలయంబునందు శివ
సంహితామంత్రంబుల నాజ్యపాయసాపూపప్రముఖంబుల హోమించి రయ్య
యువిధంబున నెల్లవారును మృత్యుపరిహారకంబు లగుమంత్రజపంబులు నుపద్ర
వశమనకారు లగుమహాదేవమంత్రస్తోత్రపఠనంబులు శాంతిప్రదంబు లగుకల్యా
ణధ్యానంబులు ననుష్ఠించుచుండిరి పరమేశ్వరుముందరఁ గొందఱు భ్రూవిక్షేపం
బుల నక్షివివర్తనంబులఁ జరణతాళంబుల హస్తవిన్యాసంబుల నతిమనోహరం
బును గుతూహలావహంబును నగుభక్త్యావేశనర్తనంబు ప్రవర్తించి ప్రదక్షిణ
ప్రణామాదు లొనరించి రిట్లుండ నేడవునాఁటిమధ్యాహ్నసమయంబునందు. 60

శా. ఆవిప్రావళిలోన వేదముల వేదాంగంబులం గోవిదుం
డై వర్తిల్లుమహాద్విజుం డొకఁడు భూతావేశముం బొందె తీ

ప్రావష్టంభముతోడ నొత్తిలి మహాహాసంబు గావించుచుఁ
దేవోద్గీతి యెలర్పఁ బాడుచును నర్తించెం గఠోరంబుగన్. 61

తే. అతనిఁ జూచి యచ్చటివిప్రు లంతవట్టు, వారు నిదియేమియో యని భూరివిస్మ
యంబుఁ బొందంగ నృత్తగీతావసాన, మున నతం డిట్టులను సభ్యజనముతోడ.

శంఖకర్ణుం డనుభూతంబు గోపాలకులకుఁ గలిగినరోగంబునకుఁ గారణం బెఱింగించుట.

వ. ఏను సర్వజగద్గురుం డగుచంద్రశేఖరుం డానతిచ్చి [1]పుత్తేరం దదీయశాసనంబు
శిరంబున ధరియించి కైలాసశైలంబుననుండి మీపాలి కిప్పు డిట్లు సనుదెంచితి
గోకులంబునందు గోవులకు గోపాలురకుం దక్కినప్రాణులకువ ర్తిల్లుచున్న యార్తి
తెఱం గనుసంధించి మీరు పరమభక్తియుక్తిం బ్రయోగించునీయనుష్ఠానంబు
నందలిసౌష్ఠవంబునకుం బ్రసన్నుండై యమ్మహాదేవుండు నన్ను నాలోకించి. 63

ఆ. శంఖకర్ణ నీవు సయ్యనఁ గాళింది, తటమునందు రోగతాపభరముఁ
జెంది పొరలుచున్న జీవుల కెల్లను, హిత మొనర్చు[2]పొంటె నేఁగు మెలమి. 64

వ. అస్మత్పూజాతత్పరు లయినబ్రాహ్మణోత్తములలోన నొక్కనియం దావేశించి
యిట్లని చెప్పుము. 65

సీ. ఘనుఁడు విరోచనతనయుఁడు బలికంటెఁ బూర్వజుం డాహవగర్వయుతుఁడు
గలఁడు దైత్యుఁడు గాలకలియన ద్వాపరాంతమున దానవులెల్ల ధరణిబాధ
కుద్భవింపఁగఁ దాను నొకకపిత్థద్రుమమై విషోత్కటవిటపాళి యొసఁగ
యమున దక్షిణపుఁదీరమున జనించినాఁ డద్దురాత్మునిబంటు లైనయసురు

తే. లందఱును విషకంటకవ్యాప్తవృక్ష, కోటులై దానిచుట్టునుఁ గొలఁదిమిగులఁ
బెరిగినారు తద్భార్య లేడ్వురు సహస్ర, పుత్రవతు లైనగోవులై పొదలినారు. 66

వ. ఆగోవులఁ గాచువారు లేక తమయిచ్చం గాగుపసులై తిరుగుచుఁ బ్రాణులవధి
యించు నవ్వేలఁగమ్రాను పుట్టినపండ్రెండేండ్లకుఁ బూచి పువ్వులువాడమినప్పుడ
ఫలియించుఁ దత్ఫలంబు లయ్యాసురంబగుపశుగణంబు భక్షించుచుండునని
కల దిప్పు డవ్విధం బంతయు సంపన్నం బైనయది. 67

ఉ. ఆవిషవృక్షగంధము రయం బెసకం బయిఁ బొలుతేర నా
నావిధరోగబాధలు జనంబులకుఁ జనియించె నిత్తఱిఁ
గోవులు గోపులుం దెవులుగొంటకుఁ గారణ మవ్విధంబు త
ద్భావితమై సరిజ్జలముఁ బ్రస్ఫుటదోషముఁ బొందె నెంతయున్. 68

వ. దీనిం బరిహరించి దూరం బరిగినవారి కారోగ్యం బగు ప్రేపల్లె తత్సమీపం
బున నున్నకతంబున నింత పుట్టె నందగోపసూనుం డగుకృష్ణుండును బలదేవుం

---

1 నవ్వుత్తాంతంబు. 2 కొఱకు.

డునుం దాను నవ్విషభూజంబు భంజింప నోపు నతం డప్పని కియ్యకొనిన నందఱు
బ్రతుకుదు రని పరమేశ్వరుం డనుగ్రహించె నేను బోయెద నని పలికి భూతంబు
విడిచి పోయిన. 69

క. ధరణీదేవుఁడు తెలివిం, బొరసె నఖిలభూమిసురులు బొంగుచు భూతే
శ్వరు వినుతించి సమాప్తిం, చిరి తత్క్రియ గోపవరులు చెన్నెసలారన్. 70

వ. రామకృష్ణుల రావించి యవ్విధం బెఱింగించిన సద్గుణగరిష్ఠులు బలిష్ఠులుగావున
నిశ్చితంబు లగునంతఃకరణంబులతో నందఱుం గలయం గనుంగొని. 71

తే. దేవదేవునిశాసనం బివ్విధంబు, తల్లిదండ్రులు గులమును నెల్లవారు
బ్రతుకు తెరువిది సద్యశఃప్రదమునట్టి, యింతకంటెను మేలు మా కెన్నఁడోదవు.

వ. అని రపుడు కృష్ణుండు వారితోడ. 73

శా. అంభోధిం బ్రభవించి విశ్వమును సంహారంబు నొందింప సం
రంభోజ్జృంభిత మైనయాద్యవిషముల్ రౌద్రప్రభావంబుతో
శంభుం డెట్లుపసంహరించె విషవృక్షస్ఫూర్తియుం గీర్తితా
రంభప్రోషిత నట్ల యే నుడిపెదన్ రాగిల్లుఁ డీరందఱున్. 74

వ. అని పలికి యమ్మహాబ్రాహ్మణవర్గంబునకు నమస్కరించి శంకరునకు సాష్టాంగ
దండప్రణామం బాచరించి శివాలయంబునకు బ్రదక్షిణించి దేవకీసూనుండు
రోహిణేయుదిక్కు చూచిన నతండును నట్లచేసి యతనితో నేకకార్యులై
కడంగె నయ్యిరువురుఁ గట్టాయితంబై చేతులం గత్తులు గుదియలు గొడ్డండ్లునుం
గొని యాయతం బగునవ్విషవనంబున నడచిన. 75

మ. హరపూజాసుకృతంబు పేర్మి వెసఁ బ్రాప్తారోగ్యులై గోపకుల్
పరమోత్సాహముతోడ బాహాబల మొప్పన్ సింహనాదంబు లం
బరభూమ్యంతరపూరకంబులుగఁ దత్పార్శ్వంబులన్ ముందటం
ద్వరితాక్రాంతి యొలర్పఁగా నడచి సద్యస్సాధనోపేతులై. 76

వ. బ్రాహ్మణపుంగవులునుం గోపాలసహితులై కుతూహలంబున వారిపిఱుందనయరిగి
రిట్లు [1]సని కృష్ణుం డక్కడవి మునుకొని కొంతదవ్వు గడచి. 77

క. జనులకు నతిదుస్సహ మగు, ఘనుగంపుఁ గఠోరకటుకభీషణరూపం
బున నెదురుగాలిఁ బైకొని, చనుదేరఁగ దానిబడిన చని యయ్యవులన్. 78

సీ. పాతాళమున నున్నఫణిరాజుకోఱలపసయెల్ల రూపమై యొసఁగె ననఁగఁ
గాలకూటానలగర్వంబు సర్వంబు ప్రచ్ఛన్నతనులీలఁ బ్రబలె ననఁగ
[2]నరకాగ్నిశతముల పరుసదనం బంతయును నొక్కచోఁ గూడి తనరె ననఁగ
నాభిచారకవిధియాభిజాత్యము సకలము మూర్తిమంతమై యమరె ననఁగ

1 వెదకుచుం గొంత. 2 ఉరగాగ్ని.

తే. నధికవికృతమై యౌన్నత్య మంబరంబు, దాఁకి ప్రాకుల నంతటఁ దన్ను కొన
రాఁ బ్రభూతవిస్తారమై క్రాలుకపట, కటుకపిత్థమహీజాతంబు గాంచె నతఁడు. 79

శ్రీకృష్ణుఁడు విషమయం బగుకపిత్థవృక్షము నున్మూలించుట.

వ. ఇట్లు దూరంబునం గని దాని చేరువకుం బోవ నతిసంకటంబై యున్నను మాయామయం బగువనంబు గనపడ్డంగ్ల నెఱగత్తుల నఱికి పడవైచుచుం దెరువు గావించుకొని కదియునంత. 80

మ. తరుమూర్తిం గలభర్తఁ జేరి తమవత్సశ్రేణియుం దాఁచుఁ ద
త్పరిపక్వార్ధ్రఫలోపజీవనమునన్ దర్పించి యున్నట్టియు
ద్ధురగోరూపనిశాచరీసమితి తద్దోషావలిం గాంచి చె
చ్చెర నొక్కుమ్మడి రోసి పాసి ఖరదృష్టిం జూచుచుండుం బోరిన్. 81

వ. యదుకుమారుండును ముప్పదిబారలపఱపైనబంధురస్కంధంబును సందర్భపరిణాహరూపం బగుదేహంబున నపరిమేయం బగుసముచ్ఛ్రాయంబున నతిభయంకరంబై యున్న యన్నగంబు దప్పక చూచి మహాకుంభప్రమాణంబు లగుతత్ఫలంబులు గనుంగొని యివియ కావే నిజదుర్గంధి యగుగంధవహువలన నస్మద్బంధుబాధ గావించినయవి వీనిం దొలుత రూపడంచి మఱినా చేయంగఁబూనినపనియంతయుం జేసెద నని బలదేవుండునుం దానునుం గూడి కడంగి. 82

చ. క్రమమునఁ బిందెలుం బసరుఁగాయలును న్మఱిదోరబండులుం
గమిచినపండులుం గెలలు గట్టి తదున్నతశాఖ లన్నియుం
దమమయమై తలిర్పఁగ నతండును బాహులు సాఁచి హస్తగ
మ్యము లగువాని నెల్ల నలియన్ భువివైచుచు వచ్చెఁ దోడుతోన్. 83

సీ. ఆర్చుచు గోపాలు రందఱు నందంద బడియలరాలను బడఁగవైచి
కొన్ని దప్పులవానిఁ గొమరార వానిన కొని ధాత్రిఁ దొరఁగించి కొన్ని లీల
[1]నిక్కి పెళ్లని కొమ్మ లుక్కునవిఱుగంగఁ డిగిచి ధాపుణిఁ ద్రోచి పగులఁ ద్రోసి
కొన్ని యివ్విధమున నన్నింటి రాల్పంగ నిష్ఫలం బయ్యె నన్నీచతరువు

తే. ఫలనిపాతహాతం బగుబహుళరవము, చటులశాఖావిభంజనజనితరవము
సమదగోపాలనివహాగర్జారవంబుఁ, గలసి గగనంబు శబ్దాత్మకంబుఁ జేసె. 84

వ. అయ్యపూర్వనినదంబునకుం గనలియయ్యసురకొడుకులు గోరూపు లగుతల్లులకడ నున్న పొగరుగోడెలు వేలసంఖ్యలు చెలంగి నలిరేఁగి ఖురశృంగవాలదంతప్రహరణంబులై పొదివినం జెదరి నిలువ నోర్వక గోపాలురు పలాయనంబు నొందిరి నందగోపనందనుండు నగుచు వాని నొండొండ యొడిసి కడకాళ్లు వట్టి విసిరి ప్రానికొమ్ములఁ దగిలిచి యొగిల్చియు వాని నిట్టునట్టుదిగిచిపడునట్లుగా వైచియు నొండొంటితో నడిచియు నేలతో వ్రేసియు బహుప్రకారంబు లగువధంబులనిరవ

1 భ్రష్టవఁ గొమ్మలు ప్రక్కున.

శేషంబు గావించె నమ్మాయారూపంబు లాత్మరూపంబులతోనపడియు దాన వాకారంబులం గూలంబడియు నన్నేలయంతయు శవసంకీర్ణంబును రుధిరపూర్ణం బును గావించె నివ్విధంబున. 85

క. పిశితాశను లని మును గడు, విశదంబుగ నాప్తఘణితి వినియున్కిం గ్రియా
కుశలుండు హరి తత్పశుగణ, విశసన మఖలమును వీరవృత్తి నొనర్చెన్. 86

వ. అంత. 87

చ. కొడుకులపాటు సూచి కడుఁగోప మెలర్పఁగఁ దల్లు లొక్కయు
మ్మడి వనజాయతేక్షణుని మట్టఁ దలంచి మహోగ్రహుంకృతుల్
వడిగొనఁ గొమ్ము లొడ్డుకొని వాతులు విచ్చి ఖురాగ్రపాతనం
బుసమిఁ బగుల్చుచు న్నిగుడి భోరన ఘోరఖవీఁకఁ దాఁకినన్. 88

చ. ఉఱికి తొలంగ దాఁటియును నూరక తోఁకలు పట్టి దవ్వుగాఁ
బఱపియుఁ గొమ్ము లూడి పెడఁబాయఁగఁ ద్రోచియుఁ గేల లీలమైఁ
జఱచి కలంగఁ జేసియును జంపఁగ నొల్లక గోస్వరూపతన్
దొఱఁగినరాక్షసాంగనలఁ దోలె నతండు నిమేషమాత్రలోన్ 89

వ. అవియును గ్రీడాన ర్తనప్రవర్తియుంబోలెఁ జెలంగియాడు కృష్ణునిపరాక్రమం బునకు భయంపడి మేనులు గలంగి వాపోవుచుఁ దోఁక లెత్తి మెడలు మలంచి మలంచి చూచుచు నంభారవంబుల నొఱలుచుఁ బఱచి దూరం బగుకాంతా రంబు దూఱి కాడుపడి పోయె నంత. 90

శా. పాదంబుల్ నుఱుమాడి యుద్ధతవిరూపస్కంధముల్ వ్రచ్చి రూ
పేదం బండులు డుల్చి బాహువులయ శ్లోపారు[1]శాఖాలి సం
ఛేదక్రీడ నడంచి మస్తకతతుల్ శీఘ్రంబ ఖండించి యి
ట్లా దేవేశుఁడు రూపుమాపెఁ దరురూపాఖిలదైత్యౌఘమున్. 91

వ. తదనంతరంబ నిర్భయులై కూడినగోపబాలురుం దానును రామసహాయం బతి భీమంబుగా నమ్మహాద్రుమంబు నుపాంతంబున నున్నవిషకంటకవృక్షంబులు తద్వ ల్లీగుల్మజాలంబులుం బిలుకుమారం దునుమాడి యవియును గోవత్సశవంబులుం గూడఁ బ్రోవులు సేయించి కపిత్థతరుశకలంబులు దత్తలంబునం గూడవైపించి యంతటం గలయం గనలునగ్నులు దగిల్చిన. 92

చ. గొనకొని పేర్చి నాలుకలు గోయుచు ఘస్మవిశేషతీవ్రతం
బొనరుసమీరసఖ్యమును భూరితరంబుగ సంభవించినన్
గనలుచుఁ బావకుం డడరి కాల్చె మహాగ్రములోన నమ్మహా
దనుజకళేబరద్రుమవితానములన్ వెస నుగ్గునూచుగాన్. 93

వ. అంత. 94

1 [illegible]

క. కురిసె సురపుష్పవర్షము, హరిపై నప్సరస లాడి రాత్తోద్యంబుల్
మొరసె సుఖస్పర్శంబై, పెరసెం బవనంబు దెసలు [1]వెలసెం గలయన్. 95

వ. ఇట్లు విజయోల్లాసభాసియైనవాసుదేవు నవ్వసుమతీదేవులును వల్లవప్రముఖులు
నుం బ్రభూతభాషలం గీర్తించిరి రోగార్తిముక్తంబై తత్క్షణంబ బృందావనం
బును భువనపావనం బగుభావనంబునం బరగుటకు నర్హం బయ్యె నాసమయంబున.

శ్రీకృష్ణుఁడు గోపాలురతో యమునయందు జలక్రీడసలుపుట.

మ. చెమటం దొప్పఁగఁదోఁగి భస్మకణికాస్ఫీతోత్తమాంగంబులన్
సుమహాన్నిశ్వసితాకులాననములన్ శోభిల్లుమేను ల్మహా
శ్రమవేగంబునఁ దూఁగ నందఱు విహారాపేతులై డిగ్గి ర
య్యమునాభూమికిఁ బెండి వెల్లిసుక పెట్టై యున్నమార్గంబునన్. 97

తే. పౌరుషము మెచ్చి ముదమునిండారనగుచుఁ, గౌఁగిలింపంగ నేతెంచుకరణినొప్పఁ
బ్రకటఫేనయై కడలచే బారసాఁచి, హరికి నభిముఖంబుగఁ బొంగుధరణికన్య.

మ. గురుగోత్రాధరవప్రభూములు వడిం గోడాడి [2]యందంద చం
డరసోద్దర్ప మెలర్ప యూథముల వెంటం గొంచుఁ గ్రీడార్థియై
యరుదార న్మదఖేదభారమున నొయ్యం జొచ్చువన్యద్విపేం
ద్రరుచిం బొల్చె జలౌఘముల్ దఱియునాదోశ్శాలి గోపాలితోన్. 99

వ. ఇట్లు సొచ్చి యమ్మహావాహినియందు. 100

సీ. ఒండొండ యిద్దరినుండి యద్దరిదాఁక నేపారుపురుడున నీఁదియీఁది
మునిఁగి లోలోనన చని దవ్వుదవ్వుల ననువున నెగసి పెల్లార్చి యార్చి
కడగానరానిపెన్మడుపులఁ బఱతెంచి యుఱికి వే కడుఁదేలి మెఱసిమెఱసి
యొండొరుఁ బేర్కొని యోలయోలని రేఁచి యదటున జల్లుబోరాడియాడి

ఆ. వాద్యభంగి జలము వాయించివాయించి, పాడిపాడి కెరలి యాడియాడి
తనిసి మూఁడుజాలతఱి ప్రొద్దోకించుక, చల్లవడిన నల్లనల్ల వెడలి. 101

వ. గోపాలురు కృష్ణపాలనంబు గనినవారు గావున భావంబు లలరఁ బరిధానాదుల
నలంకృతులై మనోజ్ఞవేషంబులతో నిలిచి రయ్యదుకుమారు లిద్దఱు నటమున్న
తల్లులు పుత్తేరఁ బరిచారకులచేత నుపనీతంబులైనధౌతాంబరప్రముఖపరిష్కా
రంబులు గైకొని రప్పుడు పుత్రునివిచిత్రవిక్రమోత్సవంబునకు నానందించి
నందుం డాయత్తంబు సేయించినచతుర్విధాన్నంబులుగొని గోపకుటుంబినులును
దారకదారికాసహితంబుగాఁ జనుదెంచినం దత్ప్రియత్నంబున. 102

తే. సముచితప్రదేశంబున జలజనాభుఁ, డగ్రజుం డగ్రపాత్రంబునందు నిలువఁ
దాను బెద్దలుఁ జెలికాండ్రుఁ దగఁగనార, గించి తాంబూలములుగొని నిమించిరొలమి.

1 వెలుఁగఁగ. 2 యుద్దండ. 3 నడుగుడు నుఱికి పొడచచ్చు.

వ. కొండొకసేపు విశ్రమంబు నొంది తదనంతరంబ సముత్థితుండై కదలి లోకక్షే
మకరంబు లగుశకునంబులు గనుంగొనుచుఁ దద్జ్ఞు లవ్విధం బభినందింపఁ జను
దెంచె నప్పు డొండొరులం గౌఁగిలించుచుఁ బరువులు వెట్టుచుఁ దారుచు నెలుం
గెత్తి నవ్వుచుం బాడుచు వేణువీణాధ్వనిమిశ్రంబుగాఁ బటుపటహధ్వనివాద్య
వాదనంబు లొనర్చుచు గోపాలు రాలోకనీయంబు లగుసమ్మోదసంభ్రమంబుల
నొప్పి యప్పురుషోత్తముముందరం బిఱుందనుం బార్శ్వంబులను దత్పౌరు
షంబు ప్రశంసించుచు [1]బెరసి రిట్లు వచ్చి యందఱు సాయాహ్నసమయంబున
వ్రేపల్లె సొచ్చి తమయిచ్చ నుండిరి విప్రవరులు గోపవృద్ధులవలన సమర్చనంబు
నొంది నిజస్థానంబులకుం జనిరి వాసుదేవుండు జననీజనకవాత్సల్యంబునఁ బర
మోత్సవంబు గని వత్ససంచరణతత్పరం బగుతనపూర్వక్రీడనంబున విలసిల్లు
చుండె నంత. 104

మ. విషవృక్షుంబు జయించి తాపభరముల్ వే పాపి వ్రేపల్లెక
ల్మషము ల్మాన్చినకృష్ణుతోఁ దనకు సామ్యం బాసపడ్డట్లు దు
ర్విషహగ్రీష్మ మడంచి విశ్వము నిరుద్వేగంబు గావించుచున్
సుషమం బయ్యె నభస్యమాసము పరిస్ఫూర్జద్ఘనశ్యామమై. 105

ఉ. చాతకవందిబృందములు సంస్తుతి సేయ విశాలబర్హిబ
ర్హాతపవారణంబు లెలరారఁగఁ బర్వతభద్రపీఠముల్
ప్రీతి నుపాశ్రయించి జలభృద్ధరణీవిభు లాక్రమించి రు
ద్యోతిసురేంద్రచాపనవతోరణశోభితభూమిభాగమున్. 106

క. రాయంచలగుండె [2]బెదరు, మాయామంత్రము విముక్తమానచ్యుతి క
త్యాయతమయూరకర్ణర, సాయన మనఁ బ్రథమజలధరారవ మెసఁగెన్. 107

క. దినపతియు నిశావిభుఁడును, దనతననామము నిరర్థతం బొందిన సి
గ్గునఁ బొడసూపరొ [3]యనఁగా, దిననిశ లొక్కటిగ మేఘతిమిరమ యయ్యెన్.

క. లలితగగనరంగంబున, నలయక క్రొమ్మెఱుఁగు [4]గొండ్లియై యాడెడుచో
నలవడియె మొగులు వెరలును, బొలుపగువడగండ్లగములపుష్పాంజలులున్. 109

క. జలధారలు మదధారలు, జలధరములు పావడములు [5]చండానిలవి
హ్వాలగహ్వరరవములు గర్జలుగా గిరు లమరె సమదసామజసమతన్. 110

తే. ఘనరసోపయోగంబునఁ గ్రమ్మఱంగఁ
బడసెఁ బ్రాయంబు దగ దె యిబ్భంగి యనఁగ
హరితతృణలతారుణకోమలాంగి యగుచుఁ
[6]బృథ్వి యెంతయుఁ గ్రొత్తయొప్పిదము నొందె. 111

---

1 పొరసి. 2 చెదరు. 3 నాఁగా. 4 తెలిఁదిమ్మై. 5 వరగునరాయం, దలవిజావ్వల. 6 బృథివి.

శా. ధారాపూరకఘోరవృష్టిఁ గమలధ్వంసంబు పాటిల్లినం
జేరం జోటొక యిందుఁ గానక భ్రమం [1]జెయ్యేదుభృంగావళిన్
గారా మారఁగ నుద్ధరించెఁ బొగడంగా నొప్పదే నాఁగ నొ
ప్పారెం బ్రస్ఫుటకందళీకుటజనీపామోదికాంతారముల్. 112

క. ధరణీరజ మడఁచియు జల, ధరకాలము దెసలు గగనతలము దలముగా
[2]సరజమ్ములు గావించెం, బరిణత[3]కేతకిరజోద్ధపవనోద్ధతులన్. 113

క. రేయును బవలును మెఱయుచు, మ్రోయుఘనావళులకలిమి ముద్దియలు దముం
బాయక యుండఁగఁ బరిరం, భాయతభోగరుచు లమరె నాత్మేశులకున్. 114

క. కుటజకుసుమవాసితలై, యటవులు నవమాలతీలతాంతపరిమళో
త్కటలై నగరీవనికలు, పటుతాప మొనర్చెఁ బాంథపఙ్క్తుల కెదలన్. 115

శా. చండాపాతములం దటద్రుమము లుచ్చాటించి శుండాలికా
గండూషారవరమ్యతోయ లగుచుం గాఢాంతరావర్తముల్
డిండీరాంతరవీచులం బెనుప నుడ్డీనించెఁ గూలంకషల్
మండూకీపరిగీయమానవిలసన్మాహాత్మ్యలై యొల్లెడన్. 116

వ. ఇట్టివర్షాగమంబునఁ గృష్ణుండు బలభద్రసహితుండై గోపాలనకేళీవినోదంబులం దగిలి. 117

ఉ. క్రాలెడుపచ్చఁబట్టు నునుఁగచ్చలు క్రొమ్మెఱుఁగై చలింప ను
న్మీలితబర్హదామము సమిద్ధమహేంద్రశరాసనంబుగా
మేలగువేణువాద్యరవమిశ్రితగీతము గర్జచందమై
నేలకు డిగ్గనొక్క దివినీలఘనం బననొప్పెఁ గానలన్. 118

క. వనకుసుమవిభూషిత మగు, వనజాక్షునితనువు మెఱసె వనవిటపివిమ
ర్దనలగ్నలతాంతం బగు, వనవారణవిభునుదగ్రవపువును బోలెన్. 119

సీ. ఆసమయంబున నట విదేహక్షితిమండలంబునయందు మహితచరితుఁ
డమితగోధనము ధనాభివృద్ధియుఁ గలవాఁడు కుంభకుఁ డనువల్లవుండు
ఘనుఁడు యశోదకు ననుజుండు ధార్మికుఁ డర్థుల కనిశంబు నాజ్యదుగ్ధ
దధితక్రదానంబు తాత్పర్యమునఁ జేయు నతనిభామిని ధర్మదాహ్వయమునఁ

తే. బరగు నన్వర్థనామయై భవ్యశీలు, రట్టిదంపతులకుఁ బుత్త్రుఁ డధికుఁ డొకఁడు
గలిగె శ్రీదాముఁ డన నొకకన్య నీళ, యనఁగ జనియించి గారాము దనరఁ బెరిగె.

వ. ఇట్లు పెరిగి త్రైలోక్యరత్నం బిది యనువర్ణనలకుం దగినవరవర్ణినీతిలకంబై యున్నయన్నాతి ననేకగోపాలకుమారు లడిగి యడిగి నిలిచి రట్టియెడ. 121

తే. తారకామయరణమున వారిజాక్షు, కడిమి నిహతులై యేడ్వురు కాలనేమి
కొడుకు లాపగ మనసున [4]నిడి పొడమిరి, కడిఁదియాఁబోతులై కుంభకవ్రజమున.

---

1 జెయ్యేటు. 2 నిరతంబుగు. 3 కేతకీవనోత్థ. 4 నిడుకొడిరి.

కాలనేమిపుత్త్రులేడ్వురు కుంభకునింట వృషభంబులై పుట్టుట.

వ. ఇట్లుజనియించి. 123

క. పోరానిచుట్ట మితనికి, శౌరి యిచటి కెల్లభంగిఁ జనుదెంచుఁ జలం
బార నతని వధియింపఁగ, నేరూపున నైన మాకు నిచ్చట నొదవున్. 124

వ. అని తదాగమనకారణంబు లగునుపాయంబులు చింతించి యఖిలజనబాధకంబు
నకుం దొడంగి. 125

సీ. ఎదిరినపోతుల నెవ్వానినైన నవారణ నోడించి వలియఁదోలు
నిలిచినఁ జంపు మందల నెందుఁ దిరిగి క్రేపుల మొదవుల జావఁబొడుచుఁ బట్ట
నడపను వచ్చిన నదటునఁ జింపఱగొని యెట్టిబలియురఁ గొనక కవియు
నీటిలోఁ [1]దఱిసినపాఠీనములగతి వెలుఁగులు సొచ్చి యూవలికిఁ బోవు
తే. గోడ లగళులు వెసదాఁటుఁ గ్రీడవోలె, రేలుఁ బగళులుఁ దిరుగుచుఁ జేలపంట
లొకఁడు లేకుండ మేయుఁగాపున్న వారి, నుఱికిపొరిగొనుగడిదిమృత్యువులుబోలె.

వ అంత నవ్విదేహదేశంబునఁ గలకృషీవలు లెల్లం గూడి రాజుపాలికిం బోయి
చక్కఁ జాగిలిమ్రొక్కి లేచి నిలుచుండి చేతులు మొగిడ్చి. 127

తే. కుంభకునిమందఁ బుట్టినగోవృషంబు, లేడు నీభూమిసస్యంబు లెల్లఁ జెఱిచె
గావ నలవిగా దెరికి దేవ యిడుమఁ, బడితి మరయఁగ వలయు మాచేటు నీవు.

క. జముఁ డైన వచ్చి వానిని, దమియింపఁగలేఁడు నిశ్చితం బేమియుపా
యము గలదొ చూడునీభా, వమునం దిటుఁ బ్రజలు మీకు వలసిర యేనిన్.

వ. అనిన విని మిథిలేశ్వరుండు కుంభకు రావించి నీసప్తవృషభంబులు భూమియం
తయుం బాడుగా మేసెఁ బ్రజలు నిలువలేమని మొఱపెట్టెదరు నీవు దొరవు
గాని తుచ్ఛుండవు గా వట్లగుట దీనికి నిన్నోం డననేరము వానిం బట్టి కట్టింపు
మొండె నెద్దుపట్టింపు కాకున్న నరణ్యంబులు సొర వెలిపింపుము లావరు లగు
చుట్టలు గలవాఁడవు నీకు సాధ్యంబు గానిది లే దివ్విధం బాలస్యంబునఁ గైకొన
కున్నఁ దప్పక యొప్పమి వచ్చుం జుమ్ము పొమ్మనిన నట్లకాక యని యతండు బల
వంతులఁ బెక్కండ్ర నక్కార్యంబునకు నియోగించుటయు. 130

తే. తల్లియలువైచి విసివియోదములు ద్రవ్వి, త్రవ్వి వేసఱియురులొగ్గి తగిలివలియఁ
దోలి యొంటరి పోనీకదొడ్డి నాఁగి, పొడువ నొడువను నలసతఁ బొంది యోడి.

వ. మఱియును వివిధోపాయంబులం దదీయదమనంబునందు శక్తులు గాక యప్పటి
కారుకోడెలచేతం బోటువడియును మాటువడియును ద్రొక్కువడియును నలి
గులియై లావు సెడి దెసలం దిరిగి కడిమిపెంపు వోనాడి చేతులాఁపక దలంకి
నిలిచిన. 132

1 జొచ్చినపాటన లు గంప.

ఉ. కుంభకుఁ డింక నెయ్యది యొకో వెర వంచుఁ దలంచి యేపునన్
జృంభితవిక్రమోద్ధురతఁ జేరి వృషంబులఁ బట్టి కట్టు సం
రంభ మడంచి నొంచు ననురాగ మెలర్ప నతండు మత్తనూ
సంభవకు న్విభుం డగు నిజం బిదియంచుఁ బ్రతిజ్ఞ చేసినన్. 133

క. ఆతఁడు సాటింపఁగ విని, యేతెంచిరి భూమి గొల్ల లెల్లను వెస నాఁ
బోతులఁ బఱచుట యొకపని, యే తరుణిం గొందు మనుచు నేపు దలిర్పన్.

వ. ఇట్లు మిథిలాపురం బంతయు గోపాలమయంబై యుండె నట్లు గూడినయందఱుం దమలోన. 135

సీ. కొమ్ములు వడి నూఁది కుదియింతుఁ [1]బ్రోఁపఱ ననువాఁడు పడవైచి యనువుదప్పఁ
బట్టి పెల్లుఱ ముక్కుగుట్టుదు ననువాఁడు గుదియల గుండుల జదియ గుప్పి
యదరంట గడియలో నాఁగి పట్టుదు ననువాఁడును బొదివి గొవ్వాలను దిరిగె
మొగదప్ప నందంద మోరలు నుఱుపుదు ననువాఁడునై గొల్ల లచట నచట

తే. మల్లసఱచుచు నార్చుచు మలసి బ్రమరి, పాఱుచును బెక్కుబిరుదులు పలికిపలికి
మెలఁగి యాఁబోతు లుండెడిపాలము లరసి, ఱంకి పట్టుగనుంగొని బింక మెసఁగ.

శ్రీకృష్ణుఁడు నందాదులతోడ మిథిలాపురంబుననున్న కుంభకునింటికిఁ బోవుట.

వ. సమగ్రసన్నాహం బగుసుత్సాహం బెసంగ నున్నంత గుంభకుండు మున్ను పనిచినమానుసులు సని నందగోపునకు స్వవృషభవృత్తాంతంబు నెఱింగింప నతండు బాహాసత్త్వోదారు లగుకుమారులం బెక్కండ్రం దోడ్కొని యశోద మున్నుగాఁ జనుదేరఁ దండ్రితోడన కృష్ణుండును బలదేవసహితుండై వచ్చె నప్పుడు తద్వ్రజనివాసు లగుజనంబులు. 137

తే. రామలక్ష్మణతుల్యు లీరామకృష్ణు, లలఘుభాగ్యలక్షణమూర్తు లరసిచూడ
నాఁటివారల యిప్పు డీమేటివీరు, లైరి గాకని వెఱఁగంది రాత్మలందు. 138

వ. కుంభకుండు నందగోపునకు నెదురువచ్చి తోడ్కొని పోయి సముచితాసనవిన్యాసప్రభృతు లగుసంభావనలం బ్రీతులం జేసె నయ్యశోదయు ధర్మదచేత సత్కృత యయ్యె శ్రీధాముండు కృష్ణుం గౌఁగిలించుకొని యతనికిం దదగ్రజునకుఁ దాన తెచ్చి యాసనంబు లమర్చె నయ్యందఱుం దన్మందిరంబున సరసపాయసఘృతబహుళం బగునాహారంబునం దృప్తి నొంది యిష్టగోష్ఠి నుండి రాత్రియందు. 139

మ. హరి యేతెంచు ఱెఱింగి కట్టలుకతో నామాయపోతు ల్వడిన్
ఖురశృంగంబులఁ గుంభకవ్రజములో గోగర్భిణీవత్సశా
క్వరసంఘంబులఁ బెక్కిటిం బొడిచి రక్తంబుల్ భువి న్నింపఁగాఁ
దెరలంబాఱెఁ గలంగి గోవులు గడున్ దీనంబులై రోలుచున్. 140

1 బోఁపఱ.

సీ. అంతఁ బోవక యవి యాగోపముఖ్యులోగిటిలోని కుటికి యక్లేశలీల
అంకెలు వైచుచుఁ గింకఁ [1]గాల్ద్రవ్వుచుఁ జిందుచు నొండెడఁ జెలఁగి చెలఁగి
భాండసంభారంబు పగులించి గోడలు గోడాడి గరుసులు గూలఁ దాఁకి
బండులు విఱుగంగఁ బైదాఁటి పందిళ్లు పడఁద్రోచి తలుపులు పగుల నొత్తి
తే. యాఁడువారును శిశువులు నార్తినొంద, నెక్కడెక్కడ యని వాడ లెల్లగలయఁ
గూడి త్రుళ్లెడుపరదేశిగొల్లకొమరు, లిందు నందును నొదుఁగంగ నేపు సూపె.

వ. అంతఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ గుంభకుండు సకలగోపాలురం గూడఁ బిలుపించి కూఁతునకు శృంగారంబు సేయించి తెచ్చి తత్సమీపంబున నునిచి నందగోపసహితుం డయియుండి కృష్ణపురస్సరు లగుతదీయులు నన్యులు విన నిట్లనియె.

ఉ. గోపకుమారులార కనుఁగొంటిరె గోవృషముల్ దిశాగజేం
ద్రోపమము ల్మహాగిరిగుహాశ్రితసింహసమానము ల్కృన
త్తోకపకృతాంతతుల్యములు దుర్దమముల్ దమియింప [2]వీని మే
మోపక యిట్లు చిక్కితిమి యోగ్యప్రయత్నము లెన్ని సేసియున్. 143

క. కేవలగోవృషభంబులు, గా వివి రాక్షసులొ యొండె గంధర్వులొ య
తూవలిలోనివొ హింసయు, గావింపఁగ బుట్టినవి జగంబున నెందున్. 144

తే. వీని దండింపకున్నను మానవేంద్రుఁ, డలుకతో మమ్ము దండించు ననియెఁ గాన
దలఁకి కూర్చితి నిట్టు లందఱును మీరు, సత్త్వవంతులు విక్రాంతితత్త్వవిదులు.

వ. కావున వీని మర్దింప నోపినవాఁ డొక్కరుండ యిక్కన్నియకరపంకజం బాతఁ డింబ కైకొనువాఁ డని జనకుండు జానకీశుల్కం బగుశంకరశరాసనదమనం బుదాహరించినవిధంబున నిరూపించినకుంభకవాక్యంబు నాఁటిభూపాలురపగిది గోపాలు రందఱు నాకర్ణించి. 146

శా. సీలం జూచుచు మన్మథాస్త్రముల కున్మేషంబులై డెందముల్
సాలం గౌతుక మొంద గోవృషములం జర్చించి యాఖిలవా
లాలం ఘోర్యద్ధతచండదండహతి కత్యాతంకముల్ పైకొనన్
డోలాందోళితచిత్తులైరి మదిఁ దోడ్తో[3]ఁ డెంపు సొంపారగన్. 147

వ. ఇట్లు చిత్రవిన్యస్తదేహులపోలె నిరుత్సాహులై నిశ్చేష్టభావంబునఁ జూచుచున్న వారలం జూచి నందగోపజ్ఞాతి యగుఘోషవంతుం డగుగోపకుండు. 148

శా. ఈయాఁబోతుల నిట్లు బెట్టుగొన నింకేనాటి కీవిక్రమ
వ్యాయామంబులకల్మి చూడుఁ డిదె కన్నారంగ నన్నొక్కనిన్
వేయుం బల్కఁగ నేల నుక్షముల నుర్విం గూల్తు నన్నింటి జుం
డాయత్తాద్భుతవజ్రపాతమగు గోత్రాభంబులై చేకుఱన్. 149

1 గాలిం త్రవ్వుచు. 2 వీరికి. 3 భీతులొప్పందగన్.

మ. అని యాస్ఫోటితబాహుఁడై బహులసింహధ్వానదీప్తాననుం
డును దర్పోద్ధతవిగ్రహుండు నయి యాటోపంబుతోడం గడం
గిన నయ్యుక్షము తీక్ష్ణచ్ఛటల నగ్నిజ్వాల లొక్కుమ్మడిం
గనలం గన్గొని వానిపైఁ గవిసెఁ దీక్ష్ణప్రావ్యాఘశృంగంబులై. 150

తే. పొదలుఁ బుట్టలుగట్టులుభూరుహములు, నెక్కకనుఁగొనుఁజనకోటియెల్లఁబొగడ
నట్లుగడఁగియాప్రేఁడులావరనుఁబొడిచెఁ, జిక్కఁబిడికిటనొకపోతుశిరమునడుము.

శా. ఈతం డేఁటికి నిమ్మెయిం గడఁగె ని క్లీలొక్క యీదుష్టుతో
పోతు లోర్వఁగనిచ్చునే యనుచు నంభోజాక్షుచిత్తంబు చిం
తాతిక్రాంతము నొందఁగాఁ బొడివి తానాభంగి దోర్విక్రమ
ఖ్యాతిం జూపిన ఘోషవంతుఁ బొడివెన్ గ్రందంగ నయ్యన్నియున్. 152

తే. పొదివినిడువాలుగొమ్ములఁబొడిచియెత్తి, ధరణిపైవైచి వెసమెట్టి ఖురపుటములఁ
జిమ్ముటయుదవ్వుగాఁదూలిసొమ్మవోయి, పడియెనాతఁడుసూపఱుభయమునొంద.

వ. ఇట్లు ఘోషవంతుబెట్టిదంపుటురవడి ధరణిం బెట్టయయ్యుగ్రపశువులు పక్కనుఁ
గలపశుపాలకప్రకరంబుపైకి నడరి. 154

క. కొందఱుఁ గొమ్ముల గ్రుచ్చెం, గొందఱ నిలమీఁదఁ బెట్టి గొరిజల మెట్టెన్
గొందఱ [1]దాడల నమలెం, గ్రందుగఁ బెఱజనము లెల్లఁ గనుకనిపఱవన్. 155

వ. అంతయుం జూచి మందహాసవిభాసితాస్యం బగుచు వాసుదేవుండు బలదేవు
తో నల్లన యిట్లనియె. 156

మ. ఇవి యాఁబోతులు గావు గోవృషములం దీరోష మీదోష వి
ప్లవ మీసర్వజిఘాంస యాకయ నసంభావ్యంబు వమ్మయ్యె నీ
భువిలో నేచినగోపవిక్రమకళాస్ఫూర్తుల్లుత్తిక్కర్తి యా
నవు నా కిప్పుడ కాచెదన్ [2]వృషభయవ్యావిద్ధు నిక్కుంభకున్. 157

వ. తొల్లి తారకామయసంగ్రామంబున నాచేత నిహతులైన కాలనేమిపుత్రు లేడ్వురు
నీరూపంబులం బుట్టి నాకుఁ గీడుసేయం గోరి తిరిగెదరు రిపువధం బవశ్యకర్త
వ్యంబు బంధురక్షణసుకృతం బొక్కటియుఁ గన్యాకరగ్రహణలాభంబును శోభ
నంబులు గావె శ్రీధాముతోడిసఖ్యంబును నాకు నపేక్షణీయం బిది నాతలంపు
నీవు నిశ్చితుండవై యుండు మని యతం డనుమతింప నాక్షణంబ సన్నద్ధుండై.

శ్రీకృష్ణుఁడు రాక్షసాంశసంభూతంబు లగు సప్తవృషభంబులఁ జంపుట.

తే. అన్న యిట్లేలసాహసంబనుచునంద, గోపుఁడునుయశోదయునుసంక్షోభమొందఁ
గుంభకుఁడు మెచ్చఁ దక్కినగోపకోటి, సంశయింప ససంభ్రమోత్సాహలీల. 159

---

1 రాతుల నలిపెన్. 2 గృషభయవ్యావిద్ధు.

వ. అయ్యుగ్రపశువుల కభిముఖుం డయ్యె నప్పుడు దేవతలు మునులు నంబరతలంబుననుండి యతనివిజయంబు గోరుచుం గనుఁగొనుచుండి రట్లు హరి యవ్వీరుండు ఘోరంబుగా నదల్చి. 160

క. ఖలులార యింతగాలము, గలఁచితిరి ధరిత్రిఁ బ్రాణిఘస్మరులు పశు
చ్ఛలనాభిన్నవికారులు, పొలిసితి [1]రిఁక మీకు నెందుఁ బోవఁగవచ్చున్. 161

క. నాపిడికిటికడిఁదిపిడుగు, నాపగిదియ పేనఁ దగిలి యంతకుఁడైనన్
రూపు సెడకుండఁ జాలునె, యీపాపాత్మకుల మిమ్ము నేల సహింతున్. 162

మ. అని యావిష్కృతతీవ్రముష్టి యగుచున్ హాసోజ్జ్వలాస్యంబునం
గన లొప్పంగఁ గడంగునవ్విభుఁ ద్రిలోకక్షేమనిర్వాహకుం
గని పూర్వం బగువైరబంధమున నుగ్రక్రోధులై ధూర్తగో
దనుజుల్ మార్కొని రొక్కయుమ్మడిన యుద్యద్గర్జతో నేడ్వురున్. 163

(వ. అట్టికోల్తలయందు.) 164

సీ. పొదివిన నందంద మొదుకనియఱచేత వీఁకతో మోరలు వ్రేసివ్రేసి
పిఱువోవ నొండొంటఁ దఱిమి కొమ్ములు పట్టి తొడరి నొండొంటిపైఁ ద్రోచిత్రోచి
చెదరిన నవలీలఁ జెనసి యొక్కొక్కటి తెరలఁ దోఁకలు పట్టి త్రిప్పిత్రిప్పి
తిరిగినఁ బోనీక పరిగొని యన్నింటి నదరంటఁ బొదిలోన నాఁగియాఁగి

తే. ముట్టి కందములను గత్తిపెట్టు వెట్టి
వీఁపు లడిచియుఁ దోఁకలు వీఁక నార్చి
[2]వెన్నెముక లన్ని చెఱకులవ్రేఁగు గాఁగఁ
గడిఁది యాఁబోతుగమి బెట్టుగలఁచి యాడె. 165

వ. ఇట్లు చూపఱచూడ్కికి వేడ్కగాఁ గొంతదడవు వినోదించి. 166

శా. నీళాలోకనరోచు లాదరసమున్నిద్రంబులై సిగ్గునం
జాలన్ స్రుక్కుచు నొయ్యనొయ్యఁ దను నాసం జెంది యానందక
ల్లోలవ్యాహతిఁ దూలఁ దత్కుతుకము ల్వారింప నుద్యుక్తుఁడై
యాలోకప్రియుఁ డవ్విరోధులఁ బ్రచండాలోకుఁడై చూచుచున్. 167

ఉ. దిక్కరిహస్తదండసముదీర్ణభుజుండు ప్రగాఢముష్టి నొ
క్కొక్కనిమస్తకం బవియ నొక్కొకపోటు గొనంగఁ గన్నులన్
ముక్కున వాత నెత్తురు సముద్ధురమై చెదరంగ నోలి తో
నొక్కొకపండ కూలి రసు లొక్కటపోవఁగఁ గాలనేమిజుల్. 168

వ. ఇట్లు మాయావృషభంబు లక్కుమారశార్దూలంబుచేత నాలంబునం గూలిన నఖిలగోపాలురు విస్మయంబునొందిరి నందగోపయశోద లానందంబునం బఱతెంచి నందనుం గౌఁగిలించి దీవించి రప్పుడు కుంభకుండు. 169

1 రిటయింక. 2 వెన్నఁదన్నిం ప్రేలకుచెలఁగు.

ఉ. కన్నియచేయి చేతఁ గొని కౌతుకవేషమనోజ్ఞుఁడై నయా
వెన్నునిఁ జేరఁ దెచ్చి యిది వీర భవద్భుజవీర్యశుల్కయై
మిన్నక కాదు నీదయినమేనమఱందలు నీక చేరె నీ
కన్నెఁ బరిగ్రహింపు మని కాంతకరంబుఁ గరంబుఁ జేర్చినన్. 170

వ. అమ్మహోత్సవం డమ్మహిళారత్నంబు గైకొనియె నప్పు డవ్వైదేహుండు వైదేహీ వరణవిభాసి యగుదాశరథింబోలె నీళాస్వీకరణమహితుం డయినమాధవు ననే కాభరణాంబరాదుల నర్చించి యశోదానందగోపులకుఁ గట్టనిచ్చి తక్కినగోప కుమారులసంభావించె ననంతరంబ నెయ్యం బెసంగ వియ్యంబున కిట్లనియె. 171

ఉ. నీకొడు కప్రతర్క్య[1]మహనీయభుజావిభవుండు వీనిశౌ
ర్యాకలనంబు పేర్మి మము నస్మదశేషకులాన్వితంబుగా
శోకమువాపి మాన్చె నతిసుస్థిరజీవన మేను గంటి న
స్తోకవిభూతి నెంతయు యశోగరిమంబును బేర్చు నెల్లెడన్. 172

క. వేలు పదివేలు లక్షలు, నీలకు నరణంబుగాఁగ నీయింటికి నే
మేలుగ నిచ్చెద గోవుల, నేలా యివి యనకు మిది యభీష్టము నాకున్. 173

వ. అనిన నతం డతనిం జూచి నాకుం గొలందియిడరానిపసియును నపరిమితమహి ష్యజావికంబులుం గలవు కృష్ణుండు జన్మించినదియాదిగా గోవులు ప్రతిసంవత్స రంబును బ్రసూతలై క్రేపులు పురుణించి వచ్చుఁ బా లెన్ని పిటికిటి మంతయు ఘృతంబయి పేర్చు నరణ్యంబున గుల్మద్రుమాదులయం దెల్లను బహులం బగు మధువులు సులభంబులై యొదవు నెల్లవారికి నాయురారోగ్యంబును భోగ్య వస్తుసిద్ధియును నవ్యాహతంబులు గొఱంత యెందును లేదు నీయిచ్చినధనం బులు మాకు వచ్చినయవి యని పలికి యాదివసంబు పరమకల్యాణంబుగా నక్కడ నుండి మఱునాఁ డతని వీడ్కొని కదలెఁ గృష్ణుండును నీళాసమన్వి తుండై శ్రీదాముం దనకుఁ బ్రియసఖుంగా నడిగి తోడ్కొని యశోదానంద గోపు లభినందింప మగుడి యాత్మీయదేశంబున కరుగుదెంచి తొల్లింటియట్ల సుఖంబుండె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 174

శా. గోపాలత్వముఁ బొంది యవ్విధమునన్ గోవిందుఁ డున్నట్టి స
ద్వ్యాపారంబులు సెప్పఁగా శ్రుతికి నింపై యింత యొప్పారునే
యాపుణ్యాకృతి నాఁటివారలకు నెట్లై యొప్పెనో చూడ్కికిన్
రూపింప న్మదిలోన నిప్పుడును దా రోచిష్ణువై చెందెడున్. 175

మ. భుజయూపంబున గోవృషాఖ్యపశులం బ్రోక్షించి విక్రాంతియన్
యజనంబున్ విబుధప్రమోదకముగా నమ్మేఁ బ్రవర్తించి స

1 భ జనితర్క్యమహా.

ర్వజగత్పూజ్యత నుల్లసిల్లుచు మనోరాగంబునం గ్రమ్మఱ
నిజదేశంబున కేఁగి యెట్లు నడచె విష్ణుండు విప్రోత్తమా. 176

వ. అని యడిగిన నమ్మహాముని యమ్మహీపతి కిట్లనియె న ట్లరిగి కృష్ణుండు వత్సపరి
పాలనంబునఁ గ్రీడాలోలం బైనబాలచరితంబు పరిణతిం బొందిన యనంతరంబ.

తే. కొదమతనమున నొప్పారి పిదపగండు, మెఱసిపొద లెడుమృగనాథు తెఱఁగుదోఁప
నభినవస్ఫురదుద్దామయౌవనంబు, నొంచె గోపికాదృక్చకోరేందుఁ డగుచు. 178

వ. అట్టి యౌవనవికాసంబునందు. 179

సీ. నెఱుల నున్ననికప్పు దుఱఁగలిగొనఁగొండి పొదలివెండ్రుకలు కొప్పునకు నెయిద
నూఁగారుమీసలతోఁ గాంతి దళుకొత్తుమొగము గన్నులఁ గ్రొత్తజిగి దలిర్ప
నడుము వట్రువగాఁగ వెడఁదయై కఱకెక్కి యొప్పార వెలసి పేరురము దనర
మూఁపులు పొడవులై చాఁపుఁజక్కఁదనంబు గలిగి చేదోయి యగ్గలిక నూప

తే. వెన్ను పఱపయి కంఠంబువిప్పు బెరసి, పిఱుఁదు బెడఁగొంది నడపునొప్పిదమువింత
తెఱఁగు గైకొన గోపాలదేవమూర్తి, యఖిలశోభాకలాపకల్యాణి యయ్యె.

వ. రోహిణీనందనుండును దాదృశసౌందర్యంబునం దిలకించె నయ్యసమానతేజు
లిద్దఱు సవయస్కు లగువల్లవకుమారులతోడం గూడి గోరక్షణక్రీడాతత్పరులై
విహరించి రవ్విహారంబులయందు. 181

చ. నునుపగుపచ్చఁబట్టునఁ గనుంగొన నొప్పుగ దిండుగట్టి నూ
తన మగుబర్హిబర్హదృఢదామము నెట్టెము సుట్టి కమ్రకా
ననతరుపుష్పమాలిక దనర్చునురస్థ్సలి నుద్ధరించి యిం
పొనరఁగ వేణునాదసరసోత్సుకుఁడై హరి యొప్పె నెల్లెడన్. 182

శ్రీకృష్ణుండు వామదేవ భరద్వాజు లనుమునులఁ గని సంభావించుట.

వ. ఒక్కనాఁడు యమునాపర్యంతకాంతారంబునం జరియించువాఁ డెదుర నతిమా
త్రవిస్తారోదారంబును నతిశయోన్నతవిస్ఫారంబును నసంక్లిష్టబర్హిదామాభి
రామంబు నపరిభావ్యస్థేమంబునునై వేదంబునుంబోలె ననేకశాఖావలంబిద్విజగ
ణసేవ్యంబును జలధరంబునుంబోలె గగనచ్ఛాదనాభోగంబును శైలంబునుం
బోలె బహుపాదపరివేష్టితంబును గృహస్థధర్మంబునుంబోలె నిరంతరశ్రాంతజన
సమాశ్రయణీయంబును యోగనియమంబునుంబోలెఁ బవనపరిచయజనితకుండ
ల్యుల్లాసంబును మహాయుగ్యంబునుంబోలె సుస్థితస్కంధానుభూతవివిధయుగా
వర్తనంబును గ్రహాలోకంబునుంబోలె శీతకరచ్ఛాయాప్రభవభౌమజీవాభినందం
బును రసాతలంబునుంబోలె ననర్కాంధకారభరితాభ్యంతరంబును సేనావ్యూ
హంబునుంబోలె బహుళపత్త్రఫలమండలాగ్రశోభితంబును విష్ణువక్షస్స్థలంబునుం
బోలె వనమాలాపరివృతంబును బరబ్రహ్మంబునుంబోలె నారణ్యకోద్గీతమహామహ

త్మ్యంబును నగుచు వన్యదంతిదంతాఘాతవ్రణితంబును దావదహనజ్వాలావలే హావిలసితంబును మునిదత్తార్ఘ్య (తో యు) పులకితంబును సిద్ధతరుణీవిలాసచిత్రితంబును శబరకపరశుక్రీడాకుట్టితంబును మృగపతికంఠకేసరకండూమసృణితంబును నగురూపంబుతో సర్వైశ్వర్యనిధానంబైన భాండీరాభిధానవటనాయకంబుఁ గని తదీయతలంబున నగ్రజుండునుం దానును నాసీనులై తక్కినగోపాలురు నయ్యైవిధంబున విహరింప నపరిమితగోనివహంబు నిజేచ్ఛానురూపసంచరణంబున నామోదింప నాలోకించుచున్నయెడ. 183

సీ. వామదేవుఁడు భరద్వాజుండు నను మహామునులు తీర్థార్థులై ముదముతోడఁ
జరియించువారు శశ్వన్మహాయక్షునివాసమై యొప్పు నవ్వటము సేరి
తగు ప్రణామంబుఁ బ్రదక్షిణంబును జేసి యచ్చట నున్నగోపాళిఁ జూచి
యోపాపలార యీయు త్తమతీర్థంబునకు డిగ్గు తెరు వెద్ది నాగనక్ర
తే. వర్జితం బగు రేవు గావలయు మాకుఁ, దీర్థమాడుట కింతయుఁ దెలుపుఁ డనిన
నేనెఱుఁగ వీని నడుగుఁడం చెల్లవారు,నొండొరులఁ జూపి చూపియొండొండనరిగి.

వ. ఇట్లు (గోపాలురు) నైజం బగుచాపలంబున నవ్విప్రుల నుల్లసంబాడి వార లడిగినమాటకు సదుత్తరం బీకున్న సమయంబునఁ గమలనాభుఁ డయ్యన నయ్యుత్తమాచారులం జేరం జనుదెంచి సవినయంబుగా నిట్లనియె. 185

క. వీ రేమియెఱుఁగుదురు మీ, కోరినతెరు వేను[1] జూపి కుశలం బగురే
వీరుచిరాపగలోపల, వే రూపించెదఁ దపస్వివరులార తగన్. 186

వ కర్మానుష్ఠానంబు సెల్లినపిదప నిట విజయంచేయుం డిదె మేలిమిగలమీఁగడతోడి పెరుగునం గలపినచల్దివంటకంబు చిక్కంబున నున్నది మఱియును శర్కరామిశ్రం బగుపాయసంబు వలసినయంతయుం దెచ్చినారము మీకుఁ బ్రియంబ యినవిధంబున నారగింప నర్హుల రట్లుగాక ధారోష్ణంబు లగుగోక్షీరంబులు వలసితిరయేని నుపయోగించునది యేను నందనందనుండఁ గృష్ణుఁడనువాఁడ నితండు మాయన్న బలదేవుం డనం బరగినబలియుం డిప్పుసులకదుపు లన్నియు మాసొమ్ము మత్ప్రార్థనంబు సేయుం డనిన నమ్మహామునులు తదాకారతేజోవిభవంబుల కద్భుతంబు నొంది యిగ్గోపకులంబునం దిట్టిమూర్తులు గలుగు టెట్లొకో యని సమాధినిమీలితేక్షణులై క్షణం బుండి. 187

క. తమతపము పేర్మి వారల, సముద్భవముఁ గ్రియయుఁ గని యసంశయభావ
ప్రముదితమతులై యిట్లని, రమలార్థవచోనిరూఢి నవ్విభుతోడన్. 188

వామదేవభరద్వాజులు శ్రీకృష్ణునెఱింగి స్తుతించుట.

మ. జలజాతోద్భవుఁ డాదిగాఁ బటుమతు లసర్వప్రయత్నంబులన్
బలవంతం బగుమాపుసూచియును గానం జాలకున్నట్టిని

[1] సూడ గుఱుతుగఁ దగురే.

ష్కలు సూక్ష్మోదయు నాద్యు నచ్యుతు నినుం గన్గొంటి మేమిట్టు లు
జ్జ్వలగోపాకృతి నుండ నెట్టివియొ యస్మద్భాగ్యసంభావనల్. 189

తే. ఏము చదివినచదువులు నేము విన్న
వినుకులును నేము నడిపెడు వివిధవిధులు
నేఁడు ఫలియించెఁ బరమేశ నీవు కరుణ
యలర నిచ్చటఁ బ్రత్యక్ష మైతి గాన. 190

క. తొలుతఁ గలిగింతు జగముల, నిలుపుదుఁ దదనంతరంబ నిర్భరలీలా
కలనమెయి నడఁతు పిమ్మట, నెలకొని నీమాయ యేమి నేరదు వరదా. 191

సీ. కన్నులు చంద్రభాస్కరులు సరస్వతి రసన పర్వతములు రదనపఙ్క్తి-
సత్యలోకంబు మస్తకము వక్షంబు లక్ష్మీదేవి వామదక్షిణభుజములు
గణపతి స్కందులు గరశాఖ లబ్ధులు కుక్షి యంబరము దిక్కులు వివరము
లఖిలదేవతలు గేశావళి పాతాళలోక మంఘ్రితలము లోకవంద్య

తే. విశ్వమూర్తివై యిబ్భంగి వెలుఁగుచుండు, దాగమంబులు రచియించి యధ్వరములు
చేసి చూపి చేయించితి శిష్టజనముఁ, దత్క్రియలకు విధాతవు దాత వీవ. 192

క. పుట్టువుఁ బెల్లుం గ్రియలును, నెట్టన యేవెరవులందు నిన్నుఁ గదియ వె
ప్పట్టున లోకహితార్థం, బిట్టిదియయ్యుఁ గృపఁ బూను దీయఖిలంబున్. 193

శా. క్రూరుం డైనహిరణ్యనేత్రుఁ డసురక్షోవీరుఁ డక్షోభ్యుఁడై
వేరూపేదఁగఁ గ్రుంగఁ ద్రొక్కినమహావిశ్వంభరాచక్రముం
వారాహాకృతి నుద్ధరించి సుచిరావాప్తిం బ్రతిష్ఠింపఁగాఁ
గారుణ్యం బొనరించి తెవ్వనికి శక్యం బిట్లు క్రీడింపఁగన్. 194

క. మెచ్చి ప్రియభక్తునకునై, వ్రచ్చితి కరనఖరముల హిరణ్యకశిపు న
య్యచ్చెరువగుసింహాకృతి, యిచ్చఁ దలఁచి తలఁచి కొలుతు మేము నిను హరీ.

క. వామనరూపంబున నీ, వామెయి బలివేఁడఁ జనుట యటమీఁద మహో
ద్దామమహిమ యటుచూపుట, దామోదర మాదృశులకుఁ దరమె నుతింపన్.

తే. వేయిచేతులఁ గ్రొవ్వినవీరుఁ ద్రుంప, నుర్విఁ బ్రేఁగువో నిర్వదియొక్కమాటు
రాచప్రోవుల నుఱుపను రామమూర్తి, వైననినుఁ జెప్పుదురు మును లాదిదేవ.

చ. నిలిపితి సేతు వద్ధి నవినీతు దశాస్యు సబాంధవంబుగాఁ
గలనమునం బ్రదీప్తపటుకాండములం గడతేర్చి తెల్లవా
రలకు వినంగఁ జెప్ప నభిరామము నీరఘురామజన్మమం
గళగుణవైభవం బలఘుకల్మషపంకవిరోధి మాధవా. 198

క. ఇప్పుడును రెండురూపము, లిప్పగిదిం దాల్చి లోకహితకృత్యములం
దెప్పటిక్రియ నవధానము, తప్పక నీయున్నయొప్పు ధన్యము కృష్ణా. 199

శా. నీపార్శ్వంబుల నెప్పుడుం దగిలి సస్నేహాత్ములై యాదునీ
గోపాలు ర్గడుపుణ్యకృత్తులు భవద్గోపాలనై కాస్పదం
బై పాటింపఁగ నొప్పునివ్వనము భవ్యం బవ్యయానంద యీ
గోపస్త్రీల్ భవదీయ ఖేలనకళాగుప్తల్ కృతార్థాత్మికల్. 200

సీ. నినుఁ దనూభవునిఁగాఁ గనినయాదవుఁడును భోజకన్యయుఁ గులభూషణములు
మాతాపితృత్వాసమానులై నీదెసఁ [1]గరఁగు గోపుఁడు గోపికయు [2]సుకృతులు
నీకు నుత్తంసమై నెఱపినయాబర్హి బర్హదామము లోకపావనంబు
నీకేలఁ దగిలి శ్రీనిత్యమై తనరు[3]నివ్వేణువు త్రైలోక్యవినుతిపదము

తే. నీయురంబునఁ గ్రాలు[4]నిన్ని బిడవిపిన
పుష్పమాలిక కృతకృత్య భువనవంద్య
వేయునేఁటికి మము నీవు విశ్వరూప
నేఁటనుండి నీవారిఁగా నెమ్మిఁ జూడు. 201

క. అని పలికి తాపసోత్తము, లనుకంపాస్తిమితచిత్తుఁడై నవ్వుచు న
వ్వనజాక్షుఁడు తమునర్థిం, గనుఁగొన [5]వీడుకొని చనిరి కామితసరణిన్. 202

వ. అని వైశంపాయనసంకీర్తితంబు లైనకృష్ణసంక్రీడనంబు లసంక్లిష్టవిస్పష్టంబు
లగువాక్యంబులం గ్రమంబున. 203

ఉ. త్యాజితశత్రుగర్వ వసుయాజితభూమిసుపర్వ నిత్యసం
యోజితసత్యధర్మ వినయోర్జితశర్మ సమిద్ధవైభవ
భ్రాజితభవ్యగేహ యపరాజితబాహుయశశ్శశాంక నీ
రాజితలోకమండల విరాజితధీస్థితనాగమండలా. 204

క. [6]అమితభరణనారాయణ, యమలచరిత్రైకరుచిపరాయణ శ్రవణ
శ్రమశీలితనారాయణ, సమదమహోద్దామసైన్య సంతతధన్యా. 205

మాలిని. దమితవిమతగర్వా దారితారాతిదుర్గా
భ్రమితవినుతకీర్తి ప్రాజ్ఞచేతోనువర్తి
రమితయువతిచిత్తా రక్షితానాదివృత్తా
శమితసకలదోషా సౌమ్యసంపాదివేషా. 206

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయ
నామధేయప్రణీతం బయినహరివంశంబునం బూర్వభాగంబునందు షష్ఠా
శ్వాసము.

1 గల్గు. 2 సుసుకులు. 3 నీకేలుత్త 4 నిబిడ. 5 వీడ్కొలుపఁజనిరి. 6 అమర.

పూర్వభాగము - సప్తమాశ్వాసము.

కారికటాక్షధరా
లోకకృతార్థీ! కృతార్థిలోకసకలర
త్నాకరవేలావల్గద
నేకగుణారామ వాహినీవరవేమా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిక్కడఁ బరమపురుషుండు
ఖాండీరవటోపాంతంబునఁ గొంతదడవు నిజేచ్ఛానురూపంబు లగువినోదంబులం
బ్రమోదించి తదనంతరంబ. 2

తే. మేఁతకై పోవుకదుపుల మెయివడినక, ళిందకన్యాతటంబుల నిందునందు
నాడుచును[1] బాడుచును వల్లవాన్వితముగ, నరిగె బలదేవుఁడునుదోనయరుగు దేర.

వ. ఇవ్విధంబునఁ గ్రమఖేలనకుశలుండై. 4

సీ. మునివరదత్తార్ఘ్యములఁ గుశాక్షతములఁ దెట్టువల్గట్టినతీరములను
గుండలికన్యకాకుచకుంభకుంకుమతూళినఁ గెంపారుసలిలములను
సిద్ధసంయమిసమర్చితసైకతాలింగభూషితాగ్రము లగుపులినములను
శబరకుటుంబినీకబరికావనమాల్యవలితంబు లైనశైవాలములను

తే. నచటనచట నొప్పారుప్రౌఢాబ్జముఖియుఁ, గప్రమీనేక్షణయు రథాంగస్తనియును
హంసరుచిరానులాపయు నగుచుఁ గ్రాలు, యమునఁ జూచుచు దవ్వుగా నరిగి విభుఁడు.

శ్రీకృష్ణుఁడు యమునానదియందుఁ గాళియుఁడుండెడు మడువు చూచుట.

వ. అమ్మహానది నొక్కయోజనదీర్ఘంబును నంతియవిస్తీర్ణంబును నతిమాత్రగంభీరం
బునునయి దేవదానవాదులకు నభిగమింప నలవిగాక నిరంతరాంతర్గతభుజంగమ
గరళజ్వాలంబుల జటాలంబు లగుకల్లోలంబులం బొదలి బడబాగ్నికీలాకులం
బగునంబురాశిం బోల్పం బట్టగుటకుఁ దగి యవిరళోద్భూతఫణిఫూత్కారంబు
ల నుద్ధూతంబులగుధూమజలధరంబులచేత నావృతంబై యుపాంతతృణలతాదహ
నవిజృంభితుం డగువిషానలునివలన సార్వకాలికంబు దావభయంబు సకలకాననం
బులకుం గలిగించుచు లోభాతురుం డగువానివిభవంబుభంగిఁ బ్రాణిజాతంబు
నెవ్వానికి నుపభోగయోగ్యంబు గాక యొండొండ దరులు దాఁకి మ్రోయుకర
ళ్ళ[3] నఖిలభూతంబులం దర్జించు గర్జాఘోరం బగువిలయపర్జన్యాకారంబుకరణిం
గాలుకొనుచున్న యొక్కమహాహ్రదం బాలోకించి (యాత్మగతంబున). 6

1 కెలమని.

శా. కాలాకారుఁడు కాళియుం డనుమహోగ్రవ్యాళుఁడు దర్వీకరుం
డాలోలాగ్నికరాళవక్త్రుఁడు విహంగాధీశసంత్రస్తుఁడై
కాళిందిన్ వసియించు నన్ పలుకు నిక్కం బెప్పుడు న్వీఁడు నా
భీలం బిమ్మడు వద్ధురాత్మునెల వుత్ప్రేక్షింప నేభంగులన్. 7

ఉ. రాహుగృహీత మైనయుడురాజుశరీరమపోలెఁ గిల్బిష
వ్యాహతి నిమ్మహాజలము వైభవమేదిన దిష్ట వీతసం
దేహతఁ జొచ్చి యయ్యురగుతీవ్రమదంబు మెయిన్ వెలార్చి గో
గాహనయోగ్యమై వెలయఁగా నొనరించెద నీప్రదేశమున్. 8

వ. అమ్మహాపన్నగుపరిజనంబు లగుభుజంగంబు లెందునుం గ్రందుకొనం దిరుగుట నీబృందావనంబునందు నెలవు లెడనెడ నతిదుస్సంచరంబులయి యుండుం గుటిలాచారు లగుసరీసృపాధములు కొందఱు గోరూపంబుల నస్మదీయులలోనం గలసి నాకుం గీడొనర్ప రోయుదురు తదీశ్వరుండు నిగృహీతుం డగుట నయ్యందఱు విత్రస్తులం గావించుట గావున [1]నింకేల యాలస్యం బెట్లునుం జేయుదు నిదె కదంబవిటపి యొక్కటి యుత్కటోరగవిషంబున విషాదంబునొంది యియ్యుత్తమతటినీతటంబున నున్నయది. 9

తే. ఇది మదీయపదస్పర్శపదవి గాంచి, యఖిలలోకనమస్కార్య[2]హారిమహిమ
నూర్జితం బగుగాత యింపొనర దీని, నెక్కి యున్నీట నుఱికెద నక్కజముగ. 10

వ. అనుచుం గుతూహలంబున. 11

ఉ. ఎవ్వరితోడఁ జెప్ప కొకయింతయు మంతనమాడ కేసుయో
యివ్విప్రుల[3]ప్రయత్న మితఁ డిప్పు డొనర్చుటకున్ నిమిత్త మం
చవ్వల నాబలప్రభృతు లాత్మఁ దలంప నకంపలీలమై
నవ్వనజాక్షుఁ డాక్షణము యల్లని నవ్వున మోమెలర్పఁగాన్. 12

సీ. తొడిసిక్కుగొనఁ బెక్కి మడిసంది నునిచినతలుగులుఁ ద్రాళ్లు దొలఁగవైచి
డాకేలఁ బట్టినఢక్కయుఁ జంకఁ దాల్చినవేణువును నన్యుచేతి కిచ్చి
పాలుచుపింఛపుదండ వుచ్చి వెండ్రుకల నొప్పెడుజడగా నల్లిముడి యమర్చి
మొల గచ్చుగట్టెపై మలఁగినపచ్చనినునుగొంగు ద్రిండుగా నులిచి చుట్టి
తే. చెప్పు లూడ్చి కదంబకస్థితతరువుఁ, బ్రాఁకి పెడబొబ్బయిడియార్చియాఁకగొనక
మడువులోనికి నుఱికి యున్నత్తులీల, నెగసెఁ దత్తోయకణములు నింగి వొదువ. 13

తే. మందరాద్రిపాతమున నమందచలన, మొందుజలరాశిమాడ్కిఁ బయోజనాభ
ఘోరలంఘనమునను సంక్షుభిత మయ్యె, నారసాతలాంతరముగ నాహ్రదంబు.

క. విషదూషితులము హరిఁ గ, ల్మషరహితుని నంట వశమె మాకు ననుచు ని
ర్విషయతఁ దొలంగుగతిఁ ద, ద్విషదూర్ములు తీరములకు వెసఁ దోతెంచెన్. 15

క. కాళియమర్దనమునకుం, గాలాకృతిఁ గృష్ణుఁ డుఱుకఁ గన్నొఱఁగి మహా

1 గంగనేల. 2 ఘనగరిమ. 3 యితవ్వలన.

వ్యాళములు వెడలఁబాఱెడు, పోలిక దోఁడయ్యె దరులఁ బొందుతరఁగలున్. 16

వ. ఇత్తెఱంగున నాక్రాంతసలిలుండై యయ్యదుకుమారుండు. 17

ఉ. ఆదివరాహమై తనయుదంచితపోత్ర మమర్చి కల్పవి
చ్ఛేదవివృద్ధతోయ మగుసింధువుఁ జొచ్చి కలంచినట్టియు
న్మాదము పొంద నాఁగ భుజమండలముల్ బసరించి కొంతసేఁ
పాదట నమ్మహాతటినియంబుతతిం గలగుండు వెట్టఁగాన్. 18

తే. అతఁడు కరములఁ దోయ మందందచఱచు, ఘోరనినదంబు నతనిహుంకారరవము
దత్పదాగ్రవాతోత్థితధ్వనియునొక్క, మ్రోఁతయై పేర్చి దిగ్భాగరోధి యయ్యె.

కాళియుండు శ్రీకృష్ణునిం గఱచి చుట్టుకొనుట.

వ. అట్లు నిజనివాసం బగునజ్జలాశయంబు సంచలితం బగుటకుం గలుషించి. 20

సీ. తనఫణావలి గలంతయు విచ్చి యెత్తిన గగనంబు సర్వంబు గబళితముగఁ
దనమిక్కుటపుఁగోఱ దాడలు వెఱచిన విసపుది చ్చొండొండ దెసలు ప్రేల్వఁ
దనచూడ్కు లుగ్రంపుఁగినుకతోఁ బర్విన నంబరచరకోటి యార్తి నొదుఁగఁ
దనమేను మలఁకలై తనరారి [1]నిగిడిన యమునయంతయుఁ దన్మయత్వ మొందఁ

తే. బొదలుతనపూత్కృతులనెల్లఁబొగలుగవిసి,యబ్జజాండమూఁదరవెట్టినట్లుగాఁగఁ
గాళకర్కశకాయుండు కాళియుండు, గవిసె గోపాలబాలునిపైఁ గసిమసంగి. 21

వ. కవిసి పొదివి యుఱక నెఱఁకు లందంద కఱచి యతని కెయ్యదియుం జేయఁ
దెలిపి యీఁక యుద్రేకంబునం గట్టి. 22

క. ఆపాదమ స్తకంబుగ, నాపురుషోత్తముని దేహ మాభుజగేంద్రుం
డాపూర్ణభోగబంధన, తాపాయత్తముగఁ జేసెఁ దత్క్షణమాత్రన్. 23

ఉ. పూర్వభవంబునం బ్రబలభోగిమహాస్త్రనిబద్ధుఁడై మహా
గర్వుఁడు వైరిచే రణముఖంబునఁ గొండొకసేఁపు వడ్డయా
దుర్విధి నేఁడు నెమ్మెయిఁ గుతూహల మెత్తియొ తాల్చె నిట్లనన్
సర్వవిభుండు కాళియభుజంగనిబంధన నొప్పె నెంతయున్. 24

తే. సింధుపతిలోనఁ బెనుబాపసెజ్జఁ బెనఁగి, సుప్తిఁ గడునొప్పుదేవాత్ముఁ జోకి యిట్టి
దయ్యెఁగాకయొక్కఁడిపీడ హరికనంగఁ,బన్నుగానంగమూర్ఛదాఁ బ్రభునకొప్పె.

ఉ. కాళియుచుట్టలుం జెలులుఁ గాంతలుఁ బుత్త్రులునైనదుర్గమ
వ్యాళను లెన్ని యన్నియును నప్పు వసంబఱి యున్నశౌరినా
ళీలతఁ జుట్టుముట్టి పటుభీషణదంష్ట్రలఁ బ్రస్ఫురద్విష
జ్వాలలు ప్రజ్వరిల్లఁ గఱువంగఁ దొడంగె నశంకఁ గింకతోన్. 26

వ. అట్టిబెట్టిదంపుజందంబు సర్వంబునుం గనుంగొని గోపకుమారు లందఱుం దలఁకి

---

1 నిగుడంగ.

యచ్చటికి దక్షిణంపు దెసం గ్రోశమాత్రంబున నున్నవ్రేపల్లెకు నతిరయంబునం బఱచి. 27

సీ. నందగోపునికూర్మినందనుం డగుకృష్ణుం డడవిలో మముం గూడి యాడియాడి
యెవ్వనితోం జెప్పం దేపున మనయేటం బెనుబాము లుండెడు పెద్దమడువు
లోపలి కుఱికి పెల్లుంగలంపంగా నందుం గలనాగు లెల్లను గవిసి పొదివి
కఱచుచున్న వి చాలం గాలు సేయార్వ రాకుండంగం బాపత్రేం డొడలుసుట్టి

తే. సకట యెచ్చోట నున్నవాం డతనితండ్రి, వేగ యెఱింగింపరే లావు వెరవుగలుగు
వ్రేలువిడిపింపంగలయట్టివిధము లెల్లం, జేయందగువారెయనివారు గూయుటయును.

వ. వజ్రపాతతుల్యం బగునవ్వాక్యంబు హృదయంబు వగులింప నార్తియు విస్మయంబును శోకంబును ముప్పిరిగొన నప్పుడ యప్పశుపాలపుంగవుం డెక్కడెక్కడ యని యక్కడయివచ్చినవారు దెరువు వెట్ట నతిత్వరితంబున నరిగె లావరు లగు గొల్లలెల్లం గైదువులు గొని యతనిం దలకడచి నడచిరి యశోద తల్లడిల్లి యుల్లంబు మూర్ఛలు పైకొన నాక్రందనపరవశ యగుచు వికీర్ణకేశయు విగళితాశ్రుధారాక్లిన్నపిహితమార్గయునై చుట్టపువెలందు లెల్లం దగిలి పొదివికొని పోవం బోయె నాబాలవృద్ధంబుగా వ్రేపల్లెయెల్లం గదలి యిదియేమివుట్టె ననువారును నిట్టపునే యనువారును గృష్ణుం డెప్పుడుం గొఱతనుఱుకు పిన్నవాండునుంబిన్న కొలందులం బోయెడువాండుగాం డనువారును వొంటిచెయంబు లూహింపం గాళియాహియుం దద్బాహుపులకు లోనగువాండ కాని యతని కవమానంబు గలుగ నేరదుసూడుం డనువారుసునై పెక్కండ్రు పెక్కువిధంబులం బలుకుచుం జని రిట్లుసని యందఱుం గాళిందీతటంబున నంతంత నిలిచి. 29

చ. అసితఘనావృతుం డయినయర్కునిమాడ్కి మహావిధుంతుదో
ల్లసనవిషణ్ణుం డైనమృగలాంఛనుపోల్కి నుదగ్రధూమసం
ప్రసరతిరోహితుం డయినపావకుభంగి భుజంగబంధన
వ్యసనమునొంది యున్నకమలాక్షునిం గాంచి విషణ్ణచిత్తతన్. 30

వ. ఎయ్యదియుం జేయరామిని నివ్వెఱపడి చూచుచుండిరి యశోదయుం దత్పతియును హాయని పుడమింబడి సొమ్మవోయి బంధుప్రయత్నంబునం దెలిసి యుల్లంబుల నుడుకుచుండి రప్పు డాగోపవర్యుండు తక్కినవారిం జూచి. 31

క. ఈపసిపాపని నిచ్చట, నీపెనుంబాముసకు నిట్టు లెరసేసినయీ
యాపదకుం గొలువుగాంగల, యీపాటున కేమిపాప మేం జేసితినో. 32

శా. రూపంబుల్ బలవిక్రమంబులు మహారూక్షంబులై యెంతయుల్
దీపింపం గలయట్టిపుత్త్రుం గనుటల్ దివ్యత్తపశ్శీలుం డీ
గోపాలుం డనం గీర్తితుండ నగునాగో మిమ్మెయిల్ వమ్ముగాం
జాపాత్ముల్ గణుతింప దైవము గడుం జాపోపదయ్యెం జుమీ. 33

ఉ. పూతన కట్లు నేపడియుఁ బోఁడిమి దప్పక పేర్చు టాడిగా
నాతత మైనపీనిబల మద్భుత మీఁయురగంబువాత ని
ట్లాతురపడ్డ యిట్టివిధ మారసి యిట్టనరాదు గాని వీఁ
డే తెరు వూఁది నైనఁ దరియింపఁగలం డనుబుద్ధి పుట్టెడున్. 34

తే. ఏనుఁజుట్టపుఁబెద్దలు నింత తెలివి, గలుగుకతన నెట్టైన నీయలఁత వెల్లి
గొంత యీఁదెద మక్కటా కొడుకుఁజూచి, పనవుతల్లితల్లడము మాన్పంగవశమె.

కాళియునిచేతఁ జుట్టఁబడిన శ్రీకృష్ణునిఁజూచి యశోద శోకించుట.

వ. అనుచుండ నయ్యశోదాదేవి కృష్ణుం గనుంగొని. 36

ఉ. వెన్నలు దిన్న తప్పునకు వ్రేతలమెచ్చుగ నాఁడు రోలితో
ని న్నటుగట్టి త్రోచినయనీతి దలంచియొ నేఁడు నన్ను నో
వెన్నుఁడ యిట్లు నొంచెదవు విశ్రుతసత్త్వుఁడ వీవు నీను నీ
చెన్నఁటిపాఁపపు రొక్కటి సేయఁగ నోపెనె యేపుసూపవే. 37

శా. నామీఁదం గృప యొప్పఁ జాలఁ గలవన్నా యేను శోకాగ్నియం
దీమాడ్కిం బడఁగా నుపేక్ష దగునే యీదిక్కు చిర్నవ్వుతో
నీమో మింపుగఁ జూపవే తెఱవవే నేత్రాబ్జము ల్పల్కవే
యామోదంబుగఁ బుత్ర తల్లులకు ని ట్లత్యార్తి గావింతురే. 38

తే. అరయ దెపలేక గోధనం బడవిలోనఁ, జెల్లచెద రయ్యె నీవింతసేఁపు గుఱ్ఱ
యిట్టు లేమఱఁ బాడియె యీక్షణంబ, వెడలి చనుదెంచి ననుఁ బ్రోవవే కుమార.

క. కడిఁదివిషకంటకాటవి, [1]కడికండలు చేసి నీలు గావించితి యీ
పాడపాము నీకు నేఁటిది, గొడుకా నీకులము వంతగారు టుడుపవే. 40

చ. అని పలవింప బంధుసతు లందఱు నిట్టిసుపుత్త్రుఁ డింక నే
జననమునందుఁ గల్గు నిటుసగ్గుట కోర్వరు లాఁతు లైన నె
ట్లనయము నోర్చుఁ గన్నకడు పగ్గలమై వెలకట్ట రానిపెం
పునఁ గలమానికం బొదవి బొగ్గయి పోయెనె యక్కటక్కటా. 41

తే. ముప్పునకు నోమదయ్యనె నుగ్గ యీయ, శోద నందగోపున కుగ్రశోకజలధి
యీఁదఁ గొలఁదిగాదయ్యనెయెందుఁబడయ, దయ్యె నేయిట్టిపెన్నిధి యనుఁగుబిడ్డ.

వ. ఇట్లందఱు నన్నివిధంబుల దుఃఖింప గోపాలురుం దమలోనన వగచి యింక శోకిం
పం బనిలేదు మన యిమ్మడుఁగులోనం గృష్ణుఁ డుఱికినయట్ల యుఱికి యిక్కఱకుఁ
బాముతోడ నెఱలాపునం బెనంగి కుమారు విడిపింతము గాకున్న నతనితోడిద
లోకంబుగాఁ గాళియకాలాహి యనుకాలునిపాలువడి చిక్కుదము చంద్రవిర
హిత యైనవిభావరివిధంబున భానుహీన యైనగగనవీథిచాడ్పున వృషభంబు

1 కడిఖండలు.

వెల్రైనగోపితతి తెఱంగునఁ గృష్ణుండు లేనిప్రేపల్లె కొత్తెఱంగున మరలి పోద మి
పియతెం పిట్లు చేయుద మని యుత్సహింప వారలయార్తియు వనజనాభుదుస్థి
తియుం జూచి విష్ణుతేజంబు పెరమూర్తియై యభేదజ్ఞానంబు నిజబుద్ధి నిరూఢం
బుగా నెఱుంగుబలభద్రదేవుండు వాసుదేవుం దలఁపింపఁ దలంచి యొక్కరుం
డునుం దొలంగి నిలిచి గంభీరమధురస్వరంబున నిట్లనియె. 43

ఉ. మానుషభావ మిట్లొకఁడు మాటిడి లోకహితం బొనర్పఁగాఁ
బూనిననీమహామహిమ బుద్ధిఁ దలంపక యిప్పు డిచ్చటన్
దీనికి నింత స్రుక్కిపడి దీనత నొందుట మెచ్చుగాదు నీ
దైనయనుంగులందఱును నార్తిఁ గలంగుట కృష్ణ చూచితే. 44

వ. వీరు నీసత్వం బెఱుంగరు గాన శోకించెదరు జన్మసముచితంబు లగుకర్మంబు
లప్రతిహతంబులుగాఁ జెల్లించెదవు గావున బంధుప్రమోదం బవశ్యకర్తవ్యం
బివ్విషాహిమర్దించి యీదుర్దశనపనయింపుమనినరౌహిణేయువాక్యంబాకర్ణించి.

శా. ద్వైతభ్రాంతినివృత్తిఁ బొందఁగ నభేదబ్రహ్మబోధంబు సం
భూతం బైన నశేషబంధనములం బోఁద్రోచుసిద్ధాత్మున
ట్లాతం డమ్మెయి నాత్మతత్త్వవిదుఁడై యప్పాపచుట్టల్విని
ర్ధూతిం బొందఁగ నీల్గి బిట్టు నెగసెం దోయౌఘమధ్యంబునన్. 46

వ. అట్టియుత్సాహంబు నిర్వపోహంబుగాఁ జేర్చి. 47

ఉ. కాళియభోగిపుంగవు నఖర్వసుదుర్వహగర్వధుర్యతం
గ్రాలెడుమిక్కుటంపుఁబడగ ల్వెస నైదిటి మీఁదికి న్మహా
భీలవిచేష్టమై నుఱికి [1]పెల్చఁ దదీయవిలోలపుచ్ఛముం
గేల నమర్చి నొంపఁ దొడఁగెం బటుపాదనిపాతనంబులన్. 48

మ. యమునావీచి మృదంగవాద్యములు ప్రాయం దీరగోపౌఘహ
ర్షమనోజ్ఞధ్వనితంబు గేయముగఁ జంచత్కాళియవ్యాళభో
గమహారంగతలంబునం బటుగతిం గంజాక్షునిర్మథ్యనా
ట్యము హృద్యాద్భుతభీమమై పరఁగ దివ్యశ్రేణి చూచెన్ దివిన్. 49

మ. వెస దామోదరుపాదఘాతనగతుల్ వేవేలచందంబులం
బ్రసభాటోపముఁ జూపఁ జూప ఫణభృత్ఫాలచ్ఛటామర్దనం
బసహంబైనశిరోమణుల్ సెదరఁగా నాస్యంబులన్ శోణితం
బెసఁగన్ దంష్ట్రలు నుగ్గుగా గరళవహ్నిజ్వాలముల్ పైపడన్. 50

తే. కఱకుటెండదాఁకినతీఁగకామభంగి, బాఁపఱేనిమే నెంతయు బలము దఱఁగి
స్రుక్కెనింద్రియంబులయేపుడక్కెనూర్పు, లొయ్యనొయ్యనడిందఁ[2]గుట్టుసుఱుదక్క.

వ. ఆసమయంబున. 52

---

1 త్రెం. 2 x ఉసురుచిక్క.

క. లయకాలకేళితాండవ, భయంకరుం డైనభర్గుభంగిఁ దనరుకా
ళియమౌళిరంగనటునకు, జయవెట్టిరి సకలలోకచారులుఁ బ్రీతిన్. 53

వ. ఇబ్భంగి నత్యంతదురవస్థం బొందినయద్దందశూకప్రవరుండు వివశం బగుమానసంబు నెట్టకేలకు నూలుకొల్పి గోవిందచరణారవిందంబులక్రింద నట్లున్నయట్ల యుండి భీతివిహ్వలంబు లగుజిహ్వలు దొట్రిల్ల నల్లన దీనస్వరంబున నప్పురుషోత్తమునుద్దేశించి యిట్లనియె. 54

మ. నిను సర్వాధికుఁగా నెఱుంగక కడున్నీచుండనై నీచపుం
గినుక న్నీమహనీయదేహమునకుం గీడిట్లు గావించితిం
జనునా క్రొవ్వునకింతవట్టు త్రిజగజ్జన్మస్థితిధ్వంసముల్
పొనరింపంగఁ బ్రభుండ వీకొలదితప్పుల్ సైఁపుటొప్పుం గృపన్. 55

క. నీవిమ్మెయి దండించుట, దేవా నిర్విషుఁడ నైతిఁ దెలివియు శమమున్
భావమున నొలసె నీపను, లేవయినం జేయువాఁడ నేవశ్యుఁడనై. 56

తే. అజసురేంద్రాదులకుఁ జేర నలవిగాని, యుష్మదీయపదాంభోజయుగళి నాదు
తలలు సోఁకుటఁ జరితార్థతముఁడనైతిఁ, గడఁగి నీయాగ్రహమున ననుగ్రహమయయ్యె.

తరువోజ. జయ సర్వభూతేశ జయసర్వవరద జయ సర్వరక్షక జయ సరోజాక్ష
జయ జగద్వందిత జయ జగన్నాథ జయ జగద్ధారక జయవిశ్వరూప
జయ కృష్ణగోపాల జయమహాసత్త్వ జయపూతనాఘాత జయదైత్యదమన
దయనిమ్ము జీవితదానంబు నాకు తగశరణాగతత్రాతవుగావె. 58

చ. అని శరణంబు వేఁడినమహాహివరేణ్యుని సత్యకీర్తనం
బునకుఁ గృపార్ద్రచిత్తుఁడయి పుష్కరలోచనుఁ డాక్షణంబ యా
తని కభయం బొసర్చి నతండును దత్కరుణార్ద్రదృష్టిపా
తనము సుధారసం బగుచుఁ దన్ను సచేతనుఁగా నొనర్చినన్. 59

వ. తనఫణాపంచకంబునుం దచ్చరణాగ్రంబులు మోవం బ్రణామంబులు చేసి ముందట నిలుచున్న నద్దేవుం డతని కిట్లనియె. 60

శ్రీకృష్ణుఁడు కాళియుని యమునాప్రవాహంబు వెడలనడుచుట.

సీ. ఇదియాదిగా నిన్ను నీయమునానది వసియింపనీ నేను వార్ధిఁ గుఱిచి
సకుటుంబకంబుగాఁ జనుము జలస్థలచారులై యున్ననీవార లెల్ల
నీతోన చనుదెంతు రీతోయములు భవద్విషయోగమునఁ దొల్లి విషములగుట
నిజముగా నట్లుండె నేఁడు నిర్విషములై యమృతనామకము తథ్యముగఁ దాల్చి

తే. యఖిలజనులకు నధికసేవ్యంబుగాత, మత్పదాంకము లయిననీమస్తకములు
సూచి గరుడండు నీకు నెచ్చోటనున్న, ననఘ యెప్పుడుఁ గీడు సేయంగవెఱచు.

వ. ఇదివరంబుగా నిచ్చితిం బొమ్మనినఁ గాళియుండు గోపాలు రందఱుం జూడ
కళత్రపుత్రభృత్యసమేతంబుగా వెలువడి సముద్రంబున కరిగెఁ గృష్ణుండును
యమునాహ్రదంబులోన నుండి నిజేచ్ఛావిహారతృప్తుండై వెడలునుద్దీప్తదం
తావళంబుపగిది వెలువడి వచ్చిన నెదురువోయి. 62

క. తల్లియుఁ దండ్రియుఁ బ్రమదము, వెల్లిగొనఁగఁ గౌఁగిలించి వేదీవన లీ
నుల్ల మలర నతఁడును బ్రణ, మిల్లి సమాశ్వాసవాక్యమితి పచరించెన్. 63

వ. అంత నఖిలగోపాలురు నద్భుతప్రమోదమేదురహృదయు లగుచు నతనిచుట్టును
ముసరికొని బహువిధంబులం గీర్తించుచు నభినందింప నందగోపాదివిశిష్టజ
నంబు లతని కిట్లనిరి. 64

ఉ. ఎన్నఁడు నిట్టిసాహసము లిట్టిబలోద్ధతు లిట్టిధైర్యముల్
విన్నవి కన్న వెయ్యెడల వీరకులోత్తమ కల్గెనే జగ
త్సన్నుత మఱియు నీమహిమ సర్వధనంబులు గోపకోటియుఁ
నిన్ను శరణ్యుఁగాఁ బడసె నేఁడుమొద ల్బతి వీవ యంతకున్. 65

క. ఎచ్చోటనైనఁ దమతమ, యిచ్చఁ జొరంగనియె గోవు లియ్యేట మునుల్
విచ్చలవిడిఁ దఱియుదు రీ, యచ్చపుఁబుణ్యా మిటు నీకు నబ్బునె యనఘా. 66

తే. అడవిఁ బుట్టినమ్రుచ్చుల మగుటమాకు, నిక్క మయ్యె నిమ్మెయి నిప్పసీలువాదివి
నట్టులున్నమహాభూతమైననిన్ను, నెఱుఁగ మింతగాలము నిట్టికొఱఁత గలదె.

వ అనిపలికి యతనికిం బ్రదక్షిణంబు [1]లాచరింప నతండు వారి నయ్యైవిధంబుల
నుపలాలించె నిట్లు సంభావితుం డైనయావీరుండు పురస్సరుండుగా నందఱు
వచ్చి వ్రేపల్లె సొచ్చి సుఖంబుండి రివ్విధంబునం గాళియభుజంగభంగంబు నివృ
త్తం బైనయనంతరంబ యొక్కసమయంబున. 68

క. పసులకు మే పెద్దడియై, పసచెడి పొలమెల్లఁ ద్రొక్కువడి యుండఁగ గో
పసమేతంబుగ వసుదే, వసుతుఁడు చింతింపఁ బ్రౌఢవల్లవులు నగన్. 69

వ. గోవర్ధనపర్వతంబునకు నుత్తరభాగంబునఁ గాళిందీపరిసరంబున సమతలంబును
గృష్ణమృదూమికంబును సంపన్నబహుళతృణోపజాతంబు నగుతాలవనం బతి
విశాలంబై గర్దభరూపధారి యగుధేనుకుం డనుదానవుచేత నాక్రాంతం బ
గుటం బ్రాణు లెవ్వారికిం జరింపరాక [2]పాడఱి యుండు నని ప్రసంగింప రామ
కేశవు లక్లేశం బగుదర్పావేశంబున నుత్సహించి. 70

తే పసికి మేపు గల్గినఁజాలు నసుర లేమి, సేసెదరు పోవనిం డని చేయఁగలుగు
గొల్లలకు నెల్లఁ జెప్పఁగా గోగణముల, వెలిచి రార్చుచు నద్దెసఁ జెలఁగివారు.

వ. అమ్మహాగహననిరంతరదురంతకాంతారంబునందు. 72

---

2 ఋ చేసి లబ్ధభుండును. 2 పాడఱై.

ఉ. ఏ దెస చూచినం బొదలి యింపెసలారెడు నాతృణోత్కరం
బాదటవోవఁగాఁ గడుపు లన్నియుఁ జెన్నుగ నిండి మేయ దా
మోదరముఖ్యగోపతతి యొక్కట యాతృణరాజషండ మా
మోద మెలర్పఁ జొచ్చి మనముల్ దనియన్ విహరించి రెల్లెడన్. 73

వ. అప్పుడు. 74

శా. కాలాహుల్ [1]ఋజుతావిచిత్ర యగుభోగశ్రేణి శోభిల్లఁ బా
తాళం బొక్కట నిర్గమించి వికసద్దర్వివికాసంబుతోఁ
గేళిం గ్రాలెడినో యనంగఁ దనువుల్ గృష్ణంబులై యొప్పఁగ
ఖేలన్మార్గము లైనతాళతరువుల్ కృష్ణుండు వీక్షించుచున్. 75

వ. రోహిణీనందనువచనంబు గనుంగొని యిట్లనియె. 76

మ. క్రమపాకంబునఁ గెంపుతోడిఫలుపెక్కన్నిక్కుటం బైనగం
ధము దిక్కుల్ సురభీకరింప రస మంతర్గామి యయ్యు న్వెలిం
గమియం గారుచునున్న చాడ్పున విలోకప్రీతిగావింప హృ
ద్యములై యున్నవి చూచితే ఫలము లీతాళద్రుమశ్రేణులన్. 77

తే. వీని నింపార గోవులు నేను గూడి, గొలమి యొలయ నాస్వాదింతు మెంతయేని
వేడ్క యయ్యెడు కాల్పుము వేగవేగఁ, బ్రాకి నీలావువెరవును భాసితముగ.

వ. అనిన నవ్వీరుం డవ్విధంబున కియ్యకొని గోపకుల నందఱం గలయ నాలోకించి.

క. ఎక్కఁ దడవు తాడులమొద, లక్కజముగఁ బట్టియూఁతు నవె యేఁటికొనుం
డెక్కుడుగఁ బండ్లు మీరో, క్కొక్కని గడువంగఁ జనుచు నుద్ధతిలీలన్. 80

తే. ఒక్కతరవాయి దొరఁకొని యొకటినొకటిఁ
బృథుభుజాదండములఁ బట్టి పెలుచ నూఁచెఁ
బెలుక విలువను నొల్లక యుఱక వన్య
హస్తి నిజహస్తమునఁ జెరలాడునట్లు. 81

క. పరుసనిగాడ్పున రాలెడు, పరుసున ధరఁ దొరఁగుతాటిపండుల మ్రోఁతల్
పొరిఁబొరి గోపకుమారుల, యురుహర్షధ్వనులుఁ గూడి యొక్కట యొదవెన్.

బలరాముండు గర్దభ వేషధారి యగు ధేనుకుం డను రాక్షసుం జంపుట.

వ. అమ్మహాఘోషంబునకుం గలుషించి ఘోరభుజశక్తిఘోషణుండును ఘోషజన
నిత్యభీషణుండును సంత్రాసితధేనుకుండు నగుధేనుకుండు గర్దభరూపంబుదాల్చి
దుర్దను లగుదైత్యులు తాదృశాకారులై సహస్రసంఖ్యలు తోడ నడువ రామ
కృష్ణులకుం గీడు సేయుతలంపునఁ దెంపు మిగుల నడతెంచినం గని సకలగోపా
లురు నేపు దక్కి యక్కడక్కడన స్రుక్కి రంత. 83

---

[1] కుటిల.

సీ. ఖురతాడనంబునఁ బెరిగినధూళి యర్యము మ్రింగి యంధంపుఁదమముఁ బెంచె
హేషితధ్వనులఁ బిట్టెసఁగుదిక్కంప మాశాగజంబులమద[1]స్రవము మాన్చెఁ
దెఱచునోళులపెద్దతెరువులు పాతాళములఁ గేలికొని మృత్యుముఖము నొడిచెఁ
గనలుకన్నుల నిప్పు లెనసి పురోమార్గములు ప్రేల్చి సకలాటవులును బొదివెఁ
తే. దోఁకలార్పఁ బృథుస్కంధధూననము లొ, నర్పఁజెదరురోమంబులు నభమునెల్లఁ
బక్ష్మలంబుగఁ జేసెఁ దద్బహుళగర్ద, భాసురానీక మబ్భంగి నడరునపుడు. 84

వ. అట్టిమాయాసైన్యంబున కగ్రేసరుండై కవియుదెంచు ధేనుకుం గని సంకర్షణుం
డు రభసోత్కర్షణంబునం దదీయబలప్రకర్షణంబు రిత్తయగాఁ గొని రిత్తచేతుల
నెదురై నిలిచిన. 85

తే. కదియఁ బాఱుతెంచి గర్దభదైత్యుండు, వీఁకతోడఁ దిరిగి వెనకకాళ్లఁ
జండరభస మెసఁగ రెండును జోడించి, యుగ్రభంగి బలునియురము దాఁచె.

ఉ. తాఁచినఁ దోన బిట్టొడిసి తత్పదయుగ్మముఁ బట్టి బిట్టుగా
వీచి యతండు వానిఁ గడువేగము లాగము నొప్ప మీఁదికిన్
వైచెఁ దదంగకంబులు జవం బఱి తాళ్లులు దాఁకి నుగ్గును
గ్గై చెడి యుర్విఁ దత్ఫలచయంబులతోడన కూడరాలఁగాన్. 87

వ. ఇట్లు ఖరదైత్యుం బరిమార్చి పేర్చినరాముండునుం బోలె ధేనుకదైత్యుం బరి
మార్చి పేర్చి బలరాముండు రాసభాకారు లయినతక్కినరాక్షసులనుం గడకాళ్లు
వట్టి తాళ్లతో వ్రేసి చంపెం గృష్ణుండును దృప్తశౌర్యతృష్ణుం డయి యవ్విధం
బున నవ్విబుధారాతుల మోఁదిమోఁది పీసుంగుపెంటలుగా వైచెఁ దత్ప్రదేశం
బంతయు నసురులకళేబరంబులం దాళఫలోత్కరంబుల నతిదంతురం బయ్యె
నయ్యిద్దఱపౌరుషంబును గోపాలురు విస్మయప్రమోదంబులతోడం బొగడి
చెలంగియార్చి. 88

ఉ. ఎవ్వరికైనఁ జేరఁ జొర నెన్నఁడు రానినిశాచరాస్పదం
బివ్వనభూమి నేఁడు సుసమిద్ధబలాఢ్యులు వీరి[2]చెద్ది నిం
కెవ్వరికైనఁ జేరఁ జొర నిచ్చెఁ జరింపను వచ్చె మెచ్చుగా
నెవ్వరి కిట్టిలావుగల దేమని వర్ణనసేయఁగాఁ దగున్. 89

వ. ఈరామకృష్ణులు ప్రకృతిమానవులు గా రేమేనియు నిమిత్తంబున నిట్లున్నవే
ల్పులు గానోపుదు రటమీఁద దైవంబెఱుంగు మన మేమి నేర్తు మనుచు నాఁ
గడుపులవెన్క నిజేచ్ఛం జని రంత గొంతగాలంబునకు. 90

ఉ. ఆమని మేసి యాముకొని యాదటఁ బేర్చి చెలంగుగోధన
స్తోమము గొంచు నగ్రజునితోడ యశోదతనూభవుండు శ్రీ

1 ప్రమా. 2 కైది.

దాముని మేనమామసుతుఁ దత్పరతం దనకూర్పునెచ్చెలిం
బ్రేమమెలర్పఁ గూడి పెఱవ్రేలు ననేకులతోడ నాడఁగాన్. 91

వ. అనేకక్రీడాసక్తులై భాండీరవటప్రాంతంబునం దొల్లింటియట్ల కదుపుల మేయ విడిచి తమయిచ్చల వినోదించుసమయంబునం బ్రలంబుం డనుదానవుం డ య్యాదుకుమారుల కపకారంబొనర్ప నెడరువేచి గోపరూపంబున గోపకుమారుల లోనం గలసి యుండ నయ్యెందఱు హరిణక్రీడనం బనునాటకుం దొడంగి రెండు సంగడంబులై శ్రీకృష్ణుండును శ్రీదాముండును బెన్నుద్దులుగాఁ దక్కినవారునుం దమలోన వారయుఘంగి దోయిగట్టిరి ప్రలంబుండును బలదేవుతోడి జోడయ్యె నివ్విధంబున. 92

క. భాండీరవటము గురిగా, నొండొరులం గడువఁ బేర్చి యొక్కట హరిణో
చ్చండప్లుతగతి దాఁటుచుఁ, జండరభసమునఁ గడంగి సరిసరుగంగాన్. 93

వ. అయ్యుదార ఖేలనంబునం గృష్ణపక్షంబువార లెల్లను జయంబునొందిరి శ్రీదా ముదిక్కువారు పరాజితులై రిట్లు గెలిచినవారి నోటువడినవారు తమతమయెఱక లెక్కించుకొని గురిదాఁక మోవవలయుట నవ్విధం బొనర్చునప్పుడు. 94

క. బలభద్రునిఁ దనయెఱకటఁ, బ్రలంబుఁ డిడికొని బలంబు భాసిల్లఁగ న
వ్వలకుఁ గొనిపోవువాఁడై, యలఘుస్ఫురణమున నరిగియరిగి మదమునన్. 95

తే. పగతుఁ డిటు లెన్నగాఁగ లోఁబడియె వీనిఁ
బ్రిదివిపోనీక యింకఁ జంపెద రయమున
ననుచుఁ దనగాత్రసాకార మమరఁ జూపె
రాహు వమృతాంశుఁ గొనుప్రకారమునఁ గొనుచు. 96

వ. అంబరపథంబునం జనం దొడంగినం గని విస్మితుండై యక్కుమారుం డెయ్యది యుం జేయ నెరవుసాలక మరలి చూచి దామోదరుం బిలిచి. 97

ఉ. కృష్ణకృష్ణ వీఁడె క్రించురక్కసుఁ డొక్కఁ, డనఁగ గోపమూర్తి యరుగుదెంచి వంచనమున నన్ను వదలక యిటువట్టి, యెఱక చదలఁ బఱచుచున్నవాఁడు. 98

క. ఏమియుపాయంబున నే, నీమాయపుఁబుర్వు వెస జయించి తొలఁగుదుఁ
నీమత మొనరించెద వే, వే మతిమంతుఁడవు సెపుమ వెరవు తెలియఁగాన్. 99

వ. అనిన నమ్మహాభాగుం డమ్మహాత్మున కిట్లనియె. 100

సీ. నిన్ను నీవెఱుఁగవు మిన్నక మానుషాకృతి నిట్లు సెందినకతన నొకఁడు
దలఁపక యిబ్భంగిఁ బలికెదు గగనంబు శిరము పాతాళంబు చరణతలము
వాయువు శ్వాసంబు వహ్ని యాననము విశ్వాధారుఁడవు నీకు నంత మెందు
లేకున్కిఁ బరగితి లోకంబునం దనంతాభిధానంబున నఖిలవంద్య

తే. వేనవేలు మస్తకములు వేనవేలు, కన్నులును వేనవేలు నాల్కలునుఁ గలుగు
మూర్తి నఖిలాండకోటియు మోచియుండు, దధికసత్త్వుండవీవు విశ్వాత్మకుఁడవు.

క. ఏననఁగా నీవనఁగా, భూనుత భేదంబు లేదు పుట్టితి మిటు లో
కానుగ్రహార్థమై మన, మానుషభావ మిది యనుపమానం బెందున్. 102

వ. కావున నీవిద్దురాత్ము సంరంభంబు సరకుసేయక నీభుజబలంబు మెఱయు మనిన బలదేవుండు. 103

బలరామదేవుండు ప్రలంబుం డనురాక్షసుం బరిమార్చుట.

శా. శైలోత్తుంగశరీరుఁ డైనరిపు నుత్తం బుగ్రదంభోళికిన్
మేలై పేర్చుకఠోరముష్టినిహతి న్నిర్భిన్నముం జేయఁగా
నోలిం బెల్లుగ సర్వరంధ్రముల ధాతూద్యజ్జలాభంబులై
కీలాలంబులు పర్వఁ గూలె నధికక్లిష్టాత్ముఁడై వాఁ డిలన్. 104

క. చఱినుండి తొలఁగ నుఱికెడు, నెఱసరిసింహంపుకొదమ నిబ్బరమునఁ గ్రే
ళ్లుఱికె దొలంగం బగతుని, యఱకటనుండి భువిమీఁది కబ్బలియుండున్. 105

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రలంబహననధౌరేయుం డగురౌహిణేయు[1]విజయం బభినందించి బృందారకులు బృందారకమార్గంబున నుండి. 106

క. బలమున నీదేవుం డిటు, ప్రలంబు వధియించెఁగాన బలదేవుఁ డనన్
వెలయుఁ ద్రిలోకంబుల నని, పలికిరి గోపకులు వినఁగఁ బ్రవ్యక్తముగాన్. 107

చ. అరిఁ బరిమార్చి సమ్మదభరాతిశయత్వరితాంఘ్రిపాతని
ర్భరగతి నేఁగుదెంచి పృథుబాహుయుగంబునఁ గూర్మితమ్ము నా
సరసిజనేత్రు సుందరవిశాలభుజాంతరుఁ గౌఁగిలించె భా
సురయశుఁ డాప్రలంబవినిషూదనుఁ డాదరబంధురోద్ధతిన్. 108

వ. తక్కినగోపకుమారులు నతని ధీరత్వంబును వీరగుణంబును గారవించి కొనియాడి రయ్యందఱు నందునందును బశుపాలనఖేలనకౌతూహలంబునం బ్రీతు లగుచు నట్లున్నంత. 109

చ. వరుసనిదాఘకాలము ప్రవర్తితమై చనఁగాఁ బయోధర
స్ఫురితవిభూతిమాసయుగశోభితమై భువనప్రమోదని
ర్భరత యొనర్పఁ బిమ్మట శరన్నవసంపద యేఁగుదెంచె ను
ర్వరకు సమగ్రసస్యవిభవంబులఁ గూర్చుచు నర్చనీయమై. 110

మ. మును వర్షోదకధారలన్ ముదముతో మూర్ధాభిషేకంబు గై
కొని శుభ్రాభ్రకిరీటశోభి యయి సంక్షుభ్యన్మరాళావళుల్
ఘనవాలవ్యజనంబులై మెఱయఁగాఁ గాంతేందుబింబాతప
త్రనిరూఢిన్ శరదంబరం బమరె నుద్యద్రాజచిహ్నంబులన్. 111

1 ఐళవం.

మ. తెలినవ్వు ల్వెలిదమ్మినెమ్మొగములం దీపార నేపారుచూ
ఫులు దారై మదలోలభృంగరచన ల్పొల్పార వీచీభుజా
వళి యాలింగనకేళి కుత్తలపడ న్వార్ధిం దగం గూడుచో
గలఁక ల్దేఱి తనర్చె నేఱులు శరత్కల్యాణకల్యాకృతిన్. 112

ఆ. పిదుకఁ గొలదిగాక పెయ్యలు దనిసె వ్రే, పల్లెపసులు సేఁపి పాలు గురియ
నడరి పాలవెల్లి యయ్యె నా నెందు వి, కాసకాశవనవిలాస మెసఁగె. 113

క. బంధూకతిలకములు సౌ, గంధికకర్ణావతంసకంబులు నిత్యో
ద్గంధినవోత్పలకుచతట, బంధురభూషలును గోపభామల కమరెన్ 114

క. తారకితగగనచక్రము, తో రాసె ననంగ రేలు తొగపువ్వుల నొ
ప్పారె విపులనిర్మలకా, సారంబులు సారసప్రసవసేవ్యములై. 115

తే. అలరువావిలిపూఁదీగె లలమికొనిన
చలువచోటులఁ గ్రమ్మరుజడనుగాడ్పు
మొగులువిరియెండ దళుకొత్తుమొగముచెమట
లార్చి పొలముగొల్లలకు మెచ్చె తలిర్చె. 116

క. ఏడాకుపొన్నకొమ్మునఁ, గోడాడెడునవి [1]కారుకొదమలఁ గుముద
క్రీడఁ దనరుచాడ్పునఁ బై, నోడికలయి పువ్వుఁదేనె లురులఁగ నొప్పెన్. 117

క. అసనంబులు మదనునియి, ష్వసనంబులపోలె విరహు లగువారి కతి
వ్యసనం బొనర్చె ప్రసవ, త్ప్రసభశిలీముఖనితాంతపటుపాతములన్. 118

ఉ. శారదచంద్రిక ల్వితతచారుమహోత్సవ లయ్యె గోపక
న్యారమణీయగీతుల నుదంచితవై ణుకసారసధ్వని
స్ఫారతల న్సదర్పవృషభవ్యతిగర్జితలీలల న్మహో
దారరతీశ్వరప్రియకథారుచుల న్వ్రజభూమి నెల్లెడన్. 119

వ. ఇట్టి శరత్సమయంబునం బ్రమదతరంగితంబు లగునంగంబులు నంతరంగంబులుం గలిగి గంగాతరంగంబులతెఱంగున ననంగదమనహాసవికాసంబులచాడ్పున నమృతపయోధిఫేనపటలంబులపగిదిఁ గర్పూరక్షోదపుంజంబులపోలుపునం జందనపంకకూటంబులకైవడిం జంద్రప్రభాపూరంబులపరుసునం గుముదచ్ఛదవిసరంబులవిధంబున ముక్తామణిసముత్కరంబులకరణి నతిధవళంబులై శైలంబులుం బోలె నుచ్ఛ్రితశృంగంబులు మహాతరువులుంబోలె బంధురస్కంధంబులును [2]జంద్రకిరణంబులుంబోలె సర్వదిగ్వ్యాపకంబులుఁ గృతయుగధర్మంబులుంబోలె నఖండితసంచారంబులు శంకరవిహారంబులుంబోలె ననపేతవృషంబులు శ్రుతివిభవంబులుంబోలె లోకోద్ధారకంబులు విష్ణుకీర్తనంబునుంబోలె శ్రవణమంగళంబులు నధ్వరోత్సవంబులుంబోలె దర్శనపావనంబులుఁ బుణ్యతీర్థంబులుంబోలె నిత్యనిర్మ

1 గారు. 2 లబ.

లంబులు మంత్రంబులుంబోలె రక్షణీయంబులు దైవంబులుంబోలె సర్చనార్హం
బులు [1]గురువులుంబోలె నిరంతరానువర్తనపరితోష్యంబులు శ్రీవిశేషంబులుం
బోలె నఖిలలోకచికీర్షంబులు భావంబులుంబోలె రసజనకంబులు సమయంబులుం
బోలె బహుమార్గప్రవృత్తంబులు నీతిపథంబులుంబోలె నర్థావహంబులు నిధు
లుంబోలె నక్షీణసంతానంబులునై యొప్పుగోగణంబులం గనుంగొని యానం
దంబున నందగోపాదిగోపాలురు తమలోవిచారించి. 120

నందగోపాదు లింద్రోత్సవంబుసేయ నుపక్రమించుట.

సీ. కురిసె వానలు సస్యకోటియుఁ దృణగుల్మతరులతాతతులు వర్ధనము నొందెఁ
బసుల కారోగ్యసంపదతోడఁ గూడంగఁ బుష్టియుఁ దుష్టియుఁ బొలుపుమిగిలెఁ
బ్రజలు సంప్రజనులై పాడులు బంటలు నొదవంగఁ గని తృప్తినొందినారు
రాజులు నియతసంరక్షణ గావింప నహితతస్కరబాధ లంద వెందుఁ
తే. గాన యిది యుజ్జ్వలోత్సవకరణమునకు, సమయ మేఁటేఁట మనచేయుశక్రపూజ
సేయ వలవదె యిం కెడసేయ నేల, యని వినిశ్చితకార్యులై యాక్షణంబ.
తే. పల్లెలోనెల్లఁ జాటంగఁ బనిచి వలయు, వస్తువులు సమకూర్చుప్రవర్తనమున
సక్తులై యుండఁగాఁ గని సరసిజాక్షుఁ, డెల్లగోపాలకులఁ జూచి యల్ల నగుచు.
క. కడుసంభ్రమమునఁ దిరుగం, బడియెద రిది యేమి యేమి పండువు మీకో
రెడుదయ్య మెద్ది యెయ్యది, పడయంగా వచ్చుఁ దత్సపర్యానియతిన్. 123
వ. ఇంతయు నున్నరూ పెఱుంగింప వలయు ననిన వారిలో నత్యంతవృద్ధుం డగు
గోపాలుం డొక్కరుం డక్కుమారున కిట్లనియె. 124
సీ. విను నందగోపనందన యింద్రుఁ డొడయండు లోకపాలురకును లోకములకు
నతఁడుగోరెడుఋతు వంబుదాగమము తత్సమయంబునందుఁ బ్రచండమేఘ
కులము లాతనియాజ్ఞ దలమోచియతనియాయుధముచిహ్నంబగునొడళులొప్ప
భానుకరస్పర్శపాకంబునం దొందుమెఱుఁగులతోన సమీరణుండు
తే. చఱచిమ్రోయింపమ్రోయుటయుఱుముగాఁగ, వచ్చిదివినుండిధారాళివారిగురిసి
సస్యములఁ బ్రోచి పసికిఁబోషణమొనర్చి, యఖిలజంతువులకుఁ బ్రీతి యావహించు.
క. గోవులకు మేలు చేసిన, యావేలుపు గొల్లవారి యర్చనలకు నె
చ్చో వలయువాఁడు గావున, దేవేంద్రునిఁ గొలుతు మేము దృఢభక్తిరతిన్.
క. క్రేపులు వర్ధించుటయును, నోపి పసులు పాలుగురియు చునికియు నన్నం
బేపార మనకుఁ గలిమియు, నాపరమేశ్వరునియీగి యని [2]యెఱుఁగుమనా. 127
తే. అతనియిచ్చినపుణ్యంబ యతనిపూజ, గా సమర్పించి మనము సుఖంబుగాంతు
మనఘమనలఁ జెప్పఁగనేల యాతఁడఖిల, మునకుమూలంబు గాఁడునీరనుసృజింప.

1 గుర్వులుం. 2 యెఱుఁగభవా.

వ. ఇది యింద్రోత్సవంబు పరమకల్యాణంబు మాకుం బ్రతివత్సరంబును గర్తవ్యంబై యుండు ననిన విని దామోదరుండు గోపాలు రెల్ల విన నిట్లనియె. 129

క. కరిసనమును బేహారము, నరసి పసులఁ గూర్చుటయును ననఁగా వృత్తుల్
నరులకు నిం దెవ్వరికిని, వెర వుచితం బగియ వానివేల్పై యుండున్. 130

ఉ. కానలలోఁ జరించి గిరి[1]కందరలన్ వసియించి గోవులన్
మానుగఁ బెంచి వీనివలనన్ బ్రదుకొంది మనన్ సుఖంబుమై
భూనుత యున్న వార మటు బుద్ధి నెఱింగిన నెల్లభంగులం
గానలు గొండలుం బసులు గాదిలివేల్పులు గొల్లవారికిన్. 131

క. ఎలమిఁ దమజాతివేల్పులఁ, గొలిచి యుభయలోకసుఖము గోరుట దగుఁగా
కిలువేల్పులుండఁ గొలుతురె, పలువేల్పుల నెవ్విధంబుపాలసులైనన్. 132

ఆ. కర్షకులకు నెలవు గ్రామసీమావళి, యవుల నడవు లిండు లాటవికుల
కడవులందుఁ గొండపడలు మనకుఁ జోటు, లింతవట్టు దెలియ నెఱుఁగవలయు.

వ. అదియునుంగాక పర్వతంబులుఁ గామరూపంబు లగువేల్పులు గావున సింహశార్దూలాదులం దావేశించి యాత్మీయంబు లగునరణ్యంబులకు బాధకు లగుదుర్వినీతుల వధియించి నిజస్థానరక్షణం బొనర్చుచుఁ దమ్ముం గొనియాడుగవానోపజీవులకు ననుగ్రహంబు సేసి తదీయధనంబుల కెల్లదెసల సేమంబు గావించునని విందుము. 134

తే. మంత్రయజ్ఞులు విప్రులు మహితసీర, యజ్ఞు లరయఁ గృషీవలు లద్రియజ్ఞు
లనఘ [2]గోపాలు రటుగాన యచలపూజ, యుత్సవంబుగాఁ జేయుట యొప్పు మ[నకు.

క. విడబుద్ధు లుడిగి నాచె, ప్పెడుమతమున మీరు గోత్రభిత్పూజ లెఱం
గడలించి గోత్రపూజకుఁ, గడఁగుఁడు పసుపుఁ డిది పల్లెఁ గ్రమ్మఱఁ జాటన్. 136

క. మన మేమి యెఱుఁగుదుము శ, క్రుని నమరులు మునులు నతనిఁ గొలుతురుగా కి
వ్వనములు గిరులును మనచూ, చిన మేరలు వీని మానఁ జెప్పిరె పెద్దల్. 137

ఆ. చేయరైతి రేనిఁ జేయింతు మిము నిది, బలిమి నైన నన్ను వలతు రేనిఁ
బ్రియము దప్పకుండఁ బెద్దఱికంబుతోఁ, గొండపండు వియ్యకొండు సేయ. 138

క. అని పెక్కుదెఱంగులఁ జె, ప్పినకృష్ణునివాక్యములకుఁ బ్రీతియొసఁగ నా
తనినెమ్మోము ప్రియంబునఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె గోపగణ మఖిలంబున్. 139

గోపాలకులు కృష్ణోపదేశంబున నింద్రోత్సవంబు మాని పర్వతోత్సవంబు చేయుట.

మ. కర మిష్టంబు సమస్తగోపకులయోగక్షేమనిర్వాహకం
బరయం దథ్యము నీవ యివ్విధము నీయాజ్ఞం బ్రవర్తిల్లఁగా
దొరఁకో లల్పమె యెల్లకార్యముల సంతోషంబ మాబుద్ధులన్
శరణం బాపవలందు నీవ యని విశ్వాసంబు భాసిల్లుటన్. 140

1 కందరముల్. 2 వల్లవు లు.

తే. నీవ గతియును మతియును నీవ పతియు, నీవ ధాతవు నేతవు నిజము మాకు
నీకతంబున వ్రేపల్లె నిర్భయత్వ, మమర నున్నది త్రిదివంబు ననుకరించి. 141

మ. జననం బాదిగ నీవొనర్చుపను లాశ్చర్యంబు లుర్వీతలం
బున నెవ్వానికిఁ జూడఁ జేయను దలంపుల్ పొన్పఁగా రామి నే
మనిశంబుం భయవిస్మయాకులత నూహాపోహముగ్ధస్థితిం
గనుచు న్నిన్ను నెఱుంగలేము దురహంకారగ్రహావిద్ధతన్. 142

మ. బలవిక్రాంతి[1]యశంబులం బలరిపుం బ్రస్ఫారతేజు న్విభా
కలనం బూర్ణశశాంకు శక్తిగరిమం గాంగేయు నేభంగి వే
ల్పులలోన న్గణుతింతు రాతరముకాఁ బోల్పం దగుం గాక ని
న్నిలలో మర్త్యునిమాత్రగాఁ దగునె యూహింపంగ మోహాంధతన్. 143

వ. కావున నీవుపదేశించినమార్గంబునం బర్వతయజ్ఞంబు ప్రవర్తించువారము శక్రయజనంబుమానితిమి భవదీయవాక్యంబు హారాశికి వేలయుంబోలె లోకంబులకు ననతిక్రమణీయంబు దీని నిరాకరింప నెవ్వాఁడు శక్తుండు మమ్ము నింతయన నేల యనిపలికి నంత గోపప్రముఖులు భూదేవతల రావించి పుణ్యాహవాచనపురస్సరంబుగా గిరియజ్ఞమహోత్సవంబునకు నుపక్రమించి రంత. 144

సీ. కైసేసి గోపాలకామిను లొండొండ యాబాలవృద్ధులై యరుగుదేరఁ
దగదళత్కుసుమావతంసులై గోపకుమారు లంతటికిని దార కడఁకఁ
బాయసంబులు నపూపంబులు మోదకంబులును లోనగునన్నములును బెక్కు
మాంసంబులును హృద్యమధువులు బహువిధవ్యంజనంబులును దధ్యాజ్యదుగ్ధ
తే. ములును గావళ్ల బండ్లను వలయుభంగి, నిడి యథోచితజనము లింపెలయ నడువ
వివిధవాదిత్రములు మ్రోయ వృద్ధగోపు, లోలి నడపింప జాతర యొప్పుమిగిలె.

వ. ఇవ్విధంబునం జని గోవర్ధనంబునకు నత్యంతసమీపంబున గోమయవిలిప్తంబును రంగవల్లీవిచిత్రంబును నగుమనోహరస్థలంబున నందఱుం గృష్ణుం బరివేష్టించి నిలువ నతండు తాన యధ్వర్యుండై యయ్యజనోపకరణంబు లన్నియుం గైకొని మహనీయస్థండిలంబున నమ్మహాశైలంబు నుద్దేశించి మహితార్చనంబు చేసి [2]బహ్వపూపసూపపశూపహారసహితం బగునైవేద్యంబు సమర్పించి యఖిలగోపాలుర నక్కొండకుఁ బుష్పాంజలు లొసంగను నమస్కారంబులు గావింపనుం బనిచి.

ఉ. స్థావరమూర్తి యైనతనుఁదా నచలాకృతితోడ నిట్లు సం
భావితుఁ జేసి యమ్మేయిన పర్వతశృంగమునందుఁ దోఁచి గో
పావళి యెల్ల నద్భుతమయాత్మతఁ జూడఁగఁ గేలుసాఁచి యా
దేవుఁడ యారగించెఁ గడుఁదెల్లము నయ్యుపహార మంతయున్. 147

1 భుజాంబులన్. 2 బహు.